วารสารบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

JOURNAL OF GRADUATE STUDIES
VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVESITY

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568 ISSN 2985-1491 (Online)

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Graduate School Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage

http://grad.vru.ac.th

วารสารบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2568 Vol. 19 No. 1 January – April 2025 ISSN 2958-1491

เจ้าของ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของคณาจารย์ และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ประสบการณ์ และผลงานวิจัยของบุคลากรในสถาบันการศึกษา

นโยบาย

1. บทความที่นำเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ซึ่งอาจเขียนได้ทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องเขียนตามรูปแบบที่วารสารกำหนดเท่านั้น
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องก่อน และต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยรับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น ๆ หากตรวจสอบพบว่ามีการจัดพิมพ์ซ้ำซ้อนถือเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว
4. บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจากภายในและ/หรือภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 3 ท่านต่อหนึ่งบทความ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์ และผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blinded Review) และผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้นิพนธ์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (วารสารราย 4 เดือน)

- มกราคม-เมษายน
- พฤษภาคม-สิงหาคม
- กันยายน-ธันวาคม

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University

คณะที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัณณ์รภัส ถกลภักดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ ปิ่นทอง

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.บุญเรียง ขจรศิลป์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เกยุรานนท์	ข้าราชการบำนาญ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันทน์ พรหมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศจีมาจ ณ วิเชียร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก นิชานนท์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรุดา สมพอง	ข้าราชการบำนาญ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร เชื้อผึ้ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุชา สลีวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิเชษฐ์ จำเนียรสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
อาจารย์ ดร.รุ่งอรุณ วณิชธนะชากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้จัดทำวารสาร

นางสาวธิดา โยธากุล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ติดต่อกองบรรณาธิการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 13180
โทรศัพท์/โทรสาร 02-529-1638, 02-529-4046
E-mail: journal.grad@365.vru.ac.th และ https://www.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี รหัสไปรษณีย์ 13180

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2568 นี้ ได้รวบรวมบทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการ เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการของคณาจารย์ บัณฑิตศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาสาระในวารสารฉบับนี้มีจำนวน 22 เรื่อง ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 20 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง โดยทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และนักศึกษา

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บรรณาธิการ	ก
สารบัญ	ค
การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี กิตติศักดิ์ ศิริเลิศ	1
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง หลักการนับเบื้องต้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กัญญาณัฐ ไผ่วุฒิพันธ์ และวนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์	15
การเสริมสร้างความสามารถการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ การชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษา คณกร สว่างเจริญ พงษ์พันธ์ นารีน้อย ธนภัทร จันทร์เจริญ และสิริกร โตสติ	29
การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาชุดเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจากอัตลักษณ์ลวดลายของตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา นงค์นุช กลิ่นพิกุล และเมตตา ศิริสุข	45
การส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการในค่ายเสริมประสบการณ์จริงของมหาวิทยาลัยเปิด นฤบดี วรรธนาคม อภิรดี สราญรมย์ และณัฐปภัสษ์ จุ้ยเจริญ	65
การพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น น้ำพชร เทศะบำรุง	81
การศึกษากระบวนการและผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ บังอร เสรีรัตน์ นาฏฤดี จิตรรังสรรค์ เฉลิมชัย พันธ์เลิศ กุณฑลี บริรักษ์สันติกุล เรวณี ชัยเชาวรัตน์ สุมาลี เชื้อชัย วรลักษณ์ ชูกำเนิด ธีรศักดิ์ จิระตราชู ทิพย์วรรณ หงกะเชิญ วาทินี จันมี และฮุสนา เงินเจริญ	99
การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล ประสาร ศรีพงษ์เพลิด	113
ยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปราณปรียา ขุลีหา กฤตติกา แสนโภชน์ บุษกร สุขแสน และศุภกฤต ปิติพัฒน์	127
การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติเพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พงษ์ดนัย จิตตวิสุทธิกุล ธัญญรัตน์ น้อมพลกรัง และจิรพันธุ์ ศรีสมพันธุ์	137
การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พนิตสุภา ธรรมประมวล และกาสัก เต๊ะขันหมาก	157

ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
พรธิษา ตรองอุดมสกุล อารี สาริปา และกุสุมา ใจสบาย..... 177
การประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
ภรณีย ยี่ถิ้น และเกษตรชัย และหีม..... 193
ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครู ในประเทศไทย
วัลลพ ล้อมตะคุ..... 211
รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา
วิทยานนท์ ขาวสังข์ และปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ..... 229
ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย
วิรวรรณ แซ่ด่าน ชลาธิป สมาหิโต และอรพรรณ บุตรกตัญญู..... 243
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์..... 255
การพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ศิริพล แสนบุญส่ง และอัครพล พูลสวัสดิ์..... 269
มุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูป: กรณีศึกษาตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร
ศุภิสรา พิพัฒน์ถาวร ศศิกานต์ โชติศรี อภิญญา คงน่วม สุชานันท์ กระต่ายทอง
ชุติกา เจิมขุนทด และกนกวรา พวงประยงค์..... 283
ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2
สุวัฒน์ สื่อกลาง กฤตติกา แสนโภชน์ และบุษกร สุขแสน..... 297
ความท้าทายและโอกาสในการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาไทย
จิรารัตน์ ประยูรวงษ์..... 311
การใช้เทคนิคการออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมายและการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลางเพื่อเสริมประสบการณ์ผู้ใช้
พรรณิสรา จั่นแย้ม..... 328
ภาคผนวก..... 341
แบบฟอร์มขอส่งบทความเพื่อพิจารณาลงวารสาร..... 343
รายละเอียดการเตรียมบทความ..... 345
รูปแบบการเขียนผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษา..... 350
จริยธรรมในการตีพิมพ์..... 361
ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษา..... 363

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL FOR SUSTAINABLE QUALITY SCHOOL AT NONGPRUE MUNICIPAL KINDERGARTEN SCHOOL, BANGLAMUNG DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

กิตติศักดิ์ ศิริเลิศ
Kittisak Sirilird

กองการศึกษา เทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
The Division of Education, Nongprue Municipality, Banglamung District, Chonburi Province
E-mail: kittisak81975@gmail.com

Received: December 7, 2024
Revised: February 15, 2025
Accepted: February 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน กลุ่มเป้าหมายคือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 55 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบ สัมภาษณ์ และแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบได้นำหลักการบริหารคุณภาพโดยรวมอย่างต่อเนื่อง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการบริหารการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 5G ตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนพระราชทานเพื่อให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนภายใน 10 ปี 2) การสร้างรูปแบบ ได้รูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ หลักการบริหาร วัตถุประสงค์ ขอบข่ายภารกิจการบริหาร แนวทางการประเมินผล และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบมีความสอดคล้องของการดำเนินงานโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินตามเกณฑ์รางวัลโรงเรียนพระราชทาน ด้านความดีเด่น พบว่า โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับก่อนประถมศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 3 ครั้ง ภายใน 10 ปี คือ ปีการศึกษา 2557,

2562 และ 2566 ได้รับโล่รางวัลพระราชทาน 4) ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความคุ้มค่าของรูปแบบมีความเป็นประโยชน์และความคุ้มค่าอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจของรูปแบบมีความเห็นว่ามีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน การพัฒนาโรงเรียนอนุบาล

ABSTRACT

This research aimed to develop a school management model for achieving sustainable quality school at Nong Prue Municipal Kindergarten School, Bang Lamung District, Chonburi Province. The research process was divided into four steps as follows: 1) study foundational data for developing a school management model aimed at achieving sustainable quality school, 2) develop and validate a school management model for achieving sustainable quality education school by drafting the model based on data from Step 1 and assessing its appropriateness through consultations with experts, 3) implement the school management model for achieving sustainable quality. 4) evaluate the school management model for achieving sustainable quality school through questionnaires and feedback from respondents. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings revealed that 1) the model integrated principles of continuous total quality management, participatory management, and the 5G continuous quality development process, aligned with the evaluation criteria for the Royal School Award, with the goal of achieving sustainable quality within a 10-year period, 2) the developed model consisted of five components: management principles, objectives, scope of school management responsibilities, guidelines for evaluating school management performance, and factors contributing to success, 3) the results of implementing the model showed that its overall operational alignment was rated at the highest level. The evaluation of the model's user manual indicated that its overall appropriateness was rated at a high level. According to the evaluation criteria for the Royal School Award, the school demonstrated excellence by receiving the Royal School Award for large-scale preschools three times within a 10-year period, in the academic years 2014, 2019, and 2023, along with the Royal Award plaque, 4) the evaluation of the model’s benefits and cost-effectiveness revealed that the model was considered highly beneficial and cost-effective. Additionally, the evaluation of satisfaction with the model showed that educational personnel expressed the highest level of satisfaction.

Keywords

School Management Model, Sustainable Quality School, The Development of Kindergarten School

ความสำคัญของปัญหา

วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 รูปแบบการบริหารจัดการ การศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมและกระบวนการจัดการจะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศ (Office of the Secretariat of the Education Council, 2017) ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเลิศการบริหารการศึกษาต้องมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เป็นพลวัตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รางวัลพระราชทานเป็นเครื่องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการศึกษาของตนและการศึกษาชาติให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น รางวัลพระราชทานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รางวัลประเภทนักเรียน นักศึกษาและรางวัลประเภทสถานศึกษา การกำหนดรางวัลประเภทสถานศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ซึ่งสถานศึกษาที่มีสิทธิเข้ารับการประเมินและคัดเลือกเพื่อรับรางวัลพระราชทาน จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสุดท้ายคือด้านความดีเด่นของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การคิดเลือกและจำนวนโรงเรียนในจังหวัดชลบุรีที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพในการบริหารงานของโรงเรียนที่น่าจะมีกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งภารกิจในการบริหารงานที่สำคัญ มี 5 ประการ คือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านสื่อการสอน นวัตกรรม เทคโนโลยีและด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้บริหารในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน ได้ดำเนินการปฏิบัติอยู่ จึงส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพและได้มาตรฐานจนได้รับคัดเลือกรับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน (Bureau of Educational Testing Office of the Basic Education Commission Ministry of Education, 2019)

ตลอดระยะเวลา 15 ปีจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ มีนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยได้นำแนวทางการเกณฑ์การประเมินโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ประกอบไปด้วยด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านหลักสูตรและการบริหารงานวิชาการ ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านสื่อการสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านความดีเด่นของสถานศึกษา มาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน 3 ครั้ง ภายในระยะเวลา 10 ปี ได้รับโล่ราชรางวัลพระราชทาน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา พ.ศ. 2562 เป็นที่ยอมรับของระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น มีความเป็นเลิศทั้งด้านวิชาการ ด้านดนตรี กีฬา จึงได้เริ่มพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนในปีการศึกษา 2555 เป็นต้นมาอย่างต่อเนื่องตลอดมา เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร
2. สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นอย่างไร
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับใด
4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ขั้นย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนโดยการสังเคราะห์เอกสาร แหล่งข้อมูล เอกสาร หนังสือหรือตำรา งานวิจัย บทความวิจัยทางวิชาการและบทความวิจัยฐานข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ คือ โรงเรียนคุณภาพที่มีรูปแบบการบริหารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 3 ครั้ง ภายใน 10 ปี ได้รับโล่รางวัลพระราชทาน จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลภูเก็ต โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก โรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ และโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ และมีความยินดี เต็มใจให้ข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามความเชี่ยวชาญ คือ 1) ด้านนโยบายการบริหารการศึกษา หรือผู้มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน จำนวน 3 คน และ 3) ด้านการวิจัยหรือนักวิชาการหรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ขั้นที่ 1.4 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนคุณภาพที่มีรูปแบบการบริหารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 3 ครั้ง ภายใน 10 ปี ได้รับโล่รางวัลพระราชทาน จำนวน 5 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียนคุณภาพที่มีรูปแบบการบริหารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 3 ครั้ง ภายใน 10 ปี ได้รับโล่รางวัลพระราชทาน จำนวน 5 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงาน 2 คน ครูสายผู้สอน จำนวน 2 คน รวมโรงเรียนละ 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นที่ 1.5 การสรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

การสรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน รวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยการสังเคราะห์เอกสาร

2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนโดยการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

3) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนโดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

4) ผลการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน การยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน (ฉบับที่ 1) ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีดำเนินการบริหารโรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน แนวทางการประเมินรูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบ นำไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยปรับปรุงแก้ไขและกำหนดเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน (ฉบับที่ 1)

2.1.2 ผู้วิจัยนำข้อมูล 2.1.1 มาจัดทำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีดำเนินการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน กระบวนการบริหารโรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน แนวทางการประเมินรูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบ

2.1.3 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนนำเสนอที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ภาษา

2.1.4 ผู้วิจัยนำข้อเสนอจากที่ปรึกษางานวิจัยไปดำเนินการปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยหรือนักวิชาการ หรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านการบริหารการศึกษาและด้านการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน โดยการประเมินความเหมาะสมรายบุคคล โดยกำหนดคุณสมบัติ

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยหรือนักวิชาการ หรืออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารด้านการจัดการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารโรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้โดยการทดลองใช้กับโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 55 คน โดยประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบตามองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน ประเมินผลการใช้คู่มือการใช้งานตามรูปแบบและประเมินผลตามเกณฑ์การประเมินรางวัลโรงเรียนพระราชทานของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

2. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรเป้าหมาย โรงเรียนที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา เป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน สมศ.รอบ 4 และได้รับรางวัลสถานศึกษาโรงเรียนพระราชทานมา 2 ครั้ง และเป็นโรงเรียนที่ข้าราชการครูและบุคลากรที่ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ สามารถทำให้การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบมีประสิทธิภาพ กลุ่มเป้าหมาย รวม 55 คน โดยมีผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 55 คน

2.1 ประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบตามองค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

2.2 ประเมินผลการใช้คู่มือการใช้งานตามรูปแบบ

2.3 ประเมินผลตามเกณฑ์การประเมินรางวัลโรงเรียนพระราชทาน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน

4.1 การประเมินความเป็นประโยชน์และความคุ้มค่าของการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา/กองการศึกษา (องค์กรปกครองท้องถิ่น) และกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียนคุณภาพ รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2 การประเมินความความพึงพอใจของการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 55 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พบว่า

1. องค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย หลักการบริหารคุณภาพ

โดยรวมอย่างต่อเนื่อง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการบริหารการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานเพื่อให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนภายใน 10 ปี และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าในภาพรวมมีความเหมาะสม

2. สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2.1 สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัย ได้รูปแบบดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน 5 G PRIME (S) SCHOOL MODEL ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2.2 ประเมินความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยรวมรูปแบบมีความถูกต้องและความเป็นไปอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริง

3.1 ผลการประเมินตามเกณฑ์รางวัลโรงเรียนพระราชทาน ด้านการบริหารหลักสูตรและวิชาการ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบมีความสอดคล้องของการดำเนินงาน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด

3.2 ผลการประเมินตามเกณฑ์รางวัลโรงเรียนพระราชทาน

3.2.1 ด้านคุณภาพเด็ก เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา คิดเป็นร้อยสูงกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป

3.2.2 ด้านคุณภาพนักเรียน จากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียรนระดับชาติ (O-NET) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ของสถานศึกษามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 3 ปี หรือ มีค่าเฉลี่ยของสถานศึกษาในปีที่ขอรับการประเมินสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ หรือ มากกว่าร้อยละ 3.00

3.3 ผลกการประเมินตามเกณฑ์รางวัลโรงเรียนพระราชทาน ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับก่อนประถมศึกษาขนาดใหญ่ 3 ครั้ง ภายใน 10 ปี คือ ปีการศึกษา 2557, ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2566 ได้รับโล่รางวัลพระราชทาน และมีสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ มาศึกษาดูงานด้านการจัดการศึกษาสู่คาวมเป็นเลิศอย่างยั่งยืน ตลอดระยะเวลา 15 ปี มีสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ มาศึกษาดูงานด้านการศึกษาไม่น้อยกว่า 80 คณะขึ้นไป

4. ประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 4.1) ประเมินความเป็นประโยชน์และความคุ้มค่าของรูปแบบ พบว่า โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.2) ประเมินความความพึงพอใจต่อของรูปแบบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่เป็นประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนที่ต้องการนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบ พบว่า ได้นำแนวคิดหลักการบริหารคุณภาพโดยรวมอย่างต่อเนื่อง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการบริหารการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 5G ตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานเพื่อให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนในระยะเวลา 10 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดหลักการบริหาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ศึกษาจากวิธีปฏิบัติที่ดี และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ โดยได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าในภาพรวมมีความเหมาะสม ส่งผลให้มีแนวทางในการนำหลักการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนได้ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี หลักการบริหารคุณภาพโดยรวมอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพ TQM เป็นหลักในการเริ่มต้นการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องทำให้การนำ TQM หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการใช้นวัตกรรมขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำด้านนวัตกรรม เป็นการใช้นวัตกรรม (Innovation) การใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) การบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance) ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ การบริการและกระบวนการพัฒนาคุณภาพ หลักการ

ความเป็นเลิศของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ และสอดคล้องกับ Champa (2023) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหลายวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพชุมชน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน (5 Quality School Model) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภารกิจการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน และองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pairoj (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบานพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ผลการวิจัย พบวา สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบานพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Aromchuen (2022) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลระดับประถม ศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพ ประจำตำบลระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klumgen (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ประกอบด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง มี 2 ปัจจัย คือ คุณลักษณะของผู้บริหาร และเครือข่ายาความร่วมมือ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อม มี 2 ปัจจัย คือ กระบวนการบริหารและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน พบว่า ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน 5 G PRIME (S) SCHOOL MODEL ของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างรูปแบบและตรวจสอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนได้ดำเนินการหลักการพัฒนารูปแบบโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างและออกแบบรูปแบบทางการศึกษาเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนมีความคุณภาพนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Champa (2023) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานหลายวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพชุมชน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน มีความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่

ในระดับมากที่สุด ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน (5 Quality School Model) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภารกิจการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน และองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pairoj (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ่านพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ผลการวิจัย พบวา ผลการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ่านพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต รูปแบบเป็นการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในภายใต้กระบวนการบริหาร วงจรคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นเตรียมการและสร้างความตระหนัก (2) ขั้นดำเนินการ (3) การรายงานผลมาตรฐานสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Aromchuen (2022) ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพ ประจำตำบลระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มี 4 ด้าน และกลยุทธ์การบริหารจัดการ มี 5 กลยุทธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทางขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ ไปปฏิบัติ และการควบคุมและประเมิน มีความเหมาะสมและความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klumgen (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ และคู่มือการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การบริหารตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง ส่วนที่ 2 แนวคิดและหลักการในการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ ส่วนที่ 3 กลยุทธ์ในการดำเนินงาน และส่วนที่ 4 องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลมี 4 ด้าน 13 ตัวชี้วัด

3) ทดลองใช้รูปแบบเพื่อประเมินความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติการ พบว่า ผลการประเมินตามเกณฑ์รางวัลโรงเรียนพระราชทาน ด้านการบริหารหลักสูตรและวิชาการ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบมีความสอดคล้องของการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ผลการประเมินตามเกณฑ์รางวัลโรงเรียนพระราชทาน ด้านคุณภาพเด็ก พบว่า ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา คิดเป็นร้อยสูงกว่าร้อยละ 90 ขึ้นไป ด้านคุณภาพนักเรียน จากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง 3 ปี หรือ มีค่าเฉลี่ยของสถานศึกษาในปีที่ขอรับการประเมินสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ด้านความดีเด่น โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับก่อนประถมศึกษาขนาดใหญ่ 3 ครั้ง ภายใน 10 ปี คือ ปีการศึกษา 2557, 2562, 2566 และได้รับโล่รางวัลพระราชทาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนได้ดำเนินการตามรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน 5 G PRIME (S) SCHOOL MODEL

มีการดำเนินการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเพื่อให้ทุกขั้นตอนและทุกตัวชี้วัดมีคุณภาพเกินเกณฑ์ที่กำหนด จึงส่งผลให้ผลการทดลองการใช้รูปแบบมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangsupphan (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายในที่เน้นการนำผลไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลัง ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดลองใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในที่เน้นการนำผลไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรู้ในการประเมินหลังการอบรมสัมมนาสูงกว่าก่อนอบรม มีมโนทัศน์สูงกว่าคะแนนเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความพึงพอใจในการอบรมอยู่ในระดับมาก มีพฤติกรรม 10 หลักการตามแนวทางการประเมินแบบเสริมพลังสูงขึ้น และผลการปฏิบัติการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายในอยู่ในระดับมาก และสถานศึกษามีผลการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดีเยี่ยม มีบางประเด็นพิจารณาอยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klumgen (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบในด้านความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลประเมินด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

4) การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน พบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์และความคุ้มค่าของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และประเมินความความพึงพอใจต่อของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืน 5 G PRIME (S) SCHOOL MODEL ได้ดำเนินการตามหลักการวิจัยและพัฒนาทุกขั้นตอน โดยผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และผลการทดลองใช้โดยบุคลากรทางการศึกษาที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ยั่งยืน จึงส่งผลให้การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนผ่านเกณฑ์การประเมินจนประสบความสำเร็จดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกับ Sangsupphan (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายในที่เน้นการนำผลไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : การประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลัง ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินคุณภาพของระบบการประเมินคุณภาพภายในที่เน้นการนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้ทดลองใช้ระบบดังนี้ โดยทีมนิเทศผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่า ระบบมีคุณภาพด้านความมีประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนขนาดเล็ก แสดงให้เห็นว่า ระบบมีคุณภาพด้านความมีประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้และด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นคุณภาพด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pairoj (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ผลการวิจัย พบวาการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ของรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านพารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต พบวา ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Aromchuen (2022)ได้วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลระดับประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนของโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีให้มีความโดดเด่น ในการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ให้ทันสมัยและพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียนให้มีศักยภาพทักษะในการใช้และนำนวัตกรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ของโลกอนาคต และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

2. ควรส่งเสริมกำลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อกำหนดแผนการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนให้บังเกิดผลสำเร็จ และเป็นไปตามเป้าหมายได้ พบว่า ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้าน Man หมายถึง บุคลากร คือผู้ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับระบบงาน 2. ปัจจัยด้าน Money หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่มีค่าเป็นเงินของระบบ 3. ปัจจัยด้าน Material หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือดำเนินการ 4. ปัจจัยด้าน Management หมายถึง การบริหารระบบ และ 5 ปัจจัย Morale หมายถึง ขวัญและกำลังใจของบุคลากร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับการออกแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้

References

Aromchuen, A. (2022). **konlayut kānborihān čhatkān rongrian khunnaphāp pračham tambon radap prathom suksā su khwāmpen lœt sangkat samnaknganān khet phūnthi kānsuksā prathom suksā Phra Nakhon Si ʻAyutthayā** [Management strategies for one Tambon one school towards excellence of primary schools, Phra Nakhorn Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office]. Doctor of Education, Educational Administration, Naresuan University.

Bureau of Educational Testing Office of the Basic Education Commission Ministry of Education. (2019). **khūmư kānpramœn sathān sưksā phưa rap rāngwan phraratchathān radap prathom sưksā læ matthayommasưksā** [Manual for evaluating educational institutions for Royal Awards at the primary and secondary levels]. Bangkok: Chumnom Agricultural Cooperative Press of Thailand Co., Ltd.

Champa, K. (2023). **kānphatthanā rūpbæp kānborihān rongrian khunnaphāp khong chumchon** [Development of a quality community school management model]. Doctor of Education Thesis Department of Educational Administration, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University.

Klumgen, P. (2022). **kānphatthanā rūpbæp kānborihān rongrian khunnaphāp pracham tambon samrap phūborihān rongrian nai klum changwat nakhon chai Burin** [Development of Administration Model of Quality Sub-district Schools for School Administrator in Nakhonchaiburin Provinces]. Doctor of Education, Educational Administration, Buriram Rajabhat University.

Office of the Secretariat of the Education Council. (2017). **phænkān sưksā hæng chāt Pho.So. songphanharojhoksip songphanharojchetsipkao** [National Education Plan 2017–2036]. Bangkok: Phrikwan Graphics Co., Ltd.

Pairoj, M. (2022). **kānphatthanā rūpbæp kānprakan khunnaphāp phainai khong rong rian bā napha ra sangkat samnakngān khet phưnthi kānsưksā prathom sưksā phū ket** [Development of internal quality assurance model of Ban Para School under the Phuket Primary Educational Service Area Office]. Master of Education, Educational Administration, Suratthani Rajabhat University.

Sangsupphan, W. (2017). **kānphatthanā rabop kānpramœn khunnaphāp phainai thi nen kānnam phon pai chai phatthanā khunnaphāp kānsưksā khong sathān sưksā naphưn thān : kānprayukchai kānpramœn bæp sœm phalang** [Development of an internal quality assessment system that focuses on using the results to develop the quality of education in basic educational institutions: Application of empowered assessment]. Doctor of Education Thesis Department of Educational Measurement and Evaluation, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง หลักการนับเบื้องต้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES MANAGEMENT USING MATHEMATICAL ARGUMENTATION TO ENHANCE CREATIVE THINKING ABILITY ON THE TOPIC OF FUNDAMENTAL COUNTING PRINCIPLE FOR GRADE 10 STUDENTS

กัญญาณัฐ ไผ่วุฒิพันธ์[1] และวนินทร พูนไพบูลย์พิพัฒน์[2]
Kanyanat Phivuttipan[1] and Wanintorn Poonpaiboonpipat[2]

[1,2] หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
[1,2] Master of Education Program in Mathematics Education, Naresuan University
E-mail: kanyanat.kph@gmail.com

Received: April 20, 2024
Revised: June 15, 2024
Accepted: June 17, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 40 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน 3 วงจรปฏิบัติการ เวลาทั้งหมด 10 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ใบกิจกรรม และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีการพัฒนาองค์ประกอบย่อยด้านความคิดยืดหยุ่นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคิดคล่อง และด้านความคิดริเริ่มมีการพัฒนาน้อยที่สุด

คำสำคัญ

การโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ การคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ หลักการนับเบื้องต้น

ABSTRACT

This research aimed to study mathematical creative thinking ability of grade 10 students who learned through mathematic learning activities management using mathematical argumentation. The target group was 40 students in a medium-sized high school in Nakhon Sawan Province in the second semester of academic year 2023 by purposive sampling. This research conducted classroom action research which had three cycles and took a total of 10 hours. The research instruments were three lesson plans, activity worksheets, and a mathematical creative thinking ability test. Data were analyzed by content analysis and percentage.

The results revealed that most of students were at the highest level of mathematical creative thinking ability. Students' sub-component was developed most in the area of flexibility, fluency, originality, respectively.

Keywords

Mathematical Argumentation, Creative Thinking Ability, Fundamental Counting Principle

ความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเรียนรู้ เนื่องจากคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยให้มนุษย์เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ แบบแผน โดยสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ที่พบได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ (Ministry of Education, 2017) แต่จากผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล PISA 2018 ในส่วนของผลการประเมินความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนด้านคณิตศาสตร์เฉลี่ย 419 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ที่มีคะแนน 489 คะแนน โดย PISA เน้นการประเมินความรู้และทักษะที่ต้องใช้ในชีวิตจริงนอกโรงเรียนในอนาคต แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในปัจจุบันยังเป็นเพียงแค่การสอนนักเรียนเพื่อให้ความรู้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การประเมิน PISA 2022 จึงได้ทำการประเมินแบบใหม่ที่ได้รวบรวมการวัดองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่และมีประสิทธิภาพ (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2022) ประกอบกับที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเน้นให้นักเรียนทำตามตัวอย่างของผู้สอน ซึ่งทำให้นักเรียนละเลยการนำเอาวิธีการที่ดีกว่ามาใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นการจำกัดทางความคิดของนักเรียนทำให้นักเรียนอยู่ในภาวะยึดติด ซึ่งนักเรียนควรได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดใหม่นำมาสู่การค้นพบปัญหาของผู้วิจัย คือ นักเรียนไม่กล้าที่จะนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา แสดงวิธีการคิดหาคำตอบให้เพื่อนต่าง

กลุ่มฟัง และวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของเพื่อน รวมถึงนักเรียนไม่กล้าที่จะคิดหาคำตอบโดยใช้วิธีการที่แปลกใหม่ด้วยตนเองเมื่อเจอสถานการณ์ที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ดังที่ Makanong (2011) กล่าวว่าปัจจุบันนักเรียนกลัวความแตกต่างจึงไม่ฝึกคิดและทำวิธีการเดียวกันเพื่อให้ได้คำตอบเช่นเดียวกันจึงไม่ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

การส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ผู้สอนต้องแสดงให้นักเรียนตระหนักถึงการยอมรับแนวคิดหรือวิธีการที่หลากหลายจากการแก้ปัญหาเพียงหนึ่งปัญหาว่ามีคุณค่ามากกว่าการแก้ปัญหาหลายปัญหาโดยใช้แนวคิดหรือวิธีการเพียงอย่างเดียว (The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology [IPST], 2018) ซึ่งความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์สามารถพัฒนากระบวนการคิดในการแก้ปัญหาที่หลากหลายในชีวิตประจำวันของนักเรียน รวมถึงส่งเสริมให้ผลการเรียนคณิตศาสตร์ดีมากขึ้น โดยองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นการคิดแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่แตกต่างกันมุ่งเน้นไปที่ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม (Silver, 1997) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงแนวคิดและเหตุผลที่มีความแปลกใหม่ของวิธีการหาคำตอบวิธีการหนึ่ง คือ การโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Argumentation) โดย Knudsen, Stevens, Meloy, Kim & Shechtman (2018) กล่าวว่า แนวคิดของรูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ มีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรณี ขั้นตอนที่ 2 การคาดเดา ขั้นตอนที่ 3 การแสดงเหตุผล และขั้นตอนที่ 4 การสรุป ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนได้แสดงแนวคิดของตนเองทางด้านคณิตศาสตร์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นจากสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้ อีกทั้งเป็นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ (Hiebert et al., 2005) นอกจากนี้การโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและนำเสนอแนวคิดของตนเองอย่างอิสระ รวมถึงได้เรียนรู้แนวคิดหรือวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นการส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

งานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์สามารถส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผล การแก้ปัญหา และการสื่อสารได้ และมีรูปแบบการโต้แย้งหลายรูปแบบแต่ทุกรูปแบบต่างก็เน้นการใช้สถานการณ์ปัญหาที่น่าสนใจเป็นจุดเริ่มต้นของการโต้แย้ง ประกอบกับที่ผู้วิจัยยังพบอีกว่าการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักการนับเบื้องต้นที่ผ่านมาจะเน้นกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เท่านั้นโดยใช้คำถามปลายปิดซึ่งนักเรียนจะแสดงวิธีการหาคำตอบเช่นเดียวกับครูและไม่ได้คำตอบที่หลากหลาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ด้วยการใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ ที่ใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดเป็นจุดเริ่มต้นของการโต้แย้งให้นักเรียนเห็นถึงมุมมองที่แปลกใหม่และเปิดโอกาสให้ระดมสมองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการในการหาคำตอบที่หลากหลายในองค์ประกอบด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง หลักการนับเบื้องต้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (2000 cited in Kijkuakul, 2014) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ใน 3 วงจรปฏิบัติการ ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Act) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) และ 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) โดยทั้ง 4 ขั้นตอน มีลักษณะทำซ้ำเป็นวงจรปฏิบัติการทั้งหมด 3 วงจร โดยผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละวงจรปฏิบัติการมาสะท้อนผล เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการถัดไปจนครบจำนวนวงจรที่กำหนด

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 40 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างและให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาคณิตศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์/คณิตศาสตร์ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน พิจารณาและประเมินความเหมาะสม ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน รวมทั้งหมด 10 ชั่วโมง เรื่อง หลักการบวกและหลักการคูณ จำนวน 4 ชั่วโมง การเรียงสับเปลี่ยนเชิงเส้นของสิ่งของที่แตกต่างกันทั้งหมด จำนวน 3 ชั่วโมง และการจัดหมู่ของสิ่งของที่แตกต่างกันทั้งหมด จำนวน 3 ชั่วโมง ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม เท่ากับ 4.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.13 ซึ่งถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขแล้ว คือ ปรับเครื่องมือและเกณฑ์การวัดและประเมินผลของจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ใบกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีข้อคำถามให้นักเรียนเขียนตอบแบบอิสระ ประกอบด้วย 3 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์จะมี 3 คำถามย่อย ได้แก่ ใบกิจกรรมที่ 1 Chef ป้อมพาชิม ใบกิจกรรมที่ 2 ชวนมาร่วมเฟรม และใบกิจกรรมที่ 3 แผ่นดิสก์เจ้าปัญหา

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขแล้ว คือ 1) ปรับแก้ข้อคำถามให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย และ 2) ปรับสถานการณ์ปัญหาให้สามารถแสดงยุทธวิธีหรือกรอบความคิดที่หลากหลายในการหาคำตอบของสถานการณ์ปัญหา

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์โดยมีข้อคำถามให้นักเรียนเขียนตอบแบบอิสระ ประกอบด้วย 3 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์จะมี 3 คำถามย่อย โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบของความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของแบบทดสอบ ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนี IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขแล้ว คือ ปรับแก้ข้อคำถามให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ปฐมนิเทศพร้อมทั้งชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เป็นผู้เข้าร่วมวิจัย

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลาจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 10 ชั่วโมง ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนร่วมกันทำใบกิจกรรมเป็นรายกลุ่ม โดยมีผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นลงในแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผน ผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดให้อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมสะท้อนผล เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

3. หลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์เป็นรายบุคคล

4. นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามองค์ประกอบของความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม โดยจัดกลุ่มคำตอบของนักเรียนเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (4) มาก (3) ปานกลาง (2) น้อย (1) และไม่มี (0) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ				
	มากที่สุด (4)	**มาก (3)**	**ปานกลาง (2)**	**น้อย (1)**	**ไม่มี (0)**
ความคิดคล่อง	วิธีการหาคำตอบถูกต้องมากกว่า 3 วิธีการขึ้นไป ภายในเวลาที่กำหนด	วิธีการหาคำตอบถูกต้อง 3 วิธีการ ภายในเวลาที่กำหนด	วิธีการหาคำตอบถูกต้อง 2 วิธีการ ภายในเวลาที่กำหนด	วิธีการหาคำตอบถูกต้อง 1 วิธีการ ภายในเวลาที่กำหนด	ไม่มีวิธีการหาคำตอบที่ถูกต้อง ภายในเวลาที่กำหนด
ความคิดยืดหยุ่น	วิธีการหาคำตอบสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง	วิธีการหาคำตอบสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้ แต่มีข้อผิดพลาด 1 แห่ง	วิธีการหาคำตอบสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้ แต่มีข้อผิดพลาด 2 แห่ง	วิธีการหาคำตอบสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้ แต่มีข้อผิดพลาดมากกว่า 2 แห่งขึ้นไป	ไม่มีวิธีการหาคำตอบสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้
ความคิดริเริ่ม	วิธีการหาคำตอบที่แตกต่างสอดคล้องกับเงื่อนไขได้ถูกต้อง ซึ่งมีนักเรียนใช้วิธีการนี้ต่ำกว่าร้อยละ 15 ของนักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมด	วิธีการหาคำตอบที่แตกต่างสอดคล้องกับเงื่อนไขได้ถูกต้อง ซึ่งมีนักเรียนใช้วิธีการนี้ต่ำกว่าร้อยละ 30 แต่มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 15 ของนักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมด	วิธีการหาคำตอบที่แตกต่างสอดคล้องกับเงื่อนไขได้ถูกต้อง ซึ่งมีนักเรียนใช้วิธีการนี้ต่ำกว่าร้อยละ 45 แต่มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30ของนักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมด	วิธีการหาคำตอบที่แตกต่างสอดคล้องกับเงื่อนไขได้ถูกต้อง ซึ่งมีนักเรียนใช้วิธีการนี้ตั้งแต่ร้อยละ 45 ขึ้นไปของนักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมด	ไม่มีวิธีการหาคำตอบที่แตกต่างสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดได้

ผู้วิจัยหาค่าร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ และนำผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์มาเขียนอธิบายภาพรวมที่ได้จากใบกิจกรรม และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์มาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลตามแนวทางการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลตั้งแต่ 2 แหล่งขึ้นไป (Resource Triangulation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากใบกิจกรรม และแบบทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

1. ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ เรื่อง หลักการนับเบื้องต้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถ (รายด้าน) จากใบกิจกรรม

องค์ประกอบ	จำนวนกลุ่มนักเรียนจำแนกตามระดับความสามารถรายด้าน (ร้อยละ)														
	ใบกิจกรรมที่ 1 Chef ป้อมพาชิม					ใบกิจกรรมที่ 2 ชวนมาร่วมเฟรม					ใบกิจกรรมที่ 3 แผ่นดิสก์เจ้าปัญหา				
	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
1. ความคิดคล่อง	1 (12.5)	5 (62.5)	2 (25)	0 (0)	0 (0)	4 (50)	2 (25)	1 (12.5)	1 (12.5)	0 (0)	6 (75)	2 (25)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
2. ความคิดยืดหยุ่น	7 (87.5)	1 (12.5)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	8 (100)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	8 (100)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
3. ความคิดริเริ่ม	2 (25)	0 (0)	0 (0)	6 (75)	0 (0)	8 (100)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	4 (50)	2 (25)	0 (0)	0 (0)	2 (25)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ (รายด้าน) จากทั้ง 3 ใบกิจกรรมรายกลุ่ม พบว่า องค์ประกอบด้านความคิดคล่องจากใบกิจกรรมที่ 1 กลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่ (5 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 62.5) อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ใบกิจกรรมที่ 2 และ 3 กลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่ (4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50 และ 6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้านความคิดยืดหยุ่นทั้ง 3 ใบกิจกรรมกลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่ (7 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 87.5, 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 100 และ 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 100 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มจากใบกิจกรรมที่ 1 กลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่ (6 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 75) อยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ใบกิจกรรมที่ 2 และ 3 กลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่ (8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 100 และ 4 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า กลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มในใบกิจกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนกระทั่งอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ เรื่อง หลักการนับเบื้องต้น ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถ (รายด้าน) จากแบบทดสอบ

องค์ประกอบ	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับความสามารถรายด้าน (ร้อยละ)														
	สถานการณ์ที่ 1 แบรนด์เสื้อยืด YP					สถานการณ์ที่ 2 พิมพาไหมไทย					สถานการณ์ที่ 3 สภานักเรียนเฉพาะกิจ				
	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0	4	3	2	1	0
1. ความคิดคล่อง	6 (15)	12 (30)	6 (15)	13 (32.5)	3 (7.5)	18 (45)	15 (37.5)	3 (7.5)	4 (10)	0 (0)	19 (47.5)	10 (25)	7 (17.5)	2 (5)	2 (5)
2. ความคิดยืดหยุ่น	21 (52.5)	14 (35)	4 (10)	0 (0)	1 (2.5)	27 (67.5)	2 (5)	1 (2.5)	10 (25)	0 (0)	32 (80)	4 (10)	3 (7.5)	1 (2.5)	0 (0)
3. ความคิดริเริ่ม	14 (35)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	26 (65)	10 (25)	8 (20)	15 (37.5)	0 (0)	7 (17.5)	30 (75)	6 (15)	0 (0)	0 (0)	4 (10)

จากตารางที่ 3 แสดงจำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ (รายด้าน) จากทั้ง 3 แบบทดสอบรายบุคคล พบว่า

องค์ประกอบด้านความคิดคล่องในแบบทดสอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เริ่มจากสถานการณ์ที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่ (13 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5) อยู่ในระดับน้อย ในขณะที่สถานการณ์ที่ 2 และ 3 นักเรียนส่วนใหญ่ (18 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแต่ละสถานการณ์ใช้ความรู้ที่แตกต่างกัน โดยสถานการณ์ที่ 1 ใช้ความรู้ เรื่องหลักการบวกและหลักการคูณ นักเรียนบางส่วนไม่แม่นยำในเนื้อหาจึงไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้แก้ปัญหาได้ดีเท่าที่ควร อีกทั้งดำเนินการคำนวณไม่ถูกต้องตามหลักการทางคณิตศาสตร์ จึงส่งผลให้วิธีการหาคำตอบไม่ถูกต้องและนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ดังภาพที่ 1

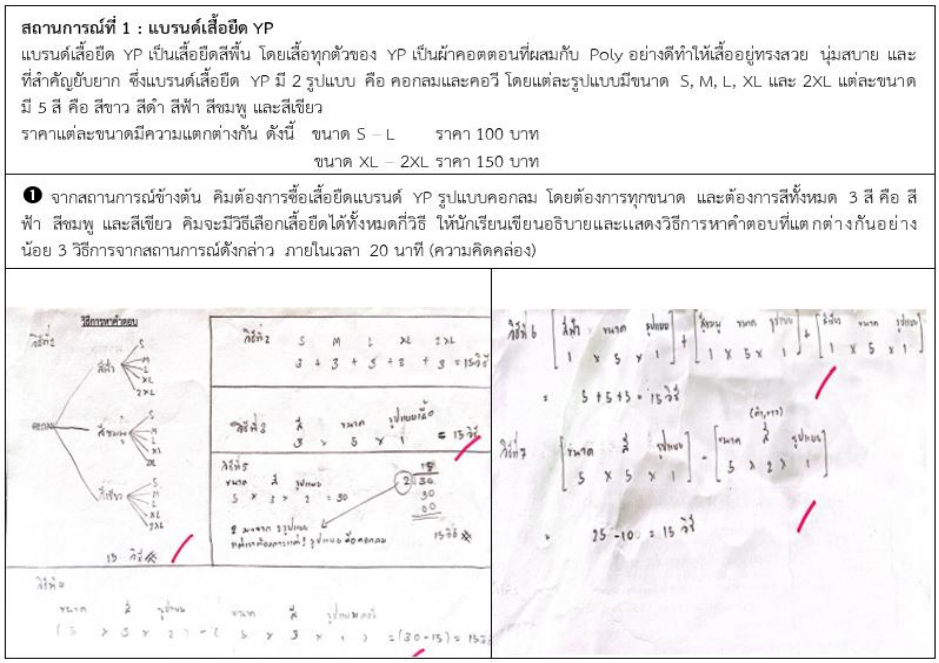

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างความสามารถด้านความคิดคล่องจากสถานการณ์ที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบด้านความคิดคล่องจากสถานการณ์ที่ 1 นักเรียนสามารถแสดงวิธีการหาคำตอบที่ถูกต้องมากกว่า 3 วิธีการขึ้นไปภายในเวลา 20 นาที โดยนักเรียนสามารถแสดงวิธีการหาคำตอบจำนวน 5 วิธีการได้อย่างถูกต้อง จึงอยู่ในระดับมากที่สุด แม้ว่าจะมีวิธีการหาคำตอบที่ไม่ถูกต้องจำนวน 2 วิธีการเนื่องจากวิธีการหนึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการเดิมที่ถูกต้องและอีกวิธีการหนึ่งไม่นำรูปแบบเสื้อคอกลมมาคำนวณซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการทางคณิตศาสตร์

องค์ประกอบด้านความคิดยืดหยุ่นในแบบทดสอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยทั้ง 3 สถานการณ์ นักเรียนส่วนใหญ่ (21 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5, 27 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 และ 32 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนสามารถแสดงวิธีการหาคำตอบที่สอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสมในทุกขั้นตอนการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ อีกทั้งนักเรียนสามารถใช้ความรู้ในการเขียนอธิบายได้อย่างชัดเจนและไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาระหว่างการแสดงวิธีการหาคำตอบ ดังภาพที่ 2

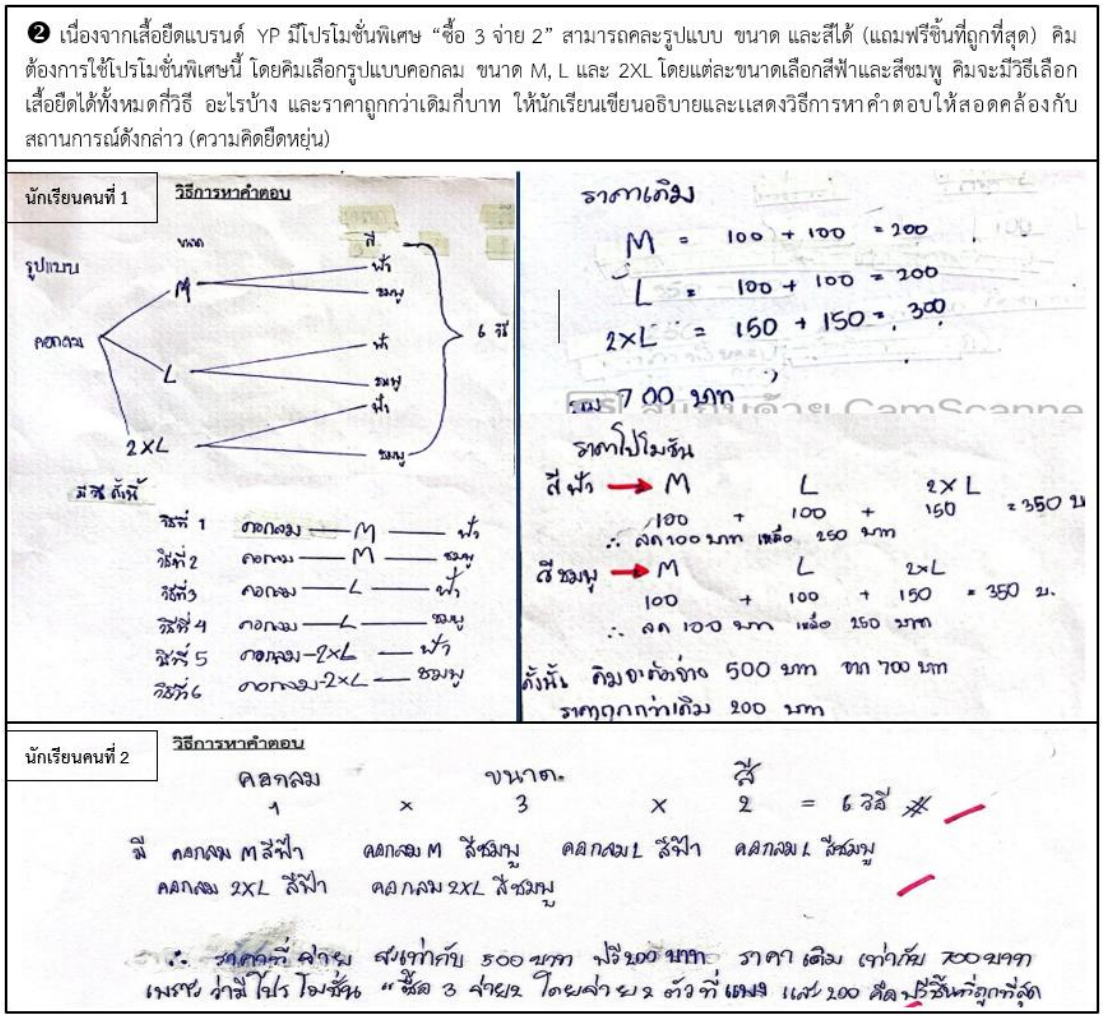

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างความสามารถด้านความคิดยืดหยุ่นจากสถานการณ์ที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

จากภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบด้านความคิดยืดหยุ่นจากสถานการณ์ที่ 1 ที่นักเรียนสามารถแสดงวิธีการหาคำตอบที่สอดคล้องกับเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสม โดยนักเรียนคนที่ 1 แสดงวิธีการหาคำตอบ (ยุทธวิธีหรือกรอบความคิด) ด้วยวิธีการเขียนภาพหรือแผนภาพ: แผนภาพต้นไม้ และนักเรียนคนที่ 2 แสดงวิธีการหาคำตอบ (ยุทธวิธีหรือกรอบความคิด) ด้วยวิธีการแบ่งเป็นปัญหาย่อย: คิดกรณีรวม ซึ่งมีวิธีการหาคำตอบที่ถูกต้องตามหลักการทางคณิตศาสตร์และไม่มีข้อผิดพลาด จึงอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มในแบบทดสอบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เริ่มจากสถานการณ์ที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่ (26 คน คิดเป็นร้อยละ 65) อยู่ในระดับไม่มี ในขณะที่สถานการณ์ที่ 2 นักเรียนส่วนใหญ่ (15 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5) อยู่ในระดับปานกลางและสถานการณ์ที่ 3 นักเรียนส่วนใหญ่ (30 คน คิดเป็นร้อยละ 75) อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งความคิดริเริ่มจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสถานการณ์ นอกจากนี้องค์ประกอบของความคิดริเริ่มเน้นให้นักเรียนแสดงวิธีการหาคำตอบที่แปลกใหม่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง อีกทั้งเมื่อนักเรียนคิดสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบแล้วนักเรียนต้องดำเนินการคำนวณตามหลักการทางคณิตศาสตร์อย่างถูกต้องและตอบคำถามให้ครบถ้วนตามที่โจทย์ต้องการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แสดงภาพตัวอย่างการเขียนอธิบายและแสดงวิธีการหาคำตอบของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่ม ดังภาพที่ 3

❸ เนื่องจากเสื้อยืดแบรนด์ YP ต้องการกระตุ้นยอดขายจึงผลิตกางเกงแบรนด์ YP เพื่อเป็นสินค้าตัวอย่างก่อนวางจำหน่ายจริง โดยจะให้เป็นโปรโมชั่นเสริมสำหรับลูกค้าที่ซื้อสินค้าแบรนด์ YP ตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งกางเกงมีขนาด S, M, L, XL และ 2XL โดยแต่ละขนาดมีสีทั้งหมด 2 สี คือ สีฟ้า และสีชมพู ต้นทุนของกางเกงขนาด S – 2XL ราคา 150 บาท นอกจากนี้ต้นทุนของเสื้อขนาด S – L ราคา 60 บาท และขนาด XL – 2XL ราคา 110 บาท ถ้านักเรียนเป็นเจ้าของแบรนด์ YP จะจัดโปรโมชั่นเสริมอย่างไรให้กับลูกค้าโดยไม่ขาดทุน และลูกค้ามีวิธีในการเลือกซื้อเสื้อกี่วิธี ให้นักเรียนเขียนอธิบายและแสดงวิธีการหาคำตอบให้แปลกใหม่หรือพัฒนาจากข้อมูลเดิมและปรับปรุงแก้ไขให้แตกต่างเป็นเอกลักษณ์ของตนเองจากสถานการณ์ดังกล่าว (ความคิดริเริ่ม)

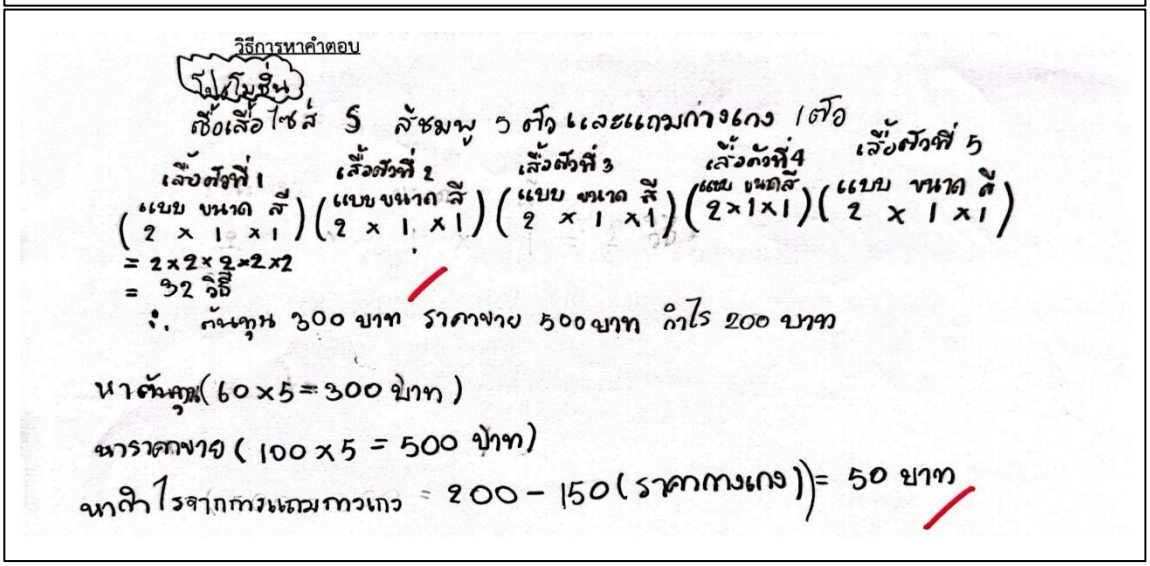

ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างความสามารถด้านความคิดริเริ่มจากสถานการณ์ที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

จากภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มจากสถานการณ์ที่ 1 นักเรียนสามารถแสดงวิธีการหาคำตอบที่แตกต่างให้สอดคล้องกับเงื่อนไขได้ถูกต้องและมีโปรโมชั่นเสริมให้กับลูกค้าโดยทางร้านไม่ขาดทุนจากการแถมกางเกงแบรนด์ YP ซึ่งเป็นวิธีการหาคำตอบที่แปลกใหม่หรือพัฒนาจากข้อมูลเดิมและปรับปรุงแก้ไขให้แตกต่างเป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยมีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ใช้โปรโมชั่นนี้ จึงคิดเป็นร้อยละ 2.50 ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 15 ของนักเรียนในชั้นเรียนทั้งหมดตามเกณฑ์ระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ จึงอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยความสอดคล้องของความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์จากการทำแบบทดสอบทั้ง 3 สถานการณ์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับใบกิจกรรมของแต่ละวงจรปฏิบัติการ คือ ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่นเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความคิดริเริ่ม นอกจากนี้องค์ประกอบด้านความคิดคล่องจากใบกิจกรรมของวงจรปฏิบัติการมีพัฒนาการสูงกว่าแบบทดสอบในสถานการณ์ที่ 1 และองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มจากใบกิจกรรมของวงจรปฏิบัติการมีพัฒนาการสูงกว่าแบบทดสอบในสถานการณ์ 1 และ 2 เนื่องจากในการทำใบกิจกรรมของแต่ละวงจรปฏิบัติการนักเรียนได้มีการระดมสมองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในและภายนอกกลุ่มอยู่เสมอ รวมถึงร่วมกันแสดงวิธีการหาคำตอบ (ยุทธวิธีหรือกรอบความคิด) จึงได้เห็นวิธีการหาคำตอบที่หลากหลายด้วยการแสดงเหตุผลสนับสนุนวิธีการหาคำตอบของตนเอง อีกทั้งเมื่อวิธีการหาคำตอบไม่ถูกต้องนักเรียนสามารถดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ก่อนครบวงจรปฏิบัติการ แต่ในทางกลับกันการทำแบบทดสอบแต่ละสถานการณ์ของนักเรียนรายบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้และความเข้าใจของแต่ละบุคคล อีกทั้งความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดคล่องมีข้อจำกัดด้านเวลา จึงสรุปได้ว่า แบบทดสอบและใบกิจกรรมมีแนวโน้มที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผล

นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดคล่องในแบบทดสอบอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกสถานการณ์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับใบกิจกรรม โดยทั้ง 4 ขั้นตอนของรูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ส่งผลต่อความคิดคล่อง เช่น สถานการณ์ “Chef ป้อมพาชิม” ในขั้นตอนการสร้างกรณีเริ่มต้นด้วยการที่ครูใช้สถานการณ์ที่ท้าทายเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเพื่อให้เข้าถึงง่าย และอธิบายการสร้างกรณีให้ชัดเจนว่าขึ้นอยู่กับยุทธวิธีหรือกรอบความคิดเท่านั้นจะทำให้สร้างกรณีได้หลากหลาย โดยในขั้นตอนการคาดเดานักเรียนหาจำนวนวิธีการเลือกชุด Set อาหารของ Chef ป้อมด้วยการใช้ความรู้อย่างถูกต้อง เนื่องจากมีการทบทวนความรู้ให้นักเรียนก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความแม่นยำในเนื้อหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการอธิบายเหตุผลสนับสนุนการแสดงวิธีการหาคำตอบของกลุ่มตนเอง โดยที่ครูใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้นักเรียนเห็นมุมมองการแสดงวิธีการหาคำตอบที่หลากหลาย จากการวิพากษ์วิจารณ์แม้ว่าจะเป็นโจทย์ปัญหาเดียวกัน ได้แก่ การแบ่งเป็นปัญหาย่อย: คิดแยกกรณี คิดกรณีรวม การเปลี่ยนมุมมองปัญหา: มุมมองที่เฉพาะเจาะจงเป็นมุมมองกว้าง และการเขียนภาพ

หรือแผนภาพ: แผนภาพต้นไม้ และนำไปสู่ขั้นตอนการสรุปที่ครูให้นักเรียนปรับปรุงการคาดเดาของตนเองเพื่อให้ถูกต้องตามหลักการทางคณิตศาสตร์ในทุกวิธีการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rueangsukanan, Janjaruporn & Hajisalah (2011) ที่กล่าวว่า เมื่อนักเรียนลงมือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แล้วสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถหาผลเฉลยได้จำนวนมากภายในเวลาที่กำหนดซึ่งจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดยืดหยุ่นในแบบทดสอบอยู่ในระดับมากที่สุดทุกสถานการณ์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับใบกิจกรรม โดยทั้ง 4 ขั้นตอนของรูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ส่งผลต่อความคิดยืดหยุ่น เช่น สถานการณ์ “Chef ป้อมพาชิม” ในขั้นตอนการสร้างกรณีต่อเนื่องมาจากความคิดคล่องเพียงแต่มีเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และสามารถสร้างกรณีที่หลากหลายเพื่อนำมาตัดสินใจในการเลือกสำหรับแสดงวิธีการหาคำตอบในขั้นตอนการคาดเดาซึ่งครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้เลือกการคาดเดาที่มีความเป็นไปได้และสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง โดยนักเรียนส่วนใหญ่จะเลือกการคาดเดาที่ได้คำตอบรวดเร็วที่สุด เนื่องจากประหยัดเวลา เพราะความคิดยืดหยุ่นไม่กำหนดจำนวนวิธีการโดยสามารถแสดงเหตุผลสนับสนุนได้ และนำสู่ขั้นตอนการสรุปครูเน้นย้ำเกี่ยวกับการปรับปรุงการคาดเดาเพื่อลดข้อผิดพลาดในการแสดงวิธีการหาคำตอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keawmeechai & Kijkuakul (2021) ที่กล่าวว่า ความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่นเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งการนำความรู้มาช่วยในการแก้ปัญหาทำให้นักเรียนเกิดความท้าทายและปรับแนวคิดให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่เสมอซึ่งจะเป็นแนวคิดที่หลากหลายเพิ่มขึ้น

นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มในแบบทดสอบอยู่ในระดับไม่มี ปานกลาง และมากที่สุด ตามลำดับ กล่าวคือ ความคิดริเริ่มจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสถานการณ์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับใบกิจกรรม โดยทั้ง 4 ขั้นตอนของรูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ส่งผลต่อความคิดริเริ่ม เช่น สถานการณ์ “Chef ป้อมพาชิม” ในขั้นตอนการสร้างกรณีต่อเนื่องมาจากความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่นเพียงแต่ให้นักเรียนสร้างเงื่อนไขขึ้นด้วยตนเองตามสถานการณ์ที่ระบุไว้และแสดงวิธีการหาคำตอบที่แปลกใหม่หรือพัฒนาจากข้อมูลเดิมและปรับปรุงแก้ไขให้แตกต่างเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การสร้างกรณีนั้นขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดที่แปลกใหม่และเลือกกรณีที่เป็นไปได้ในการหาจำนวนวิธี นักเรียนต้องนำกรณีที่สร้างขึ้นมาได้แสดงวิธีการหาคำตอบในขั้นตอนการคาดเดาของแต่ละกลุ่มและอธิบายเหตุผลเพื่อสนับสนุนว่าถูกต้องตามกรณีที่สร้างขึ้นหรือไม่ การวิพากษ์โจทย์ปัญหาเดียวกันนักเรียนสามารถสร้างกรณีได้หลากหลายวิธีการขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของนักเรียน และนำไปสู่ขั้นตอนการสรุปที่ครูให้นักเรียนปรับปรุงการคาดเดาของตนเองให้ถูกต้อง ซึ่งพบว่าความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์องค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มของนักเรียนเริ่มต้นจากไม่มีเป็นมากที่สุดโดยต้องอาศัยการฝึกฝนและพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ที่นักเรียนต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yamsok & Poonpaiboonpipat (2023)

ที่กล่าวว่า การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์โดยเฉพาะด้านความคิดริเริ่มเป็นด้านที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นด้านที่มีการพัฒนาน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์ควรออกแบบสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการโต้แย้งทางคณิตศาสตร์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการหาคำตอบที่หลากหลาย โดยการใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นความคิดของครู รวมถึงครูเน้นให้นักเรียนบันทึกการวิพากษ์วิจารณ์อย่างละเอียดและปรับปรุงตามคำแนะนำให้ครบถ้วน เพื่อลดข้อผิดพลาดในการแสดงวิธีการหาคำตอบได้ ซึ่งการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์นักเรียนต้องได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีการพัฒนาองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่มน้อยที่สุด การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็น ดังนี้

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านความคิดริเริ่ม

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามารถในการคาดเดาและการแสดงเหตุผลทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากความสามารถในการคาดเดา (Conjecturing) และการแสดงเหตุผล (Justifying) มีความสำคัญต่อความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์

References

Hiebert, J., et al. (2005). Mathematics teaching in the United States today (and tomorrow): results from the TIMSS 1999 video study. **Educational Evaluation and Policy Analysis.** 27(2), 111-132.

Keawmeechai, N. & Kijkuakul, S. (2021). kānčhatkān rīanrū thī nēn kān patibat dōi chai ngān thāng khanittasāt phūa phatthanākān khit sāngsan thāng khanittasāt rūang sētsūan læ čhamnūan khla khoṇng nak rīan namat yom suksā pī thī hā [Practice-based learning management using mathematical applications to develop mathematical creativity. Subject: Fractions and Mixed Numbers of Grade 5 Students]. **Journal of Kasetsart Educational Review**. 36(2), 180-190.

Kijkuakul, S. (2014). **kānčhat kitčhakam kānrīanrū witthayāsāt thitthāng samrap khrū satawat thī yīsip'et** [Organizing Science Learning Activities Directions for 21 Century Teachers]. Phitsanulok: Juldis Printing.

Knudsen, J., Stevens, H., Meloy, T., Kim, H. & Shechtman, N. (2018). **Mathematical argumentation in middle school–The what, why, and how**. London: Corwin.

Makanong, A. (2011). **thaksa læ krabuānkān thāng khanittasāt : kānphatthanā phūa phatthanākān** [Mathematical skills and processes: development for development]. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Ministry of Education. (2017). **tūa chī wat læ sāra kānrīanrū kæn klāng klum sāra kānrīanrū khanittasāt (chabap prapprung Phō.Sō. sōngphanhāroīhoksip) tām laksūt kæn klāng kānsuksā naphūn thān Phutthasakkarāt sōngphanhāroīhāsip'et** [Core Learning Indicators and Contents Mathematics Learning Subject Group (Revised 2017) according to the Basic Education Core Curriculum 2008]. 1th ed. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd.

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2022). **Pisa 2022 creative thinking**. Retrieved from https://www.oecd.org/pisa/innovation/creative-thinking/

Rueangsukanan, T., Janjaruporn, R. & Hajisalah, S. (2011). kānsuksā phruttikam dān khwāmkhit khon 'ong læ khwāmkhit yūtyun rūang rekhākhanit khōng nak rīan namat yom suksā pī thī nung phān kitchakam kān kæ panhā thāng khanittasāt læ kān radom samōng [The study of agile and flexible thinking behavior Geometry subjects of 1st grade students through math problem solving activities and brainstorming]. **Journal of Research and Curriculum Development**. 27(2), 133-151.

Silver, E. (1997). Fostering creativity through instruction rich in mathematical problem solving and problem posing. **ZDM Mathematics Education**. 29(3), 75-80.

The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2018). **khūmū kānchai laksūt klum sāra kānrīanrū khanittasāt (chabap prapprung Phō.Sō. sōngphanhāroīhoksip) radap matthayommasuksā tōn plāi** [Manual for using the Mathematics Learning Subject Group (Revised 2017) High School Level]. Retrieved from https://www.scimath.org/ebook-mathematics/item/8379-2560-2551-8379.

Yamsok, T. & Poonpaiboonpipat, W. (2023). kānchat kitchakam kānrīanrū dūai kēm kra dā nōrōwō bōkānchai ngān thāng khanittasāt phūa phatthanā thaksa khwāmkhit sāngsan rūang phūnthī phiu læ parimāt khōng nak rīan namat yom suksā pī thī sōng [Organizing learning activities with board games combined with mathematical applications to develop creative skills on surface area and volume of secondary school students]. **Journal of Science and Science Education**. 6(2), 303-319.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การเสริมสร้างความสามารถการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ การชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษา

ENHANCING LEARNING ASSESSMENT CAPABILITIES IN DIGITAL AGE FOR PRIMARY TEACHERS USING EMPOWERMENT EVALUATION WITH COACHING AND MENTORING

คณกร สว่างเจริญ[1] พงษ์พันธ์ นารีน้อย[2] ธนภัทร จันทร์เจริญ[3] และสิริกร โตสติ[4]
Kanakorn Sawangcharoen[1], Phongphan Nareenoi[2], Tanaput Chancharoen[3], and Sirikorn Tosati[4]

[1,3] บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[2] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[4] คณะครุศาสตร์ ชมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[1,3] Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
[2] Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
[4] Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
E-mail: tanaput.ch@bsru.ac.th

Received: January 8, 2024
Revised: June 27, 2024
Accepted: July 8, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้ให้ข้อมูล คือ ครูระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 387 คน และผู้เข้าร่วมการทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 29 คน เครื่องมือประกอบด้วย แบบสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล แบบบันทึกและเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิธี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษาในด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ ประเด็นการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอน

ล่วงหน้า (PNI $_{Modified}$ = 0.07) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล ประเด็น ผู้ปกครอง เพื่อนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (PNI $_{Modified}$ = 0.17) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด การตรวจให้คะแนน การรายงานผลและการนำผลไปใช้ ประเด็น การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยี (PNI $_{Modified}$ = 0.21) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 2) รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย เป้าหมาย สิ่งที่มุ่งประเมิน และวิธีการประเมิน และ 3) ผลการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ครูมีพัฒนาการด้านความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านในระดับปานกลาง-สูง โดยด้านความรู้และทักษะมีพัฒนาการอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 60.00) ส่วนด้านเจตคติมีพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 50.00)

คำสำคัญ

การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ การชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ครูประถมศึกษา

ABSTRACT

This research objectives were to 1) assess the needs for developing learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers, 2) develop a model of empowerment evaluation with coaching and mentoring to enhance learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers, and 3) study the results of the model of empowerment evaluation with coaching and mentoring to enhance learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers. The informants were 387 primary teachers under Bangkok Primary Educational Service Area, and 29 participants in the trial. The instruments were a survey of the needs for developing learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers, the model of empowerment evaluation with coaching and mentoring to enhance learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers and recording forms and scoring criteria for teachers' ability to evaluate learning outcomes. Statistics used in data analysis included the Modified Priority Needs Index (PNI Modified), mean, standard deviation, and the analysis of relationship development scores.

The results of the study found that 1) in the needs assessment for developing learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers, in terms of designing measurement and evaluation of learning and creating tools, planning measurement and evaluation of learning subjects taught in advance had the greatest need (PNI Modified = 0.07). For the measurement and evaluation operations, the issue of parents and friends participating in measuring and evaluating student learning

outcomes had the highest demand (PNI Modified = 0.17). For scoring, reporting results, and using them, the issue of analyzing student learning outcomes using technology was in highest demand (PNI Modified = 0.21); 2) the model of empowerment evaluation with coaching and mentoring to enhance learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers included the goal, what is aimed at evaluating, and evaluation method; and 3) the result of using the model of empowerment evaluation with coaching and mentoring to enhance learning assessment capabilities in the digital age for primary teachers found that teachers had developed their ability to evaluate learning outcomes in all 3 areas at a medium to high level. In terms of knowledge and skills, it had developed at a high level (60 percent). For attitude, it had developed at a moderate level (50 percent).

Keywords

Empowerment Evaluation, Coaching and Mentoring, Primary Teachers

ความสำคัญของปัญหา

การเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นองค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก็ต้องสอดรับกับการเรียนรู้ดังกล่าว คือ เป็นการประเมินตามสภาพจริง บูรณาการอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน และประยุกต์ใช้กรอบการประเมินให้ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 มิติ ได้แก่ การเรียนรู้ ความเข้าใจ การสำรวจ การสร้างสรรค์ และการแบ่งปัน ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมิน และมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป ในช่วงเวลาที่ผ่านมา “การประเมินผล” ประสบปัญหาหลายประการ ทั้งด้านแนวคิด เทคนิควิธีการ ความไม่เข้าใจของผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาทางด้านแนวคิดที่คนจำนวนมากยังไม่เห็นคุณค่าของการประเมินผลอย่างจริงจัง หลายคนมองการประเมินผลเป็นการตรวจสอบ เป็นการตัดสินได้ – ตกเป็นการจับผิด ก่อให้เกิดความยุ่งยาก มากกว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา (Senarat, 2018) นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลยังได้รับผลมาจากอิทธิพลของบริบทแวดล้อม (Environmental Context) ซึ่งนำมาสู่ปัญหาสำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิด กระบวนทัศน์ ซึ่งใช้วิธีการวิทยาศาสตร์/เชิงปริมาณมากเกินไป หรือมีวิธีวัด วิธีศึกษาอยู่เพียงแค่วิธีเดียว ขาดการตั้งคำถาม /สงสัยในการคิดหาวิธีการอื่น ๆ 2) ปัญหาการขาดการพิจารณาบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพราะกรอบคิดแบบวิทยาศาสตร์ไม่สนใจบริบทเฉพาะ (Specific Context) แต่ต้องการทำให้ทุกอย่างเป็นมาตรฐานหรือมีความเป็นสากลที่ต้องมีความจริงเพียงอย่างเดียว (Only One Single Truth) 3) ปัญหาการขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน และไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเข้าใจผิดของผู้ประเมินที่เข้าใจว่าตนเอง “รู้” หรือ “เก่ง” มากกว่าผู้ถูกประเมิน จนนำไปสู่การไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน 3) ปัญหาอันเกิดจากความไม่รู้หรือข้อจำกัดของมนุษย์ ที่เฝ้าถกเถียงกันในเรื่องที่ต่างฝ่ายก็

ไม่รู้และนำไปสู่การยึดมั่นถือมั่นโดยไม่รู้ตัว ไม่เปิดรับฟังแนวทาง แง่มุมอื่น หรือวิธีการอื่น ๆ ทำให้เกิดการขัดแย้ง และเกิดการประชันปัญญาในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา หรือการต่อยอดการประเมินผล และ 5) ปัญหาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น การที่ผลการประเมินไม่ได้ถูกนำมาใช้ เพราะมาช้า ผิดเวลา หรือเอกสารการประเมินหนาเกินไป ไม่มีใครอ่าน เป็นต้น (Ard-am, 2007) ประกอบกับแนวความคิดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ยุค 4.0 ที่ต้องใช้การประเมินผลระหว่างเรียนตามสภาพจริง ที่เน้นการปฏิบัติและการใช้แฟ้มสะสมผลงาน อันสะท้อนให้เห็นสภาพงานและสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการใช้ทักษะการคิด จึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เห็นความก้าวหน้า การวัดและประเมินผลลักษณะจำเป็นต้องใช้ข้อมูล ชิ้นงาน เครื่องมือ และวิธีการอย่างหลากหลายและเหมาะสม ตลอดจนนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาบูรณาการ ที่สำคัญผู้เรียนควรได้ประเมินตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียน แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขผลงานให้มีคุณค่าและประโยชน์มากขึ้น นอกจากนี้ ควรให้ผู้ได้รับประโยชน์จากผลงานของผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย จึงจะเป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงคุณภาพ ที่ได้จากผลงานซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ตามสภาพจริง (Chancharoen, 2019)

จากปัญหาการประเมิน และสภาพที่ควรจะเป็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการแสวงหา คิดค้นแนวทาง/เทคนิคการประเมินที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เป็นการประเมินที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการประเมินในยุคที่ 4 ที่นักประเมินและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน โดยหาฉันทามติ และใช้การร่วมมือรวมพลัง แนวคิดนั้นคือการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งของการประเมินแบบมีส่วนร่วม และเป็นสิ่งสำคัญในการประเมินองค์กร ที่เน้นให้เกิดการสร้างสรรค์เชิงบวก สร้างกำลังใจ และน่าจะเป็นสิ่งเดียวกับ “การประเมินผลเชิงชื่นชม” (Appreciative Evaluation) มากกว่าเป็นการประเมินที่ให้ผลทางลบต่อจิตใจ ทำให้เกิดความเครียด กังวลใจ (Fetterman et al., 2007) นอกจากนี้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ ยังมีเป้าหมายในการพัฒนาขีดความสามารถ (Capabilities) ที่มีอยู่ ไม่ใช่ปัจจัยเสี่ยง (Risk Factor) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือความเคารพซึ่งกันและกัน การสะท้อนความคิดออกมาจากใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน และการมีส่วนร่วมในกลุ่ม (Panich, 2007) ซึ่งการประเมินผลที่สนับสนุนการเรียนรู้เช่นนี้เป็นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ดี ในการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสร้างข้อสอบของครูโดยการเสริมพลังอำนาจผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ พบว่า การให้ความร่วมมือในการพัฒนาสมรรถนะการประเมินของครูบางส่วนมีน้อย ควรได้รับการเสริมแรงจูงใจทั้งจากภายในและภายนอก (Jiraro, 2013) ซึ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการนำแนวคิดการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) เข้ามาใช้การอบรมพัฒนาครู เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยเหลือ สร้างแรงจูงใจ ดึงศักยภาพ สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น แนวทางการประยุกต์ใช้การชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงเพื่อพัฒนาการสอนของครู เป็นการผสมผสานเพื่อเสริมจุดเด่นและเติมส่วนที่บกพร่องในการสอนของครู

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเสริมสร้างความสามารถการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ การชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา สังกัดสำนัก

การศึกษากรุงเทพมหานคร อันจะเป็นการพัฒนาศาสตร์การวัดและประเมินผลตลอดจนพัฒนาครูสู่การเป็นครูที่มีศักยภาพ

โจทย์วิจัย/ปัญหาการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษาเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลควรเป็นย่างไร
3. รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงช่วยพัฒนาความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล : ครูโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้เขตพื้นที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ จากประชากร ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 13,902 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) แต่มีอัตราการตอบกลับมา 387 ฉบับ (คิดเป็นร้อยละ 96.75)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : ได้แก่ แบบสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ผลโดยใช้ดัชนี IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.87

การวิเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need Analysis) ด้วยวิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$)

$$PNI_{Modified} = (I-D)/D$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$ คือ ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น
D = Degree of Success หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน
I - Importance หมายถึง ระดับความสำคัญ/เป้าหมาย

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง

ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 1) การสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ 2) การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ 3) การชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง และผลการสำรวจสภาพปัญหาของครูประถมศึกษาในระยะที่ 1 รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ อันได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับสภาพ ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา นำมายกร่างรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลและเครื่องมือต่าง ๆ ผ่านการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 นำรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงไปใช้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครู

ทดลองใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครู โดย 1) ประชาสัมพันธ์ขออาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ 2) พิจารณา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานผู้เข้าร่วม 3) นำรูปแบบการประเมินฯ ไปใช้ 4) เก็บรวบรวมข้อมูล กำกับ ติดตามผลตามกำหนดเวลา ดำเนินการโค้ชครั้งที่ 1 และ 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล: เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จึงเลือกกลุ่มทดลองขนาดเล็ก โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 29 คน ที่มีความสนใจและสมัครใจ อาสา ให้ความร่วมมือในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้จัดทำโครงการพัฒนาความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ประชาสัมพันธ์ให้ครู สมัครเข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : ได้แก่ 1) เกณฑ์การประเมินความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ค่า IOC ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 2) เอกสารประกอบการอบรมพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครู ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (S) โดยปรับใช้จาก (Kanjanawasee, 2009).

$$S=\left(\frac{Y-X}{F-X}\right)\times 100$$

เมื่อ S คือ ร้อยละของคะแนนพัฒนาการ , X คือ คะแนนครั้งที่ 1, Y คือ คะแนนครั้งที่ 2, และ F คือ คะแนนเต็ม

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในการพัฒนาความสามารถด้านการประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา

รายการ	ค่าเฉลี่ยความสามารถที่คาดหวัง	ค่าเฉลี่ยความสามารถที่เป็นจริง	PNI	อันดับ
ด้านการออกแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ				
1. การวางแผนการวัดและประเมินการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอนล่วงหน้า	4.83	4.50	0.07	1
2. การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรและหลักการวัดและประเมินผลการศึกษา	4.83	4.67	0.04	2
3. การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอนครอบคลุมสมรรถนะผู้เรียน	5.00	4.67	0.07	1
4. การจัดทำผังการทดสอบ (test blueprint) สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	4.83	4.67	0.04	2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ยความสามารถที่คาดหวัง	ค่าเฉลี่ยความสามารถที่เป็นจริง	PNI	อันดับ
5. การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ตรงจุดประสงค์ การเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนใช้ความคิดขั้นสูง	4.67	4.50	0.04	2
ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล				
6. การใช้เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.67	4.50	0.04	4
7. การประเมินแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ของนักเรียน	4.83	4.33	0.12	2
8. การประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.67	4.50	0.04	4
9. นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง	4.83	4.50	0.07	3
10. ผู้ปกครองและเพื่อนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	4.67	4.00	0.17	1
การตรวจให้คะแนน การรายงานผลและการนำผลไปใช้				
11. การแจ้งเกณฑ์การตรวจให้คะแนนผลงาน (rubric scoring) ให้นักเรียนทุกคนรับทราบ	4.83	4.50	0.07	3
12. การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยี	4.83	4.00	0.21	1
13. การสรุปและรายงานผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	4.83	4.33	0.12	2
14. การนำผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนมาปรับแผนการสอน หรือพัฒนาวิธีการสอนของตนเอง	4.83	4.67	0.04	4
15. การให้ข้อมูลป้อนกลับและพัฒนาผู้เรียน	4.83	4.67	0.04	4
เฉลี่ย	**4.80**	**4.47**		

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) พบว่า พิสัยความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.04-0.21 หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของสภาพความสามารถที่คาดหวังและสภาพความสามารถปัจจุบันด้านการวัด

และประเมินผลการเรียนรู้อยู่ระหว่าง ร้อยละ 4 ถึงร้อยละ 21 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการออกแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ ประเด็น การวางแผนการวัดและประเมินการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอนล่วงหน้า ($PNI_{Modified}$ = 0.07) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล ประเด็น ผู้ปกครองและเพื่อนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ($PNI_{Modified}$ = 0.17) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด การรายงานผลและการนำผลไปใช้ ประเด็น การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยี ($PNI_{Modified}$ = 0.21) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็น	$\bar{x}$	SD	การแปลความ
1. รูปแบบการประเมินฯ มีความเหมาะสมชัดเจน	4.20	0.84	มาก
2. รูปแบบการประเมินฯ มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติติ	4.80	0.45	มากที่สุด
3. รูปแบบการประเมินฯ มีความถูกต้อง สอดคล้องกับทฤษฎีที่ได้ศึกษา ทบทวนวรรณกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. รูปแบบการประเมินฯ มีประโยชน์สำหรับครูผู้สอน นักเรียนและวงการศึกษา	4.60	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.55**	**0.25**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล โดยผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.55, SD = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มี 3 ประเด็นที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ รูปแบบการประเมินฯ มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ($\bar{x}$=4.80, SD = 0.45) รูปแบบการประเมินฯ มีความถูกต้อง สอดคล้องกับทฤษฎีที่ได้ศึกษา ทบทวนวรรณกรรม ($\bar{x}$=4.60, SD = 0.55) และรูปแบบการประเมินฯ มีประโยชน์สำหรับครูผู้สอน นักเรียนและวงการศึกษา ($\bar{x}$=4.60, SD = 0.55) ส่วนรูปแบบการประเมินฯ มีความชัดเจนเป็นไปได้ในการปฏิบัติ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{x}$=4.60, SD = 0.84) โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า ควรระบุองค์ประกอบของรูปแบบให้ชัดเจน

ภายหลังจากการนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมีการปรับแก้ องค์ประกอบให้สมบูรณ์ โดยเพิ่มเป้าหมาย สิ่งที่มุ่งประเมิน วิธีการประเมิน และปรับชื่อให้น่าสนใจ จนได้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล มีรายละเอียดดังนี้

เป้าหมาย : เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

สิ่งที่มุ่งประเมิน : ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะการประเมิน

วิธีการประเมิน : เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics)

ขั้นตอน : ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดพันธกิจหรือภารกิจของโครงการ (Defining the Mission) ประชุมสร้างความเข้าใจกับครูผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยมีการแนะนำตัว พี่เลี้ยง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ ตั้งเป้าหมาย วางแผนร่วมกัน: แรกพบ ก่อการดี การวางแผนการวัดและประเมินการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอนล่วงหน้า

2. การสำรวจหรือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ (Taking Stock) อบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 12 ชม. จำนวน 4 Module ประกอบด้วย Module 1: พลังอำนาจในตน เนื้อหาโมดูลนี้จะมุ่งเน้นให้ครูหันกลับมาสำรวจตนเอง ฝึกอยู่กับปัจจุบัน กับคนตรงหน้า ค้นเข้าไปให้พบถึงคุณค่าภายในจุดแข็ง ศักยภาพ สิ่งดีงามในตนเอง รวมถึงพันธกิจหน้าที่สำคัญของครูคือการสอน โดยมุ่งเน้นเชื่อมโยงกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน Module 2: เข้าใจ เข้าถึงศิษย์ หลังจากที่ครูสำรวจค้นพบตัวตนภายใน มีอำนาจในตนเองแล้ว เนื้อหาโมดูลนี้จะพาลงไปทำความเข้าใจลูกศิษย์ของครู ฝึกวิเคราะห์ผู้เรียนรอบด้าน ฝึกการรับฟัง การสื่อสาร และการวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน Module 3: โลกเปลี่ยน ครูยุคใหม่ต้องปรับ โมดูลนี้จะพาครูไปรู้จักเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นทางเลือก เข้ามาช่วยในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียน ฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ทดลองทำจริง และ Module 4: ครู ศิษย์ร่วมสร้างการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เนื้อหาโมดูลนี้จะพาครูสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล การสร้างเกณฑ์การให้คะแนน การฝึกให้นักเรียนสร้างเกณฑ์ ประเมินตนเอง รวมถึงนำผลการประเมินไปใช้ การให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. การวางแผนสำหรับอนาคต (Planning for the Future)

3.1 ครูนำความรู้และแผนการประเมินไปฏิบัติการในชั้นเรียน ณ สถานศึกษาของตนเอง โดยระหว่างดำเนินการ 1 เดือน มีการชี้แนะจากพี่เลี้ยงผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 2 ครั้ง เพื่อสะท้อนคิด สิ่งทีทำ ผลที่เกิด และบทเรียนที่ได้รับ

3.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปบทเรียน เป็นขั้นตอนสุดท้าย

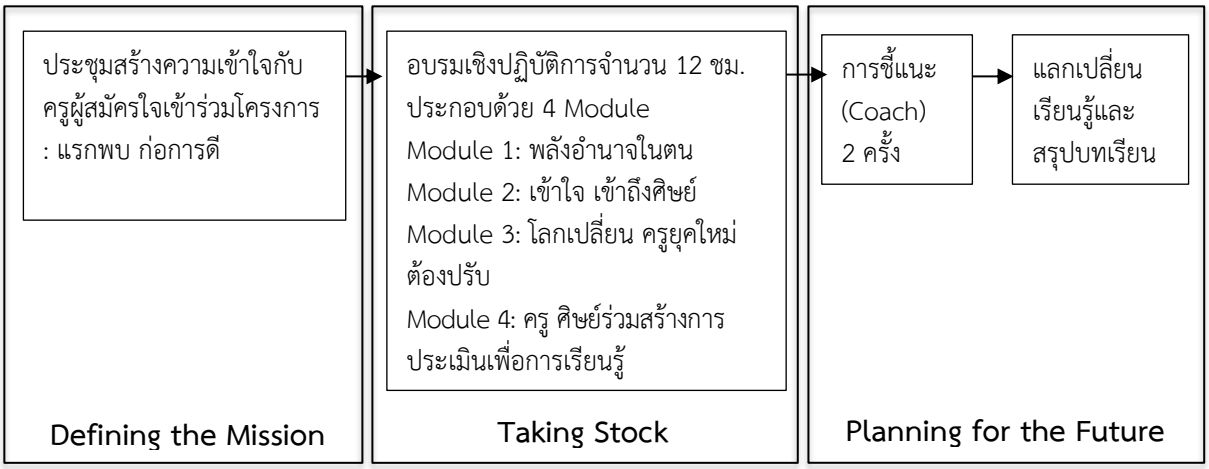

ภาพที่ 1 การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 3 คะแนนความสามารถในการประเมินด้านความรู้ เจตคติและทักษะ และระดับพัฒนาการ

ด้าน	คะแนนเฉลี่ย ครั้งที่ 1	คะแนนเฉลี่ย ครั้งที่ 2	ร้อยละ พัฒนาการ	ระดับ*
ความรู้	2.75	3.50	60.00	สูง
เจตคติ	2.75	3.13	50.00	ปานกลาง
ทักษะการประเมิน	1.88	3.13	58.82	สูง

* 0-25 หมายถึง ต้น, 26-50 หมายถึง กลาง, 51-75 หมายถึง สูง, 76-100 หมายถึง สูงมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูมีพัฒนาการด้านความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านในระดับปานกลาง-สูง โดยด้านความรู้มีพัฒนาการอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 60.00) ด้านเจตคติมีพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 50.00) และด้านทักษะการประเมินมีพัฒนาการอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 58.82)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความสามารถในการประเมิน

ครั้งที่	คะแนน	ระดับ	ร้อยละพัฒนาการ	ระดับ*
ครั้งที่ 1	6.88	ดี	56.10	สูง
ครั้งที่ 2	9.75	ดีเยี่ยม		

***** 10-12 คะแนน หมายถึง ดีเยี่ยม, 7-9 คะแนน หมายถึง ดี, 3-6 คะแนน หมายถึง ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมครูมีพัฒนาการความสามารถในการประเมินอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 56.10) โดยภายหลังการติดตาม การโค้ชครั้งที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี (6.88 คะแนน) ครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีเยี่ยม (9.75 คะแนน)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ครูผู้เข้าร่วมการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ในการประชุมสรุปผลและถอดบทเรียนครั้งสุดท้าย พบว่า 1) มุมมองใหม่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล 2) กลับมาทบทวนตัวเอง เข้าใจความแตกต่างระหว่างผู้เรียน 3) แนวทางการนำสื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลไปปรับใช้ในการวัดและประเมินผล และ 4) เรียนรู้จากกันและกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

อภิปรายผล

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา พบว่า ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) มีค่าค่อนข้างต่ำ พิสัยความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.04-0.21 หรืออัตราการเปลี่ยนแปลงของสภาพความสามารถที่คาดหวังและสภาพความสามารถปัจจุบันด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีเพียงร้อยละ 4 ถึงร้อยละ 21 เท่านั้น อาจจะอันเนื่องมาจากก่อนหน้าที่เกิดภาวะวิกฤติ Covid-19 ที่ต้องมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นออนไลน์ ทำให้ครูมีความคุ้นชินกับการใช้เทคโนโลยีทั้งด้านการสอนและการวัดและประเมินผล นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าส่วนใหญ่ อายุ 21-30 ปี มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี ตำแหน่งครูชำนาญการ จะเห็นว่าครูผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่อายุน้อยมีคุ้นชินกับสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูประถมศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ ประเด็น การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอนล่วงหน้า ($PNI_{Modified}$ = 0.07) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาระบบการวัดประเมินเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนของ Saenjaiprom (2011) โดยในการวิเคราะห์บริบทโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในด้านบทบาทหน้าที่ครูในด้านการวัดและประเมินผลพบว่า ครูยังขาดการวางแผนและออกแบบการวัดประเมินผลทั้งก่อน ระหว่าง หลัง ขาดเกณฑ์การวัดประเมินที่ชัดเจน สอดคล้องกับ Phasiphon et al. (2015) ที่กล่าวว่า

การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการ ล่วงหน้าทั้งในเรื่องจำนวนครั้งในการวัดและประเมินผล ความห่าง รูปแบบการวัดและประเมินซึ่งจะต้องคลอบคลุมเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล ประเด็นผู้ปกครอง เพื่อนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (PNI $_{Modified}$ = 0.17) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด สอดคล้องกับ Phasiphon et al. (2015) ที่กล่าวว่าประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยจะต้องมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียนและผู้ปกครอง ต้องช่วยเหลือ ร่วมมือกันด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผลและการนำผลไปใช้ ประเด็น การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยี (PNI $_{Modified}$ = 0.21) มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งปัจจุบันในยุคที่เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาท ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ก็เช่นเดียวกันมีเครื่องมือดิจิทัล/Application หลายตัวที่เข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ทั้งด้านการสร้างข้อสอบ การตรวจข้อสอบ (Tosati, 2020) อย่างไรก็ดีแม้ค่า PNI $_{Modified}$ ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.04-0.21 จะค่อนข้างต่ำ แต่รายการที่มีค่า PNI $_{Modified}$ สูงสุดมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีซึ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ ภายใต้สถานการณ์หลังเกิดโรคระบาด Covid -19 ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเตรียมพร้อม ตั้งรับแลรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้วิจัยจึงยังคงเลือกศึกษา พัฒนาประเด็นดังกล่าวต่อ

ผลการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการเสริมสร้างความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยเลือกใช้ร้อยละพัฒนาการ เนื่องจากอยากทราบว่าภายใต้เงื่อนไขการโค้ช การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะสามารถเสริมพลังให้กับเพื่อนครูได้หรือไม่ โดยครูมีพัฒนาการด้านความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งในภาพรวมและรายด้านคือด้านความรู้ เจตคติและทักษะ อยู่ในระดับปานกลาง-สูง มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีขึ้นไป ทั้งสองครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Jiraro (2013) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสร้างข้อสอบของครูโดยการเสริมพลังอำนาจผ่านกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ พบว่าก่อนเข้าร่วมการพัฒนาสมรรถะไม่มีผู้ใดผ่านเกณฑ์การประเมิน แต่หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วพบว่า มีผู้ที่มีสมรรถะการสร้างข้อสอบผ่านเกณฑ์การประเมิน เช่นเดียวกันกับ Chariyamakarn (2014) ศึกษาการสร้างความสามารถในการประเมินของครูเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้แนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจและการสอนโดยใช้การประเมินเป็นฐาน พบว่า ผลการเสริมพลังอำนาจทำให้ครูสร้างข้อสอบได้ดีขึ้น และนำผลการประเมินนักเรียนไปปรับปรุงการสอนภาษาไทย นอกจากนี้ ผลการสรุป ถอดบทเรียน ครูได้สะท้อนคิดว่า ได้ทราบ มุมมองใหม่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ได้กลับมาทบทวนตัวเอง เรียนรู้จากกันและกันในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แสดงให้เห็นว่า บทบาทของครูในฐานะนักวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มิใช่เพียงผู้ตัดสินได้-ตก แต่มีบทบาทในฐานะผู้ให้คำชี้แนะ (Coach) หรือผู้อำนวยความสะดวก (Facilitation) ให้การสนับสนุน (Advocacy) ที่ช่วยเพื่อนครู ผู้เรียน สามารถสร้างการประเมินตนเองได้ด้วย (Fetterman, 1996; Panhoon, 2005)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการด้านการวัดและประเมินผล ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงตามสภาพที่เป็นจริง

2. จากผลการวิจัยพบว่า การให้คำชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงหรือการโค้ช ทำให้พัฒนาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติของครูในด้านการวัดและประเมินผลดีขึ้น ดังนั้นฝ่ายบริหารควรใช้กิจกรรมดังกล่าวเป็นหนึ่งในกิจกรรมนิเทศเพื่อเสริมพลังอำนาจให้กับครู

3. การเสริมพลังอำนาจที่แท้จริง เริ่มจากพลังอำนาจในตนเอง ดังนั้น การหนุนเสริมกัลยาณมิตรที่รับฟัง เข้าใจ และให้เกียรติครู เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการโค้ชสามารถกระทำได้ในวงจรเล็ก ๆ เช่น คู่บัดดี้ 2 คน และจะเข้มแข็งสามารถสร้างความสามารถในการประเมิน ถ้าถูกขับเคลื่อนด้วยวงจรใหญ่ระดับชั้นเรียน /กลุ่มสาระ และโรงเรียนไปด้วยกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ หลังใช้รูปแบบการเสริมพลังอำนาจ จำแนกตามขนาดโรงเรียน หรือพื้นที่ เนื่องด้วยเทคโนโลยี ภาระงาน ความพร้อม น่าจะเป็นตัวแปรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของครู หรือความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของครู

2. ควรมีการศึกษาผลการใช้รูปแบบการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ในมิติที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ว่าสามารถช่วยเสริมพลังอำนาจและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้หรือไม่ อย่างไร

References

Ard-am, O. (2007). **kānpramœ̄nphon phūa sangsœ̄m phalang ʻamnāt: thāngʻok̒ thī thāthai** [Empowerment evaluation: another challenging solution]. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research.

Chancharoen, T. (2019). kānchatkān rīanrū sū kānsuksā Thai 4.0 [Learning Management for Thai Education 4.0]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University.** 13(3), 216-229.

Chariyamakarn, R. (2014). **kānsang khwāmsamat nai kānpramœn khong khru phưa phatthana thaksa kānsưsan phasa Thai khong nakrian nai sam changwat chaidæn phak tai doi chai næokhit kānpramœn bæp sœm phalang ʻamnat læ kānson doi chai kānpramœn pen than** [Building teachers' evaluation capacity by using the Empowerment Evaluation Approach and Assessment-Based Instruction Approach to develop Thai language communication skills of students in three Southern Border provinces]. Doctor of Philosophy Program in Educational Measurement and Evaluation Educational Research and Psycholog. Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Fetterman, D. M. (1996). **Empowerment Evaluation: An Introduction to Theory andPractice.** In Fetterman, D. M., Kaftarain, S., and Wandersman, D. (eds.).

Fetterman, D. M., et al. (2007). **Empowerment Evaluation: Principles in Practice**. Presentation Stanford School of Medicine.

Jiraro, S. (2013). **kānphatthana rupbæp kānphatthana samatthana kānsang khosop khong khru doi chai kan sœm phalang ʻamnat phan krabuankan wichai patibatkan** [The development of the assessment development competency model for teachers through the empowerment of power through the action research process]. Doctor of Philosophy Program in Educational Measurement and Evaluation Educational Research and Psycholog. Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Kanjanawasee, S. (2009). **thritsadi kanthotsop bæp dangdœm** [Traditional testing theory]**.** (6th). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Panhoon, S. (2005). **kānphatthana bæp truat sop raikan kānpramœn bæp sœm phalang ʻamnat phưa phatthana thaksa kānpramœn khong khru læ nakrian** [The development of a checklist for empowerment-based assessment to enhance the assessment skills of both teachers and students]**.** Doctor of Philosophy Program in Educational Measurement and Evaluation Educational Research. Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Panich, V. (2007). **phuborihan ʻongkon ʻatchariya chabap nak patibat** [Practitioner's Edition of Intelligent Organization Management]**.** Bangkok: Knowledge Management Institution.

Phasiphon, C., et al. (2015). **Kār wạd læa pramein phl kār reīyn rū** [Measuring and evaluating learning outcomes]. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Saenjaiprom, S. (2011). **Kār phạt'hnā rabb kār wạd pramein pheụ̄x yk radạb phl sạ̄mvthṭhí khxng phū reīyn** [Developing an assessment system to improve student achievement]. Research project on developing the entire school system to raise the quality of education Chiang Mai University.

Senarat, S. (2018). **panhā nai kānpramœ̄nphon** [Challenges in assessment]. http://images.senarat.multiply. multiplycontent.com/.

Tosati, S. (2020). **tuāyang khruangmū Digital / Application dan kan wat læ pramœ̄nphon kanrianru nai kan wat læ pramœ̄nphon kānrianru** [Examples of digital/application tools in the domain of measuring and assessing learning outcomes. In the process of measuring and evaluating learning outcomes]. Faculty of Education Bansomdejchaopraya Rajabhat University Bangkok: Varanon Enterprise LTD., Part.

Yamane, T. (1973). **Statistics: an introductory analysis**. New York: Harper & Row.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาชุดเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจากอัตลักษณ์ลวดลายของตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

CREATIVE INDUSTRIAL PRODUCT DESIGN: A CASE STUDY OF CONTEMPORARY SILVER JEWELLERY FROM TUNG TAI LUE'S PATTERN IDENTITY IN CHIANG KHAM DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

นงค์นุช กลิ่นพิกุล[1] และเมตตา ศิริสุข[2]
Nongnuch Klinpikul[1] and Metta Sirisuk[2]

[1,2] การวิจัยและสร้างสรรค์งานศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
[1,2] Fine and Applied Arts Research and Creation, Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science,
Mahasarakham University
E-mail: E-mail: nongnuch.k@mail.rmutk.ac.th

Received: September 11, 2023
Revised: May 29, 2024
Accepted: June 10, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นแบบผสานวิธี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และ 2) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชุดเครื่องประดับจากอัตลักษณ์ของตุงไทลื้อ กลุ่มตัวอย่างคือ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน ช่างทอตุง จำนวน 5 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างไม่เป็นทางการซึ่งวิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อนำมาสรุปในประเด็นที่สำคัญเปรียบเทียบกับข้อมูลภาคเอกสาร และแบบประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจากผู้เชี่ยวชาญโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อนำรูปแบบที่ได้ไปผลิตเป็นต้นแบบต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์ของตุงไทลื้อคือลวดลายที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อเชียงคำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยมีความเชื่อในการทำความดีและการทำบุญเพื่อหวังนำผลบุญไปใช้ในภายหน้า และ 2) การออกแบบเครื่องประดับเงินจากการนำอัตลักษณ์จากลวดลายของตุงไทลื้อมาออกแบบ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ ชุดพรรณพฤกษา ชุดสัตว์และชุดสิ่งของเครื่องใช้นั้นมีอัตลักษณ์สวยงามทันสมัยสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวันและสามารถผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรม โดยใช้กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ดังนี้ (1) ระบุความต้องการ (2) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย (3) สร้างแนวคิดการออกแบบโดยใช้เทคนิคสแคมเพอร์ (4) เลือกแนวคิดโดยการประเมินจากผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ (5) การทดสอบแนวคิด และ (6) กำหนดรายละเอียดผลิตภัณฑ์ก่อนการผลิตจริง

คำสำคัญ

ออกแบบผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ เครื่องประดับเงิน ตุงไทลื้อ

ABSTRACT

This study employs a mix-method approach, using both qualitative and quantitative methodologies. Its objectives were aimed to 1) investigate the characteristics and origins of the Tung Tai Lue community in Chiang Kham District, Phayao Province, and 2) develop a jewelry collection that draws inspiration from Tung Tai Lue's cultural heritage. The subjects included five village gurus, five tung weavers, two monks, five entrepreneurs, and seven product design experts. The research instruments were an unstructured and comprehensive interview. The data were analyzed by methodically arranged to derive findings on important subjects then juxtaposed this data with documentary evidence and assessments of product models. Statistical data were provided by specialists, employing average and standard deviation to lay the foundation for future prototypes.

The results showed that 1) the identity of Tung Tai Lue was a pattern that reflected the lifestyle of the Tai Lue Chiang Kham people from the past to the present, with the belief in doing good deeds and philanthropy in hopes of using merit in the future, and 2) Tung Tai Lue signs inspired the design of silver jewelry and the three sets of plants, animals, and utensils were produced with beautiful and modern identity. They were wearable in daily life and manufacturable in industrial systems. The industrial product design process included (1) identifying needs; (2) defining target audiences; (3) creating design concepts using scamper techniques; (4) selecting concepts by evaluating them with entrepreneurs and experts; (5) testing the concept; and (6) defining product details before actual production.

Keywords

Product Design, Creative Products, Silver jewelry, Tung Tai Lue

ความสำคัญของปัญหา

ไทลื้ออพยพมาจากจีนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 โดยกระจายอยู่ตามภาคเหนือของไทย ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำพูน ลำปางและพะเยา (Lanna Museum of Culture and Ethnicity Project, 2008) ชุมชนไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนไทลื้อที่มีการอยู่อาศัยจำนวนมากและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ไทลื้อได้อย่างเข้มแข็งให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมากในการประกอบพิธีกรรมของไทลื้อจะประกอบไปด้วย ผู้ทำพิธี ผู้ร่วมพิธีและ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีซึ่งส่วนใหญ่จะมีการนำตุงมาใช้ร่วมประกอบพิธีด้วย เนื่องจากมีความเชื่อว่าตุงเป็นเครื่องสักการะบูชาเป็นสัญลักษณ์ของความดีเป็นสิริมงคลในประเพณีสงกรานต์ ตานก๋วยสลาก ฟังเทศน์มหาชาติ ขึ้นธาตุ ประเพณีตานตุง พิธีไหว้ผีเจ้าเมืองและงานสืบสานตำนานไทลื้อ เป็นต้น พิธีกรรมเป็นกระบวนการสำคัญในวัฒนธรรมของชาวไทลื้อเพื่อสานสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและกับพลังนามธรรมผ่านผู้ประกอบพิธี (Vivattanaseth, 2021) เชื่อในเรื่องของการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วให้ได้ขึ้นสวรรค์และการต่ออายุขัยของตัวเองโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในพุทธศาสนา (Phongpoonsuk, 2022) ตุงเป็นสัญลักษณ์ของความเชื่อและความศรัทธาซึ่งมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวห้อยลงมาผูกติดกับเสาหรือปลายไม้มีความกว้างยาวต่างกันตามการใช้งานและราคา ทอด้วยเทคนิคการขิดหรือจกมีลวดลายที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา เช่น ลายปราสาท ลายดอกไม้ ลายสัตว์ที่มีในชีวิตประจำวันและสัตว์ในจินตนาการรวมถึงลายสิ่งของเครื่องใช้ เช่น คนโท พาน คัมภีร์และเรือ เป็นต้น จากลวดลายที่มีเอกลักษณ์นี้ทำให้พบเห็นตุงดังกล่าวได้ตามพื้นที่ที่มีชาวไทลื้ออาศัยอยู่ โดยเฉพาะในชุมชนไทลื้อเชียงคำ จังหวัดพะเยา ที่มีการสืบสานประเพณีในทุกปีทั้งนี้เพื่ออนุรักษณ์วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อไว้รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ

ประเทศไทยมียุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560- 2579) ในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนามิติด้านวัฒนธรรมโดยการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความคิดของมนุษย์เป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ใช้องค์ความรู้ทางการศึกษา การสร้างสรรค์งานและการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมเมื่อผสานกับความรู้ทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่นำไปสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์หรืออุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นสำคัญ เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจในการนำวัฒนธรรมไปสู่สากลการนำอัตลักษณ์เป็นจุดที่สร้างมูลค่าความได้เปรียบทางเศรษฐกิจโดยการใช้วัฒนธรรมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สินค้าทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทำให้เกิดเอกลักษณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเป็นคุณค่าและนำไปสู่นวัตกรรม (Srimuang, 2018) เครื่องประดับเงินอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หมวดแฟชั่นที่มีมูลค่าที่มีความต้องการทั้งในและต่างประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับซึ่งเป็นหนึ่งสินค้าแฟชั่นที่อยู่ในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยตามนโยบายของประเทศในการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยได้จัดทำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุดเครื่องประดับเงินร่วมสมัยจากอัตลักษณ์ลวดลายของตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อใช้เป็นโมเดลในการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่นำอัตลักษณ์วัฒนธรรมมาเป็นสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ชุดเครื่องประดับเงินที่นำสัญญะลวดลายบนผืนตุงไทลื้อมีอัตลักษณ์อย่างไร

2. ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมีรูปแบบและกระบวนการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชุดเครื่องประดับจากอัตลักษณ์ของตุงไทลื้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธีเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยการนำข้อมูลที่ได้จากเชิงคุณภาพมาสรุปเป็นแนวคิดในการออกแบบและเชิงปริมาณโดยการประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญอ่านข้อคำถามจากนั้นแก้ไขแล้วนำเสนอยื่นขออนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคนกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากนั้นแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง (เลขที่การรับรอง 272-261/2565) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมีรายละเอียดดังนี้

1. เชิงคุณภาพ

เป็นการศึกษาด้วยวิธีการทางคติชนวิทยาซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและหลักฐานที่พบหลังปี พ.ศ.2500 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับตุงไทลื้อ 2) การลงพื้นที่ภาคสนามชุมชนไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมไทลื้อ จำนวน 5 คน ช่างทอตุงที่มีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี จำนวน 5 คน และพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ที่วัดภายในชุมชนไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 2 รูป

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับ 1) ความเชื่อและความศรัทธา 2) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ 3) ประเพณีและพิธีกรรม 4) ตุงไทลื้อ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อนำมาสรุปในประเด็นที่สำคัญวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับข้อมูลภาคเอกสาร

2. เชิงปริมาณ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการออกแบบและผลิตเครื่องประดับจำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบและการผลิตเครื่องประดับมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ Concept Scoring (แบบให้คะแนนคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) และแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์

2.3 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณมี 2 ขั้นตอนดังนี้

2.3.1 Concept Scoring (การให้คะแนนคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) โดยการประเมินจากผู้ประกอบการออกแบบและผลิตเครื่องประดับ เป็นแบบประเมินเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการออกแบบ การใช้งาน การผลิตและต้นทุน

2.3.2 การประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบและการผลิตเครื่องประดับ โดยการประเมินความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์และความสวยงาม ด้านการใช้งาน ด้านวัสดุการผลิตและความคุ้มค่า แล้วจึงสรุปผลพร้อมทั้งแก้ไขรูปแบบเพื่อนำไปผลิตเป็นต้นแบบต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ กำหนดเกณฑ์คะแนนความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 เห็นด้วยมากที่สุด 4 เห็นด้วยมาก 3 เห็นด้วยปานกลาง 2 เห็นด้วยน้อยและ 1 เห็นด้วยน้อยที่สุด จากนั้นจึงนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง มาก 2.50-3.49 หมายถึง ปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึง น้อยและ 1.00-1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

ในงานวิจัยนี้มีกระบวนการนำวัฒนธรรมมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ดังภาพที่ 1 เริ่มจาก 1) Identify Customer Needs (ระบุความต้องการของลูกค้า) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่า สถิติการนำเข้าอัญมณีและเครื่องประดับไทยประเภทเครื่องประดับแท้ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2565 และ 2566 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 135.21% สินค้าอัญมณีและเครื่องประดับจึงเป็นสินค้าที่เติบโตสามารถส่งออกได้ (Gem and Jewelry Instiute of Thailand, 2023) ด้วยไทยมีศักยภาพในการผลิตการค้าอัญมณีและเครื่องประดับของโลกภาครัฐจึงมีนโยบายให้การสนับสนุนและมีโครงสร้างอุตสาหกรรมที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างต่อเนื่องมีตลาดรองรับทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ (Jitngamplang & Thampitug, 2019) 2) Establish Target Specifications (กำหนดกลุ่มเป้าหมาย) จากงานวิจัยของ (Jankua, 2019) ได้กล่าวว่ากลุ่มวัยทำงานพนักงานบริษัทเอกชนมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ส่วนใหญ่จะซื้อเครื่องประดับเงินแบรนด์ไทย 2-3 แบรนด์เป็นประจำ

ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงเป็นการออกแบบสำหรับกลุ่มวัยทำงาน พนักงานบริษัทที่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี มีกำลังในการซื้อ มีความต้องการสวมใส่เพื่อเสริมบุคลิกภาพความมั่นใจตามความเชื่อ มีการใช้ชีวิตแบบทันสมัยพร้อมเปิดรับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเปิดกว้างและตอบรับต่อสังคมโซเชียลนิยมสินค้าที่ดึงดูดใจและในระดับราคาที่เหมาะสม 3) Generate Concept Product (สร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์) โดยการเชื่อมต่อสัญญะและความเชื่อจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการลงพื้นที่ภาคสนามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในชุมชนไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา แล้วสร้างแนวคิดจากการนำลวดลายที่อยู่บนตุงไทลื้อมาเป็นแนวทางในการออกแบบผสมผสานกับรูปทรงเลขาคณิต เป็นเครื่องประดับที่มีรูปแบบที่ทันสมัยมีราคาเหมาะสมสามารถผลิต

ได้ในระบบอุตสาหกรรม โดยใช้เทคนิคสแคมเพอร์ (SCAMPER) ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความคิดที่แปลกใหม่หรือต่อเติมความคิดที่มีอยู่แล้วให้น่าสนใจขึ้นใช้ในการออกแบบสิ่งใหม่ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดนอกกรอบที่แตกต่างและช่วยในด้านการคิดสร้างสรรค์ ซึ่ง SCAMPER เป็นการคิดวิเคราะห์ออกแบบดังนี้ S-Substitute (การทดแทน) C-Combine (การผสมผสาน) A-Adapt (การดัดแปลง) M-Modify (การดัดแปลงขยายหรือเพิ่ม) P-Put to other use (การใช้วิธีอื่น) E-Eliminate (การตัดทำให้น้อยลง) และ R-Reverse (การกลับข้าง) (Chanloy, Satiman, Thammetar & Khlaisang, 2022) (Uraisakul, 2015) มาเป็นหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความเรียบหรูร่วมสมัย มีความหมายและความเชื่อให้กับผู้สวมใส่ โดยออกแบบ 3 ชุด ได้แก่ สัตว์ พรรณพฤกษาและสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งแต่ละชุดจะประกอบไปด้วย 1) สร้อยคอพร้อมจี้ 2) ต่างหู 3) แหวน โดยใช้เงินแท้ 925 เป็นวัสดุที่ใช้ในการผลิตมีการชุบเคลือบไม่เกิน 20 % และมีการตกแต่งตัวเรือนโดยใช้สีที่สอดคล้องกับโทนสีของลวดลายบนผืนตุงไทลื้อ 4) Select Product Concepts (เลือกแนวคิดผลิตภัณฑ์) โดย Concept scoring (การให้คะแนนแนวคิด) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 ชุดเลือกให้เหลือกลุ่มละ 3 ชุด แทนค่าในสูตร (Kurniawan, n.d.) (Brunhaver, 2015)

$$\text{คะแนนถ่วงน้ำหนัก} = \frac{\text{ค่าน้ำหนัก x ระดับ การให้คะแนนของแต่ละหัวข้อที่ผู้ประกอบการกำหนดไว้}}{100}$$

การประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิตในรูปแบบชุดเครื่องประดับให้เหลือกลุ่มละ 1 ชุด โดยการวิเคราะห์ผลทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5) Test Product Concept (การทดสอบแนวคิดผลิตภัณฑ์) โดยการวิเคราะห์คู่แข่ง การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และการสร้างโครงร่างแบบผลิตภัณฑ์ 3 มิติที่สามารถแสดงภาพรวมและคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ที่เหมือนจริง และ 6) Set Final Specification (การกำหนดรายละเอียดก่อนการผลิตจริงขั้นสุดท้าย)

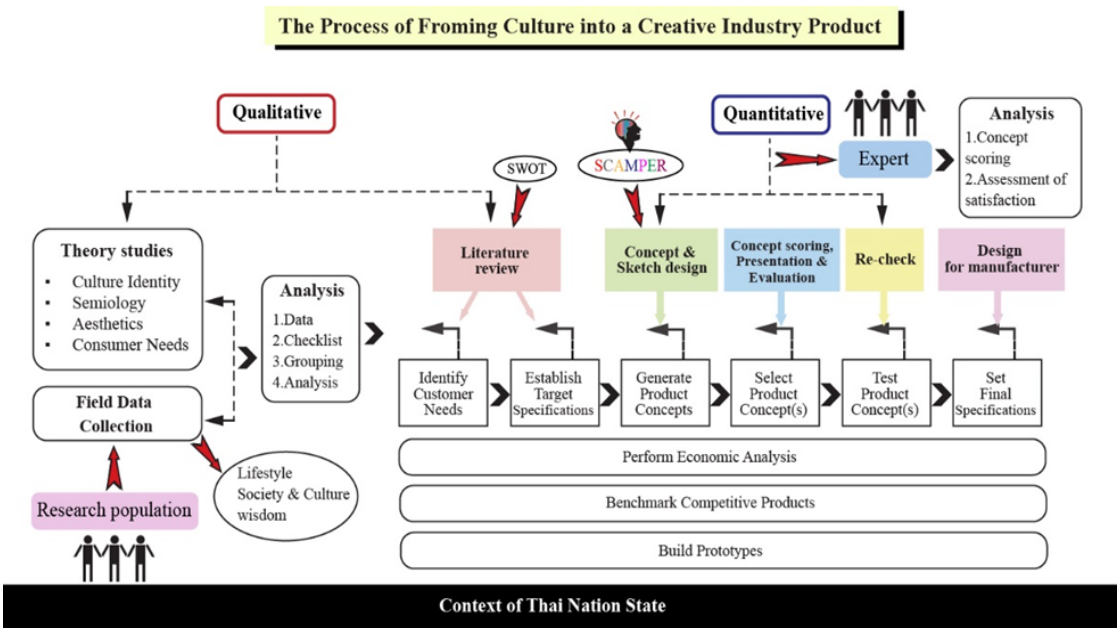

ภาพที่ 1 กระบวนการนำวัฒนธรรมมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา อัตลักษณ์ของตุงไทลื้อ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยามีวิถีการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยมีความเชื่อในพลังนามธรรมและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ชุมชนไทลื้อ มีความเชื่อในการถวายทานทำบุญสร้างกุศลโดยหวังว่าผลบุญที่ทำจะนำไปใช้ในชาติหน้า จากความเชื่อจึงทำให้เกิดพิธีกรรมและการจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมไหว้ผีเมือง พิธีเทศน์มหาชาติถวายปราสาทขาว ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานตุงและการรื้อฟื้นความเป็นไทลื้อจากการจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในการประกอบพิธีกรรมของชุมชนไทลื้อจะต้องประกอบไปด้วยผู้ทำพิธี ผู้ร่วมพิธีและอุปกรณ์ประกอบพิธี “ตุง” คือ สิ่งที่มีการนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ตุงยังเป็นสิ่งที่ใช้ในการสักการะบูชา ชุมชนไทลื้อมีความเชื่อว่าการถวายตุงนั้นเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วโดยเชื่อว่าบรรพบุรุษของพวกเค้าจะได้รับผลบุญและเกาะชายผืนตุงที่แกว่งไปมาให้พ้นจากขุมนรกและได้ไปสู่สวงสวรรค์ ดังนั้น จึงได้มีการนำตุงมาเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนไทลื้อ เช่น การฉลุลวดลายตุงลงแผ่นเหล็กประดับนอกอาคารและสถานที่สาธารณะในชุมชน รวมทั้งการนำตุงมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงวัสดุที่ใช้ในการผลิตตุงไปบ้างตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความต้องการสะดวกสบาย รวดเร็วและคงทน อย่างไรก็ตามลวดลายที่อยู่บนผืนตุงไทลื้อนั้นล้วนแล้วแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา การจัดวางลวดลายของผืนตุงมีความต่างกันบ้างเล็กน้อยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะและประสบการณ์ของช่างทอตุงที่มีการจัดวางลายหลัก ลายรองและลายประกอบ จากการศึกษาสามารถจัดกลุ่มลายออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพรรณพฤกษา เช่น ลายดอกจันทร์ ลายเครือเถาและ

ลายต้นดอก(ภาชนะที่มีดอกไม้ปักอยู่) กลุ่มสัตว์ เช่น ช้าง ม้า ไก่ ผีเสื้อ นก นาคและมอม กลุ่มสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ลายเรือ พาน คัมภีร์ ธง คนโทและปราสาทซึ่งเป็นลายประธานเพราะมีขนาดใหญ่จัดอยู่กึ่งกลางของผืนตุงส่วนใหญ่จะมีชั้นปราสาท 3-5 ชั้น ดังภาพที่ 2 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินของผู้ถวายตุง

ภาพที่ 2 ตุงไทลื้อในพื้นที่ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชุดเครื่องประดับจากอัตลักษณ์ของตุงไทลื้อ สรุปในงานวิจัยมีกระบวนการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

2.1. สรุปอัตลักษณ์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อนำมาเป็นแนวทางโดยใช้เทคนิค SCAMPER ในการออกแบบ ดังภาพที่ 3 เพื่อทำการคัดเลือกแนวคิดการออกแบบเบื้องต้น โดยการออกแบบชุดละ 5 Collection โดยให้ผู้ประกอบการทำการประเมินซึ่งพิจารณาความเป็นไปได้ในการใช้งาน การจำหน่ายและผลิตในระบบอุตสาหกรรม โดยเลือกรูปแบบที่มีคะแนนมากที่สุดชุดละ 3 Collection ทั้งนี้เพื่อนำรูปแบบที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบประเมินเลือกรูปแบบต่อไป ดังตารางที่ 1 – 3

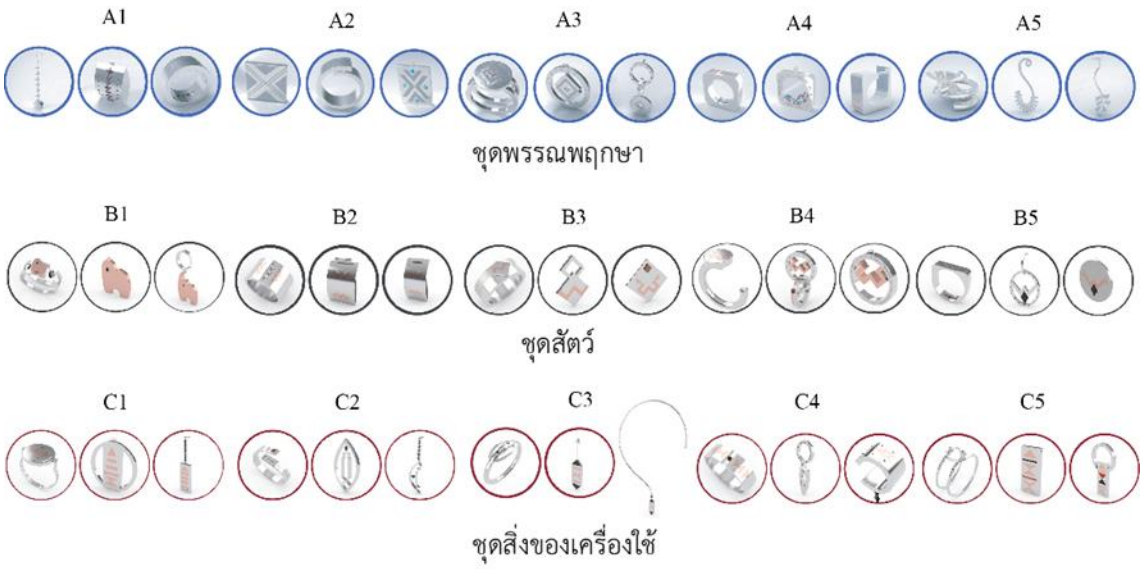

ภาพที่ 3 รูปแบบเครื่องประดับชุดพรรณพฤกษา ชุดสัตว์และชุดสิ่งของเครื่องใช้

ตารางที่ 1 โดยวิธี Concept Scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) เครื่องประดับชุดพรรณพฤกษา จากการประเมินของผู้ประกอบการออกแบบและผลิตเครื่องประดับ

ข้อกำหนด	ชุดพรรณพฤกษา										
		A1		A2		A3		A4		A5	
	น้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
1) ตัดทอนลวดลายตุงไทลื้อ	15	5	0.75	5	0.75	5	0.75	3	0.45	4	0.60
2) ง่ายต่อการสวมใส่	10	5	0.50	5	0.50	5	0.50	5	0.50	3	0.30
3) ง่ายต่อการพกพา (ไม่หนักเกินไปในขณะสวมใส่)	10	3	0.30	4	0.40	3	0.30	3	0.30	4	0.40
4) มีขนาดที่เหมาะสมในการสวมใส่	10	4	0.40	5	0.50	4	0.40	4	0.40	3	0.30
5) ง่ายต่อการทำความสะอาด	10	1	0.10	4	0.40	5	0.50	5	0.50	2	0.20
6) ง่ายต่อการผลิต	15	3	0.45	5	0.75	5	0.75	4	0.60	4	0.60
7) วัสดุที่ใช้ผลิตหาซื้อได้ง่าย	10	5	0.50	5	0.50	5	0.50	5	0.50	5	0.50
8) ต้นทุนต่ำ	20	2	0.40	5	1.00	5	1.00	3	0.60	4	0.80
รวมทั้งหมด	**100**		3.40		**4.80**		**4.70**		**3.85**		3.70
ลำดับ			5		**1**		**2**		**3**		4

จากตารางที่ 1 การออกแบบชุดเครื่องประดับเงินชุดพรรณพฤกษาจำนวน 5 ชุดเพื่อทำการประเมินความคิดเห็นจากผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Concept Scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น)พบว่า รูปแบบที่มีคะแนนมากที่สุดคือรูปแบบ A2 ซึ่งมีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.80 รูปแบบ A3 มีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.70 และรูปแบบ A4 มีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 3.85 ตามลำดับซึ่งผู้วิจัยจะได้นำทั้ง 3 รูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหลือ 1 รูปแบบเพื่อนำไปผลิตเป็นต้นแบบต่อไป

ตารางที่ 2 โดยวิธี Concept Scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) เครื่องประดับชุดสัตว์จากการประเมินของผู้ประกอบการออกแบบและผลิตเครื่องประดับ

ข้อกำหนด	ชุดสัตว์										
		B1		B2		B3		B4		B5	
	น้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
1) ตัดทอนลวดลายตุงไทลื้อ	15	5	0.75	4	0.6	5	0.75	4	0.6	4	0.6
2) ง่ายต่อการสวมใส่	10	5	0.5	4	0.4	5	0.5	5	0.5	4	0.4
3) ง่ายต่อการพกพา (ไม่หนักเกินไปในขณะสวมใส่)	10	3	0.3	3	0.3	4	0.4	4	0.4	4	0.4
4) มีขนาดที่เหมาะสมในการสวมใส่	10	4	0.4	4	0.4	4	0.4	4	0.4	4	0.4
5) ง่ายต่อการทำความสะอาด	10	4	0.4	2	0.2	3	0.3	5	0.5	4	0.4
6) ง่ายต่อการผลิต	15	5	0.75	5	0.75	5	0.75	5	0.75	5	0.75
7) วัสดุที่ใช้ผลิตหาซื้อได้ง่าย	10	5	0.5	5	0.5	5	0.5	5	0.5	5	0.5
8) ต้นทุนต่ำ	20	3	0.6	2	0.4	4	0.8	4	0.8	4	0.8
รวมทั้งหมด	100		4.20		3.55		**4.40**		**4.45**		**4.25**
ลำดับ			4		5		**2**		**1**		**3**

จากตารางที่ 2 การออกแบบชุดเครื่องประดับเงินชุดสัตว์จำนวน 5 ชุดเพื่อทำการประเมินความคิดเห็นจากผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Concept Scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) พบว่า รูปแบบที่มีคะแนนมากที่สุดคือรูปแบบ B4 ซึ่งมีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.45 รูปแบบ B3 มีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.40 และรูปแบบ B5 มีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.25 ตามลำดับซึ่งผู้วิจัยจะได้นำทั้ง 3 รูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหลือ 1 รูปแบบเพื่อนำไปผลิตเป็นต้นแบบต่อไป

ตารางที่ 3 โดยวิธี Concept Scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) เครื่องประดับชุดสิ่งของเครื่องใช้ จากการประเมินของผู้ประกอบการออกแบบและผลิตเครื่องประดับ

ข้อกำหนด	ชุดสิ่งของเครื่องใช้										
		C1		C2		C3		C4		C5	
	น้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	คะแนนถ่วงน้ำหนัก
1) ตัดทอนลวดลายตุ้งไทลื้อ	15	5	0.75	3	0.45	3	0.45	4	0.6	5	0.75
2) ง่ายต่อการสวมใส่	10	4	0.4	5	0.5	4	0.4	5	0.5	4	0.4
3) ง่ายต่อการพกพา (ไม่หนักเกินไปในขณะสวมใส่)	10	3	0.3	4	0.4	4	0.4	3	0.3	4	0.4
4) มีขนาดที่เหมาะสมในการสวมใส่	10	4	0.4	4	0.4	4	0.4	4	0.4	4	0.4
5) ง่ายต่อการทำความสะอาด	10	3	0.3	1	0.1	3	0.3	4	0.4	4	0.4
6) ง่ายต่อการผลิต	15	5	0.75	5	0.75	5	0.75	5	0.75	5	0.75
7) วัสดุที่ใช้ผลิตหาซื้อได้ง่าย	10	5	0.5	5	0.5	5	0.5	5	0.5	5	0.5
8) ต้นทุนต่ำ	20	3	0.6	4	0.8	3	0.6	3	0.6	4	0.8
รวมทั้งหมด	100		**4.00**		3.90		3.80		**4.05**		**4.40**
ลำดับ			**3**		4		5		**2**		**1**

จากตารางที่ 3 การออกแบบชุดเครื่องประดับเงินชุดสิ่งของเครื่องใช้ จำนวน 5 ชุดเพื่อทำการประเมินความคิดเห็นจากผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Concept Scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) พบว่า รูปแบบที่มีคะแนนมากที่สุดคือรูปแบบ C5 ซึ่งมีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.40 รูปแบบ C4 มีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.05 และรูปแบบ C1 มีผลคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.00 ตามลำดับซึ่งผู้วิจัยจะได้นำทั้ง 3 รูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหลือ 1 รูปแบบเพื่อนำไปผลิตเป็นต้นแบบต่อไป

2.2 ผลการประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องประดับจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านการออกแบบและการผลิตเพื่อนำมาผลิตเป็นต้นแบบ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นรูปแบบเครื่องประดับเงินจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบและการผลิต

รายละเอียด	ชุดพรรณพฤกษา			ชุดสัตว์			ชุดสิ่งของเครื่องใช้		
	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านอัตลักษณ์									
1) รูปแบบผลิตภัณฑ์ภาพรวมแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ	4.00	0.53	มาก	3.86	0.64	มาก	3.43	0.73	ปานกลาง
ด้านความสวยงาม									
2) รูปแบบมีความทันสมัยแปลกใหม่เหมาะสมกับผู้บริโภค	3.86	1.19	มาก	2.43	3.60	น้อย	2.14	3.27	น้อย
3) มีรูปทรง ลวดลายและสีสันที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ตุงไทลื้อ	3.29	2.60	ปานกลาง	2.14	3.31	น้อย	1.86	2.80	น้อย
ด้านการใช้งาน									
4) รูปแบบมีขนาดที่เหมาะสม	3.86	1.19	มาก	2.71	2.99	ปานกลาง	2.43	2.77	น้อย
5) ทำความสะอาดง่าย	3.29	2.60	ปานกลาง	2.14	3.31	น้อย	1.86	2.61	น้อย
6) มีรูปแบบที่สวมเหมาะสมสัมพันธ์กับผู้บริโภค	3.43	2.61	ปานกลาง	2.00	4.29	น้อย	2.17	3.24	น้อย
ด้านวัสดุและการผลิต									
7) ด้านความเหมาะสมของวัสดุและการผลิต	1.40	3.78	น้อยที่สุด	1.40	4.08	น้อยที่สุด	1.40	3.78	น้อยที่สุด
8) วัสดุที่ใช้เหมาะสมกับการเช็ดทำความสะอาด	2.14	4.22	น้อย	4.14	1.19	มาก	2.75	2.70	ปานกลาง
9) วัสดุที่ใชสามารถจัดหาไดในประเทศ	4.57	1.68	มากที่สุด	3.29	3.22	ปานกลาง	2.86	3.60	ปานกลาง
10) สามารถผลิตไดในระบบอุตสาหกรรม	4.57	1.24	มากที่สุด	3.57	2.90	มาก	2.57	3.35	ปานกลาง
11) การผลิตมีแบบและแม่พิมพ์สอดคล้องและง่ายต่อการผลิต	4.57	1.68	มากที่สุด	3.29	2.79	ปานกลาง	2.43	3.60	น้อย
ด้านความคุ้มค่า									
12) ด้านความคุ้มค่าของรูปแบบต่อการตัดสินใจซื้อและมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มความต้องการทางการตลาด	4.14	1.19	มาก	2.71	3.19	ปานกลาง	1.71	3.79	น้อย
รวมทุกด้าน	**3.59**	**1.13**	**มาก**	**2.81**	**1.06**	**ปานกลาง**	**2.30**	**0.83**	**น้อย**

จากตารางที่ 4 เมื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิเคราะห์ Concept scoring (การคัดเลือกแนวคิดเบื้องต้น) มาให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับในด้านต่าง ๆ

ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์และความสวยงาม ด้านการใช้งาน ด้านวัสดุการผลิตและความคุ้มค่าโดยเลือกรูปแบบที่มีคะแนนมากที่สุดไปผลิตเป็นต้นแบบชุดเครื่องประดับต่อไปซึ่งเมื่อพิจารณาผลรวมคะแนนทุกด้านพบว่า แนวคิดผลิตภัณฑ์ในชุดพรรณพฤกษาของรูปแบบ A2 มีค่าเฉลี่ย มากที่สุดเท่ากับ 3.59 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.13 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับมาก รูปแบบ A3 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.81 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.06 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลาง และรูปแบบ A4 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.30 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับน้อยตามลำดับ ส่วนแนวคิดผลิตภัณฑ์ในชุดสัตว์รูปแบบ B4 มีค่าเฉลี่ย มากที่สุดเท่ากับ 3.46 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลาง รูปแบบ B5 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.80 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.08 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลาง และรูปแบบ B3 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.70 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.06 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลางตามลำดับ และพบว่าแนวคิดผลิตภัณฑ์ในชุดสิ่งของเครื่องใช้รูปแบบ C5 มีค่าเฉลี่ย มากที่สุดเท่ากับ 3.37 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.93 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลาง รูปแบบ C4 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.04 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.77 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลาง และรูปแบบ C1 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.95 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.90 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับปานกลางตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครื่องประดับที่จะนำไปผลิตเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ 1) ชุดพรรณพฤกษาคือรูปแบบ A2 ดังภาพที่ 4 ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีนำลวดลายของดอกจันทร์แปดกลีบหรือเรียกว่าโป๊ยก๊กเป็นพืชดอกไม้ที่มีคุณค่างดงามในอุดมคติเป็นลายเก่าแก่ที่มักพบในหลายชนชาติ มีลักษณะคล้ารูปเฉลว (ตาแหลว) ซึ่งเป็นเครื่องจักสานที่ชุมชนไทลื้อ ใช้กันผีหรือสิ่งไม่ดี ลายดอกจันทร์แปดกลีบ หมายถึง สัญลักษณ์แห่งทิศทั้งแปด ได้แก่ ทิศบูรพา อาคเนย์ ทักษิณ หรดี ปัจฉิม พายัพ อุดรและอีสาน ที่มักจะนำมาทอตบแต่งชายตุงมาเป็นแนวทางในการออกแบบ 2) ชุดสัตว์คือรูปแบบ B4 ดังภาพที่ 5 เป็นรูปแบบที่นำลวดลายนาคมาเป็นแนวทางในการออกแบบซึ่งชุมชนไทลื้อ มีความเชื่อในการนับถือธรรมชาติและมีความเชื่อเกี่ยวกับ “นาค” ว่าเป็นผู้ให้กำเนิดทุกสรรพสิ่งเป็นผู้สร้างความสมดุลของระบบนิเวศที่นำความอุดมสมบูรณ์มาให้ ลายนาคนั้นจะถูกจัดวางไว้ในส่วนล่างเป็นฐานรองรับลายปราสาทซึ่งเปรียบเสมือนการนำปราสาทที่มีคัมภีร์พระไตรปิฎกพร้อมสิ่งของเครื่องใช้และบริวารทั้งหลายนำพาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วไปสู่สรวงสวรรค์ 3) ชุดสิ่งของเครื่องใช้คือรูปแบบ C5 ดังภาพที่ 6 เป็นรูปแบบที่นำลวดลายปราสาทซึ่งเป็นลายประธานมีเรือนยอดซ้อนกันเป็นชั้น ๆ มาเป็นแนวทางในการออกแบบ โดยชุมชนไทลื้อ เชื่อว่าปราสาทคือการบูชาพระเกศแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อเป็นการสร้างสมบารมีให้มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ชุมชนไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จึงมีพิธีกรรมในการถวายปราสาทผ้าขาวเพราะเชื่อในเรื่องภพภูมิโลกหน้าที่มีความสุขสมบูรณ์ ปราสาทจึงเป็นวัตถุทานอันสูงส่งของชุมชนไทลื้อ

ภาพที่ 4 แนวคิดการออกแบบเครื่องประดับชุดพรรณพฤกษา

ภาพที่ 5 แนวคิดการออกแบบเครื่องประดับชุดสัตว์

ภาพที่ 6 แนวคิดการออกแบบเครื่องประดับชุดสิ่งของเครื่องใช้

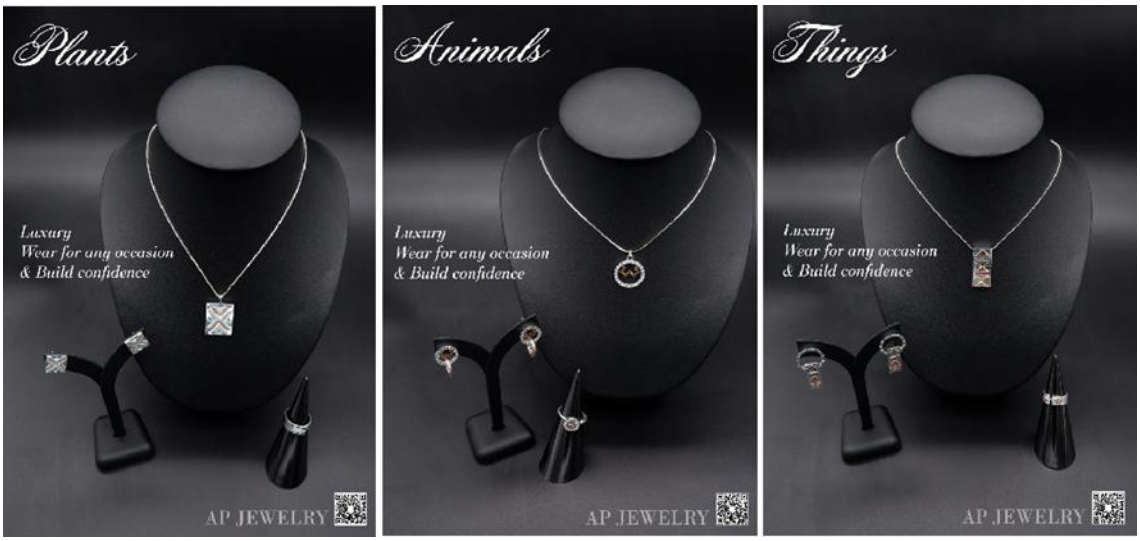

ภาพที่ 7 ต้นแบบเครื่องประดับเงินจากอัตลักษณ์ตุงไทลื้อ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ตุงไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์วัฒนธรรมแสดงความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ไทลื้อได้อย่างชัดเจน ด้วยวิถีการดำเนินชีวิต พิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ มีความเชื่อในผีวิญญาณและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เชื่อเรื่องภพภูมิโลกหน้าและหลังความตายเชื่อว่าความดีเป็นสิ่งสะสมไปในชาติหน้าได้จึงมุ่งทำบุญกุศลเพื่อหวังจะได้ขึ้นไปอยู่บนสรวงสวรรค์ซึ่งสอดคล้องกับ (Vivattanaseth, 2021) ที่กล่าวว่าความรัก

ความผูกพันและความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ไทลื้อทำให้ชุมชนไทลื้อ ตระหนักถึงความสำคัญของพิธีกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนจึงทำให้เกิดพิธีกรรมจากความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติกันมาต่อเนื่องยาวนานเป็นรูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นไปในลักษณะของการเคารพบูชาเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการหรือแสดงความขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลสิ่งที่ต้องการให้สมดังปรารถนา ชุมชนไทลื้อจึงมีการจัดประเพณีตานตุงขึ้นทุกปีให้กับบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วหรือแม้แต่ให้กับตนเองเพื่อให้มีผลบุญกุศลไว้ในภพภูมิโลกหน้าซึ่งสอดคล้องกับ (Phra Palad Chatuporn Vajirañaṇo & Parud Boonsriton, 2022) ได้กล่าวว่าคติความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงส์ในการทานตุงหากใครได้ทานตุงแม้ตายไปแล้วตกนรกตุงก็จะมาห่อหุ้มร่างกายไม่ให้ต้องทุกข์ตุงโบกสะบัดให้วิญญาณได้เกาะชายตุงขึ้นสวรรค์ด้วยรูปแบบสีสันและลวดลายของตุงล้วนมีความหมายที่แฝงไปด้วยความเป็นสิริมงคลเช่นเดียวกับ (Taengtabtim, 2021) ได้กล่าวว่าตุงนั้นเกี่ยวข้องกับการอุทิศให้ผู้ตายและเป็นวัตถุเพื่อปกป้องจากผลกรรมที่ร้ายแรงได้แต่การนำใช้งานเพื่อการสักการะบูชายังคงปรากฏอยู่และยังคงความหมายอันเป็นมงคล ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวัสดุให้สอดคล้องกับการนำไปใช้งานเพราะต้องการความคงทนความสะดวกสบายรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Hemmaratrak, Wiwatthanaset, Saisang & Thipdet, 2022) พิธีกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปนั้นเพราะต้องการความสะดวกสบายรวดเร็วและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเช่นเดียวกันแต่ชุมชนไทลื้อ ก็ยังคงสืบสานประเพณีและพิธีกรรมในชุมชนเช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ (Intramo, 2017) จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยวัฒนธรรมประเพณีทางพุทธศาสนาบางอย่างถูกเปลี่ยนไปแต่อัตลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมไทลื้อยังคงอยู่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการและวัสดุไปบ้าง ด้วยมนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐานที่ต้องการยอมรับจากสังคมต้องการมีความสุขความมั่นคงและความปลอดภัยซึ่งความกังวลเหล่านี้จึงยังมีความเชื่อเรื่องโชคลางซึ่งสอดคล้องกับ (Pianrak & Thitiluck, 2021) ที่กล่าวว่าความนิยมในสินค้าเกี่ยวกับความเชื่อนั้นมาจากมุมมองความเชื่อและค่านิยมของมนุษย์ที่มาจากความเชื่อจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อรูปลักษณะสัญญะและความเชื่อที่เกี่ยวกับค่านิยมทางด้านแฟชั่นในปัจจุบัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมชุดเครื่องประดับจากอัตลักษณ์ของตุงไทลื้อ ด้วยประเทศไทยมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบันซึ่งมาจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การบริโภค วิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือความเชื่อ โดยมีการนำเสนอผ่านสื่อหรือผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็น Soft Power ที่น่าสนใจทำให้มีการพยายามที่จะนำวัฒนธรรมเหล่านั้นมาสร้างสรรค์เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนแต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดมากนัก เพื่อให้การทำวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้ามีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและความเป็นไปได้ในการผลิตมากที่สุด ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างโดยการคิดผสมผสานจากการคิดอุปมาอุปไมยเชิงสัญลักษณ์นำสิ่งที่เป็นนามธรรมมาใช้เปรียบเปรยใช้แนวคิด “การเชื่อมต่อสัญญะและความเชื่อ” เป็นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องประดับเงินที่นำอัตลักษณ์ตุงไทลื้อในรูปสัญญะจากลวดลายบนผืนตุงไทลื้อมาเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ทันสมัยเพิ่มมูลค่าและเรื่องราวผสมผสานความเชื่อเข้าไปในตัวผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและมีรูปแบบที่สามารถผลิต

ได้ในระบบอุตสาหกรรมมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์โดยมีกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ 6 ขั้นตอน คือ 1) ระบุความต้องการจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลภาคสนาม 2) กำหนดกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ 3) สร้างแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยการเชื่อมต่อสัญญะและความเชื่อโดยใช้เทคนิคสแคมเพอร์ (SCAMPER) 4) เลือกแนวคิดโดยการประเมินความคิดเห็นรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์และความสวยงาม ด้านการใช้งาน ด้านวัสดุการผลิตและความคุ้มค่า 5) การทดสอบแนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ถูกเลือกและมีคะแนนการประเมินมากที่สุดโดยการวิเคราะห์คู่แข่งและการศึกษาเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตเพื่อให้มีความคุ้มค่ามากที่สุด 6) กำหนดรายละเอียดรูปแบบผลิตภัณฑ์ก่อนการผลิตจริงซึ่งสอดคล้องกับ (Sophonhiranrak, Assapun & Tubpan, 2023) ที่กล่าวว่าการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์พัฒนามาจากการคิดสร้างสรรค์และความต้องการสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยมีกระบวนการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายเพื่อชี้ให้เห็นปัญหา 2) การเตรียมความพร้อมด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 3) การวิเคราะห์ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ 4) การตั้งสมมติฐาน 5) การตกตะกอนทางความคิด 6) การสังเคราะห์หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และ7) การพิสูจน์ยืนยันความคิด จากนั้นจึงปรับปรุงขั้นตอนให้เข้ากับสถานการณ์แวดล้อมในปัจจุบัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Pantung, 2015) ที่มีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์โดยแบ่งลำดับการออกแบบออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม 2) ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ 3) ร่างแบบภาพพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ 4) สร้างต้นและแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 5) วิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์ต่อกระบวนการผลิตและความเป็นไปได้ในการผลิต 6) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์เดิมกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่นำวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีกระบวนการออกแบบเพื่อช่วยลดความเสี่ยงทางธุรกิจและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผลที่ได้จากการวิจัย คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับเงินร่วมสมัยจากอัตลักษณ์ลวดลายของตุงไทลื้อ ได้มาจากกระบวนการนำวัฒนธรรมมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมี 6 ขั้นตอน คือ 1) ระบุความต้องการจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูลภาคสนาม 2) กำหนดกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ 3) สร้างแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยการเชื่อมต่อสัญญะและความเชื่อ 4) เลือกแนวคิดจากการประเมินความคิดเห็นในรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญ 5) การทดสอบแนวคิดผลิตภัณฑ์ที่ถูกเลือกโดยการวิเคราะห์คู่แข่งและการศึกษาเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต 6) กำหนดรายละเอียดรูปแบบผลิตภัณฑ์ก่อนการผลิตจริง ซึ่งผู้วิจัยพบว่าทั้ง 6 ขั้นตอนที่กล่าวมานั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ซึ่งนักออกแบบต้องพิจารณาให้ครบกระบวนการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องอัตลักษณ์วัฒนธรรมและบริบท

ของพื้นที่วัฒนธรรมนั้นอย่างถูกต้องเพื่อนำมาเป็นแนวความคิดในการออกแบบ และผลิตออกมาให้มีความคุ้มค่ามากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการออกแบบชุดเครื่องประดับเงินโดยการนำอัตลักษณ์ลวดลายของตุงไทลื้อมาเป็นแนวทางในออกแบบนั้นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการนำอัตลักษณ์วัฒนธรรมอื่น ๆ ของแต่พื้นที่ผสานกับความเชื่อและความศรัทธามาผลิตเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่สร้างความหลากหลายได้และสามารถนำวัสดุภายในชุมชนมาสร้างสรรค์ร่วมด้วยที่รูปแบบทันสมัยตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ โดยการใช้กระบวนการนำวัฒนธรรมมาออกแบบสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

References

Brunhaver, S. (2015). **Concept Scoring**. Retrieved from https://youtu.be/loWJXEML5q0?si=Y-qEcrV9Wnr63oQZ

Chanloy, S., Satiman, A., Thammetar, T. & Khlaisang, J. (2022). rūpbæp kān rīan kānsoṇ bæp phasomphasān doī chai kān ʻoṇkbæp pen thān roṇwoṇ makap the khanikhot khæm phoē phūa songsoēm khwāmsāmat nai kān ʻoṇkbæp nawattakam kānsuksā sāngsan khoṇng naksuksā khrū mahāwitthayālai rātchaphat [A Development of the Blended Instructional Model Using Design Based Learning with SCAMPER Technique to Enhance Creative Educational Innovation Design Ability of Pre-service Teachers at Rajabhat Universities]. **Journal of Yala Rajabhat University**. 17(2), 65-75.

Gem and Jewelry Institute of Thailand. (2023). **Thai Gem and Jewelry Export Situation January-December 2022**. Retrieved from https://infocenter.git.or.th/storage/files/gDXon6rB2JZETZUT87oJShVVXc1TEsNWUpd1zG2n.pdf

Jankua, T. (2019). **prasopkān trā sinkhā thī song phon toṇ khwām phakdī nai trā sinkhā khrūangpradap ngoēn bæ ron Thai** [Effect of Brand Experience towards Brand Loyalty of Thai Brand Silver Jewelry]. Business Administration in Marketing. Songkla University.

Jitngamplang, B. & Thampitug, S. (2019). sakkayaphāp khoṇng prathēt Thai nai kān pen sūnklang kānphalit læ kānkhā ʻanyamanī læ khrūangpradap khoṇng lōk [Thailand's Potentials as World's Gems and Jewelry Manufacturing Center and Trading Hub]. **Ph.D. in Social Sciences Journal**. 9(1), 30-43. https://doi.org/10.14456/phdssj.2019.3

Kurniawan, T. (n.d.). **Chapter 8: Concept Selection. In Product Design and Development**. Retrieved from https://industrialengineering11.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/09/ch8_concept-selection.pdf

Lanna Museum of Culture and Ethnicity Project. (2008). **thai lū: ʻattalak hǣng chātiphan thai** [Tai Lue: Tai National Identity]. Social Research Institute, Chiang Mai University.

Pianrak, B. & Thitiluck, S. (2021). khatiniyom khǭng thurakit læ sinkhā thī kīeokap khwām chūa [The Ideology Belief of Business and Goods]. **Journal of MCU Social Science Review**. 10(3), 14-25.

Phongpoonsuk, B. (2022). **prawat khwāmpenmā khǭng phithī kongtek nai prathēt Thai læ rūpbǣp phithī nai patchuban** [History of the Gong Tek Ceremony in Thailand and Current forms of ceremonies]. Faculty of Arts. Silpakorn University.

Pornchai, P. (2015). krabūankān sāngsan phūa phœ̄m mūnlakhā phalittaphan khǭngchai læ khǭng toktǣng chak yā fǣk chumchon OTOP bān pāk thō kǭ ʻǭ mūang chǭ Phitsanulōk [The Creative Processto Increase the Value of the Products and Our Community of Vetiver Otop Ban Pakthok Muang Phitsanulok]. **VRU Research and Development Journal Science and Technology**. 10(3), 105-118.

Intramo, S. (2017). kān sukāsā khwāmsamphan rawāng phut krabūan that kap kān plīanplǣng thāng sangkhom watthanatham khǭng chāo thai lū nai lān nā [A study of Relationship Between Buddhist Paradigm and Socio-Cutural Change of Tai-lue in Lanna]. **Journal of Social Academic**. 10(1), 57-70.

Srimuang, T. (2018). bot wikhrǫ nawattakam kap watthanatham Thai nai satawat thī yīsipʻet : kānsāng nawattakam thun thāng watthanatham læ sētthakit sāngsan [An Analysis of Innovation and Thai Culture in the 21st Century: Innovation Creation, Cultural Capital and Creative Economy]. **Journal of Learning Innovation and Technology (JLIT)**. 1(1), 20-30.

Sophonhiranrak, S., Assapun, S. & Tubpan, T. (2023). kānsuksā læ phatthanā ongprakop dān samatthana nai kān kǣ panhā chœ̄ng sāngsan chak krabūankān kǣ panhā chœ̄ng sāng san khǭ [Study and Development Creative Problem-Solving Performance Factors from Creative Problem-Solving Process]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 17(3), 209-224.

Taengtabtim, N. (2021). tung: khwāmpen mongkhon læ ʻawamongkhon khwāmmāi thī thap sǭʻon [Buddhist Banner: Auspicious and Inauspicious, The Overlapped Meaning]. **Udon Thani Rajabhat University Journal of Humanities and Social Science**. 10(2), 163-178.

Uraisakul, S. (2015). kānphatthanā phon samrit kān rīan dōi chai kānwičhai pen thān rǭwǭ bǭkānchai theknik SCAMPER [Development of learning achievement by research–based in conjunction with technique SCAMPER]. **RMUTP Research Journal Special Issue the 5th Rajamangala University of Technology National Conference**. (Special), 56-65. Retrieved from https://repository.rmutp.ac.th/handle/123456789/1684

Vivattanaseth, P. (2021). ʻattalak thāng watthanatham khǫng chāttiphan nai phithīkam hæng chīwit chāo thai lū čhangwat Phayao [Cultural Identity of Ethnic Group in Tai Lue's Ritual of Life, Phayao Province]. **Payap university journal**. 28(2), 173.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการในค่ายเสริมประสบการณ์จริง ของมหาวิทยาลัยเปิด

ENHANCING ENTREPRENEURIAL COMPETENCIES THROUGH EXPERIENTIAL BOOT-CAMP IN AN OPEN UNIVERSITY

นฤบดี วรรธนาคม[1] อภิรดี สรางรมย์[2] และณัฐปภัสษ์ จุ้ยเจริญ[3]
Narubodee Wathanakom[1], Aphiradee Sranrom[2] and Nhatphaphat Juicharoen[2]

[1,2]สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[3]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
[1,2]School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University
[3]Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi
E-mail: Nhatphaphat_j@Rmutt.ac.th

Received: January 18, 2024
Revised: February 22, 2024
Accepted: February 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงสำหรับนักศึกษาเอกการตลาด 2) เปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาถึงอิทธิพลของสมรรถนะผู้ประกอบการในแต่ละด้านต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่ลงทะเบียนวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาดในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ 1) แผนการศึกษาค่ายวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด และ 2) แบบประเมินสมรรถนะผู้ประกอบการและความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ประกอบด้วยการวิเคราะห์ค่า *t* แบบเชื่อมโยงและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

ผลการศึกษาพบว่า 1) แผนการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด มีการออกแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการทั้ง 6 ด้านและการสร้างโมเดลธุรกิจ โดยมี 3 องค์ประกอบหลักคือ เนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ 2) ภายหลังการเข้าค่ายเสริมประสบการณ์จริง ผู้เรียนมีสมรรถนะผู้ประกอบการสูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 3) สมรรถนะด้านโอกาสและสมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ

การส่งเสริมสมรรถนะ สมรรถนะผู้ประกอบการ ค่ายเสริมประสบการณ์จริง มหาวิทยาลัยเปิด

ABSTRACT

This research objectives were to 1) develop learning plan for experiential boot-camp for the students in marketing major, 2) compare the entrepreneurial competencies before and after the experiential boot-camp, and 3) uncover the effect of entrepreneurial competencies in each aspect on entrepreneurial intention. The quasi-experimental research was employed to address the research objectives. The sample was 50 students who registered for the marketing experience subject in the second semester of year 2022. The research instruments were 1) learning plan for professional marketing experience boot-camp and 2) the assessment form for entrepreneurial competencies and entrepreneurial intentions. The statistics used for data analysis included descriptive statistics, comprising frequency, percentage, mean, standard deviation, along with inferential statistics, which included t-test analysis and multiple linear regression analysis.

The results revealed as follows: 1) The learning plan for professional marketing experience boot-camp was designed to promote 6 aspects of entrepreneurial competencies business model creation, including 3 main components: learning content, instructional activities, and instructional media, 2) After completing the experiential boot-camp, students' entrepreneurial competency was higher than before lessoning with a statistical significance of 0.05, and 3) Opportunity and commitment competencies significantly influenced students' entrepreneurial intentions at the 0.05 statistical significance level.

Keywords

Enhancing Competencies, Entrepreneurial Competencies, Experiential Boot-Camp, Open University

ความสำคัญของปัญหาวิจัย

ผู้ประกอบการ ถือเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในแต่ละประเทศทั่วโลก (Cui & Bell, 2022; Anand, Argade, Barkemeyer & Salignac, 2021; Terán- Yépez, Marín- Carrillo, Casado- Belmonte & Capobianco- Uriarte, 2020; Schumpeter, 1934) ถึงแม้นักวิชาการบางส่วนมองว่าการเป็นผู้ประกอบการจะก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนา (Liao, Nguyen, Chi & Nguyen, 2022) แต่ก็มีนักวิชาการอีกกลุ่มโต้แย้งว่า อาชีพการเป็นผู้ประกอบการเป็นวิธีการหนึ่งในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศที่กำลังพัฒนาในระยะยาว (Rustiana et al., 2022; Yan, Huang & Xiao, 2022) เพราะผู้ประกอบการมีส่วนในการกระตุ้นเศรษฐกิจและก่อให้เกิดการสร้างงานสำหรับคนในประเทศ ทั้งนี้หัวใจความสำเร็จของผู้ประกอบการ คือ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ในรูปแบบสินค้า

หรือบริการใหม่เข้าสู่ตลาด โดยพิจารณาจากโอกาสทางธุรกิจที่อาจจะยังไม่มีผู้ประกอบการรายอื่นเข้ามาทำการตลาดตลอดจนความสามารถของธุรกิจใหม่ที่ตอบสนองโอกาสทางธุรกิจนั้นได้อย่างรวดเร็วในฐานะผู้บุกเบิกตลาด ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพและทำให้เศรษฐกิจเติบโตในระดับประเทศ ด้วยเหตุนี้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการในกลุ่มวัยทำงานตอนต้นเพราะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการว่างงาน (Biney, 2023) หลายประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการให้กับนักศึกษาที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาและวัยทำงานตอนต้นเพื่อให้สามารถสร้างธุรกิจของตนเองที่มีความยั่งยืนและสามารถลดอัตราการว่างงานลง (Biney, 2021; Nafukho, Wawire & Lam, 2011) กลุ่มวัยทำงานตอนต้นถือเป็นสัดส่วนขนาดใหญ่ของผู้ประกอบการรายใหม่ ซึ่งการจะสร้างให้เกิดผู้ประกอบการที่ยั่งยืนในอนาคตควรจะต้องเริ่มจากคนกลุ่มนี้ การเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการจึงช่วยเพิ่มอัตราการมีอาชีพให้กับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาให้สามารถมองหาโอกาสทางธุรกิจอย่างมีจุดหมาย การตระหนักถึงลักษณะเด่นของตนเอง และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป (QAA, 2012) นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและคนวัยทำงานตอนต้นเห็นว่าอาชีพการเป็นผู้ประกอบการเป็นอาชีพในฝันที่จะสร้างความมั่นคงด้านการงานและเป็นเส้นทางไปสู่การประสบความสำเร็จในชีวิต แต่อย่างไรก็ดีการศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ก็ยังมีการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนน้อย (Scarborough, 2012) การเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Education) หมายถึง การออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอนหรือกระบวนการด้านการศึกษาสำหรับพัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ โดยจะเกี่ยวข้องทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) โดยงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า สมรรถนะในการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จได้นั้นมาจาก 3 องค์ประกอบหลักดังกล่าว ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาขึ้นได้ด้วยการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการ (Sampene, Khan, Agyeman & Opoku, 2023) ในที่สุดก็จะทำให้เกิดการพัฒนาประเทศและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สหภาพยุโรปเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อลดอัตราการว่างงาน (Rasmussen, 2014) ความสำคัญของการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากงบประมาณการลงทุนด้านการเรียนการสอนผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้นทั้งจากภาครัฐและเอกชนทั่วโลกที่ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อนำไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Mafela, 2009) แต่ละประเทศทั่วโลกมีความคาดหวังและเพิ่มงบประมาณการลงทุนการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการให้กับสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะต้องสามารถส่งเสริมนักศึกษาให้มีสมรรถนะในด้านการเป็นผู้ประกอบการ (Yan, Huang & Xiao, 2023) สมรรถนะด้านผู้ประกอบการยังเป็นสมรรถนะหนึ่งที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Timmermans, 2023) เพราะสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (Non-formal Education) เป็นรูปแบบการศึกษาที่มีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่อาจจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกชั้นเรียน ไม่ว่าจะสำหรับผู้เรียนกลุ่มใดและเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านใดก็ตาม (Singh, 2010) โดยการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการเรียน

สำหรับผู้ใหญ่และมีรูปแบบทั้งโปรแกรมการฝึกอบรม การทำกิจกรรมกลุ่มแบบเวิร์คช็อป การสัมมนา และการรวมกลุ่มผู้เรียนมาทำกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบการเข้าค่าย (Boot-camps) ซึ่งเป็นที่นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน เพราะทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง (Rogers, 1993) โดยเฉพาะนักศึกษาด้านบริหารธุรกิจที่เรียนในระบบการเรียนรู้ทางไกล (Distance Learning) จะมีการเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้และวิธีการคิดจากทั้งในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนในห้องเรียน และการเรียนแบบไม่เป็นทางการในโลกของการทำงานจริง ซึ่งทำให้การเรียนการสอนด้านการเป็นผู้ประกอบการมีการพัฒนาขึ้นในช่วงที่ผ่านมา (Wright, Feng & Zheng, 2022)

ผลการศึกษาวิจัยก่อนหน้านี้ในภูมิภาคเอเชียใต้และประเทศจีนพบว่า การเรียนการสอนเกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประกอบการส่งผลให้ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคตเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านของการรับรู้ถึงความเป็นไปได้และความปรารถนาในการเป็นผู้ประกอบการ โดยกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนสามารถมีผลต่อการเพิ่มความฉลาดทางอารมณ์และความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (Yan, Huang & Xiao, 2023) โดยทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน ได้มีการนำมาใช้ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งพบว่าการเรียนการสอนสมรรถนะผู้ประกอบการจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและมีการรับรู้ถึงการพัฒนาสมรรถนะในตนเองและส่งผลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (Alferaih, 2022; Jin, 2022; Zhai et al., 2022; Kusumojanto, Wibowo, Kustiandi & Narmaditya, 2021; Krueger & Sussan, 2017) โดยความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการจะเป็นเสมือนแรงขับที่อาจจะทำให้เกิดพฤติกรรมการสร้างธุรกิจของตนเองในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการวัดผลประสิทธิภาพการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการได้ (Paliwal, Rajak, Kumar & Singh, 2022)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการมีจำนวนมากขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญกับอิทธิพลของการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการที่มีต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (Mohammed, Ahmed Bamahros, Grada, & Alaswadi, 2023; Avila, Davel, & Elias, 2022; Elmuti et al., 2012; Katz, 2003) แต่ยังขาดการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบแผนการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและนำไปสู่การส่งเสริมความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต มหาวิทยาลัยเปิดถือเป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถสมัครเข้าเรียนได้โดยไม่มีการสอบคัดเลือกและสามารถเรียนได้ผ่านระบบทางไกล โดยหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งเดียวในประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจากทั่วประเทศได้มีโอกาสเรียนในระดับอุดมศึกษาโดยเรียนผ่านสื่อหลักคือ เอกสารการสอนหรือตำราของมหาวิทยาลัยและมีสื่อเสริมอื่น ๆ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ อีเลินนิ่ง ยูทูบ เป็นต้น และที่สำคัญมหาวิทยาลัยได้ริเริ่มให้มีโปรแกรมการเรียนการสอนที่มีการสอนเสริมประสานเวลาผ่านช่องทางออนไลน์ ให้ผู้เรียนสามารถที่จะเข้ามาเรียนรู้เพิ่มเติมกับคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิ รายวิชาก่อนสำเร็จการศึกษาสำหรับทุกหลักสูตรคือ วิชาประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามาเข้าค่ายเสริมประสบการณ์จริงที่มหาวิทยาลัยเป็นเวลา 5 วัน 4 คืน ที่มุ่งเน้นส่งเสริมการฝึกทักษะและเสริมสร้างทัศนคติและเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นรายวิชาที่สามารถจะจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง ด้วยเหตุนี้ จึงเหมาะสมต่อการส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการในรายวิชานี้โดยเฉพาะ

ในศาสตร์ด้านบริหารธุรกิจที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการมาแล้ว แต่อาจจะยังไม่เคยได้ฝึกปฏิบัติจริง งานวิจัยนี้จึงเป็นการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาที่เข้าอบรมค่ายเสริมประสบการณ์จริงของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจเอกการตลาดและมีการวัดผลในด้านของสมรรถนะผู้ประกอบการและความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการว่าสามารถที่จะส่งเสริมสมรรถนะและทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้หรือไม่ และยังสามารถนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนได้ในอนาคต

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. การออกแบบการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงสำหรับนักศึกษาเอกการตลาดเป็นอย่างไร
2. สมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นอย่างไร
3. อิทธิพลของสมรรถนะผู้ประกอบการในแต่ละด้านต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการในรูปแบบการเข้าค่ายเสริมประสบการณ์จริงในมหาวิทยาลัยเปิด มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อออกแบบการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงสำหรับนักศึกษาเอกการตลาด
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของสมรรถนะผู้ประกอบการในแต่ละด้านต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformational Learning Theory -TLT) เป็นแนวคิดที่มาจาก Freire (1971) และ Mezirow (1978) ซึ่งหมายถึงกลยุทธ์การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่อาศัยวิธีการเรียนการสอนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนจากการเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้แบบตั้งรับ (Passive Learning) ซึ่งเน้นการเรียนในฐานะเป็นฝ่ายรับข้อมูลข่าวสารความรู้จากผู้สอนผ่านการฟัง การดูและการอ่าน กลายเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งจะเป็นผู้เรียนที่ได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดย Mezirow เสนอว่าการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เป็นกระบวนการเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้แบบเดิมที่ให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายตั้งรับมาสู่การเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม การพูดคุยถกประเด็นต่าง ๆ ในชั้นเรียนอย่างเปิดเผย ผู้เรียนพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง และสะท้อนผลการเรียนรู้ให้ผู้สอนได้ทราบ Baumgartner (2001) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ กิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบเชิงรุก ขั้นตอนที่สองคือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสที่จะสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อที่จะประเมินว่าแนวคิดหรือมุมมองที่มีต่อตนเองและโลกภายนอกเป็นอย่างไร และ

ขั้นตอนที่สาม คือ ความสามารถเปลี่ยนตัวเองจากการเป็นผู้เรียนแบบตั้งรับมาเป็นการเรียนรู้ในเชิงรุก ซึ่งอาจจะนำไปสู่มุมมองหรือสมมติฐานใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Freire (1971) ที่เสนอแนะว่า การศึกษาที่ดีจะต้องสร้างให้เกิดการพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยสิ่งที่เป็นปัญหาของระบบการศึกษาในระบบก็คือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนซึ่งถือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหากับผู้เรียนที่ยังขาดความรู้ในด้านเนื้อหา โดยผู้สอนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับความรู้ ซึ่งผู้เรียนอาจกล้าที่จะตั้งคำถามเกี่ยวกับความถูกต้องของความรู้เหล่านั้น ดังนั้น Freire จึงนำเสนอการเรียนแบบให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เน้นการสร้างการสื่อสารพูดคุย การให้ผู้เรียนตระหนักรู้ด้วยตนเอง การฝึกปฏิบัติและการเรียนรู้จากปัญหาเป็นฐาน ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติจริงของผู้เรียนและการสะท้อนคิดสิ่งที่เรียนภายหลังจากการเรียนในชั้นเรียน (Klapper & Fayolle, 2023) ดังภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

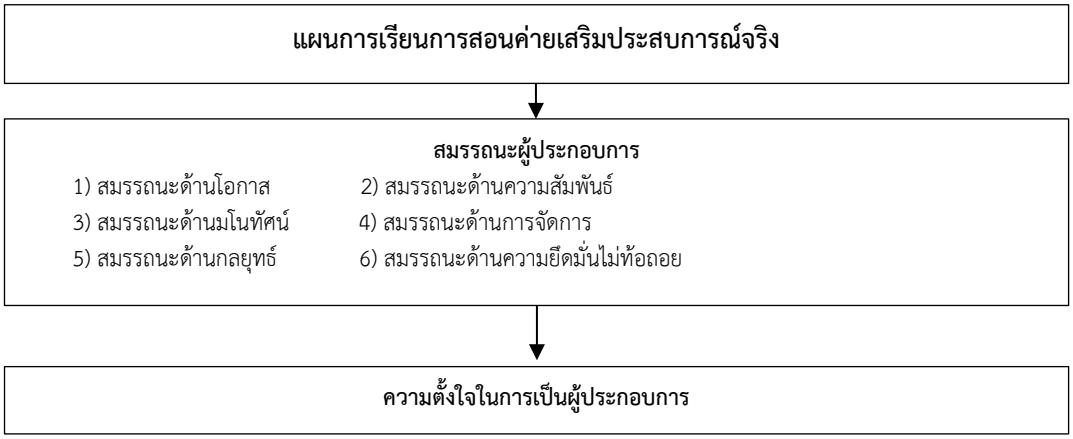

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรจัดกระทำที่นำมาใช้ในการวิจัยกึ่งทดลองนี้ คือ แผนการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงสำหรับวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด ด้วยการออกแบบอาศัยวิธีการสอนด้วยการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ วิธีการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่และการออกแบบแผนการเรียนด้วยสมรรถนะผู้ประกอบการเป็นฐาน โดยให้ผู้เรียนศึกษาคลิปวิดิโอเกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประกอบการทั้ง 6 ด้านมาล่วงหน้า ผู้สอนสรุปเนื้อหาและออกแบบกิจกรรมโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานในการเรียนรู้ และนำการเรียนการสอนแบบปรับเปลี่ยนมโนทัศน์มาใช้ใน 3 ขั้นตอน สำหรับทุกกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม การสะท้อนคิด และการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนเกิดมุมมองใหม่ ๆ และเกิดการเรียนรู้ในเชิงรุกที่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนและผู้สอนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการเรียนการสอน โดยมีแผนกิจกรรมการเรียนการสอนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด

วันที่	หัวข้อการเรียนรู้	เนื้อหาการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้
วันที่ 1	สมรรถนะด้านโอกาสและด้านมโนทัศน์	วิธีแสวงหาโอกาสและนำโอกาสมาสร้างเป็นแนวคิดผลิตภัณฑ์	กิจกรรมกลุ่มจากกรณีศึกษาฟู้ดเดลิเวอรี่และการสะท้อนคิดของผู้เรียน	- คลิปวิดิโอเนื้อหาสมรรถนะด้านโอกาสและมโนทัศน์
วันที่ 2	สมรรถนะด้านความสัมพันธ์และด้านการจัดการ	การสร้างพันธมิตรและการจัดการธุรกิจ	กิจกรรมกลุ่มจากกรณีศึกษาธุรกิจน้ำอัดลมและการสะท้อนคิดของผู้เรียน	- คลิปวิดิโอเนื้อหาสมรรถนะด้านความสัมพันธ์และการจัดการ
วันที่ 3	สมรรถนะด้านกลยุทธ์	การวางแผนออกแบบกลยุทธ์ให้เหมาะสม	กิจกรรมกลุ่มกรณีศึกษาธุรกิจผลิตภัณฑ์บำรุงผิวและเครื่องสำอางและการสะท้อนคิดของผู้เรียน	- คลิปวิดิโอเนื้อหาสมรรถนะด้านกลยุทธ์ - แบ่งปันประสบการณ์จากวิทยากรภายนอกที่ประสบความสำเร็จ
วันที่ 4	สมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย	วิธีคิดการยึดมั่นไม่ท้อถอย	กิจกรรมกลุ่มกรณีศึกษาธุรกิจท่องเที่ยวหลังโควิดและการสะท้อนคิดของผู้เรียน	- คลิปวิดิโอเนื้อหาสมรรถนะการยึดมั่นไม่ท้อถอย
วันที่ 5	การสร้างโมเดลธุรกิจ	การผนวกรวมสมรรถนะทั้ง 6 ด้านเพื่อสร้างโมเดลธุรกิจใหม่	กิจกรรมกลุ่ม การนำ เสนอแผนธุรกิจใหม่และการสะท้อนคิดของผู้เรียน	- คลิปวิดิโอเนื้อหาการทำ Business Model Canvas

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ศึกษาจากประชากร คือ นักศึกษาของหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มีจำนวนทั้งสิ้น 1,453 คน และมีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด ซึ่งเป็นวิชาที่นักศึกษาจะมาเข้าค่ายฝึกเสริมประสบการณ์จริงที่มหาวิทยาลัยเป็นเวลา 5 วัน 4 คืน ระหว่างวันที่ 4-8 มิถุนายน 2566 ประกอบด้วยนักศึกษาจำนวน 50 คน

1) เครื่องมือที่ใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด และ 2) แบบประเมินผู้ประกอบการและความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการด้วยมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวน 4 ข้อ (2) แบบประเมินสมรรถนะผู้ประกอบการทั้ง 6 ด้านจำนวน 40 ข้อ และ (3) ความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการจำนวน 1 ข้อ

2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) แผนการเรียนการสอน

ค่ายเสริมประสบการณ์จริงวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนการสอนจำนวน 3 ท่าน ในด้านของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดมีค่าระหว่าง 4.63-4.75 และ 2) แบบประเมินสมรรถนะและความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Item-Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านโดยมีเกณฑ์ว่าแต่ละข้อคำถามจะต้องได้ค่าเกินกว่า 0.5 (Kamket, 2012) และได้นำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยเกณฑ์การพิจารณาค่า Cronbach's Alpha ควรสูงกว่า 0.7 ขึ้นไป (Worakam, 2016) ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือพบว่า แบบประเมินสมรรถนะผู้ประกอบการมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งมากกว่า 0.5 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวมอยู่ที่ 0.983 โดยในแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 0.844-0.952 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ 0.7

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 50 ชุด โดยการแจกแบบสอบถามภายในชั้นเรียนก่อนและหลังการเรียนวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาดระหว่างวันที่ 4-8 มิถุนายน 2566 และนำมาตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละส่วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาข้อมูลจากแบบสอบถาม และ 2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยการวิเคราะห์ค่า t แบบเชื่อมโยง (Dependent Sample t-test) เพื่อทดสอบสมรรถนะผู้ประกอบการก่อนและหลังการเรียน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression) เพื่อทดสอบอิทธิพลของสมรรถนะผู้ประกอบการที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผล ซึ่งผลจากการคำนวณโดยใช้สูตรการหาความกว้างอันตรภาคชั้น (Best & Kahn, 1993) มีดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุดมีค่าระหว่าง 4.51-5.00 เห็นด้วยมากมีค่าระหว่าง 3.51-4.50 เห็นด้วยปานกลางมีค่าระหว่าง 2.51-3.50 เห็นด้วยน้อยมีค่าระหว่าง 1.51-2.50 และเห็นด้วยน้อยที่สุดมีค่าระหว่าง 1.00-1.50

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 72 รองลงมา คือ เพศชายจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 28-37 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 38-47 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 24 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ

เป็นพนักงานเอกชนจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 30,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 68 ผลการศึกษาวิจัยมีดังนี้

1. แผนการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงวิชาประสบการณ์วิชาชีพการตลาด ประกอบด้วยหัวข้อการเรียนรู้เกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประกอบการทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโอกาส ด้านมโนทัศน์ ด้านความสัมพันธ์ ด้านการจัดการ ด้านกลยุทธ์ ด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย และการสร้างโมเดลธุรกิจ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ เนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการรู้และสื่อสารเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียน

2. การเปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกอบการของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษาที่เข้าค่ายเสริมประสบการณ์จริงมีสมรรถนะผู้ประกอบการโดยรวมหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และหลังเรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสมรรถนะผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น 0.67 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกอบการก่อนเรียนและหลังเรียน

สมรรถนะผู้ประกอบการโดยรวม	**จำนวน**	**ค่าเฉลี่ย**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน**	**t**	**Sig. (2-tailed)**
ก่อนเรียน	50	3.81	0.65	-6.136	< 0.001*
หลังเรียน	50	4.48	0.50		

* ระดับนัยสำคัญ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกอบการรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่า ภายหลังการเข้าค่ายเสริมประสบการณ์จริงสมรรถนะผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านโอกาส สมรรถนะด้านความสัมพันธ์ สมรรถนะด้านมโนทัศน์ สมรรถนะด้านการจัดการ สมรรถนะด้านกลยุทธ์ และสมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยหลังเรียนพบว่า สมรรถนะด้านโอกาสมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.55 รองลงมาคือ สมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย 4.52 และสมรรถนะด้านความสัมพันธ์ ด้านมโนทัศน์ ด้านกล-ยุทธ์ และด้านการจัดการตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกอบการรายด้านก่อนเรียนและหลังเรียน

สมรรถนะผู้ประกอบการรายด้าน	ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ยหลังเรียน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig. (2-tailed)	ลำดับค่าเฉลี่ยหลังเรียน
ด้านโอกาส	3.81	4.55	0.81	-6.436	< 0.001*	1
ด้านความสัมพันธ์	4.00	4.48	0.73	-4.641	< 0.001*	3
ด้านมโนทัศน์	3.75	4.44	0.89	-5.493	< 0.001*	4
ด้านการจัดการ	3.66	4.37	0.88	-5.766	< 0.001*	6
ด้านกลยุทธ์	3.58	4.41	1.01	-5.762	< 0.001*	5
ด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย	4.08	4.52	0.97	-3.189	0.002*	2

* ระดับนัยสำคัญ 0.05

3. การวิเคราะห์อิทธิพลของสมรรถนะผู้ประกอบการที่มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นมีข้อตกลงเบื้องต้นคือตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร (Multicollinearity) ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากค่า Tolerance และ VIF ซึ่งค่า Tolerance ควรจะมากกว่า 0 และค่า VIP ต่ำกว่า 10 ซึ่งการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าวว่าไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงหลายตัวแปร จึงสามารถนำมาวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นได้ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า สมรรถนะด้านโอกาสและสมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยสมรรถนะด้านโอกาสมีอิทธิพลมากที่สุด (B = 0.403) รองลงมาคือ สมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย (B = 0.326) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณอยู่ในระดับสูง (R = 0.787) มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 56.7 (Adjusted R^2 = 0.567) และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ 0.446 (SE_{est} = 0.446) ดังตารางที่ 4 โดยสามารถเขียน~~อยู่~~ในรูปสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $\hat{Y} = 0.167 + 0.423 (X_1)^* + 0.006 (X_2) - 0.030 (X_3) + 0.127 (X_4) + 0.041 (X_5) + 0.330 (X_6)^*$

ตารางที่ 4 อิทธิพลของสมรรถนะผู้ประกอบการที่มีต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Tolerance	VIF
	B	Std. Error	Beta				
(Constant)	0.167	0.645		0.260	0.796		
ด้านโอกาส (X_1)	0.423	0.204	0.403	2.072	0.044*	0.233	4.290
ด้านความสัมพันธ์ (X_2)	0.006	0.197	0.005	0.031	0.975	0.337	2.969
ด้านมโนทัศน์ (X_3)	0.030	0.190	0.023	0.158	0.875	0.402	2.490
ด้านการจัดการ (X_4)	0.127	0.188	0.097	0.677	0.502	0.432	2.314
ด้านกลยุทธ์ (X_5)	0.041	0.169	0.038	0.240	0.812	0.358	2.797
ด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย (X_6)	0.330	0.145	0.326	2.269	0.028*	0.427	2.344

R = 0.787, R Square = 0.260, Adjusted R Square = 0.567, SEE = 0.446
* ระดับนัยสำคัญ 0.05

อภิปรายผล

1. การเรียนการสอนผ่านการเข้าค่ายเสริมประสมการณ์ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทำให้นักศึกษาที่เข้าร่วมหลักสูตรมีสมรรถนะผู้ประกอบการภายหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งสมรรถนะผู้ประกอบการโดยรวมและสมรรถนะผู้ประกอบการรายด้านทั้งด้านโอกาส ด้านความสัมพันธ์ ด้านมโนทัศน์ ด้านการจัดการ ด้านกลยุทธ์และด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Biney (2023) และ Adelowo, & Henrico (2023) ที่พบว่า การเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการสำหรับผู้ใหญ่ที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการสร้างประสบการณ์จริงไม่ว่าจะเป็นระยะสั้น ระยะกลางหรือระยะยาว ช่วยส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการให้กับผู้เรียนได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Di Paola, Meglio, and Vona (2023) พบว่า การเรียนการสอนด้านสมรรถนะผู้ประกอบการของหลักสูตรบริหารธุรกิจในมหาวิทยาลัยที่เป็นการเรียนการสอนในรูปแบบของห้องปฏิบัติการเฉพาะทางเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการ เพราะทำให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงและยังสามารถเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียนคนอื่นและผู้สอนด้วย สาเหตุที่ทำให้สมรรถนะผู้ประกอบการของนักศึกษาเพิ่มขึ้นหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน อาจจะมาจากการออกแบบการเรียนการสอนตามหลักการออกแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ (Transformative Learning) ของ Freire (1971) และ Mezirow (1978) ที่มี 3 ขั้นตอนหลักคือ ขั้นตอนแรกทำให้ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้มีส่วนในกิจกรรมกรณีศึกษาที่นำมาใช้ส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการในแต่ละด้าน ขั้นตอนที่สอง คือ ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสที่จะสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณภายหลังการเรียนกับผู้เรียนด้วยกันและผู้สอนเพื่อสะท้อนให้เห็นวิธีคิดของตนที่เปลี่ยนแปลงไป และขั้นตอนที่ 3 คือ

ความสามารถที่จะคิดค้นหรือมีมุมมองหรือสมมติฐานใหม่ๆ กับปัญหาที่เจอ ในการสอนสมรรถนะผู้ประกอบการในค่ายเสริมประสบการณ์จริงครั้งนี้ใช้วิธีการเรียนแบบผู้ใหญ่ในรูปแบบค่ายเสริมประสบการณ์จริงที่ให้เรียนรู้จากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสร้างนวัตกรรมผ่านสื่อการสอนที่ให้ผู้เรียนเข้าไปเรียนรู้ด้วยตนเอง การสรุปเนื้อหาและการทำกิจกรรมกลุ่มในรูปแบบเวิร์คช็อปร่วมกันในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและสามารถทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hershmann, Yuan, Follmer, Kale & White (2023) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่มีการผสมผสานประสบการณ์การเรียนทั้งเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนรวมไปถึงการให้ผู้เรียนได้คิดค้นโมเดลธุรกิจใหม่ของตนเองทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการเพิ่มสูงขึ้น และที่สำคัญการออกแบบการเรียนการสอนเป็นการออกแบบโดยอาศัยสมรรถนะผู้ประกอบการเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hou, Qi, Su, Wu & Tang (2023) ค้นพบว่า การออกแบบการเรียนการสอนด้วยสมรรถนะผู้ประกอบการเป็นฐานในระดับอุดมศึกษาสามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากสมรรถนะผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้นผู้เรียนยังมีความพึงพอใจภายหลังการเรียนในระดับมากที่สุดทั้งในด้านของหลักสูตรการเรียนการสอน วิทยากร สถานที่อุปกรณ์และการบริการ และด้านความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ

2. ในบรรดาสมรรถนะผู้ประกอบการทั้ง 6 ด้าน พบว่า สมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการของกลุ่มตัวอย่างซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Avila, Davel, and Elias (2022) พบว่า สมรรถนะด้านผู้ประกอบการที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกผูกพัน ความหลงใหลในธุรกิจ และความตั้งใจอย่างแรงกล้า มีผลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Othman, Zamzamin, and Ahmad (2023) พบว่า ปัญหาหลักของผู้เรียนด้านผู้ประกอบการคือความกลัวต่อปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการริเริ่มธุรกิจ โดยถ้าผู้เรียนมีสมรรถนะในด้านอารมณ์เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเองและมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จก็จะทำให้มีความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการสูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการในอนาคต และสมรรถนะด้านโอกาสมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lai, Chang, and Wang (2023) ซึ่งพบว่า ความสามารถในการมองเห็นโอกาสทางธุรกิจเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้านผู้ประกอบการซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวที่จะประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการในอนาคต โดยสาเหตุเฉพาะที่ทำให้สมรรถนะด้านโอกาสและด้านการยึดมั่นไม่ท้อถอยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการ อาจจะเป็นเพราะการเรียนการสอนค่ายเสริมประสบการณ์จริงเป็นกิจกรรมในระยะสั้นจึงอาจจะมีผลในการเพิ่มสมรรถนะผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับจุดเริ่มต้นในการดำเนินธุรกิจซึ่งก็คือสมรรถนะด้านโอกาสและทัศนคติในด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย ซึ่งเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะด้านโอกาสมีค่าเฉลี่ยภายหลังการเรียนมากเป็นอันดับที่หนึ่งและสมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอยมีค่าเฉลี่ยภายหลังการเรียนมากเป็นอันดับที่สอง ซึ่งสมรรถนะทั้งสองด้านนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการเพราะผู้ที่จะมีความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการได้จะต้องเริ่มต้นจากความสามารถในการมองเห็นโอกาสทางธุรกิจและมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จไม่ว่าจะประสบปัญหาอะไรก็ตามก็จะไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและคณาจารย์ผู้สอนด้านบริหารธุรกิจสามารถนำแนวคิดการเรียนรู้จากการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ซึ่งกลยุทธ์การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่อาศัยวิธีการเรียนการสอนที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยเน้นการเรียนจากผู้สอนผ่านการฟัง การดูและการอ่านเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2. สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและคณาจารย์ผู้สอนด้านบริหารธุรกิจสามารถนำแผนการสอนสมรรถนะผู้ประกอบการในรูปแบบค่ายเสริมประสบการณ์จริงไปใช้สำหรับการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะผู้ประกอบการให้กับนักศึกษา โดยการส่งเสริมความตั้งใจเป็นผู้ประกอบการกับผู้เรียนควรจะมุ่งเน้นสมรรถนะด้านโอกาสและสมรรถนะด้านความยึดมั่นไม่ท้อถอย

3. การศึกษาเชิงปริมาณในรูปแบบสมการโครงสร้างสามารถทราบถึงอิทธิพลของการเรียนการสอนด้านผู้ประกอบการที่มีผลต่อตัวแปรคือสมรรถนะผู้ประกอบการไปยังตัวแปรตาม คือ ความตั้งใจของนักศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการ

References

Alferaih, A. (2022). Starting a new business? assessing University students' intentions towards digital entrepreneurship in Saudi Arabia. **International Journal of Information Management Data Insights.** 2(2), 100087.

Adelowo, C. M. & Henrico, A. (2023). Entrepreneurship education, personality traits and University environment as predictors of venture creation among undergraduates in Nigeria. **Forum Scientiae Oeconomia.** 11(1), 49-66.

Anand, A., Argade, P., Barkemeyer, R. & Salignac, F. (2021). Trends and patterns in sustainable entrepreneurship research: a bibliometric review and research agenda. **Journal of Business Venturing**. 36(3), 106092.

Ávila, A. L. D., Davel, E., & Elias, S. R. (2022). Emotion in entrepreneurship education: passion in artistic entrepreneurship practice. **Entrepreneurship Education and Pedagogy**. 6(3), 502-533.

Baumgartner, L. (2001). An update on transformational learning. **New Directions for Adult and Continuing Education**. 2001, 15-24.

Best, J. & Kahn, J. V. (1993). **Research in Education** (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Biney, I. K. (2023). Adult education and entrepreneurship: getting young adults involved. **J Innov Entrep**. 12(1), 13.

Biney, I. (2021). Continuing education and employment creation: Investment in entrepreneurship matters. **Community Development**. 52.

Di Paola, N., Meglio, O. & Vona, R. (2023). Entrepreneurship education in entrepreneurship laboratories. **The International Journal of Management Education.** 21(2), 100793.

Freire, P. (1971). **Cultural action for freedom**. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.

He, Q., Tong, H. & Liu, J. B. (2022). How does inequality affect the residents' subjective well-being: inequality of opportunity and inequality of effort. **Frontiers in psychology**. 13, 843854.

Hershmann, T. E., Yuan, J., Follmer, J., Kale, U. & White, C. (2023). The impacts of a blended entrepreneurship course on secondary students' entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial Intentions. **Entrepreneurship Education and Pedagogy**. 6(2), 359-379.

Hou, F., Qi, M.-D., Su, Y., Wu, Y. J. & Tang, J.-Y. (2023). How does university-based entrepreneurship education facilitate the development of entrepreneurial Intention? Integrating passion- and competency-based perspectives. **The International Journal of Management Education**. 21(2).

Lai, W., Chang, Y. & Wang, X. (2023). Research on the management of student entrepreneurship development in higher education. **Journal of Higher Education Theory and Practice**. 23(6), 159-176.

Jin, Y. (2022). Analysis of college students' entrepreneurship education and entrepreneurial psychological quality from the perspective of ideological and political education [original research]. **Frontiers in Psychology,** 13. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.739353

Kamket, W. (2012). **rabīap withī wičhai thang phruttikam sat** [Research methodology in behavioral sciences] (3rd). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Klapper, R. G. & Fayolle, A. (2023). A transformational learning framework for sustainable entrepreneurship education: The power of Paulo Freire's educational model. **The International Journal of Management Education**. 21, 1-14.

Krueger, N. F. & Sussan, F. (2017). Person-level entrepreneurial orientation: Clues to the 'entrepreneurial mindset. **International Journal of Business and Globalisation.** 18(3), 382–395. https://doi.org/10.1504/ijbg.2017.10003130

Kusumojanto, D. D., Wibowo, A., Kustiandi, J. & Narmaditya, B. S. (2021). Do entrepreneurship education and environment promote students' entrepreneurial intention? the role of entrepreneurial attitude. **Cogent Education**. 8(1), 1948660. https://doi.org/10.1080/2331186X.2021.1948660

Liao, Y. K., Nguyen, V. H. A., Chi, H. K. & Nguyen, H. H. (2022). Unraveling the direct and indirect effects of entrepreneurial education and mindset on entrepreneurial intention: the moderating role of entrepreneurial passion. **Glob Bus Organ Excell**. 41, 23–40. https://doi.org/10.1002/joe.22151

Mezirow, J. (1978). Perspective Transformation. **Adult Education.** 28(2), 100-110. https://doi.org/10.1177/074171367802800202

Mohammed, S. A. S. A., Ahmed Bamahros, H. M., Grada, M. S. & Alaswadi, W. (2023). EC-education, gender disparity, and digital entrepreneurship intention: The moderating role of attitude components; a competitive advantage of the Ha'il region. **International Journal of Information Management Data Insights**. 3(2), 100179. https://doi.org/10.1016/j.jjimei.2023.100179

Mafela, L. (2009). Entrepreneurship education and community outreach at the University of Botswana. **Eastern Africa Social Science Research Review**. 25(2), 31–52. https://doi.org/10.1353/eas.0.0011

Nafukho, F. M., Wawire, N. H. W. & Lam, P. M. K. (2011). **Management of adult education organizations in Africa**. Pearson Education and UNESCO.

Nafukho, F. M. & Muyia, M. A. (2010). Entrepreneurship and socio-economic development in Africa. **Journal of Industrial Training**. 34(2), 96–109.

Othman, N. H., Zamzamin, Z. Z. & Ahmad, N. A. (2023). Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Emotions among University Students. **International Journal of Learning, Teaching and Educational Research**. 22(5), 605-619.

Paliwal, M., Rajak, B., Kumar, V. & Singh, S. (2022). Assessing the role of creativity and motivation to measure entrepreneurial education and entrepreneurial intention. **International Journal of Educational Management**. 36, https://doi.org/10.1108/IJEM-05-2021-0178

QAA. (2012). **Enterprise and entrepreneurship education: Guidance for UK education providers**. The Quality Assurance Agency for Higher Education.

Rasmussen, P. (2014). The evolution of European union policies. **Adult Learning Policy in the European Commission**. 15–34. https://doi.org/10.1163/9789462095489_003

Rogers, A. (1993). **Adult learning for development.** Switzerland: Cassell.

Rustiana, Y., Mohd, O. B. & Binti, M. N. (2022). The distribution role of entrepreneurship mindset and task technology fit: an extended model of theory of planned behavior. **Journal of Distribution Science**. 20(5), 85–96. https://doi.org/10.15722/JDS.20.05.202205.85

Sampene, A. K., Li, C., Khan, A., Agyeman, F. O. & Opoku, R. K. (2023). Yes! I want to be an entrepreneur: A study on university students' entrepreneurship intentions through the theory of planned behavior. **Current Psychology.** 42(25), 21578-21596. https://doi.org/10.1007/s12144-022-03161-4

Scarborough, N. M. (2012). **Effective small business management: An entrepreneurial approach** (10th ed.). New York: Prentice Hall.

Schumpeter, E. F. (1934). **Capitalism, socialism, and democracy**. New York: Harper & Row.

Singh, N. K. (2010). **Adult education**. English: Saurabh Publishing House.

Terán-Yépez, E., Marín-Carrillo, G. M., Casado-Belmonte, M. D. P., & Capobianco-Uriarte, M. D. L. M. (2020). Sustainable entrepreneurship: Review of its evolution and new trends. **Journal of Cleaner Production**. 252, 119742. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119742

Timmermans, A. (2023). Enhancing self-directed learning readiness in entrepreneurship education. **Journal of Higher Education Theory and Practice**. 23(9), 231-249.

Worakam, P. (2016). **kānwičhai kānsuksā** [Education Research]. Bangkok: Taksila printing.

Wright, E., Feng, S. & Zheng, Y. (2022). Unemployed graduate to the next Jack Ma? A counter-narrative to the entrepreneurship movement in higher education. **Higher Education**. 83, 863–880.

Yan, J., Huang, T. & Xiao, Y. (2023). Assessing the impact of entrepreneurial education activity on entrepreneurial intention and behavior: role of behavioral entrepreneurial mindset. **Environmental Science and Pollution Research**. 30(10), 26292-26307. https://doi.org/10.1007/s11356-022-23878-w

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION SKILL BY BRAILLE STORY BOOKS FOR VISUAL IMPAIRMENT STUDENTS

น้ำพชร เทศะบำรุง
Nampech Tasaboomrung

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Foundation of Education Faculty of Education Ramkhamhaeng University
E-mail: pech.a@windowslive.com

Received: April 6, 2022
Revised: March 4, 2024
Accepted: March 6, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ผ่านการประเมินและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) เปรียบเทียบผลคะแนนทักษะในการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ โดยออกแบบวิจัยแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสือนิทานอักษรเบรลล์ 2) แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือ 3) แบบประเมินทักษะในการอ่านจับใจความ 4) แผนจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น 5) แบบประเมินการใช้สื่อหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ผ่านการประเมินและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.66/82.22 และ 2) การเปรียบเทียบคะแนนผลทักษะการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.90 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 11.90 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ

หนังสือนิทาน อักษรเบรลล์ การอ่านจับใจความ บกพร่องทางการเห็น

ABSTRACT

The study aimed to 1) study efficiency of braille story books to practice reading comprehension skills for visual impairment students which was qualified with the 80/80 efficiency index, and 2) compare the reading comprehension scores before and after study using braille story books. The study employed the one group pretest-posttest design. The sample group was selected by the purposive sampling method containing 10 impairment students who studied in elementary school for the first semester of the academic year of 2022 from the Bangkok School for the Blind. Research data were collected using 1) Braille storybooks, 2) research tools' quality assessment forms, 3) reading comprehension skills assessment form, 4) lesson plans to practice reading comprehension skills for students with visual impairments, 5) evaluation of the use of Braille storybook media to practice comprehension skills for visually impaired students from key stakeholders. Data were analyzed by mean, standard deviation, and percentage.

The result found that 1) the efficiency index of the reading comprehension skill using braille story books for visual impairment students was 86.66/82.22, and 2) the mean scores of the visual impairment students before and after studying with braille story books were 7.90 and 11.90 respectively. Therefore, the mean score after studying with the braille story was significantly higher than before studying with this method at the statistically significant level of 0.05.

Keywords

Story Books, Braille, Reading Comprehension, Visual Impairment

ความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสทางการศึกษาเพื่อความเสมอภาคซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 National Education Act B.E., 1999) and the amendment, No. 2, B.E., 2002) ในหมวด 2 มาตรา 10 วรรคสอง ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษานั้นต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งให้จัดการศึกษาและการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการซึ่งไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และรวมถึงความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมี

ความสามารถพิเศษ จัดรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ทั้งนี้ใน มาตรา 22 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การส่งเสริมให้สมองมีศักยภาพสูงขึ้นของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสายตานั้นควรที่จะใช้เสพสื่อที่ดีเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา เช่น ได้อ่านหนังสือที่ดี ฟังดนตรีเพื่อพัฒนาศักยภาพของสมอง การได้เข้าถึงข้อมูลที่ดีได้รับความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นสมองส่วนปัญญาส่งผลทำให้สมองส่วนอารมณ์แสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ที่ดีเหมาะสมตามสมองส่วนปัญญาไปด้วยและมีระดับสติปัญญาสูง โดยเรียกกระบวนการดังกล่าวว่า “วิธีแห่งการรับรู้” (Kongsaengchai, 2014) นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสายตาจัดเป็นผู้พิการกลุ่มหนึ่งที่มีความบกพร่องทางการเห็น ตั้งแต่ระดับตาบอดสนิท หรือตาบอดเลือนราง หรือที่อาศัยการรับรู้เรื่องต่าง ๆ ทางเสียงและรับรู้รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และขนาดของวัตถุโดยการใช้ปลายนิ้วสัมผัส ดังนั้นสื่อและเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ สื่ออักษรเบรลล์ รวมทั้งการใช้สื่อที่มีลักษณะนูนและมีพื้นผิวสัมผัสที่สูงขึ้นมาจากแนวระนาบ เช่น สื่อภาพนูน (Tactile Texture) ซึ่งหมายถึงเครื่องมือในการสื่อสารในเรื่องที่เราต้องการให้คนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้รับรู้ถึงรูปร่างลักษณะ โครงสร้างและขอบเขตของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้มีมโนภาพเกิดขึ้นขณะที่ได้จับ คลำและสัมผัส เพื่อนำไปประกอบการสร้างจินตนาการต่อไปอย่างมีหลักการอักษรเบรลล์ และสื่อภาพนูนต้องช่วยเสริมให้ผู้มีความบกพร่องทางการเห็นมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับคนทั่วไป (Chiangthong, 2008) ในปัจจุบันการสร้างหนังสือเบรลล์ สื่อภาพนูนสำหรับผู้พิการทางสายตายังมีจำนวนไม่เพียงพอ ส่วนมากมักจะใช้ประกอบบทเรียน เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ การสร้างหนังสือเบรลล์ สื่อภาพนูนที่นอกเหนือจากบทเรียนจึงเป็นการสร้างเสริมจินตนาการที่ช่วยเปิดการสัมผัสการรับรู้ที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

การอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ และการพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม การอ่านทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ความรู้ความสามารถพฤติกรรม และค่านิยมต่าง ๆ รวมทั้งช่วยในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตและการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดของชีวิต การอ่านจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง (Education Council Secretariat Ministry of Education..National Education Act B.E. 1999 and the amendment, No. 2, B.E. 2002) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษากับกระบวนการอ่าน กระบวนการเรียนรู้ และการอ่านในมาตรา 24 (3) และ (5) ในมาตรา 4 กล่าวไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยผ่านการถ่ายทอดความรู้ ฝึกอบรม สืบสานทางวัฒนธรรม และสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ เสริมสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม และปัจจัยที่เกื้อหนุนให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิตและในมาตรา 24 (3) และ (5) ได้ระบุไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนรักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ นักเรียนต้องมีนิสัยรักการอ่านจะทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามแนว

การจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ที่ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้

การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการนั้นต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นและความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทจะมีความสามารถและข้อจำกัดทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับวัยและเต็มตามศักยภาพของเอกัตบุคคลให้มีความสามารถและทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ และที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริงเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 นั้นให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลโดยให้สอดคล้องกับความต้องการนั้นจำเป็นพิเศษของคนพิการ สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนรวมการจัดการศึกษา เฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น หรือการบริการอื่นใดอีกทั้งสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ทั้งนี้เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของสิทธิในขั้นพื้นฐานของความเป็นคนไทยเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข (Ministry of Education, 2008)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เนื่องจากการอ่านนั้นมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน ช่วยในการศึกษาหาความรู้ ช่วยให้มีความบันเทิง และเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความเจริญงอกงามทางสมอง และสติปัญญารู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ (Somprayoon, 2001) ที่กล่าวว่า ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการเรียนภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดการเรียนรู้และจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนยุคปัจจุบันซึ่งต้องอาศัยการอ่านจึงจะสามารถเข้าใจและสื่อความหมายกันได้ สอดคล้องกับ (Koohapinun, 1999) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เด็กจนโต การอ่านมีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพและการศึกษา การอ่านเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอน เช่นกันกับ (Munsetthawit, 2002) กล่าวว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อ่านการรู้จักฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดี ทั้งจะช่วยให้เกิดความชำนาญ และมีความรู้อย่างกว้างขวาง อีกทั้ง (Yenprasert,

2005) กล่าวว่า การอ่าน คือกระบวนการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรับสารและมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในการข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในความรู้ทุกประเภทปรากฏเผยแพร่ในรูปของสิ่งพิมพ์เกือบทั้งสิ้น ปัจจุบันแม้ว่าจะมีสื่ออื่น ๆ เข้ามามีบทบาทต่อการเรียนรู้ของมนุษย์มากขึ้น ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น หนังสือเป็นกุญแจดอกสำคัญที่ไขไปสู่โลกแห่งสรรพวิทยาการโลกแห่งความเพลิดเพลินและจินตนาการ โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ซึ่งนิทานอักษรเบรลล์ที่ผู้วิจัยจะได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีทั้งอักษรเบรลล์ และภาพนูนเพื่อให้สื่อนิทานมีความน่าสนใจและกระตุ้นการอ่านมากยิ่งขึ้น ช่วยเสริมให้ผู้มีความบกพร่องทางการเห็นมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับคนทั่วไป สื่อภาพนูนที่นอกเหนือจากบทเรียนจึงเป็นการสร้างเสริมจินตนาการที่ช่วยเปิดการสัมผัสการรับรู้ที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสายตาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่พึงได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของการรับรู้ที่เหลืออยู่ในเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการใช้ชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไปจากสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกที่พัฒนาขึ้นโดยคำนึงที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. หนังสือนิทานอักษรเบรลล์เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ผ่านการประเมินและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่

2. ผลคะแนนทักษะการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เมื่อเปรียบเทียบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ที่ผ่านการประเมินและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนทักษะการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง

1. เด็กที่สูญเสียทางการเห็น การมองเห็นเลือนราง (Low vision) และตาบอด (Blindness)

2. กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีความสามารถในการอ่าน เขียนอักษรเบรลล์

3. มีระดับสติปัญญาอยู่ในระดับเรียนได้ หรือมีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

4. มีสมาธิในการเรียนอยู่ในเวลา 40 นาที ขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. หนังสือนิทานอักษรเบรลล์ ซึ่งมีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาศึกษาเพื่อออกแบบและสร้างนิทานอักษรเบรลล์ให้มีความสอดคล้องกับความจำเป็น และความต้องการพิเศษของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ซึ่งทักษะชีวิตประจำวันพื้นฐานเพื่อให้ตนเองสามารถปรับตัวมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดแทรกทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะด้วยการบรูณาการศาสตร์ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาให้เกิดความตระหนักรู้ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์ ความเครียดและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีพื้นฐานด้านอุปนิสัยที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีและมีความสุข

ทั้งนี้โดยได้กำหนดเนื้อหาของนิทานให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาได้ศึกษาเนื้อหาจากนิทานที่ผู้วิจัยได้สร้าง ตามเนื้อหาของทักษะชีวิตเป็นพื้นฐานในการออกแบบเนื้อหานิทานดังกล่าว โดยได้ออกแบบนิทานอักษรเบรลล์ และมีภาพนูนประกอบเนื้อเรื่องเพื่อเพิ่มการจินตนาการและการเรียนรู้เพิ่มเติมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 เรื่อง ดังนี้

1. นิทานเรื่องฮีโร่ของฉัน
2. นิทานเรื่องเพื่อนรักของฉัน
3. นิทานเรื่องปลอดภัยไว้ก่อน
4. นิทานเรื่องผจญภัยในแดนเนรมิต

1.3 ผู้วิจัยนำนิทานอักษรเบรลล์ ทั้ง 4 เรื่อง ที่ได้สร้างขึ้นเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะ แล้วนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ ซึ่งมีวิธีการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนทดลอง ครั้งที่ 1 แบบหนึ่งต่อหนึ่ง (one-by-one testing) ผู้วิจัยทำการทดลองกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง ซึ่งสามารถเรียนได้ และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 3 คน

ขั้นตอนทดลอง ครั้งที่ 2 เป็นการทดลองแบบกลุ่มย่อย (small group testing) ผู้วิจัยทำการทดลองกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง ซึ่งสามารถเรียนได้และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 6 คน

ขั้นตอนทดลอง ครั้งที่ 3 เป็นการทดลองแบบภาคสนาม (field testing) ผู้วิจัยทำการทดลองกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีผลการเรียนเก่ง ปานกลาง ซึ่งสามารถเรียนได้และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 9 คน

โดยทั้ง 3 ขั้นตอนการทดลองให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นใช้หนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ เมื่อเรียนจบให้ทำแบบประเมินระหว่างเรียนด้วยวิธีการถามตอบด้วยวาจา และการประเมินหลังเรียนด้วยแบบประเมินแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก แล้ววิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพ

1.4 ผู้วิจัยนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

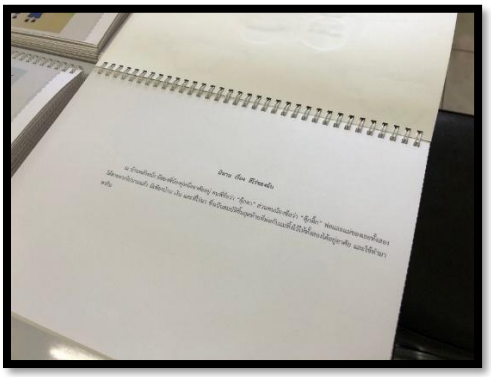

ภาพที่ 1 ตัวอย่างนิทานอักษรเบรลล์

2. แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นการสร้างและการหาประสิทธิภาพของสื่อที่ใช้ในการทดลอง มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้สร้างประเมิน คุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านภาพนูนประกอบเนื้อเรื่อง และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการนำเสนอคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นโดยพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ทั้งนี้ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีคุณภาพดีและสามารถใช้ในการทดลองได้

2.2 ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินคุณภาพให้ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบความเหมาะสมและความสมบูรณ์ปรับปรุงแก้ไข

2.3 ผู้วิจัยเสนอหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินคุณภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้ง 4 ด้าน

คือ ด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา ด้านภาพนูนประกอบเนื้อเรื่อง และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง โดยมีผลการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลรวมการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญ (N=5)

นิทานอักษรเบรลล์	**การประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์**										
	ด้านเนื้อหา		**ด้านการใช้ภาษา**		**ด้านภาพนูนประกอบเนื้อเรื่อง**		**ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ**		**ผลรวม**		**การแปลผล**
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	
1 เรื่องฮีโร่ของฉัน	4.51	0.51	4.54	0.50	4.50	0.55	4.47	0.63	4.51	0.54	ดีมาก
2 เรื่องเพื่อนรักของฉัน	4.56	0.50	4.56	0.50	4.48	0.60	4.53	0.57	4.53	0.54	ดีมาก
3 เรื่องปลอดภัยไว้ก่อน	4.53	0.55	4.54	0.50	4.58	0.55	4.60	0.56	4.56	0.53	ดีมาก
4 เรื่องผจญภัยในแดนเนรมิต	4.58	0.50	4.52	0.50	4.53	0.55	4.53	0.57	4.54	0.52	ดีมาก
ผลรวมทั้ง 4 เรื่อง	4.55	0.52	4.54	0.50	4.52	0.56	4.53	0.58	4.54	0.53	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลรวมการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยผลรวมทั้ง 4 เรื่อง เท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.53 ระดับคุณภาพ ดีมาก

3. แบบประเมินทักษะในการอ่านจับใจความ

3.1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาดูงานจากหน่วยงานที่สร้างข้อสอบสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

3.2. สร้างแบบประเมิน แบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ นำแบบทดสอบนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) ที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้ นำแบบประเมินที่ได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญ

มาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จำนวน 15 ข้อ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา

3.3 ผู้วิจัยได้กำหนด คัดเลือกโดยพิจารณาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.2 - 0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

3.4 นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.82

3.5 นำแบบประเมินผลก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. แผนจัดการเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

4.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาในการใช้นิทานเพื่อฝึกทักษะในการอ่านจับใจความที่สอดคล้องกับเนื้อหาองค์ประกอบของแผนจัดการเรียนรู้ คือ ชื่อเรื่อง สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์ การดำเนินกิจกรรม สื่ออุปกรณ์ และการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้สร้างแผนจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผนการเรียนรู้

4.3 นำแผนจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์และหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบภาษา เนื้อหา และโครงสร้างเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนแก่ผู้ตอบแบบสอบถามและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index item of objective congruence) ของแบบสอบถาม พบว่ามีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80-1.00 ทุกประเด็น นั่นคือผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้และนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จริง

4.4 นำแผนจัดการเรียนรู้ มาปรับปรุงแก้ไข

4.5 นำแผนจัดการเรียนรู้ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2565

5. แบบประเมินการใช้สื่อหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) มีขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินการใช้สื่อหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการนำเสนอคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) 5 ท่าน ซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกณฑ์ในการยอมรับว่าหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นผู้วิจัยได้กำหนดให้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีคุณภาพดีและสามารถใช้ในการทดลอง โดยมีผลการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์

สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) (N=5)

รายการประเมิน	**ระดับคุณภาพ**		
	$\bar{x}$	SD	**การแปลผล**
ด้านเนื้อหา รวมค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.45	0.50	ดี
ด้านการออกแบบ หรือกระบวนการเรียนรู้ รวมค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.48	0.71	ดี
ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ รวมค่าเฉลี่ยรายด้าน	4.63	0.49	ดีมาก
รวมค่าเฉลี่ยรายด้านทั้งหมด	4.54	0.57	ดีมาก

ตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) โดยมีผลรวมทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ระดับคุณภาพ ดีมาก ทั้งนี้วิเคราะห์ผลรายด้านได้ ดังนี้ ด้านเนื้อหาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.50 ระดับคุณภาพ ดี ด้านสื่อค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ระดับคุณภาพ ดีมาก ด้านการออกแบบ หรือกระบวนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.71 ระดับคุณภาพ ดี และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49 ระดับคุณภาพ ดีมาก

5.2 เมื่อสร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) เสร็จแล้วก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผล ผู้วิจัยได้นำแบบคุณภาพให้ที่ปรึกษางานวิชาตรวจสอบความเหมาะสมและความสมบูรณ์ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

5.3 ผู้วิจัยเสนอหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ต่อจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) 5 ท่าน คือ ครูผู้สอนเด็กที่ความบกพร่องทางการเห็น เพื่อประเมินคุณภาพ ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านสื่อ ด้านการออกแบบ หรือกระบวนการเรียนรู้ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคนควากึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนเอง ใช้เวลาสอน 8 คาบ คาบละ 50 นาที โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ระยะเวลาที่ทำการสอน ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปการศึกษา 2565 ตั้งแต่ ใช่เวลาทดลองสอนเป็นเวลา 8 คาบ ซึ่ง สอนวันละ 1 คาบ เป็นเวลา 8 วัน โดยไม่รวมเวลาทดสอบกอนเรียน (Pretest) และทดสอบหลังเรียน (Posttest)

2. เมื่อดำเนินการทดสอบครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใชแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบที่ใชกอนการทดลอง

3. นำคะแนนที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ขอมูลด้วยวิธีทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

ภายหลังได้รับการรับรองจากซึ่งงานวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมและจรรยาบรรณการวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง หมายเลขใบรับรอง RU-HRE 63/0080 และได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ ผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณโดยหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของสื่อ กับการทดลองแบบรายบุคคลแบบกลุ่มย่อยและแบบภาคสนาม โดยใช้สูตร (E1/E2)

2. ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC)

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4. สถิติที่ใชในการตรวจสอบสมมุติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนกอนการทดลองและหลังทดลอง โดยใช t-test แบบ Dependent Samples

5. อัตราร้อยละหรือเปอร์เซนต์ (Percentage or Percent)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

ตารางที่ 3 ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

การหาประสิทธิภาพ	จำนวนนักเรียน	ระหว่างกระบวนการ E_1		หลังกระบวนการ E_2	
		คะแนน (5)	ร้อยละ	คะแนน (10)	ร้อยละ
รายบุคคล	3	13	86.66	25	83.33
กลุ่มย่อย	6	25	83.33	51	85.33
ภาคสนาม	9	39	86.66	74	82.22

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น กับนักเรียนจำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.66/83.33กับนักเรียนจำนวน 6 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ

83.33/85.33 และนักเรียนจำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.66/82.22 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลทักษะในการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลทักษะในการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์

การทดสอบ	N	คะแนน	$\bar{x}$	SD	t	sig
ก่อนเรียน	10	79	7.90	1.37	8.22	.000
หลังเรียน	10	119	11.90	1.71		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนด้วย หนังสือนิทานอักษรเบรลล์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 7.90 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 11.90 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการหาประสิทธิภาพการพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผู้วิจัยได้ประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสม และเมื่อได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลรวมการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น มีค่าเฉลี่ยผลรวมทั้ง 4 เรื่อง เท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.53 ระดับคุณภาพ ดีมาก สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ (Pongsawat, 2015) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความต้องการด้านเนื้อหาของผู้พิการทางสายตาเพื่อผลิตหนังสือเสียงบนแอพพลิเคชั่น “Read for the Blind” ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ผู้พิการทางสายตาต้องการ 6 ลำดับ คือ 1) วรรณกรรมและบทละคร เพราะ เนื้อหามีความน่าสนใจ ชวนติดตาม และสนุกสนาน 2) พุทธประวัติและธรรมะ เป็นเนื้อหาที่ให้ข้อคิด เป็นประโยชน์ต่อการดาเนินชีวิต 3) กฎหมายเพื่อการเข้าถึงสิทธิของผู้พิการทางสายตา 4) สารสนเทศและไอทีในด้านนวัตกรรม ที่มีประโยชน์ในการรองรับการใช้งานกับผู้พิการทางสายตา 5) ข้อมูลการแพทย์ด้านการปฐมพยาบาลผู้ป่วยเบื้องต้น และ 6) สารคดีท่องเที่ยวการพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาวรรณกรรมและบทละคร นิทานที่เป็นเนื้อของผู้ที่มีความบกพร่องทางการเห็นให้ความสนใจเป็นอันดับที่ 1 จากการศึกษางานวิจัยของ (Kanfak and Chanvichai, 2021) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การสื่อสารผ่านสื่อ

สังคมออนไลน์ของผู้พิการทางสายตา กรณีศึกษา โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการพัฒนาสื่อรูปแบบออนไลน์ ปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้พิการทางสายตา แบ่งออกเป็นปัญหาภายในและภายนอก สำหรับปัญหาภายในนั้นจะพบปัญหาทางด้านการพิมพ์การตอบโต้การแปลความหมายมีความคลาดเคลื่อนของเนื้อหาและในส่วนของปัญหาภายนอกนั้นการมีภาพหรือวิดีโอปรากฏเป็นภาพเคลื่อนไหว ทำให้ระบบโปรแกรมไม่สามารถอ่านได้รวมไปถึงการออก โปรแกรมที่ไม่มีการรองรับระบบการใช้เสียงทำให้การสื่อสารค่อนข้างติดขัดในเรื่องของการเข้าถึงสื่อ สังคมออนไลน์และความล่าช้าของอินเตอร์เน็ตที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้การการพัฒนาหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น จึงไม่ได้ใช้รูปแบบออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านซ้ำ ซ้ำทวนและยังเป็นการฝึกใช้ประสาทเพื่อการรับรู้ในการฝึกอ่านอักษรเบรลล์ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะได้นำทักษะการอ่านจับใจความไปประยุกต์ใช้ในการแสวงหาความด้วยตนเองได้ เมื่อนิทานอักษรเบรลล์ได้ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว กระบวนการต่อไปผู้วิจัยได้นำไปทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (one-by-one testing) กับนักเรียนจำนวน 3 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.66/83.33 ซึ่งมีประเด็นการปรับขนาดของตัวอักษรแบบปกติให้มีขนาดใหญ่จากเดิมขนาด TH SarabunPSK 24 ปรับปรุงเป็น TH SarabunPSK 36 เพื่อให้สามารถใช้กับผู้เรียนที่สามารถอ่านด้วยอักษรแบบปกติได้ จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียน แบบกลุ่มย่อย (small group testing) จำนวน 6 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.33/85.33 มีประเด็นในการปรับปรุงแก้ไขเรื่องความชัดเจนของภาพนูนที่จะต้องอัดแม่พิมพ์ของการทำภาพนูนให้สามารถสัมผัสได้ชัดเจนเพื่อให้สามารถสื่อความหมายของภาพนูนได้ดียิ่งขึ้น จากนั้นได้นำไปทดลองใช้ นักเรียน แบบภาคสนาม (field testing) จำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 86.66/82.22 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ตาม สอดคล้องกับ (Thongkamnerd, 2015) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 3 อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ประกอบด้วยแบบฝึกย่อย 5 แบบฝึกและมีประสิทธิภาพ 82.42/83.19 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/ 80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะในการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ พบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่เรียนด้วย หนังสือนิทานอักษรเบรลล์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 7.90 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 11. และมีระดับของร้อยละพัฒนาการที่เพิ่มรวมทั้งหมด ร้อยละ 54.15 สอดคล้องกับ (Wongrakmit,2019) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสือเสียงระบบเดซี เรื่อง การอ่านเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนผู้มีความบกพร่องทางสายตา พบว่า นักเรียนผู้มีความบกพร่องทางสายตามีทักษะในการอ่านสูงขึ้นกว่าก่อนการเรียนด้วยหนังสือเสียงระบบเดซีการอ่านเพื่อความเข้าใจในการพัฒนานิทานอักษรเบรลล์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีความประสงค์ให้ผู้เรียน

ที่มีความบทพร่องทางการเรียนได้ฝึกการอ่านจับใจความโดยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์นั้นได้พัฒนาขึ้นมาทั้งหมด 4 เรื่อง คือ เรื่องฮีโร่ของฉัน เรื่องเพื่อนรักของฉัน เรื่องปลอดภัยไว้ก่อน และเรื่องผจญภัยในแดนเนรมิต โดยพัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านได้ใช้ในการอ่านเพื่อเสริมสร้างความรู้ และความเพลิดเพลินนอกเวลาเรียน เนื้อหาของนิทานแต่ละเรื่องมีความโดดเด่นแตกต่างกันซึ่งจะแฝงไปด้วยแง่คิดและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเพื่อหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้เรียนจะสามารถนำไปเป็นแนวเสนอในการดำเนินชีวิต และเรียนรู้ ผู้เรียนได้ชี้แจงแนวทางในการปฏิบัติในการอ่านนิทานอักษรเบรลล์ ขณะที่ดำเนินการผู้เรียนมีความสนใจและตื่นเต้นที่จะได้รับการเรียนรู้ที่แปลกใหม่และให้ความสนใจกับฟังผู้สอนที่เป็นบุคลากรภายนอกเป็นอย่างดี ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เรียนแต่ละคนใช้เวลาในการอ่านแต่ละเรื่องที่แตกต่างกัน ซึ่งบางคนใช้เวลาเพียง 20 นาที และมีผู้เรียนที่อ่านนานที่สุดใช้เวลา 30 นาทีต่อ 1 เรื่อง ผู้เรียนที่มีระดับสายตาเลือนราง (Low vision) สนใจอักษรเบรลล์ ภาพนูน รวมทั้งภาพสีแบบ 2 มิติ ใช้การอ่านจากระยะห่างจากสายตา ประมาณ 15 เซนติเมตร ส่วนนักเรียนที่ตาบอดสนิท (Blind) จะให้ความสำคัญกับอักษรเบรลล์ สอดคล้องกับ (Thangthong et al. 2017)ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ซึ่งวิจัยฉบับนี้ได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการเรียนรู้ และข้อมูลอุปกรณ์ที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษาอังกฤษ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา จากข้อมูลที่ได้ศึกษามาดังกล่าวจึงได้รูปแบบของผลงานวิจัยและนำมาออกแบบพัฒนาสื่อการเรียนสำหรับเด็กผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นโดยทำการผลิตพร้อมไปทำทดสอบหาความพึงพอใจจากกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นด้วย ซึ่งเกณฑ์มีความพึงพอใจต่อผลงานในระดับดี ซึ่งในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้นั้นนอกจากจะพัฒนาขึ้นมาเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแล้วนั้น สิ่งจำเป็นอีกสิ่งหนึ่งนั้นก็คือความชอบ ความพึงพอใจในการใช้สื่อเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อ หรือนวัตกรรมที่มีคุณภาพในครั้งต่อไป เมื่อประเมินทักษะในการอ่านจับใจความของผู้เรียนโดยการประเมินระหว่างเรียนจากนิทาน แต่ละเรื่องโดยผู้สอนเปิดโอกาสผู้เรียนสามารถพูดนำเสนอหรือเล่านิทานที่ตนเองได้อ่าน โดยภาพรวมผู้เรียนสามารถเล่าเรื่องราวได้ด้วยตนเอง จนจบเรื่องแต่ยังไม่สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังได้ ในครั้งนี้ก็เป็นเดียวกัน ผู้เรียนอีกส่วนหนึ่งสามารถตอบตำถามได้ด้วยวิธีการถามนำแล้วจึงสามารถเล่าต่อได้ด้วยตนเองซึ่งในการถามนำนั้นจ ผู้เรียนจะให้ผู้สอนถามนำเป็นระยะนอกจากนี้ภายหลังการการทำกิจกรรมการอ่านนิทานแล้วนั้นสังเกตเห็นได้ว่าผู้เรียนนอกจากจะสามารถเล่าได้หลังจากที่อ่านเสร็จสิ้นแล้วยังสามารถบอกต่อแก่ผู้ที่ยังไม่ได้อ่าน และแสดงถึงความตื่นเต้นของเหตุการณ์ในนิทานได้อีกด้วย ในการประเมินความสามารถการอ่านจับใจความนั้นยังมีการใช้คำถามเพื่อประเมินความคิดเห็นและการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการจำ เข้าใจและนำไปประยุกต์ทั้งนี้ผู้เรียนได้เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ (Preeiam, Hompan and Phechmikaew, 2018) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บุพปัจจัยการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้เทคนิคการเสริมต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานของครูในชั้นเรียนรวมผลการวิจัย พบว่า ผลจากการวัดระดับคุณภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับคุณภาพครูกระบวนการสอนของครูผู้สอนการใช้สื่อ การสอนของครูทัศนคติของครูต่อบรรยากาศในโรงเรียนที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเรียบรวมสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด

มหาสารคาม พบว่า ระดับคุณภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ระดับคุณภาพครู กระบวนการสอนของครู การใช้สื่อการสอนของครู ทัศนคติของครูต่อบรรยากาศในโรงเรียนที่มีผลต่อผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเรียนรวมสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการค้นพบความรู้ และวิธีการสอนจากตัวผู้เรียน ที่เกิดจากการคอยสังเกตอย่างสนใจ ข้อค้นพบที่ได้ คือการสร้างระบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา (PLC) โดยความร่วมมือกันทุกฝ่ายและเทคนิคการเสริมต่อการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของครูควรใช้เทคนิคการสอนที่เน้นความเข้าใจ ได้แก่ การสอนซ้ำ การสอนให้สนุกเป็นการใช้เกมการศึกษา การสอนที่เน้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เช่น การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การใช้สาธารณะสมบัติ ทักษะทางสังคม การใช้เวลาว่าง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำไปทดลองเพื่อศึกษาทักษะในการอ่านจับใจความก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสือนิทานอักษรเบรลล์เสร็จสิ้นแล้วผู้วิจัยได้นำนิทานเพื่อศึกษา ผลการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีผลรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ระดับคุณภาพ ดีมาก ทั้งนี้วิเคราะห์ผลรายด้านได้ ดังนี้ ด้านเนื้อหาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.50 ระดับคุณภาพ ดี ด้านสื่อค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 ระดับคุณภาพ ดีมาก ด้านการออกแบบหรือกระบวนการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.71 ระดับคุณภาพ ดี และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49 ระดับคุณภาพ ดีมาก เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ร่วมกันประเมินผลนิทานอักษรเบรลล์ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มี ส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางที่จะมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำหนังสือเบรลล์ที่ใช้ในการอ่านนอกเวลาที่เป็นเนื้อหาที่ส่งเสริมทักษะในการพัฒนาชีวิตของผู้พิการ หรือกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งในการประเมินคุณภาพหนังสือนิทานอักษรเบรลล์ สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ถึงได้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษามีความภูมิใจที่ได้เห็นผลงานสื่อการเรียนรู้ได้รับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในโรงเรียนสอนเฉพาะทาง ทั้งนี้เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จทางด้านการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมโดยศึกษารายละเอียดอย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2. ในขณะที่นักเรียนฝึกอ่านจับใจความ ผู้สอนควรสังเกตนักเรียนว่าอ่านได้คล่องอ่านถูกต้องหรือไม่ เพราะให้นักเรียนบางคนอาจมีปัญหาในการอ่าน หรือมีคำบางคำที่ยากเกินไปตลอดจน

ให้คำปรึกษาและกำลังใจตลอดระยะเวลาในการเรียน แต่ถ้านักเรียนที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ควรปล่อยให้เด็กฝึกด้วยตนเองเพื่อปลูกฝังให้รู้จักการเรียนรู้

3. ผู้สอนควรหาบทอ่านประเภทต่าง ๆ มาให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการอ่านจับใจความเพิ่มเติม อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความภาษาไทยกับการสอนด้วยวิธีอื่น ๆ

2. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนภาษาไทยสร้างหนังสือเพื่อใช้ในการอ่านนอกเวลาเพื่อฝึกการอ่านจับใจความในระดับชั้นอื่น ๆ

3. ควรเพิ่มอักษรเบรลล์เพื่อกำกับชื่อของภาพ หรือความหมายที่ต้องการสื่อในหน้าที่เป็นภาพนูนเพื่อให้ผู้บกพร่อง

References

Chiangthong, T. (2008). **kānsāng nawattakam sư phāp nūn prakōp kitchakam thāng kāi nai kān rian kānsoṇ phalasuksā samrap nakrian thī mī khwām bokphroṇg thāngkān hen** [A Construction of Physical Activity Tactile Texture Innovation in Physical Education Instruction for Students with Visual Impaired]. Master thesis, M.Ed. (Physical Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.

National Education Act (No.4) B.E. 2542. (1999, August 14). **phrarātchakritsadīkā** [Royal Decree]. No. 116 Section 74 A. pp. 1-19.

Kanfak, N. and Chanvichai, K. (2021). kānsưsān phān sư sangkhom ʻoṭ nalai khoṇg phū phikān thāng saitā koṛanī suksā rongrian soṇ khon tāboṭ phāk nưa nai phra boṛom rachinupatham changwat Chiang Mai [Social Media Communication for Blind People A Case Study the Northern Regionof the Blind Under the Royal Patronage of Her Majesty the Queen, Chaingmai]. J**ournal of Business, Economics and Communications**. 16(1), 25 – 41.

Kongsaengchai, S. (2014). **konlayut karok ra tu naphat nā kān thāng saitā samrap dek phikān thāng tā læ kot ʻaya ʻokāt ʻayu sū - sām pī** [The Strategies of visual stimulation forchildren with visually impaired 0-3 years]. Nakhon Pathom: Ratchasuda Foundation.

Koohapinun, C. (1999). **kā ra ʻān læ kān songsœm kā ra ʻān** [Reading and reading promotion]. Bangkok: Burapasarn Printing House.

Ministry of Education. (2008). **phraratchabanyat kanchatkan sưksa samrap khonphikan Phọ.Sọ. sọngphanharọihasip'et** [Education Management for Persons with Disabilities Act, B.E. 2008]. Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.

Munsetthawit, S. (2002). **lak withi sọ na'a napha sa Thai** [Research techniques in reading]. 3rd edition. Bangkok. Kasetsart University.

Preeiam, P., Hompan, S. & Phechmikaew, M. (2018). **buppha patchai kanphatthana nakrian thi mi khwamtọngkan phiset doi chai theknik kan se ri mot 'akan rianru chak kan patibat phưa phœm sakkayaphap nai kan patibat ngan khọng khru nai chan rian ruam** [Antecedentes of Children with Special need Using Augmentation Techniques to Learn from Action Learning in Enhance the Potentiality Teacher Performance Inclusive School]. Rajabhat Maha Sarakham University.

Pongsawat, N. (2015). **khwamtọngkan dan nưaha khọng phu phikan thang saita phưa phalit nangsư siang bon 'æ phọ phali khọchan Read for the Blind** [The need for content from the visually impaired for producing audio books on application "Read for the Blind"]. Graduate School, Bangkok University.

Thangthong, P. et al. (2017). kan'ọkbæp phatthana sư kanrianru phưa sœmsang thaksa thang phasa 'Angkrit samrap dek thi mi khwam bokphrọng thangkan mọng hen [Design and development of learning media to enhance academic skills English for visually impaired children]. **kan prachum wichakan radap chat mahawitthayalai theknoloyi rat mongkhon Rattanakosin khrang thi 2.20 - yisip'et Mithunayon sọngphanharọihoksip Na mahawitthayalai theknoloyi rat mongkhon Rattanakosin Nakhọn Pathom** [National Conference Rajamangala University of Technology Rattanakosin No. 2.20-21 June 2017 at Rajamangala University of Technology Rattanakosin]. Nakhon Pathom.

Thongkamnerd, N. (2015). **kanphatthana bæp fưk thaksa ka ra'an chapchai khwam phasa Thai samrap nak rian chan prathom sưksa pi thi sam 'amphœ khao cha mao changwat Rayọng** [The Development of Thai Reading Comprehension Skill Exercises for grade 3 students in Khao Chamao District, Chang Huat, Rayong]. Master's Degree Thesis, Burapha University.

Somprayoon, W. (2001). **kansọn phasa Thai radap prathom sưksa** [Teaching Thai language at the elementary level]. 4th edition, Bangkok: Thai Wattana Panich

Wongrakmit, N. (2019). **kānphatthanā nangsư siang rabop de sī rưang kā ra'ān phưa khwāmkhaočhai samrap nakrian phu mi khwām bokphrọng thang saitā** [The development of audio books in Daisy system on reading comprehension]. For visually impaired students. Chiang Mai Rajabhat University: Chiang Mai.

Yenprasert, P. (2005). **kān pọ phatthanā bæp fưk kā ra'ān čhapčhai khwām phāsā Thai doi chai sư thọngthin Nonthaburi samrap nak rian chan prathom sưksā pi thi 3** [Development of reading comprehension practice in Thai language. using local media in Nonthaburi for students in grade 3]. Phranakhon Rajabhat University/Bangkok.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การศึกษากระบวนการและผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

THE STUDY OF PROCESS AND RESULTS OF SCHOOL COMPETENCY-BASED CURRICULUM DEVELOPMENT

บังอร เสรีรัตน์[1] นาฏฤดี จิตรรังสรรค์[2] เฉลิมชัย พันธ์เลิศ[3] กุณฑลี บริรักษ์สันติกุล[4] เรวณี ชัยเชาวรัตน์[5] สุมาลี เชื้อชัย[6]
วรลักษณ์ ชูกำเนิด[7] ธีรศักดิ์ จิระตราชู[8] ทิพย์วรรณ หงกะเชิญ[9] วาทินี จันมี[10] และฮุสนา เงินเจริญ[11]
Bang-orn Sereerat[1] Nadrudee Chitrangsan[2] Chalermchai Phanthalert[3] Khuntalee Borirasontikul[4]
Rewanee Chaichaowarat[5] Sumalee Chuachai[6] Woralak Chookamnerd[7] Teerasak Chiratrachoo[8]
Tippavan Hongkachern[9] Watinee Chanmee[10] and Hussana Ngoencharoen[11]

[1,9,10] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
[2] โรงเรียนสุจิปุลิ
[3] สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
[4]โรงเรียนปรัชชาธร
[5] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[6] คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
[7] โรงเรียนวรพัฒน์
[8]นักวิชาการอิสระ
[11] สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
[1,9,10]Faculty of Education, Bansomdet Chaopraya Rajabhat University
[2] Sujipuli School
[3]Academic and Education Standards Bureau, Office of the Basic Education Commission
[4]Pratchatorn School
[5]Faculty of Education Udon Thani Rajabhat University
[6]Faculty of Education, Srinakharinwirot University
[7] Warraphat School
[8] An Independent Scholar
[11]Rayong Educational Area District Office 2
E-mail: bungon.se@bsru.ac.th

Received: July 10, 2024
Revised: December 12, 2024
Accepted: February 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 2) ศึกษาปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย สถานศึกษาที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้มี 40 แห่ง เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมความพร้อม ระยะการเก็บข้อมูลดำเนินการ

และระยะการวิเคราะห์และสรุปข้อมูล จัดทำรายงานการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ สถิติบรรยาย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้น ประกอบไปด้วย กระบวนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาใน 7 ด้าน 2) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จ คือ ผู้บริหาร ครู ระบบการดูแลช่วยเหลือครู แหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคในการทำงานที่สำคัญ คือการขาดความเข้าใจแนวคิด แนวทางการทำงาน และ 3) ข้อเสนอเชิงนโยบาย พบว่า หน่วยงานส่วนกลาง และส่วนจังหวัด/พื้นที่ ควรจัดระบบที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน จัดทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่วนข้อเสนอแนะของสถานศึกษา ควรจัดระบบกลไกสนับสนุนการดำเนินการ เตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร และจัดทำรายละเอียดหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

คำสำคัญ

หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ สมรรถนะ กระบวนการ

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the process of developing a school competency-based curriculum 2) to study support systems and obstacles in working to develop a school competency-based curriculum, and 3) to prepare policy suggestions. There were 40 schools participating in this research. The tools for this research were questionnaires, interviews form, and focus groups form. The research process was divided into 3 phases: the preparation phase; the data collection phase and the phase of data analysis summary and prepare research report. Data analysis used descriptive statistics and content analysis.

The results of the research found that 1) the process of developing a school competency-based curriculum included a process of school preparation in 7 areas and the most difficult aspect was competency-based assessment, 2) important factors that caused success were administrators, teachers, teacher care and support systems learning resources and learning networks, while important obstacles was a lack of understanding of concepts and guidelines about school competency based curriculum, and 3) policy suggestions of central and provincial/area agencies were organizing related systems clearly , organize resources to support the development of the school competency based curriculum and organize a space to exchange knowledge with various learning networks . Suggestions of schools were to organize a support system of operations and prepare for curriculum development, and the details of the curriculum.

Keywords

School Competency-Based Curriculum, Competency, Process

ความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2560 คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะและร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี โดยได้มีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่ผ่านมา พบข้อมูลสำคัญที่เป็นภาวะวิกฤติอย่างยิ่งยวด จึงกำหนดให้ดำเนินการศึกษาหาแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาด้านต่าง ๆ ในส่วนหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นด้านหนึ่งที่ถือว่าอยู่ในภาวะวิกฤติ นั้นได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการด้านการจัดการเรียนการสอนดำเนินการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งจากการศึกษาและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งการศึกษาดูงานในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ทำให้คณะอนุกรรมการด้านการจัดการเรียนการสอนได้ข้อมูลปัญหาหลายประการ และได้มีข้อเสนอให้มีการปรับหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยหลักสูตรต้องพัฒนาเด็กไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ประเทศและโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตรอบด้าน ที่ทำให้เด็กไทยต้องมีสมรรถนะชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

เพื่อให้เกิดผลในการทำงานคณะอนุกรรมการด้านการจัดการเรียนการสอนได้มอบหมายให้มีการดำเนินการโครงการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนขึ้น ต่อมาในปี 2564ได้ดำเนินโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6-4สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้กรอบสมรรถนะที่เหมาะสมครอบคลุมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและบรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน รวมถึงข้อเสนอเชิงนโยบายในการนำกรอบสมรรถนะผู้เรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ หลังจากนั้นได้มีการส่งต่อองค์ความรู้เพื่อการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการดำเนินการพัฒนากรอบหลักสูตรการศึกษาฐานสมรรถนะต่อไป (Office of the Education Council, n.d.)

ต่อมารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น (Office of the Basic Education Commission, 2021) โดยคณะกรรมการชุดนี้ได้กำหนดให้มีสมรรถนะหลัก 6 ด้าน คือ การจัดการตนเอง การคิดขั้นสูง การสื่อสาร การรวมพลังทำงานเป็นทีม การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน อีกทั้งได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ เพื่อจัดทำร่างรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง ร่างกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่างคู่มือการใช้กรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้นำร่างรายละเอียดต่าง ๆ สู่การทดลองใช้ในสถานศึกษาที่สนใจ

สมัครเข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 8 จังหวัด ได้แก่ ศรีสะเกษ สตูล ระยอง เชียงใหม่ กาญจนบุรี นราธิวาส ยะลา และปัตตานี

ทั้งนี้สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะขึ้น หลังจากนั้นได้เสนอหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะผ่านคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเข้าสู่การพิจารณากลั่นกรองของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 134 หลักสูตร เพื่อให้การพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะมีความเหมาะสม ถูกต้องตามหลักการก่อนที่คณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจะให้ความเห็นชอบคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการ ในคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจึงได้วางระบบการทำงานหลายลักษณะดังนี้ 1) มีการจัดระบบการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง 2) มีการจัดระบบ/แนวทางการพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 3) มีการจัดทำเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่ประกอบด้วย เกณฑ์หลัก 7 ด้าน คือ ด้านที่ 1 แนวคิดข้อมูลพื้นฐาน และกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านที่ 2 เป้าหมายและพันธกิจของสถานศึกษา ด้านที่ 3 แบบแผนของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ด้านที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ด้านที่ 5 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ด้านที่ 6 แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านที่ 7 หลักสูตรระดับชั้นเรียน : ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้ และ 4) มีการคัดสรรบุคคลและจัดตั้งคณะทำงานพิจารณากลั่นกรองหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

ในส่วนการจัดระบบ/แนวทางการพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้น เริ่มตั้งแต่การให้สถานศึกษาส่งหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้คณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาพิจารณากลั่นกรองเบื้องต้นตามเกณฑ์ 7 ด้าน และคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ หลังจากนั้นคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการ ในคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และ สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ได้สร้างความเข้าใจแนวทางการทำงานพิจารณากลั่นกรองหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และจัดหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้คณะทำงานกลั่นกรองหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ พิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะพิจารณาตามเกณฑ์ 7 ด้านโดยในระหว่างการทำงานได้จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อยของคณะทำงานพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มย่อยของคณะทำงานพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะทำงานพิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะกับคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการ หลังจากนั้นคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการเสนอผลการพิจารณาต่อในคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้ความเห็นชอบ และสำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมสรุปผลการพิจารณาไปคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อแจ้งข้อมูล ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการทำงานในส่วนต่าง ๆ ต่อไป

จากการที่สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยมีเป้าหมายเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในพื้นที่นั้น ถือเป็นนวัตกรรมสำคัญในการจัดการศึกษาด้านหลักสูตร และเป็นภารกิจที่ค่อนข้างหนักซึ่งต้องใช้องค์ความรู้ และเครือข่ายการทำงานอย่างหลากหลายจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม และ ปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม และเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ นอกจากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม และ ปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ของสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมแล้ว ยังสนใจศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และ ปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานของสถานศึกษาต่าง ๆ นอกพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาร่วมด้วย

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษามีลักษณะอย่างไร
2. มีปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคใดบ้างในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ
2. เพื่อศึกษาปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในด้านต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะเตรียมความพร้อมดำเนินการในช่วงเดือน พฤศจิกายน 2565 - มกราคม 2566

มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1) ประสานข้อมูลต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2) กำหนดเกณฑ์ และเลือกสถานศึกษาที่เข้าร่วมวิจัย
3) ประสานงานสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมวิจัย
4) พัฒนาเครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม โดยมีกระบวนการดังนี้ (1) ศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง (2) ยกร่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) ประชุมคณะทำงานพิจารณาเครื่องมือฉบับร่าง และปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้เหมาะสม (4) นำเสนอเครื่องมือในการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจำนวน 3 ท่านพิจารณาความเที่ยงตรง ความเหมาะสม ตลอดจนภาษาที่ใช้

ผลพบว่าเครื่องมือทั้งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มมีความเหมาะสม สอดคล้องกับนิยามและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์

5) คัดเลือกผู้วิจัยร่วมในการเก็บข้อมูลในจังหวัดต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์สำคัญดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ (2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการวิจัย (3) เป็นผู้ที่มีความคุ้นเคยกับบริบทการทำงานในจังหวัด และ (4) ผู้วิจัยในแต่ละจังหวัดครอบคลุมกลุ่ม ครู ผู้บริหาร และนักวิชาการ

6) ประชุมสร้างความเข้าใจ จุดประสงค์ กระบวนการ เครื่องมือที่ใช้ และช่วงเวลาในการทำงาน

2. ระยะการเก็บข้อมูลในการเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือน กุมภาพันธ์-มิถุนายน 2566 มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากสถานศึกษา 40 แห่งโดยเป็นสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม ในช่วงกุมภาพันธ์ 2566

2) ผู้วิจัยและ นักวิจัยร่วมแต่ละจังหวัดศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากแบบสอบถามและวางแผนการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

3) เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์เพื่อตรวจสอบข้อมูลผลการวิจัยและระดมความคิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากตัวแทนของครู ผู้บริหาร นักวิชาการ/ศึกษานิเทศก์ และผู้ขับเคลื่อนงานพัฒนาหลักสูตรของทุกจังหวัด จังหวัดละ 2 คน

3. ระยะการวิเคราะห์และสรุปข้อมูล จัดทำรายงานการวิจัย

ระยะการวิเคราะห์และสรุปข้อมูล จัดทำรายงานการวิจัย ดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2566 มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยพิจารณาจำแนก และสรุปข้อมูลที่ได้จากการสอบถามการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยแบ่งข้อมูลที่ได้เป็น 4 ส่วน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐาน (2) การเตรียมการก่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ (3) การดำเนินการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐาน และ (4) ข้อเสนอแนะ

2) จัดทำรายงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษา วิจัยในครั้งนี้ ใช้ สถิติบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษา กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ พบว่า ประกอบไปด้วย กระบวนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ได้แก่ (1) การสร้างความเข้าใจ และการทำให้เห็นความสำคัญ (2) การพัฒนาบุคลากร (3) การจัดตั้งคณะกรรมการผู้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (4) การศึกษาเอกสารและข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ (5) การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา

หลักสูตร (6) การปรับกรอบความคิดของครูให้พร้อมในการเปลี่ยนแปลงและการทำงาน และ (7) การศึกษาดูงาน/ตัวอย่างจากโรงเรียนอื่น ๆ

2) ผลการศึกษาปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) ปัจจัยในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ คือนโยบายของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาในพื้นที่ทั่วไปไม่ได้กำหนดว่าการดำเนินการจัดทำหลักสูตรต้องเป็นหน้าที่ของครูทุกคน แต่สถานศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดูแลและพัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการระดมความคิดเห็นจากครูผู้สอนเกี่ยวกับภาพในอนาคต จุดเด่น และแนวทางทำงานพัฒนาสมรรถนะนักเรียน ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จที่ดังนี้ (1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) ครูบุคลากรมีความเข้าใจ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (3) มีระบบการดูแลช่วยเหลือครู (4) แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน และเครือข่ายการเรียนรู้

2.2) ระบบสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ การจัดทีมแกนนำจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และนำมาให้คณะครูพิจารณาเป็นระยะ ๆ โดยพบว่าก่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นมีการทดลองพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน มีการเรียนรู้จากกันและกัน และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินการดังกล่าวส่งผลอย่างชัดเจนต่อครูผู้สอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้อย่างเข้าใจ ไม่เครียด และไม่กังวลในการทำงาน

นอกจากนี้พบว่าในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นด้านที่ดำเนินการยากที่สุดคือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ รองลงมาคือด้านการจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียน : ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้ และด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตามลำดับ

2.3) ปัญหาอุปสรรคในการทำงานที่สำคัญ มีดังนี้ (1) การขาดความชัดเจนในเชิงนโยบาย และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดฐานสมรรถนะ และหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ (2) การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำผลลัพธ์การเรียนรู้ชั้นปี และคำอธิบายรายวิชา และ (3) การขาดความเข้าใจ และมีความกังวลเรื่องการทำแผนการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

3) ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

3.1) ข้อเสนอแนะของหน่วยงานส่วนกลาง

ข้อเสนอแนะของหน่วยงานส่วนกลางมีดังนี้ 1) จัดระบบและผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจน 2) จัดทำกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคู่มือ /แนวทางการทำงาน 3) จัดระบบการพัฒนาบุคลากร 4) จัดทำกฎหมาย ระเบียบ สอดคล้องกับการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ 5) จัดทำฐานข้อมูลสำคัญ 6) จัดพี่เลี้ยงที่มีความพร้อมในการสนับสนุน ตลอดจนการจัดให้มีระบบการพัฒนาพี่เลี้ยง 7) ประสานเครือข่ายที่ช่วยสนับสนุนการทำงาน

3.2) ข้อเสนอแนะของจังหวัด/พื้นที่

ข้อเสนอแนะของจังหวัด/พื้นที่มีดังนี้ 1) การจัดทรัพยากรสนับสนุนการทำงานของโรงเรียนทั้ง ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากกันและกัน พี่เลี้ยงที่มีสมรรถนะในการหนุนเสริม 2) การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งการเตรียมความพร้อม ครูและผู้บริหารโรงเรียน ให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การสร้างความเข้าใจหลักการแนวคิด แนวทางที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการฝึกปฏิบัติอย่างเข้มข้น 3) การเตรียมทีมพี่เลี้ยงทางวิชาการให้มีความพร้อม 4) การสนับสนุนข้อมูลพื้นฐานในการทำหลักสูตร ที่เป็นบริบทส่วนกลาง และส่วนจังหวัด 5) การสนับสนุนโรงเรียนในการจัดหา และจัดระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการทำหลักสูตร 6) การมีส่วนร่วมร่างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และการนำไปใช้ 7) การมีส่วนร่วมในการวางระบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา และจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ

3.3) ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา มีดังนี้

1) สถานศึกษา ควรจัดระบบกลไกสนับสนุนการดำเนินการดังนี้ 1) ระบบกลไกด้านการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความรู้และทักษะสำคัญแก่บุคลากร 2) ระบบกลไกด้านการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ 3) ระบบกลไกด้านการสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนการเรียนรู้ 4) ระบบกลไกด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2) สถานศึกษาควรเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดทำรายละเอียดหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร 4 ด้านคือ ความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมด้านการเรียนรู้แนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ความพร้อมด้านการเรียนรู้กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และด้านการจัดเตรียมข้อมูลบริบทพื้นฐานที่จำเป็นระดับต่าง ๆ 2) การจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะโดยอาจจะดำเนินการโดยผู้เกี่ยวข้องทุกคน หรือยกร่างโดยทีมแกนนำ แล้วนำมาพิจารณาร่วมกันก็ได้ และ 3) พิจารณากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดเน้น และบริบทสถานศึกษา

อภิปรายผล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลใน 2 ส่วนคือ 1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และ 2) ปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่าสถานศึกษามีการเตรียมความพร้อมในหลากหลายด้านก่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยเฉพาะการสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายต่าง ๆ การเรียนรู้จากเครือข่ายและการแสวงหาความร่วมมือนั้น นับได้ว่าเป็นการดำเนินการที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในช่วงต้นที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐาน

สมรรถนะเกิดความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lapboon (2009) ที่ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาหลักสูตรว่า จำเป็นจะต้องใช้ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งครูชุมชนและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง ในการวางแผนอย่างเป็นระเบียบและรอบคอบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Office of the Education Council (2020) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนคือการสร้างการรับรู้ ความตระหนักและความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรบนฐานข้อมูลบริบทรอบตัว

จากการเก็บข้อมูล พบว่า ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษาในพื้นที่ทั่วไป มีกระบวนการพัฒนาที่ต่างจากสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม โดยจากผลการวิจัยที่พบว่าสถานศึกษาทุกแห่ง ในทุกพื้นที่ให้ความสำคัญกับข้อมูล บริบทรอบตัวและกำหนดเป้าหมาย แนวทางการทำงานที่มีความเฉพาะเจาะจง เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะในส่วนบริบทท้องถิ่นและชุมชนนั้นได้มีการกำหนดข้อมูลพื้นฐานในส่วนต้นของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่ละเอียดชัดเจนนั้น นับว่าเป็นมิติใหม่ในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมเพราะจะช่วยสร้างความหมายและเชื่อมโยงกับท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะที่เป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับบริบท ภูมิสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งทำให้การศึกษามีความหมายกับชีวิต Khammanee (2019)

3) การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษาประกอบด้วย 7 ด้าน และมีการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรเพิ่มเติมนั้น ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์ โดยเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2550) ที่ได้กล่าวว่าองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษาควรประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) จุดมุ่งหมาย 5) โครงสร้าง 6) คำอธิบายรายวิชา 7) หน่วยการเรียนรู้ 8) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4) องค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนายากที่สุด

จากผลการวิจัยที่พบว่าสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม และสถานศึกษาในพื้นที่ทั่วไปได้มีการดำเนินการทำงานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาใน 7 ด้าน โดยสถานศึกษาส่วนใหญ่ในพื้นที่นวัตกรรมให้ข้อมูลว่าด้านที่ดำเนินการยากที่สุดคือ ด้านแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรายละเอียดที่กำหนดในเอกสารร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นมีรายละเอียดไม่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการระดมความคิดเห็นของผู้ใช้หลักสูตรที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Academic and Education Standards Bureau Office of the Basic Education Commission, 2022) ได้จัดขึ้นโดยผู้ใช้หลักสูตรเห็นว่าควรมี

การอธิบายและเพิ่มเติมข้อมูล /รายละเอียดการวัดและประเมินผล และเกณฑ์การเลื่อนชั้น การตัดสินผลการเรียนที่เป็นรูปธรรม และการเรียนต่อ และ การย้ายโรงเรียนให้ชัดเจนมากขึ้น

5) กระบวนการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในพื้นที่ทั่วไป

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษาในพื้นที่ทั่วไปแตกต่างจากสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม โดยสถานศึกษาในพื้นที่ทั่วไปไม่ได้กำหนดว่าการดำเนินการจัดทำหลักสูตรต้องเป็นหน้าที่ของครูทุกคน แต่สถานศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดูแลและพัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการระดมความคิดเห็นจากครูผู้สอนเกี่ยวกับภาพในอนาคต จุดเด่น และแนวทางทำงานพัฒนาสมรรถนะนักเรียน และได้จัดทีมแกนนำจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะและนำมาให้คณะครูพิจารณาเป็นระยะ ๆ โดยพบว่าก่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะนั้นมีการทดลองพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน มีการเรียนรู้จากกันและกัน และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินการดังกล่าวส่งผลอย่างชัดเจนต่อครูผู้สอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้อย่างเข้าใจ ไม่เครียด และไม่กังวลในการทำงานนั้น การดำเนินการดังกล่าวเป็นการดำเนินแนวทางหนึ่งที่มีความเหมาะสม เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้วิธีแบบรากหญ้า (Grass-roots approach) หรือเป็นแบบอุปนัย ตามแนวคิดของทาบา (Taba, 1962) ซึ่งมีความเชื่อว่าหลักสูตรควรได้รับการออกแบบโดยครูผู้สอนมากกว่าพัฒนาจากองค์กรที่อยู่ในระดับสูง การพัฒนาหลักสูตรควรมีการ สนับสนุน และมีการป้อนข้อมูลจำนวนมากจากครูในการสร้างหลักสูตร เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน โดยตรง

2. ปัจจัย ระบบสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคในการทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในครั้งนี้พบปัญหาเกี่ยวกับการขาดความชัดเจนในเชิงนโยบาย ขาดความชัดเจนในแนวทางดำเนินการและขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เกิดความเครียด และไม่มั่นใจในการทำงานนั้นและเสนอให้มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิชนอร์เวคเนอร์ (Tichnor-Wagner, 2018) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ในการทำงานพัฒนาหลักสูตรคือการที่นโยบายมีการเปลี่ยนแปลง และมีความไม่ชัดเจน ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรคือหากหลักสูตรชาติมีการระบุวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ มีการให้คำแนะนำหรือแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะสามารถเข้าใจเนื้อหาในหลักสูตรได้ง่ายยิ่งขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้อง แต่หากหลักสูตรชาติมีความไม่ชัดเจน กำหนดเพียงเป้าหมายและผลลัพธ์ของหลักสูตรชาติกว้าง ๆ โดยไม่บอกวิธีการนำไปใช้ในชั้นเรียนจริงอย่างไร การนำไปใช้ก็อาจจะไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการได้

2) ผู้บริหารที่เป็นผู้นำวิชาการ

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตร คือความเป็นผู้นำวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งพบได้ชัดเจนมาก ๆ ในสถานศึกษาในพื้นที่ทั่วไปที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเป็นผู้นำวิชาการและส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านหลักสูตรและการสอนนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา Office of the Education Council (2020) ที่ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้การนำกรอบสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้สำเร็จคือการที่ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ จัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการทำงานของครู มีการจัดให้มีการทำงานแบบยืดหยุ่น เอื้อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะได้

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงาน

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตร คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องนั้น สอดคล้องกับจุดเน้นในการจัดการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ที่ได้ริเริ่มผลักดันให้ทุกโรงเรียนเริ่มดำเนินการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLCs) (Hairon & Dimmock, 2012) โดยให้กลุ่มครูพบกันเป็นประจำทุกสัปดาห์ นอกจากนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา Office of the Education Council, (2020) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนคือการร่วมมือ รวมพลังของครู และกระบวนการทำงานแบบชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ

4) การสนับสนุนจากหน่วยงานและนักวิชาการภายนอก

จากข้อมูลผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตร คือการได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการ พี่เลี้ยง และโค้ชที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนั้น โดยมีการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิชนอร์ เวคเนอร์ (Tichnor-Wagner, 2018) ที่ได้วิเคราะห์และสรุปปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร คือ ความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญจากนอกสถานศึกษา (External Experts) เช่น ความช่วยเหลือจากกระทรวงที่ดูแลการศึกษา หรือจากมหาวิทยาลัยที่สามารถให้ความช่วยเหลือ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ได้ และการจัดอบรมที่ให้ความช่วยเหลือ แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา Office of the Education Council, (2020) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานคือการมีที่ปรึกษาทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ชี้แนะประจำโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการจัดระบบการพัฒนาหลักสูตร กรอบการดำเนินงาน และคู่มือในการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน

2. ควรให้ความสำคัญกับระบบการพัฒนาบุคลากร เนื่องจากระบบสนับสนุนในการพัฒนาหลักสูตรอันได้แก่ทีมผู้ดำเนินงานนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญ

3. ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้และฐานข้อมูลที่สอดคล้องกับการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนในบริบทต่าง ๆ

2. วิจัยศึกษาระบบกลไก การหนุนเสริมในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ในสถานศึกษาที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

3. วิจัยศึกษาแนวทางการวัด ประเมินผลฐานสมรรถนะ ที่สอดคล้องกับแนวทางในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

4. วิจัยศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. วิจัยศึกษาระบบการทำงานของโค้ช หรือพี่เลี้ยงในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันและมีบริบทต่างกัน

6. วิจัยศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงบริบทชุมชน ท้องถิ่น วิถีชีวิต กับการจัดการศึกษาทั้งในลักษณะการนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้

7. วิจัยศึกษาลักษณะการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

References

Academic and Education Standards Bureau. Office of the Basic Education Commission. (2022). **phon kān sarup phon kān radom khwāmkhithen khǫng phūchai rā ngok rǫp laksūt kānsuksā naphūm thān** [Results of the brainstorming session summary from users of the draft basic education curriculum framework]. Unpublished manuscript.

Academic and Education Standards Bureau. Office of the Basic Education Commission. (n.d.). **khrōngkān wichai phon kān thot lǫng chai krǫp samatthana phū rian radap prathom suksā pī thī sī hok samrap laksūt kānsuksā naphūm thān** [Research Project: Results of Implementing Learning Competency Framework for Primary School Students Grades 4-6 for Basic Education Curriculum]. Unpublished manuscript.

Bureau of Standards and Learning Development. (2010). **nǽothāng kānboṛihān čhatkān laksūt tām laksūt kǽn klāng kānsuksā naphūn thān Phutthasakkarāt soṇngphanhāroṇihāsip'et** [Guidelines for curriculum management according to the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551]. 2nd Ed. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd. Publishing.

Hairon, S., Chua, C. S. K. & Neo, W. L. (2018). School-based curriculum development in Singapore: A case study of a primary school. **Asia Pacific Journal of Education**. 38(4), 518-532.

Khammanee, T. (2019). **samatthana lak pan dek Thai chalāt rū yū dī mī suk mī khwāmsāmāt sūng læ saičhai sangkhom** [Core competency: Developing Thai children to be knowledgeable, live well and happily, have high capabilities, and be socially conscious]. Unpublished manuscript.

Lapboon, P. (2009). **kānpramǽn laksūt sathān suksā rong rian bān tanyong kā bō chai phatthanā klum sāra kānrianrū sangkhommasuksā sātsanā læ watthanatham** [The Evaluation of School-Based Curriculum of Social, Religious, and Cultural Studies in Ban Tanyong Ka Boi Chaipattana School]. Master's Thesis. Songkhla Rajabhat University.

Office of the Education Council. (2020). **raingān phon kānphatthanā kroṇp samatthana lak phū rian radap prathom suksā pī thī sī - hok samrap laksūt kānsuksā naphūn thān** [Report on the development of core competency framework for students in grades 4-6 for the basic education curriculum]. Bangkok: Bureau of Standards and Learning Development, Office of the Education Council.

Office of the Education Council. (2022). **rom woṇ. suksā ... prakāt dǽn nā prap laksūt kānsuksā naphūn thān nēn kānphatthanā samatthana dek Thai hai sāmāt khit pen thampen khaočhai rākthān withī chīwit bǽp Thai læ pen phonlamūang dī ruām sāngsan sangkhom** [The Minister of Education announces moving forward with adjusting the basic education curriculum, focusing on developing Thai children's competencies to be able to think critically and take action, understand the foundations of Thai way of life, and be good citizens who contribute to society's development]. https://www.obec.go.th/archives/452016

Taba, H. (1962). **Curriculum development: Theory and practice**. New York: Harcourt, Brace & World.

Tichnor-Wagner, A., Allen, D., Socol, A. R., Cohen-Vogel, L., Rutledge, S. A. & Xing, Q. W. (2018). Studying Implementation within a Continuous Continuous-Improvement Process: What Happens When We Design with Adaptations in Mind? **Teachers College Record.** 120(5), 1–52.

Wongyai, W. (2007). **phū rīan pen samkhan** [Student-centered]. Encyclopedia of the Teaching Profession in Honor of His Majesty the King on the Occasion of the 60th Anniversary Celebrations of His Accession to the Throne. Bangkok: Secretariat Office of the Teachers Council of Thailand. 425-430.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

THE DEVELOPMENT OF A TRAINING PROGRAM FOR PREVENTIONS CYBERBULLYING OF ROI ET RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS BASED ON THE CONCEPT OF DIGITAL INTELLIGENCE

ประสาร ศรีพงษ์เพลิด
Prasarn Sripongplerd

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Divison of Social Studies Program, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University
E-mail: sarnsri146@gmail.com

Received: October 15, 2023
Revised: January 27, 2024
Accepted: February 6, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล และ 2) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 28 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล 2) แบบวัดพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.21 – 0.67 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล จำนวน 10 กิจกรรม ผลการประเมินเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, SD = 0.09) 2) ตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมมีระดับพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์หลังการทดลอง ต่ำกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ

การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม การรังแกกันในโลกไซเบอร์ แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

ABSTRACT

The purpose of this research were to 1) create the training program for preventions cyberbullying based on the concept of digital intelligence, and 2) study the results of training program for preventions cyberbullying based on the concept of digital intelligence. The samples used in this study were 28 first -year students of Roi Et Rajabhat University in program in social studies, who were chosen by Cluster Random Sampling. The research instrument included 1) a training program for preventions cyberbullying based on the concept of digital intelligence, 2) a cyberbullying behaviors test with 30 items and had a discrimination index ranged from 0.21 - 0.67 and a reliability of 0.99. Statistics employed for data analyzing included percentage, mean, standard deviation, t- test for dependent samples.

The results of the research were as follows: 1) The training program for preventions cyberbullying based on the concept of digital intelligence consisted of ten activities which showed the appropriateness in the high level ($\bar{x}$ = 4.14, SD = 0.09), 2) The sample who participated in program had level of cyberbullying behavior after the experiment lower than before the experiment with a statistically significant at the .05 level.

Keywords

The Development of a Training Program, Cyberbullying, Digital Intelligence

ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเรื่องการรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวอย่างมาก เมื่อเยาวชนถูกรังแกบนโลกไซเบอร์มักส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพจิตตามมามากมาย เช่น เครียด ซึมเศร้า หวาดระแวงหรือรุนแรงจนทำร้ายตนเองหรือฆ่าตัวตายได้ Surat (2018) สาเหตุและที่มาของพฤติกรรมการรังแกจะพบความเกี่ยวข้องในหลายปัจจัย เช่น ในงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ ของ Sittichai & Tudkuea (2017) แสดงสาเหตุของพฤติกรรมนั้นมาจากความรุนแรงในครอบครัว โดยเยาวชนเป็นฝ่ายโดนกระทำ หรือทราบความรุนแรงในครอบครัวที่เห็นจนเป็นเรื่องปกติธรรมดา การเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ การเลียนแบบพฤติกรรมจากสิ่งแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรง การเสพติดเทคโนโลยีหรืออินเตอร์เน็ต สาหรับการแก้ไขปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นเมื่อตัวเองถูกกลั่นแกล้งรังแก จากงานวิจัยของ Sittichai & Tudkuea (2017) พบว่า เยาวชนจะ 1) เลือกใช้วิธีการเงียบ 2) วิธีการลบหรือบล๊อค 3) เลิกใช้การตอบโต้หรือการรังแกกลับทันที 4) พูดคุยด้วยดี 5) ใช้ความรุนแรง 6) อดทน 7) หยุดหรือเลิกใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนวิธีการที่ไม่เลือกใช้คือการปรึกษาพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tudkuea & Sabaiying (2017) พบว่า ในเรื่องของวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแก ซึ่งผู้ถูกรังแกจะใช้การเจรจาต่อรอง โต้ตอบ หยุดการ

โต้ตอบ บล็อค จนกระทั่งการปรึกษากับเพื่อนสนิท แต่วิธีที่ไม่ได้ใช้คือ การปรึกษาพ่อแม่ผู้ปกครอง และดำเนินคดีทางกฎหมาย เพราะมองว่าไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

แนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกันบนโลกไซเบอร์ จากงานวิจัยของWiwattanadecha (2017) ได้ศึกษาปัจจัยทางเทคโนโลยีที่เป็นอิทธิพลในการเกิดผลกระทบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์จากการใช้งานโซเชียลมีเดีย ของกลุ่มประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มประชากรในเขตกรุงเทพมหานครที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 400 คน ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม ออนไลน์มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยที่ กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการคุย และนัดเจอคนแปลกหน้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นผู้เห็นทั้งผู้กระทำ และถูกกระทำมากกว่าผู้ที่ไม่เคยคุยและนัดเจอหรือมีคนอื่นที่ไม่รู้จัก รวมถึงการอัดวิดีโอลงสื่อออนไลน์ การไม่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัว มีคนอื่นที่รู้รหัสผ่าน ด้วยแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมเหล่านี้จะมี พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีพฤติกรรมเหล่านี้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การขาดความรู้ความเข้าใจหรือทักษะการใช้สื่อทางอินเตอร์มีผลต่อการกลั่นแกล้งทางโลกไซเบอร์ สอดคล้องกับ Charoenwanich (2017) ที่เสนอว่า ปัจจัยที่ที่สุดที่จะช่วยป้องกันปัญหาการรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ของวัยรุ่นได้นั้น คือ ตัวของวัยรุ่นเอง วัยรุ่นควรที่จะมีการเรียนรู้มารยาทของการใช้การสื่อสารผ่านทางพื้นที่ไซเบอร์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Facebook, Twitter, Line, Youtube, E-mail หรือพื้นที่ออนไลน์อื่น ๆ เพื่อป้องกันปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับทั้งตัวผู้กระทำเอง หรือผู้ถูกกระทำเองหลังการลงรูปวีดีโอ หรือข้อความที่อาจไม่เหมาะสมทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม การจะรับผิดชอบตนเองเพื่อหยุดการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ดังนั้นการป้องกัน และแก้ไขปัญหาควรเริ่มต้นจากเยาวชนที่ต้องมีความรู้ มีทักษะทางการสื่อสาร เชี่ยวชาญและฉลาดในการใช้สื่อดิจิทัล และรู้วิธีจัดการกับปัญหา ซึ่งผู้ปกครอง สถาบันการศึกษา และ สื่อมวลชนเองก็ควรมีส่วนร่วมด้วยเช่น การให้ความรู้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหา การส่งเสริมให้เยาวชนใช้สื่อใหม่อย่างสร้างสรรค์ ฯลฯ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ ผู้วิจัยทราบถึงปัญหาของสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและกำลัง ส่งผลรุนแรงทวีคูณมากยิ่งขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีการใช้งานทางอินเทอร์เน็ตสูง สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจ ประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มคนที่ใช้คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือสูงที่สุดก็คือ กลุ่มคนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมากถึงร้อยละ 71.70, 95.10 และ 99.50 ตามลำดับ National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society (2018) ดังนั้นเยาวชนไทยที่เป็นนักศึกษาจึงควรที่จะได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้สื่อทางอินเตอร์เน็ตที่ถูกต้องเหมาะสมและสร้างสรรค์ การพัฒนาคุณภาพเยาวชนตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลจะช่วยให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาพฤติกรรมนักศึกษาโดยใช้แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับเด็กในยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ และเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล (DQ: Digital Intelligence Quotient) คือ กลุ่มความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติและค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ ดังนั้น การพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนไทยเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล จึงควรที่จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพและความสามารถของเยาวชนไทย จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลของนักวิจัยและนักวิชาการต่าง ๆ พอสรุปได้ว่า ความฉลาดทางดิจิทัลที่สำคัญที่สามารถเป็นเกราะป้องกันการไซเบอร์บุลลี่ และเป็นแนวทางที่สำคัญในการรับมือกับการถูกไซเบอร์บุลลี่ ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) 3) การรักษาความปลอดภัยของตนเอง ในโลกไซเบอร์ (Cyber security Management) 4) การรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) 5) การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งาน มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) 6) การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) 7) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ซึ่งความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 7 ด้านนั้นเกี่ยวข้องกับการรังแกในโลกไซเบอร์ของสังคมในปัจจุบัน จะเป็นเกราะป้องกันการรังแกกันในโลกไซเบอร์และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลทั้ง 7 ด้านข้างต้นมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันการรังแกกันบนโลกไซเบอร์

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมป้องกันพฤติกรรมรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งกันในโลกไซเบอร์ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่อาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การฝึกอบรมให้กับผู้เรียนตลอดทั้งในสถาบันการศึกษาได้ทุกระดับ

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล มีกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินการฝึกอบรมและมีความเหมาะสมอย่างไร

2. ผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล ได้ผลอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

2. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล 7 ด้าน มาเป็นกรอบในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรม โดยใช้เทคนิคการฝึกอบรมได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นต้นในการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมฝึกอบรมมาเป็นตัวแปรต้นและพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซบอร์เป็นตัวแปรตาม ดังภาพประกอบ 1

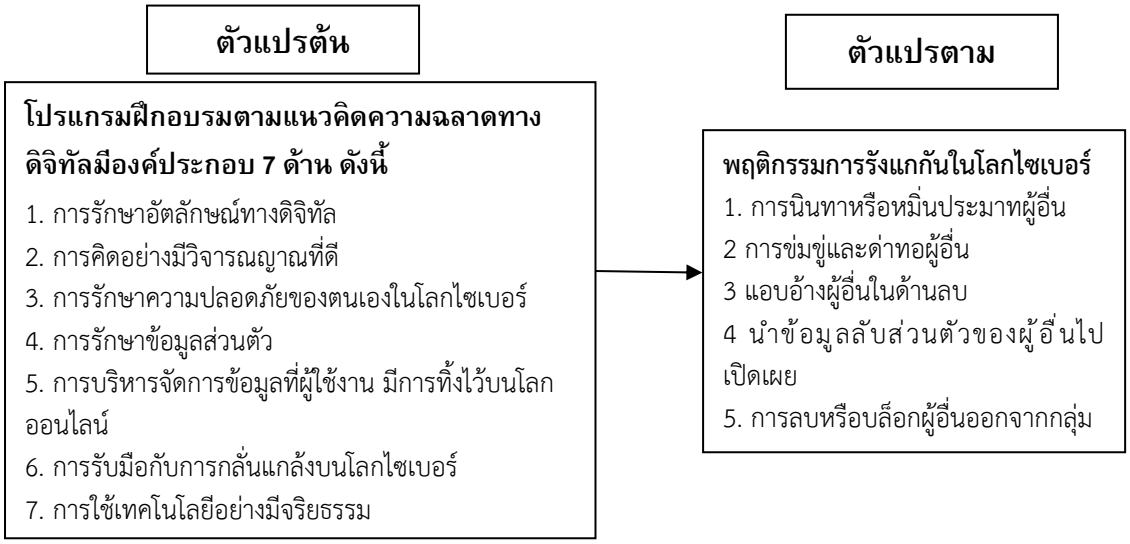

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง One Group Pretest –Posttest Design

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด สาขาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2566 8 ห้องเรียน จำนวน 472 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน 28 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม สุ่มห้องเรียนมา 1 ห้อง จำนวน 28 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมการการฝึกอบรมเพื่อป้องกันการรังแกกันในโลกไซเบอร์ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ แก่ โปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล จำนวน 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 เรื่อง ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ทำอย่างไรเมื่อโดนรังแก กิจกรรมที่ 3 เรื่อง Think before post กิจกรรมที่ 4 Think before share กิจกรรมที่ กิจกรรมที่ 5 Think before comment กิจกรรมที่ 6 ตัวตนบนออนไลน์ กรรมที่ 7 เรื่อง Log out เสมอ กิจกรรมที่ 8 เรื่อง ใจเขาใจเรา กิจกรรมที่ 9 เรื่อง โพสต์ไว้ ถึงลบก็ยังอยู่ กิจกรรมที่ 10 เรื่อง ปัจฉิมนิเทศ ลักษณะกิจกรรมมุ่งเน้นให้นักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความความฉลาดทางดิจิทัลซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญสามารถเป็นเกราะป้องกันการรังแกกันในโลกไซเบอร์ โดยใช้เทคนิควิธีการฝึกอบรมที่หลากหลาย ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม แบบฝึกหัด กรณีศึกษา บรรยาย เกม สื่อมัลติมีเดีย แต่ละกิจกรรมใช้เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยสร้างให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และจุดมุ่งหมายของกิจกรรมในแต่ละครั้ง แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหาและวิธีการดำเนินการ ผลการประเมินเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.14, SD=0.09) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและทดลองใช้โปรแกรม (Try Out) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความเหมาะสมพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น จากนั้นทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

2. แบบวัดพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุดประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ จาก 5 ประกอบได้แก่ 1) การนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่น 2) การข่มขู่และด่าทอผู้อื่น 3) แอบอ้างผู้อื่นในด้านลบ 4) นำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย 5) การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถาม กับนิยามศัพท์เฉพาะ หลังจากนั้นนำไปทดสอบกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .02 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.21 – 0.67 และการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) มีความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ 0.99

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขั้นก่อนการทดลอง ทำการทดสอบก่อนการทดลอง โดยการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ แล้วเก็บคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

2. ขั้นทดลอง ให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล โดยเริ่มจัดการฝึกอบรม เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1.30 ชั่วโมง

3. ขั้นหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองให้กลุ่มทดลองตอบแบบวัดพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์อีกครั้งแล้วเก็บคะแนนหลังการทดลอง (Post-test)

4. นำผลที่ได้จากการทดสอบทั้ง 2 ครั้งของนักศึกษากลุ่มทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรังแกกันในโลกไซเบอร์ ที่ได้จากการตอบแบบวัดของนักศึกษา ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง วิเคราะห์ความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Dependent samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษาสังกัดสถาบันอุดมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล จำนวน 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 เรื่อง ปฐมนิเทศและสร้างสัมพันธภาพ กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ทำอย่างไรเมื่อโดนรังแก กิจกรรมที่ 3 เรื่อง Think before post กิจกรรมที่ 4 Think before share กิจกรรมที่ กิจกรรมที่ 5 Think before comment กิจกรรมที่ 6 ตัวตนบนออนไลน์ กิจกรรมที่ 7 เรื่อง Log out เสมอ กิจกรรมที่ 8 เรื่อง ใจเขาใจเรา กิจกรรมที่ 9 เรื่อง โพสต์ไว้ ถึงลบก็ยังอยู่ กิจกรรมที่ 10 เรื่อง ปัจฉิมนิเทศ โดยกิจกรรมถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานองค์ประกอบพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ประกอบกับแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล 7 ด้านที่ได้จากการสังเคราะห์ ได้แก่ 1) การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ดี 3) การรักษาความปลอดภัยของตนเอง ในโลกไซเบอร์ 4) การรักษาข้อมูลส่วนตัว 5) การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งาน มีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ 6) การรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และ7) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปค่าความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (N=5) จำนวน 10 กิจกรรม

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับความเหมาะสม
1. จุดประสงค์			
1.1 สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.20	0.45	มาก
1.2 ครอบคลุมเนื้อหา	4.00	0.00	มาก
2. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม			
2.1 เหมาะสมกับกิจกรรมตามโปรแกรม	4.00	0.00	มาก
3. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม			
3.1 เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์	4.40	0.55	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับความเหมาะสม
4. โครงสร้างและเนื้อหากิจกรรม			
4.1 กระตุ้นความสนใจและเป็นประโยชน์	4.00	0.00	มาก
4.2 การจัดเรียงลำดับเนื้อหามีความชัดเจน	4.00	0.00	มาก
5. การดำเนินกิจกรรม			
5.1 กิจกรรมมีลำดับขั้นตอน	4.20	0.45	มาก
5.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	4.40	0.55	มาก
6. การประเมินและติดตามผล			
6.1 ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน	4.20	0.55	มาก
6.2 เครื่องมือวัดมีความเหมาสม	4.00	0.00	มาก
รวมทั้งหมด	**4.14**	**0.09**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลของการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล จำนวน 10 กิจกรรมมีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.09 มีระดับความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

2. ผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามตัวแปรทีละองค์ประกอบ ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลของการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลในระยะก่อนและหลังการทดลอง (n=28)

พฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
การนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่น	1.51	0.65	น้อย	1.08	0.22	น้อยที่สุด
การข่มขู่และด่าทอผู้อื่น	1.45	0.63	น้อยที่สุด	1.08	0.21	น้อยที่สุด
แอบอ้างผู้อื่นในด้านลบ	1.44	0.62	น้อยที่สุด	1.10	0.27	น้อยที่สุด
นำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย	1.58	0.61	น้อย	1.23	0.40	น้อยที่สุด
การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม	2.09	0.50	น้อย	1.33	0.46	น้อยที่สุด
พฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์โดยรวม	**1.61**	**0.53**	**น้อย**	**1.16**	**0.24**	**น้อยที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนการทดลอง นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์โดยรวมเท่ากับ 1.61 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 อยู่ในระดับน้อย ส่วนหลังการทดลอง นักศึกษาสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์โดยรวมเท่ากับ 1.16 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 อยู่ในระดับน้อยที่สุด และสามารถพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

การนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่น พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่นเท่ากับ 1.51 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 อยู่ในระดับน้อย ส่วนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่นเท่ากับ 1.08 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การข่มขู่และด่าทอผู้อื่น พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการข่มขู่และด่าทอผู้อื่นเท่ากับ 1.45 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการข่มขู่และด่าทอผู้อื่นเท่ากับ 1.08 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

แอบอ้างผู้อื่นในด้านลบ พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยแอบอ้างผู้อื่นในด้านลบเท่ากับ 1.44 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยแอบอ้างผู้อื่นในด้านลบเท่ากับ 1.10 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .27 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

นำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยนำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผยเท่ากับ 1.58 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 อยู่ในระดับน้อย ส่วนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยนำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผยเท่ากับ 1.23 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม พบว่า ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่มเท่ากับ 2.09 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ในระดับน้อย ส่วนหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยการลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่มเท่ากับ 1.33 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลในระยะก่อนและหลังการทดลอง (n=28)

พฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์	**ก่อนการทดลอง**		**หลังการทดลอง**		MD	t	p
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD			
การนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่น	1.51	0.65	1.08	0.22	0.43	3.23*	.00
การข่มขู่และด่าทอผู้อื่น	1.45	0.63	1.08	0.21	0.37	3.19*	.00
แอบอ้างผู้อื่นในด้านลบ	1.44	0.62	1.10	0.27	0.34	2.68*	.01
นำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย	1.58	0.61	1.23	0.40	0.35	2.82*	.01
การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม	2.09	0.50	1.33	0.46	0.76	6.36*	.00
พฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์โดยรวม	**1.61**	**0.53**	**1.16**	**0.24**	**0.45**	**4.41***	**.00**

*p<.05

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังการทดลองนักศึกษาสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์โดยรวมและทุกด้าน ประกอบด้วย การนินทาหรือหมิ่นประมาทผู้อื่น การข่มขู่และด่าทอผู้อื่น แอบอ้างผู้อื่นในด้านลบ นำข้อมูลลับส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย และการลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่มต่ำกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

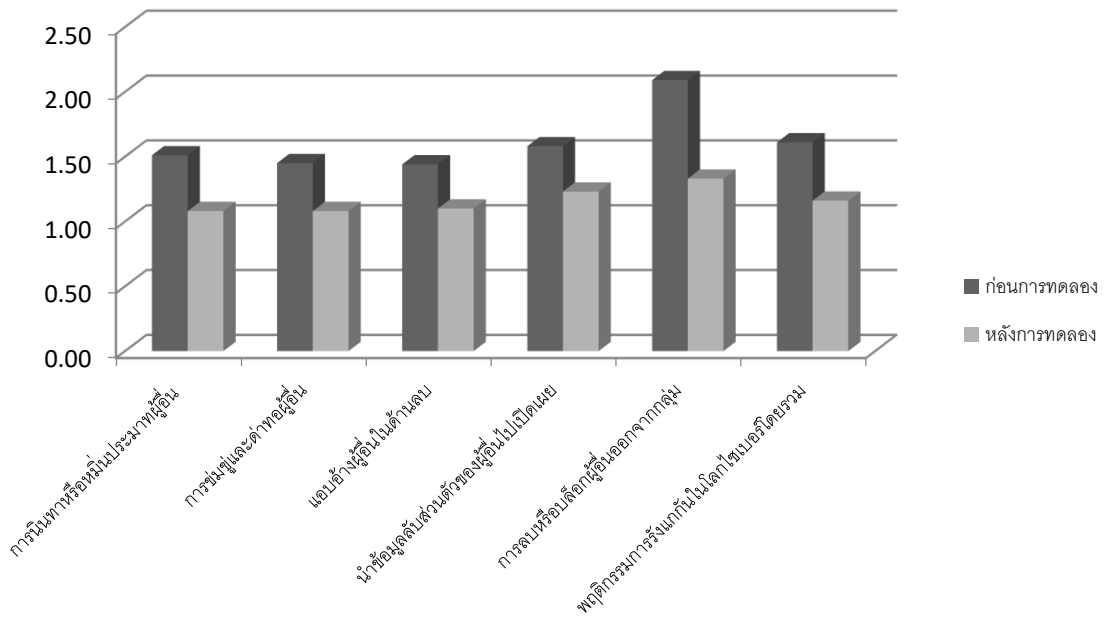

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการรังแกในโลกไซเบอร์ฯก่อนและหลังการทดลอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมรังแกในโลกไซเบอร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล มีประเด็นน่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลของพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นโปรแกรมที่มีคุณภาพและมีความเหมาะสมระดับมากโดยมีผลการประเมินโดยรวมเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.09 ส่งผลให้ระดับพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษาที่เข้าร่วมโปรแกรมลดลง ทั้งนี้เนื่องจากโปรแกรมการฝึกอบรมถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานองค์ประกอบพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ประกอบกับแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล ที่มีองค์ประกอบความฉลาดทางดิจิทัล 7 ด้านที่ได้จากการสังเคราะห์ ตลอดจนพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสมผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่หลากหลาย จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูล ที่ได้มากำหนดจุดประสงค์เนื้อหาสาระของแต่ละกิจกรรมโดยพิจารณารูปแบบเนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลและพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ ให้มีความสนใจของนักศึกษา

โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวิเคราะห์กรณีศึกษา การลงมือทำ การสร้างโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ต้องสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและ จุดประสงค์ของกิจกรรมแต่ละครั้ง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือฝึกอบรมฯ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Joines & Vale (cited in Jamdechasak 2000) กล่าวถึงหลักการในการพัฒนา โปรแกรมดังนี้ 1) โปรแกรมต้องมีทฤษฎีรองรับ 2) เมื่อพัฒนาโปรแกรมแล้วก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในสถานการณ์จริงและนาข้อค้นพบ มาปรับปรุงแก้ไข 3) การพัฒนาโปรแกรมอาจออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวางหรือเพื่อวัตถุประสงค์ เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง 4) การพัฒนาโปรแกรมจะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการ พิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ จึงส่งผลให้โปรแกรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ Roopleam and Sombat & Tairuakham (2018) ที่ได้ศึกษาพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดย มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนระดับประถมศึกษา และเพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทาง ดิจิทัลของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ผลการใช้โปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล พบว่า ผลจากการฝึกอบรมทำให้คะแนนแบบวัดความพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์หลังอบรมลดลง ทั้งนี้เนื่องจาก โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษา ตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษา ได้มีความรู้ความเขใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และลงมือปฏิบัติเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง รวมทั้งการใช้สื่อที่น่าสนใจ เช่น ใบงาน ใบความรู และวีดิทัศน์ เพื่อกระตุนให้นักศึกษา เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม นอกจากนี้โปรแกรมฝึกอบรมฯที่สร้างขึ้นเป็นกิจกรรมที่นำสิ่งที่นักศึกษาสามารถพบเจอในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องที่นักศึกษาให้ความสนใจและสอดคล่องกับยุคสมัยสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้นักศึกษาเข้าใจได้ง่าย และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัลไปประยุกต์ใช้เป็นเกราะป้องกันการรังแกกันในโลกไซเบอร์และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Roopleam and Sombat & Tairuakham (2018) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนระดับประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านนาตะแบง 2 จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 37 คน การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 10 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลคะแนนก่อนการใช้โปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล (Pre-test) คะแนนหลังการใช้โปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล (Post-test) และคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้าง

ความฉลาดทางดิจิทัล 2 สัปดาห์ (Follow Up) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัย Thanajirapat & Suksawat (2021) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลเขาท่าพระ จังหวัดชัยนาท โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังใช้ ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล และ 2) เปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลและนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดบริการสนเทศหลังการทดลอง ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลเขาท่าพระ ภาคเรียนที่ 1 ปการศึกษา 2563 จำนวนทั้งหมด 40 คน ผลการวิจัยปรากฏวา 1) ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลนักเรียนกลุ่มทดลอง มีความฉลาดทางดิจิทัลสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล และ 2) นักเรียนกลุ่มทดลอง ที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลมีความฉลาดทางดิจิทัลสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดบริการสนเทศ

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ของนักศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือกันจากหลายฝ่าย นอกจากจะอาศัยบุคลากรในหน่วยงานการศึกษาหรือองค์กรต่าง ๆ แล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองถือว่าเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญเช่นเดียวกันในการช่วยกันสอดส่องดูแลให้คำแนะนำกับบุตรหลานของตนเองในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องลักษณะพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์และเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)ให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองได้รับทราบและตระหนักถึงผลกระทบจาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองได้อย่างถูกต้อง

1.2 ปัจจุบันสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา บางมหาวิทยาลัยได้กำหนดรายวิชาเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัลหรือการรู้ทันสื่อไว้ในหมวดวิชา GE ให้นักศึกษาได้เรียน จากการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาดังกล่าว พบว่า มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความฉลาดทางดิจิทัล ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนสามารถบูรณาการแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลเพื่อป้องกันการรังแกกันในโลกไซเบอร์ไปใช้ในการในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าวได้

1.3 ผู้ที่จะนำโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการรังแกกันในโลกไซเบอร์ไปใช้จะต้องศึกษารายละเอียด กิจกรรมต่าง ๆ จุดประสงค์ของการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้วิจัยตั้งไว้ และ ต้องทำความเข้าใจกับผู้ร่วมกิจกรรมทุกฝ่ายเพื่อความราบรื่น ความสะดวกในการทำกิจกรรมและควร ปรับปรุง ยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาให้มีความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากเนื้อหาความฉลาดทางดิจิทัลมี 7 ด้านซึ่งมีเนื้อหาที่ค่อนข้างเยอะ เพื่อให้ได้โปรแกรมฝึกอบรมฯตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลที่หลากหลายและเน้นเฉพาะด้าน ควรมีการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ (สัญญารับทุนเลขที่ RGN 65-170) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2565

References

Charoenwanich, S. (2017). kān rangkǣ kan phān phūnthī sai bœ̄: phonkrathop læ kān poṇgkan nai wairun [Cyber Bullying: Impacts and Preventions in Adolescents]. **Journal of Science and Technology.** 25(4), 639-648.

Jamdechasak, S. (2000). **kānphatthanā prokrǣm singwǣtloṃ sūksā samrap dek wai ʻanubān doī chai næō kānsoṇ bǣp phūk pen rūangrāo** [Development of an environmental education program for kindergarten children using a story-based teaching approach]**.** Master of Education Thesis Chulalongkorn University, Bangkok.

National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society. (2018). **sarup phon thī samkhan samrūat kānmī kānchai theknōlōyī di čhi than læ kānsūsān nai khrūarūan Phoṇ.Soṇ. soṇgphanhāroṇihoksip (trai mat 1)** [Summary of important results. Survey of the use of digital and communication technology in households 2017 (Q1)]. Bangkok: Statistics Division, National Statistical Office Forecast, Maha Sarakham University Publishing House. Mahasarakham University Publishing House.

Roopleam, T. & Tairuakham, S. (2018). kānphatthanā prokrǣm phūa sœ̄msang khwām chalat thā ngoṇdi čhi than khoṇg nakrīan radap prathom sūksā [Development of Digital Intelligence Quotient program for elementary school]. **Journal of Humanities and Social Sciences, Maha Sarakham University**. 37(5), 43-53.

Sittichai, R. & Tutkua, T. (2017). phruttikam kān rangkǣ bon lōk sai bœ̄ khoṇg yaowachon nai sām čhangwat chāidæn tai [Cyberbullying behavior of Youth in the three southern border provinces]**. Journal of Academic Resources Prince of Songkla University**. 28(1), 86.

Surat. P. (2018). **kān rangkǣ phān lōk sai bœ̄ nai miti sangkhom watthanatham: koṇrani sūksā yaowachon Thai čhe nœ̄ rechan z.** [Cyber Bullying in Socio-Cultural Dimensions: Case Study of Generation Z among Thai Youths]. Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research)., Graduate School, Srinakharinwirot University.

Thanajirapa,. N. & Suksawat, J. (2021). phon kānchai chut kitčhakam nænæō phūa phatthanā khwām chalāt thā ngǭdi čhi than khǭng nakrīan namat yom suksā pī thī sǭng rongrīan thētsabān khao thā phra čhangwat Chai Nāt [Results of using a set of guided activities to develop students' digital intelligence. Mathayom 2, Khao Tha Phra Municipal School Chainat Province]. **Journal of Applied Liberal Arts.** 14(1), 1-10.

Tudkuea, T. & Sabaiying, M. (2017). rūpbǣp phonkrathop læ withī čhatkān mūa thūk rangkǣ bon lōk sai bœ̄ khǭng naksuksā witthayālai hǣng nưng nai phāk tai khǭng prathēt Thai [Patterns, Effects and Coping with Cyber Bullying among Students of a College in the Southern Part of Thailand]. **Journal of Behavioral Sciences for Development.** 9(2), 221-234.

Wiwattanadecha, A. (2017). **patčhai thāng dān theknōlōyī sư̄ sangkhom ʻǭnalaitǭ khwāmrunrǣng khǭng kān klanklǣng thāng sai bœ̄** [Technology Factor Online Social Media on Violence of Cyberbullying]. Master of Science Thesis Department of Information Technology Policy and Management Innovation College Thammasart University.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

ยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ในกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

STRATEGIES FOR MANAGING PERSONAL DEBTS OF MEMBERS OF THE FARMERS RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT FUND IN PROVINCIAL INTEGRATION GROUP 7, NORTHEASTERN REGION

ปราณปรียา ขุลีหา[1] กฤตติกา แสนโภชน์[2] บุษกร สุขแสน[3] และศุภกฤต ปิติพัฒน์[4]
Pranpreeya Kuleeha [1], Krittikar Sanposh [2], Bussagorn Suksan [3] and Suphakrit Pitiphat [4]

[1,2,3,4]ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3,4]Doctor of Philosophy, Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University
E-mail: pranpreeya093@gmail.com

Received: December 17, 2023
Revised: February 22, 2024
Accepted: February 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกเกษตรกรที่มีประวัติค้างชำระหนี้กองทุน จำนวน 250 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอย ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรก จัดทำร่างยุทธศาสตร์ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการหนี้สินเกษตรกร จำนวน 21 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่สอง ประเมินยุทธศาสตร์ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่า วิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ในภาพรวมเกษตรกรมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทัศนคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน เกษตรกรมีทักษะอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านความรู้ทางการเงิน เกษตรกรมีทักษะอยู่ในระดับต่ำ โดยผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า ระดับทักษะทางการเงินส่งผลต่อการค้างชำระหนี้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทิศทางตรงข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ

2) การกำหนดยุทธศาสตร์ได้ยุทธศาสตร์ 3 ประเด็น ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ทางการเงิน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน และยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างทัศนคติทางการเงินที่ดี ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่าของร่างยุทธศาสตร์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมากกว่า 3.51 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

คำสำคัญ

หนี้สินส่วนบุคล สมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study level of financial skills that affect debt repayment of members of the Farmers Reconstruction and Development Fund in Provincial Integration Group 7, Northeastern Region, and 2) determine the strategies for managing personal debts of the members of the Farmers Reconstruction and Development Fund. The research was divided into 2 phases. Phase 1 was used quantitative methodology. The sample group was 250 farmers derived from multi-stage sampling method. Data were collected through questionnaires. Then they were analyzed using basic statistics and regression analysis. Phase 2 was used quantitative methodology and qualitative methodology. The study was divided into two steps. The first step was drafting the strategy. The target group was 21 experts involved in the management of farmers' debts derived by purposive sampling. Data were collected using a focus group discussion recording form. The analysis was done by using content analysis. The second step was an evaluation of the strategy with 30 people from the target group. Research tools included feasibility, appropriateness, usefulness, and cost-effectiveness assessment. Statistical data were analyzed using percentage, mean, frequency and standard deviation.

The results of that 1) from the study of a level of financial skills that affected debt repayment, it was found that, overall, farmers exhibited moderate financial skills. When analyzed in dimensions, it showed that farmers' financial attitudes and financial behaviors were at high-level skills while their financial literacy was at a low level. The results from the analysis of regression equations was found that the level of financial skills affected the debt arrears of the Farmers Reconstruction and Development Fund in the opposite direction with a statistically significant at the 0.05 level, and 2) it was found that three strategies could be formulated, consisting of strategy 1: Developing financial literacy, strategy 2: Changing financial behavior and strategy 3: Creating a good financial attitude. When assessing the feasibility, appropriateness, usefulness, and cost-

effectiveness of the drafted strategy, it was found that an average of each dimension was more than 3.51 which passed the assessment criteria set forth.

Keywords

Personal Debt, Member of the Farmers Rehabilitation and Development Fund, Fund Provincial Integration Group 7, Northeastern Region

ความสำคัญของปัญหา

ความยากจนเป็นปัญหาที่ประเทศไทยเผชิญมาเป็นเวลานาน และเป็นปัญหาระดับชาติ ภาวะความอดอยากและความขาดแคลนส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตตกต่ำ ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSD) ณ กรุงริโอ เดอจาไนโร ประเทศบราซิล ได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกที่ได้รับการรับรองจาก 193 ประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ที่ประชาคมโลกตกลงร่วมกันที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนา โดยมีเป้าหมาย 17 ข้อ ซึ่งเป้าหมายข้อที่ 1 นั้น ขจัดความยากจนในทั่วโลก และในการพัฒนาของประเทศไทยได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ถึงแม้จะทำให้ประเทศมีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางด้านกายภาพให้มีความก้าวหน้า แต่ภาคการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ของประเทศยังประสบกับความผันผวนของราคาพืชผลในตลาดโลกและประสบความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรมีปัญหาหนี้สินที่สะสมเรื้อรังมานานโดยเฉพาะจากหนี้สินนอกระบบ เนื่องจากการขาดแคลนเงินทุนในการทำการเกษตร ด้วยนโยบายภาครัฐที่มีการเปลี่ยนแปลง ภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีแนวโน้มชะลอตัว รวมถึงความผันผวนของธรรมชาติส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ภายใต้ภาวะหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่หยั่งรากลึกในสังคมไทยมายาวนาน และเป็นปัญหาที่ไม่ควรมองข้าม (Bank of Thailand, 2020)

สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร มีสถานะเป็นนิติบุคคล ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการ งบประมาณ (มาตรา 5) กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมีภารกิจและบทบาทหน้าที่หลัก ในการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกรและการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในระบบ อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นไปตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 และ 2 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ภายใต้นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ประเด็นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการปรับพฤติกรรมในระดับครัวเรือนให้มีขีดความสามารถในการจัดการแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงิน และอาชีพ เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งพากันเอง สร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน และสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 6 เศรษฐกิจฐานราก 1) การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ 2) การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไก

ที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 เป้าหมายที่ 1 ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน และแก้ไขปัญหาความยากจน ยุทธศาสตร์จัดสรรงบประมาณ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก ผลสัมฤทธิ์ ลดปัญหาความยากจนของประชาชน ยุทธศาสตร์กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร 2563–2567 เป็นการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ของสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร โดยปรับปรุงเนื้อหาสาระจากยุทธศาสตร์กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ปฏิวัติภาคการเกษตรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งกองทุนมีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ดังนี้ (มาตรา 5 และมาตรา 8) (1) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกร (3) พัฒนาความรู้ในด้านเกษตรกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับเกษตรกรรม เพื่อสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่องค์กรเกษตรกร (4) พัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและเกื้อกูลซึ่งกันและกันซึ่งสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ในกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย อุดรธานี เลย หนองบัวลำภู หนองคาย บึงกาฬ นครพนม จังสกลนคร มีจำนวนเกษตรกรสมาชิกที่ได้รับการจัดหนี้ที่เป็นหนี้ ค้างชำระจำนวน 667 ราย ซึ่งสมาชิกกลุ่มดังกล่าวกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรได้ชำระหนี้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการชำระหนี้แทน และหนี้ที่กองทุนฟื้นฟูฯชำระหนี้แทนเป็นหนี้ NPL และหนี้ NPA ที่สถาบันการเงินยินยอมให้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรชำระหนี้แทน (จัดการหนี้) ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกที่ได้รับการชำระหนี้แทนแล้ว ไม่ได้ชำระหนี้คืนให้กับทางกองทุนฯ ตามข้อตกลง จนเป็นหนี้ค้างชำระติดต่อกันตั้งแต่ 2 งวดขึ้นไป จำนวน 667 คน จำนวนมูลหนี้ 98,393,734.10 บาท แยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ 1) จังหวัดอุดรธานี จำนวน 132 คน จำนวนมูลหนี้ 14,963,341.65 บาท 2) จังหวัดเลย จำนวน 163 คน จำนวนมูลหนี้ 50,162,175.70 บาท 3) จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 87 คน จำนวนมูลหนี้ 1,736,527.70 บาท 4) จังหวัดหนองคาย จำนวน 98 คน จำนวนมูลหนี้ 10,641,332.39 บาท 5) จังหวัดบึงกาฬจำนวน 31 คน จำนวนมูลหนี้ 1,177,242.59 บาท 6) จังหวัดนครพนม จำนวน 92 คน จำนวนมูลหนี้ 14,069,304.39 บาท และ 7) จังหวัดสกลนคร จำนวน 64 คน จำนวนมูลหนี้ 5,643,809.68 บาท ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น บางรายเสียชีวิต อายุมาก ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ และประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูง จึงไม่สามารถผ่อนชำระหนี้คืนได้ ส่งผลให้สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ไม่สามารถที่นำเงินดังกล่าวไปจัดหนี้สินให้กับเกตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ รายต่อ ๆ ไปได้อย่างทั่วถึง (Gongkhonkwa, et al, 2020)

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ในกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกองทุนฯ ให้สามารถกลับมาชำระหนี้สินได้ตามปกติ และจะส่งผลให้สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร มีเงินกองทุนไปจัดการหนี้สินให้เกษตรกรรายต่อไปได้มากยิ่งขึ้น

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับใด

2. ยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นสมาชิกเกษตรกรที่มีประวัติค้างชำระหนี้กองทุนทั้งหมด จำนวน 667 คนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% (Wanitsupawong, 2003) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	จังหวัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	อุดรธานี	132	51
2	เลย	163	60
3	หนองบัวลำภู	87	32
4	หนองคาย	98	36
5	บึงกาฬ	31	12
6	นครพนม	92	35
7	สกลนคร	64	24
	รวม (คน)	**667**	**250**

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยใช้จังหวัดเป็นตัวแบ่ง หลังจากนั้นใช้การสุ่มแบบโควต้า

(Quota sampling) สุดท้ายใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลาก (Rotary)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ตอนที่ 1 สอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนหนี้สิน มีลักษณะการตอบแบบตรวจรายการ (Check list) ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับทักษะทางการเงิน จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านความรู้ทางการเงิน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.80 ขึ้นไปและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เท่ากับ 0.726

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำบันทึกขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. ผู้วิจัยนำหนังสือราชการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีติดต่อของเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ และส่งกลับทางไปรษณีย์
3. นำแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ที่เก็บข้อมูลที่จะวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ และการวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ระดับทักษะทางการเงินที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการหนี้สิน สมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งสิ้น จำนวน 21 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) ผู้แทนสมาชิกกองทุนฯ ที่มีหนี้ค้างชำระต่อกองทุน ฯ 2 งวดติดต่อกันขึ้นไป จังหวัดละ 1 คน รวม 7 คน 2) ประธานคณะกรรมการจัดการหนี้ หรือผู้แทน จำนวน 1 คน 3) ผู้แทนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 1 คน 4) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 1 คน 5) ผู้แทนจากสมาคมธนาคารแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน 6) ผู้แทนคณะอนุกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร จำนวน 7 คน 7) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำยุทธศาสตร์ จำนวน 2 คน และ 8) หัวหน้าสำนักงานสาขาจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้บันทึกข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนข้อวิพากษ์ของผู้เข้าร่วมสร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาหนี้เกษตรกร

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการประสานด้วยการติดต่อทางโทรศัพท์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือการเข้าพบด้วยตนเอง

เพื่อนัดหมายวันเวลาในการจัดสนทนากลุ่ม จากนั้นจะเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสรุปเป็นร่างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่าของร่างยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการหนี้สินเกษตรกร จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่า ของร่างยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Srisa-art, 2011)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

โดยการแปลผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 จึงถือได้ว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือออกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อประสานกลุ่มเป้าหมายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการวิจัยพร้อมขออนุญาตจัดเก็บข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลโดยการโทรศัพท์นัดหมายล่วงหน้า เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น

1. ระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.40 มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 40.00 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 59.60 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 44.80 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 3 – 5 คน ร้อยละ 56.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท ร้อยละ 42.80 มีรายจ่ายต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 53.20 ระดับทักษะทางการเงินพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะทางการเงินด้าน

ทัศนคติทางการเงิน ร้อยละ 97.60 และด้านพฤติกรรมทางการเงิน ร้อยละ 92.40 อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านความรู้ทางการเงิน ร้อยละ 66.00 อยู่ในระดับต่ำ และผลการวิเคราะห์สมการถดถอยระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ระดับทักษะทางการเงินส่งผลต่อการค้างชำระหนี้กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทิศทางตรงข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น หากสมาชิกเกษตรกรกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ จะยิ่งก่อให้เกิดการค้างชำระหนี้เพิ่มมากขึ้น

2. ยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดยุทธศาสตร์ได้ 3 ประเด็น ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ทางการเงิน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน และยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างทัศนคติทางการเงินที่ดี ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่าของร่างยุทธศาสตร์ ผลจากการศึกษาพบว่า ร่างยุทธศาสตร์ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านมากกว่า 3.51 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความคุ้มค่า ของยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเด็นยุทธศาสตร์	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์		ความคุ้มค่า	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ทางการเงิน	4.10	0.66	4.06	0.69	4.20	0.76	4.26	0.69
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน	4.10	0.80	4.16	0.79	4.26	0.73	4.33	0.75
ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างทัศนคติทางการเงินที่ดี	4.30	0.79	4.20	0.76	5.90	0.75	4.33	0.75
รวม	**4.16**	**0.75**	**4.14**	**0.74**	**4.78**	**0.74**	**4.30**	**0.73**

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่พบ มาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลศึกษาระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลจากการศึกษาระดับทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อการค้างชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทิศทางตรงข้าม กล่าวคือ หากสมาชิกเกษตรกรกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ จะยิ่งก่อให้เกิดการค้างชำระหนี้เพิ่มมาก

ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sakulphong (2019) ศึกษาทักษะทางการเงินที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว ของครูที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูและอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความน่าจะเป็นของพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว กล่าวคือ ระดับทักษะทางการเงินที่สูงขึ้นจะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลง

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาความรู้ทางการเงิน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างทัศนคติทางการเงินที่ดี จากแนวความคิดของ ดำรง วัฒนา กล่าวถึง แนวคิดและแนวทางในการจัดทำยุทธศาสตร์ว่า การบริหารจัดการยุทธศาสตร์ตอบสนองภารกิจยุทธศาสตร์ที่อาศัยการเรียนรู้สภาพแวดล้อมขององค์การแล้วกำหนดยุทธศาสตร์ และนำไปปฏิบัติให้เกิดผล รวมทั้งมีการเรียนรู้ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mekjamroen (2022) ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการหนี้สินส่วนบุคคลในสังคมไทยยุค 4.0 เชิงพุทธบูรณาการ พบว่า หลักการแนวคิดในบริหารจัดการหนี้สินส่วนบุคคล ประกอบด้วย พฤติกรรมทางการเงิน ได้แก่ ระมัดระวังค่าใช้จ่าย เก็บเงินออมก่อนใช้จ่าย ไม่หลงไปกับสิ่งจูงใจ ไม่ก่อหนี้เพิ่ม และรู้จักสถานะทางการเงินของตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Phueakmongkol (2017) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินได้อย่างถูกต้องในเกือบทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่อง การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นส่วนด้านพฤติกรรมทางการเงิน เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบทางการเงิน ไม่มีการออมเงิน และเกษตรกรยังเลือกที่จะกู้ยืมเงินเมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และด้านทัศนคติทางการเงินส่วนใหญ่เกษตรกรมีทัศนคติทางการเงินที่ดีมีความสุขกับการใช้เงินมากกว่าการออม ส่วนคะแนนด้านระดับความรู้ทางการเงินของเกษตรกร พบว่า คะแนนความรู้ทางด้านการเงินรวมของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณารายด้านได้แก่ คะแนนความรู้ทางด้านการเงินของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรอยู่ระดับปานกลาง และในการศึกษาครั้งนี้เปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร พบว่า ความแตกต่างด้านการศึกษา รายได้ รายจ่าย ที่อยู่อาศัย การเข้าร่วมโครงการความรู้ทางการเงิน การได้รับข้อมูลทางการเงิน และการได้รับคำปรึกษาทางการเงินของเกษตรกรที่แตกต่างกัน ส่งผลทำให้ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรมีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลผลการวิจัยไปใช้

สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มบูรณาการจังหวัดที่ 7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการศึกษาพบว่าระดับทักษะทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปพัฒนาวางแผนการใช้เงิน การจัดการหนี้

ในระยะยาว รวมถึงการเก็บออมเพื่ออนาคต และการกำหนดเป้าหมายทางการเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคตให้กับสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์พัฒนาความรู้ทางการเงินและยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน

2. ควรทำวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลของสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มภูมิภาคอื่น

References

Bank of Thailand. (2020). **Raingan phon kansamruat thaksa thang kanngœn khongThai pi 2563** [Report on the results of the Thai Financial Skills Survey 2020]. Retrieved from https://bit.ly/40OqDxm

Gongkhonkwa, G. et al. (2020). Patchai thi mi phon to ʻora dap thaksa thang kanngœn : korani suksa kasettrakon nai ʻamphœ dok khamtai changwat Phayao [Factors Influencing Financial Literacy Levels: A Case Study of Farmers in Dokkhamtai, Phayao]. **Journal of Management Science.** 10(1), 111-128.

Mekjamroen, P. (2022). **Rupbæp kanborihan chatkan nisin so won bukkhon nai sangkhom Thai yuk 4.0 chœng phut bun na kan** [the buddhist integration model of personal debt management for thai society in the 4.0 era]. Retrieved from https://bit.ly/4h98AYu

Phueakmongkol, V. (2017). Khwamru thang kanngœn khong prachachon changwat Pathum Thani [Financial knowledge of the people of Pathum Thani Province]. **Journal of VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science**. 12(3), 311-323.

Sakulphong, N. (2019). **Suksa thaksa thang kanngœn thi mi phalok ra thop to phruttikam ka rok ʻaha ni khong khru thi pen samachik sahakon ʻom sap khru læ ʻun ʻun** [Financial skills that affect excessive debt behavior of teachers who are members of teachers' savings cooperatives and others]. Retrieved from http://bit.ly/3WswBBt

Srisa-art, B. (2011). **Kanwichai buangton** [Basic research]. 9th ed. Bangkok: Suweeriyasan.

Wanitsupawong, P. (2003). **Ek san son rabiap withi wichai thangkan suksa** [Teaching documents and educational research methods]. 4th ed. Pattani: Office of Academic Resources, Prince of Songkla University.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED LEARNING MODEL BY USING PROJECT-BASED LEARNING WITH AUTOMATIC SUPPORT SYSTEM TO ENHANCE THE WORKING POTENTIAL FOR BACHELOR'S DEGREE STUDENT

พงษ์ดนัย จิตตวิสุทธิกุล[1] ธัญญรัตน์ น้อมพลกรัง[2] และจิรพันธุ์ ศรีสมพันธุ์[3]
Phongdanai Jittavisuttikul[1], Thanyarat Nomphonkrang[2] and Jiraphan Srisomphan[3]

[1,2,3] หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
[1,2,3] Doctor of Philosophy, Department of Computer Education, Faculty of Technical Education,
King Mongkut's University of Technology North
E-mail: s55902042956026@email.kmutnb.ac.th

Received: May 8, 2024
Revised: November 5, 2024
Accepted: November 7, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) หาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น 4) ศึกษาผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น และ 5) ศึกษาคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการสอนฐานสมรรถนะ บทเรียนออนไลน์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามสมรรถนะ แบบประเมินคุณภาพโครงงาน สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นมีค่าเท่ากับ 83.71/81.29 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนผ่านเกณฑ์ในระดับดี จำนวนร้อยละ 85 ของผู้เรียนทั้งหมด และ 5) คุณภาพโครงงานของผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ

การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โครงงานเป็นฐาน ระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ ศักยภาพในการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) develop of Competency-based Learning Model by using Project-based Learning with Automatic Support System to Enhance the Working Potential for Bachelor's Degree Student, 2) find efficiency of the developed competency-based learning model, 3) compare the learners' learning achievements before and after learning with the developed competency-based learning model, 4) study the learners' practice results of tasks with the developed competency-based learning model, and 5) study the learners' project quality after learning with the developed competency-based learning model. The samples used in this research were 20 undergraduate students, Bachelor of Education Program, Major in computer education, Nakhon Pathom Rajabphat University, which derived from drawing a simple random classroom sampling. The tools used in this research consisted of the competency-based plan, online lessons, learning achievements evaluation tests, the evaluation of practice results form of competency-based work, and the evaluation quality form of projects. The statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation, and t-test dependent sample.

The result findings showed that 1) the overall results of Competency-based Learning Model by using Project-based Learning with Automatic Support System to Enhance the Working Potential for Bachelor's Degree Student was at a very good level, 2) the efficiency of the developed competency-based learning model was 83.71/81.29, which according to the setting criteria of 80/80, 3) the learners' learning achievements after learning with the developed competency-based learning model was higher than before learning at the statistically significant value of .05, 4) 85 percent of all learners' practice results passed the criteria at a good level, and 5) the total quality of learners' projects was at a very good level.

Keywords

Competency-Based Learning, Project-Based, Automatic Support System, Working Potential

ความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศจากสภาวการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0 (Office of The Education Council, 2017) ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว ปัจจัยสำคัญคือ หลักสูตร การศึกษาในระดับต่าง ๆ ยังไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้เรียนมีความรู้แต่ขาดสมรรถนะในการใช้ความรู้ ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เรียนรู้โดยการจำเป็นหลัก จึงมีความรู้ ความเข้าใจในระดับผิวเผิน ไม่รู้ลึก ไม่รู้จริง เนื่องจากหลักสูตรการสอนและการวัดประเมินผลแบบเดิมยังไม่สามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ และคุณภาพผู้เรียนตามที่พึงปรารถนา ส่งผลให้การศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากหลักสูตรอิงมาตรฐานเดิมไปเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยม เน้นการวัดผลแบบสมรรถนะแทนการท่องจำเนื้อหาเพียงเพื่อนำมาสอบ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้นการปฏิบัติ โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ (Sanguanrat & Parunggul, 2021)

วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับหลักสูตรฐานสมรรถนะและเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดตามทฤษฎีปิรามิดแห่งการเรียนรู้ (The Learning Pyramid) คือ การลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับเทคนิควิธีการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) ที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถสร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเริ่มจากดูการสาธิตแล้วลงมือปฏิบัติตาม จากนั้นนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลกก็หมายถึงการสร้างความรู้ในตนเองนั่นเอง (Khaemmanee, 2014)

วิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในปัจจุบันส่งเสริมให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ ตามความสะดวกของผู้เรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสามารถทบทวนได้หลายครั้ง และผู้เรียนที่ไม่มีความมั่นใจ กลัวการตอบคำถาม ตั้งคำถาม ตั้งประเด็นการเรียนรู้ในห้องเรียน

มีความกล้ามากกว่าเดิม เนื่องจากไม่ต้องแสดงตนต่อหน้าผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น โดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ เช่น E-mail, Web board, Chat Room ที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากัน (Kittapon, 2019) รวมทั้งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องและได้มีการนำมาประยุกต์ใช้งานอย่างแพร่หลายในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน หนึ่งในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาใช้นั้นก็คือ Messenger Bot API ซึ่งเป็นโปรแกรมตัวหนึ่งที่สร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่แทนมนุษย์ในการให้บริการต่าง ๆ แก่ผู้รับบริการ เช่น การตอบข้อคำถามข้อสงสัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ โดยในปัจจุบันผู้ประกอบการขายสินค้าและบริการได้มีการนำ Messenger Bot API ไปประยุกต์ใช้ในการตอบคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของสินค้าและบริการ การสั่งซื้อสินค้าและบริการ การจัดส่งสินค้าและบริการ และรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งทำให้เพิ่มศักยภาพในการบริการลูกค้า ส่งผลให้เพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและบริการได้ดียิ่งขึ้น โดยในทางการศึกษานั้นก็สามารถนำ Messenger Bot API มาประยุกต์ใช้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตอบข้อซักถามของผู้เรียน นำเสนอเนื้อหาความรู้ที่จำเป็น เช่น เนื้อหาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง วิดีโอสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดข้อจำกัดในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนของผู้สอน ซึ่งไม่สามารถสนับสนุนผู้เรียนได้ตลอดเวลา โดยเป็นเสมือนพี่เลี้ยงให้กับผู้เรียนตลอดการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ ถือเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ (Thongsuk, 2024)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติเพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ โดยผู้เรียนจะดำเนินการเรียนรู้ตามขั้นตอนโครงงานเป็นฐานที่ได้กำหนดไว้ มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมและสร้างสรรค์ชิ้นงานขึ้นมาซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีอิสระในการเรียนรู้ สามารถเลือกศึกษาเนื้อหาที่ต้องการทบทวนหรือเนื้อหาที่ไม่เข้าใจ เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยมีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ Messenger Bot API ช่วยตอบข้อซักถามต่าง ๆ แทนผู้สอน ซึ่งเป็นการลดข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ และเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคนให้เกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงาน แล้วกลับไปร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่มดำเนินการปฏิบัติโครงงานให้สำเร็จ ซึ่งการที่ให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิด และเกิดทักษะผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นั่นจะเป็นผลให้เกิดความก้าวหน้าทางการเรียนที่ดีขึ้น และทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์และผู้เรียนมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติเพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีคุณภาพอยู่ในระดับใด

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หรือไม่

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

4. ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผ่านเกณฑ์ในระดับดี มีจำนวนร้อยละเท่าไรของผู้เรียนทั้งหมด

5. คุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2. เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น

4. เพื่อศึกษาผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น

5. เพื่อศึกษาคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ที่ลงทะเบียนภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 68 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ที่ลงทะเบียนในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชัน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากห้องเรียน

1.2 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาในหมวดวิชาเฉพาะด้านบังคับเรียน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชัน (4142602) จำนวน 3 หน่วยกิต

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวม 64 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ และเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

1.4.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการฝึกปฏิบัติงาน และคุณภาพโครงงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติเพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยเครื่องมือต่าง ๆ แสดงดังภาพที่ 1

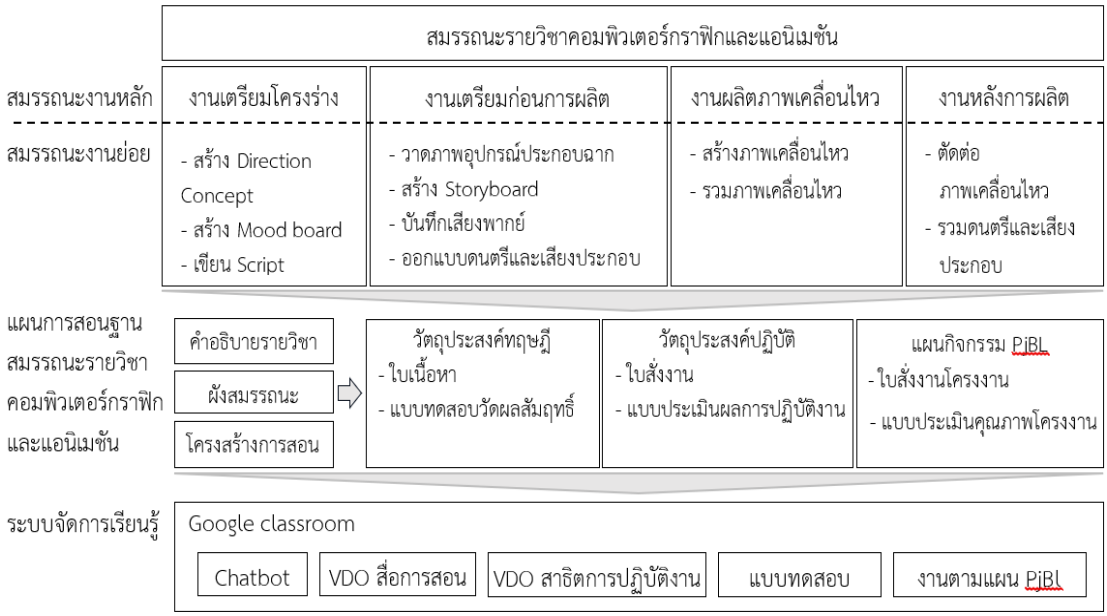

ภาพที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติเพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยเครื่องมือ 5 เครื่องมือหลัก ได้แก่ 1) แผนการสอนฐานสมรรถนะในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชัน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามสมรรถนะ 4) แบบประเมินคุณภาพโครงงาน และ 5) ระบบจัดการเรียนรู้

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการสอนฐานสมรรถนะ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1.1 ศึกษาคำอธิบายรายวิชา ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ เนื้อหา และสมรรถนะรายวิชาด้านคอมพิวเตอร์กราฟิก สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคตะวันตก ได้แก่ รายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชัน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, รายวิชาการออกแบบบทเรียนมัลติมีเดียและแอนิเมชัน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, รายวิชาคอมพิวเตอร์ช่วยออกแบบ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, รายวิชาการออกแบบและการสร้างภาพเคลื่อนไหว หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องกับสมรรถนะวิชาชีพสาขาแอนิเมชัน สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (Thailand Professional Qualification Institute, 2020)

3.1.2 จัดทำแผนการสอนฐานสมรรถนะ โดยกำหนดให้งานสร้างสื่อการสอนโมชันกราฟิกเป็นสมรรถนะหลัก ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาทฤษฎี 2 หน่วย ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์กราฟิกและหลักการออกแบบกราฟิก และ 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ Motion Graphic และเนื้อหาปฏิบัติ 4 งานหลัก 11 งานย่อย ได้แก่ 1) งานเตรียมโครงร่าง ประกอบด้วย 3 งานย่อย คือ 1.1) งานสร้าง Direction Concept 1.2) งานสร้าง Mood board และ 1.3) งานเขียน Script 2) งานเตรียมการก่อนการผลิต ประกอบด้วย 4 งานย่อย คือ 2.1) งานวาดอุปกรณ์ประกอบฉาก 2.2) งานสร้าง Storyboard 2.3) งานบันทึกเสียงพากย์ และ 2.4) งานออกแบบดนตรีและเสียงประกอบ 3) งานผลิตภาพเคลื่อนไหว ประกอบด้วย 2 งานย่อย คือ 3.1) งานสร้างภาพเคลื่อนไหว และ 3.2) งานรวมภาพเคลื่อนไหว และ 4) งานหลังการผลิต ประกอบด้วย 2 งานย่อย คือ 4.1) งานตัดต่อภาพเคลื่อนไหว และ 4.2) งานรวมดนตรีและเสียงประกอบ ซึ่งรายละเอียดของแผนการสอนฐานสมรรถนะประกอบด้วย 1) คำอธิบายรายวิชา 2) การวิเคราะห์ผังสมรรถนะ 3) การวิเคราะห์หลักสูตรปฏิบัติ 4) คำอธิบายรายวิชา (ปรับปรุง) 5) โครงการสอน 6) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน 7) ตารางการวิเคราะห์งาน 8) วัตถุประสงค์ทฤษฎี 9) วัตถุประสงค์ปฏิบัติ 10) เนื้อหา 11) แบบทดสอบ 12) เฉลยแบบทดสอบ 13) ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน 14) เอกสารสั่งงาน 15) แบบประเมินผลการปฏิบัติ

3.1.3 นำแผนการสอนฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อประเมินความเหมาะสมของผังสมรรถนะรายวิชา รายการงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน เนื้อหา สื่อ และการวัดและประเมินผล

3.1.4 นำแผนการสอนฐานสมรรถนะที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินองค์ประกอบของแผนการสอนฐานสมรรถนะ ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.90, SD = 0.30) แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2.2 สร้างแบบทดสอบฉบับร่าง โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม จำนวน 82 ข้อ ได้ข้อสอบทั้งหมด 170 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก

3.2.3 นำแบบทดสอบฉบับร่างที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อประเมินความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ความเหมาะสมของตัวเลือก และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.2.4 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด ด้วยแบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมกับแบบทดสอบ โดยข้อสอบทั้ง 170 ข้อ มีค่า IOC เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

3.2.5 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษากลุ่มอื่น เพื่อนำผลมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ โดยได้ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.50-0.70 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40-1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตร KR-20 ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 ซึ่งแบบทดสอบทั้ง 170 ข้อ ตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมด

3.3 แบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามสมรรถนะ

3.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการปฏิบัติตามสมรรถนะ และเกณฑ์การให้คะแนนรูบริค

3.3.2 สร้างแบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ จำนวน 11 งาน โดยทำการประเมิน 3 จุดประเมิน ได้แก่ 1) ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์ผ่าน/ไม่ผ่าน 2) คุณภาพผลงานทั้งที่วัดได้และวัดไม่ได้ และ 3) เจตคติ (กิจนิสัยฯ) ในการทำงาน โดยจุดประเมิน 2 และ 3 ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริค 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และแก้ไข ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะบ่งชี้คุณภาพผลงานตามเกณฑ์การให้คะแนนรูบริคไว้ท้ายแบบประเมิน

3.3.3 นำแบบประเมินผลการปฏิบัติงานเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3.4 นำแบบประเมินผลการปฏิบัติงานเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรายการประเมินและรายละเอียด

คุณลักษณะบ่งชี้คุณภาพผลงาน ซึ่งผลวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยค่า IOC พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่าผ่านทุกข้อ

3.4 แบบประเมินคุณภาพโครงงาน

3.4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพโครงงานและเกณฑ์การให้คะแนนรูบริค

3.4.2 สร้างแบบประเมินคุณภาพโครงงาน โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ (Rating Scale) คือ 4 (ดีมาก) 3 (ดี) 2 (พอใช้) และ 1 (แก้ไข) (Department of Computer Education, n.d.) ซึ่งกำหนดการประเมินคุณภาพโครงงานเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ประเมินเค้าโครงของโครงงาน ซึ่งเป็นการประเมินตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน 3 ขั้นตอนแรก ได้แก่ เสนอหัวข้อโครงงาน ศึกษาข้อมูลและเอกสาร และเค้าโครงของโครงงาน และระยะที่ 2 ประเมินคุณภาพโครงงาน ซึ่งเป็นการประเมินตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานในขั้นตอนการดำเนินการทำโครงงาน การนำเสนอโครงงาน และประเมินคุณภาพของสื่อการสอนโมชันกราฟิก

3.4.3 นำแบบประเมินคุณภาพโครงงานเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.4.4 นำแบบประเมินคุณภาพโครงงานเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรายการประเมินและรายละเอียดคุณลักษณะบ่งชี้คุณภาพผลงาน ซึ่งผลวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยค่า IOC พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่าผ่านทุกข้อ

3.5 ระบบจัดการเรียนรู้

3.5.1 สร้างสื่อการสอนตามแผนการสอนฐานสมรรถนะรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชันที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยเนื้อหาความรู้ทฤษฎีที่จำเป็นต่อการสร้างสื่อการสอนโมชันกราฟิกได้จัดทำวิดีโอบรรยายเนื้อหาความรู้ ส่วนเนื้อหาการปฏิบัติงานได้จัดทำวิดีโอสาธิตการปฏิบัติงานแล้วอัปโหลดเนื้อหาทั้ง 2 ส่วนขึ้นเว็บไซต์ YouTube

3.5.2 สร้างแชทบอท กำหนดตัวอย่างคำถาม-คำตอบจากการวิเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติงานและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นสร้างแชทบอทด้วย Dialog flow แล้วทำการเชื่อมต่อกับ Line Official Account

3.5.3 สร้างชั้นเรียนบน Google Classroom โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ 1) ช่องทางการติดต่อกับ Chatbot 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสื่อการสอนโมชันกราฟิก 3) งานเตรียมโครงร่าง 4) งานเตรียมการก่อนการผลิต 5) งานผลิตภาพเคลื่อนไหว 6) งานหลังการผลิต โดยในแต่ละงานจะประกอบไปด้วย Pretest วิดีโอสาธิตการปฏิบัติงาน Exercise ใบลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงาน ใบสั่งงาน และใบประเมินผล 7) การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 7.1) เสนอหัวข้อโครงงาน 7.2) ศึกษาข้อมูลและเอกสาร 7.3) จัดทำเค้าโครงของโครงงาน 7.4) ดำเนินการทำโครงงาน 7.5) นำเสนอโครงงาน และ 7.6) ประเมินผลโครงงาน

3.3.4 ทดลองใช้ด้วยตัวผู้วิจัยและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำระบบจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3.5 นำระบบจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านเนื้อหา และด้านเทคนิควิธีการ โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.78, SD = 0.42) และผลการประเมินความเหมาะด้านเทคนิควิธีการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.80, SD = 0.40) แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3.6 ทดลองใช้ (Try Out) ระบบจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว กับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ทดลองใช้รายบุคคลกับนักศึกษาจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนไม่เข้าใจขั้นตอนการเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขโดยเพิ่มคำอธิบายลักษณะวิธีการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และ 2) ทดลองใช้กลุ่มย่อยจำนวน 15 คน โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยใช้วิธีการสังเกต การตรวจสอบการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงการตอบคำถามของแชทบอทให้ครอบคลุมในส่วนของการดำเนินงานตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงเพิ่มเติมรายการคำถาม-คำตอบเพิ่มในแชทบอท

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2566 โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 คน เป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและแอนิเมชัน มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ชี้แจงผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เนื้อหาที่ต้องศึกษา เกณฑ์การวัดและประเมินผล การใช้งานแชทบอท

4.2 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทุกสัปดาห์ตามเนื้อหาที่สอนในครั้งนั้น ๆ ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.3 ดำเนินการเรียนการสอนตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ โดยทำการทดสอบหลังเรียนทุกสัปดาห์ตามเนื้อหาที่สอนในครั้งนั้น ๆ ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทดสอบการฝึกปฏิบัติงานตามสมรรถนะ ด้วยแบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามสมรรถนะ ซึ่งในระหว่างเรียนผู้เรียนหากผู้เรียนมีข้อสงสัยสามารถสอบถามแชทบอทได้ตลอดเวลา

4.4 แจ้งความถนัดของผู้เรียนรายบุคคลตาม 4 งานหลัก คือ งานเตรียมโครงร่าง งานเตรียมการก่อนการผลิต งานผลิตภาพเคลื่อนไหว และงานหลังการผลิต โดยพิจารณาจากผลคะแนนการฝึกปฏิบัติงานตามสมรรถนะของผู้เรียน จากการกำหนดเกณฑ์ความถนัดของผู้เรียนดังนี้ ถนัดดี มีผลรวมคะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไปของคะแนนเต็ม, ถนัดปานกลาง มีผลรวมคะแนนร้อยละ 60-69 ของคะแนนเต็ม และถนัดน้อย มีผลรวมคะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม ซึ่งผู้เรียนหนึ่งคนอาจมีความถนัดได้หลายงานหลัก

4.5 แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5 คน คละความถนัดตามความสมัครใจ โดยกำหนดให้ภายในกลุ่มจะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีความถนัดดี 1 คน ถนัดปานกลาง 3 คน และถนัดน้อย 1 คน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกได้ว่าตนเองจะเลือกมีความถนัดระดับใดตามงานหลัก

4.6 ดำเนินการจัดทำโครงงานซึ่งแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เค้าโครงของโครงงาน กลุ่มผู้เรียนจะต้องนำเสนอเค้าโครงของโครงงาน แล้วผู้สอนทำประเมินและอนุมัติให้ดำเนินการได้ และระยะที่ 2 ดำเนินการทำโครงงาน กลุ่มผู้เรียนดำเนินการพัฒนาโครงงานให้เสร็จสิ้น รายงานผลการดำเนิน อัดคลิปนำเสนอโครงงาน เพื่อให้ผู้เรียนกลุ่มอื่นภายในห้อง และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมินคุณภาพโครงงาน โดยกำหนดสัดส่วนคะแนนประเมินจากผู้เรียนร้อยละ 20 และผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ 80

4.7 ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 คุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์ E_1/E_2

5.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้ t-test dependent

5.4 ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.4 คุณภาพโครงงาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงดังภาพที่ 2

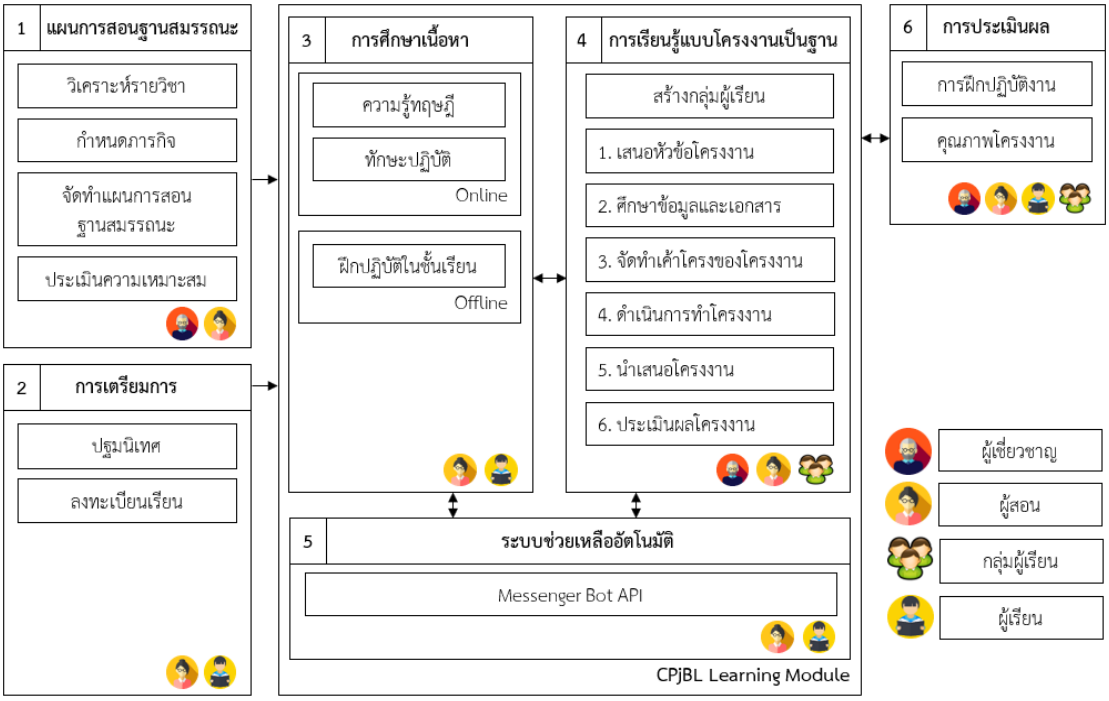

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

จากภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี (CPjBL Model) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แผนการสอนฐานสมรรถนะ 2) การเตรียมการ 3) การศึกษาเนื้อหา 4) การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน 5) ระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ และ 6) การประเมินผล โดยมีผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านเทคนิควิธีการ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับคุณภาพ
ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน	4.83	0.38	ดีมาก
ด้านเนื้อหา	4.73	0.45	ดีมาก
ด้านวัตถุประสงค์ของบทเรียน	4.87	0.35	ดีมาก
ด้านวิดีโอสาธิตวิธีปฏิบัติงาน	4.80	0.41	ดีมาก
ด้านระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ	4.51	0.51	ดีมาก
ด้านกิจกรรมการเรียนและการประเมินผล	4.80	0.41	ดีมาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับคุณภาพ
ด้านการใช้งานเว็บไซต์	4.70	0.46	ดีมาก
ด้านขั้นตอนการสอนตามฐานสมรรถนะ	4.85	0.36	ดีมาก
ด้านการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	4.87	0.35	ดีมาก
ด้านการใช้งานของผู้เรียน	4.90	0.31	ดีมาก
ด้านการประเมินผล	4.88	0.33	ดีมาก
โดยรวม	**4.79**	**0.39**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านเทคนิควิธีการมีความเห็นต่อคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39

2. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น

คะแนนสอบ	จำนวนคน (n)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	SD	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E_1)	20	101	84.55	10.47	83.71
หลังเรียน (E_2)	20	101	82.10	10.24	81.29

จากตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.71/81.29 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น

คะแนนสอบ	จำนวนคน (n)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	SD	df	$t^{คำนวณ}$	$t^{ตาราง}$
ก่อนเรียน	20	101	59.90	13.82	19	*6.91	1.72
หลังเรียน	20	101	82.10	10.24			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น พบว่า $t^{คำนวณ}$ มีค่าเท่ากับ 6.91 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 1.72 ที่กำหนดไว้ในตารางการแจกแจง t ที่ df เท่ากับ 19 ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น

คนที่	เตรียมโครงร่าง (เต็ม 88)	เตรียมการก่อนการผลิต (เต็ม 72)	ผลิตภาพเคลื่อนไหว (เต็ม 32)	หลังการผลิต (เต็ม 32)	คะแนน		ร้อยละ	ระดับ
					ที่ได้	เต็ม		
1	71	53	23	25	172	224	76.79	ดี
2	59	61	31	25	176	224	78.57	ดี
3	64	39	32	22	157	224	70.09	ดี
4	57	57	32	28	174	224	77.68	ดี
5	70	63	32	28	193	224	86.16	ดีมาก
6	80	67	32	32	211	224	94.20	ดีมาก
7	73	70	32	32	207	224	92.41	ดีมาก
8	84	69	32	31	216	224	96.43	ดีมาก
9	63	63	32	30	188	224	83.93	ดีมาก
10	70	62	32	32	196	224	87.50	ดีมาก
11	63	56	25	19	163	224	72.77	ดี
12	66	59	32	27	184	224	82.14	ดีมาก
13	74	69	32	28	203	224	90.63	ดีมาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คนที่	เตรียมโครงร่าง (เต็ม 88)	เตรียมการก่อนการผลิต (เต็ม 72)	ผลิตภาพเคลื่อนไหว (เต็ม 32)	หลังการผลิต (เต็ม 32)	คะแนน		ร้อยละ	ระดับ
14	83	72	32	32	219	224	97.77	ดีมาก
15	65	48	22	15	150	224	66.96	ปานกลาง
16	61	39	32	24	156	224	69.64	ปานกลาง
17	65	40	31	15	151	224	67.41	ปานกลาง
18	62	61	32	27	182	224	81.25	ดีมาก
19	64	64	32	28	188	224	83.93	ดีมาก
20	66	66	32	32	196	224	87.50	ดีมาก

จากตารางที่ 4 ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผลรวมคะแนนของผู้เรียนรายบุคคลจากการประเมินการฝึกปฏิบัติงานหลักตามฐานสมรรถนะ 4 งานหลัก คือ งานเตรียมโครงร่าง งานเตรียมการก่อนการผลิต งานผลิตภาพเคลื่อนไหว และงานหลังการผลิต ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ระดับดีขึ้นไป จำนวน 17 คน จากผู้เรียนทั้งหมด 20 คน คิดเป็นร้อยละ 85

5. ผลการศึกษาคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการหาคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น

รายการประเมิน	$\bar{x}$	SD	ระดับคุณภาพ
Direction Concept	3.60	0.53	ดีมาก
Mood board	3.93	0.25	ดีมาก
Script	3.64	0.48	ดีมาก
Storyboard	3.92	0.28	ดีมาก
การนำเสนอโครงงาน	3.62	0.57	ดีมาก
คุณภาพโครงงาน	3.60	0.55	ดีมาก
โดยรวม	**3.65**	**0.53**	**ดีมาก**

จากตารางที่ 5 ผลการหาคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้เรียนมีความเห็นต่อคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนพัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.53 โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพโครงงานของกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มของตนเองในรายการประเมินการนำเสนอโครงงานและคุณภาพโครงงาน

อภิปรายผล

1. ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ เพื่อเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น จากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านเทคนิควิธีการโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 4.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.39 เนื่องจากมีกระบวนสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติ องค์ประกอบของรูปแบบมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน แผนการสอนฐานสมรรถนะเหมาะสมกับรายวิชา สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม อีกทั้งการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะคิดเป็น ทำเป็น และมีเจตคติในการทำงานที่ดีผ่านการทำงานเป็นทีม และยังมีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ (แชทบอท) ที่เป็นอีกช่องทางช่วยเหลือผู้เรียนเมื่อเกิดข้อสงสัยในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phengpinyo, Sintanakul & Nomphonkrang (2021) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการอ้างเหตุผลด้วยฐานกรณี โดยมีผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.42 ซึ่งมีกระบวนการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีผ่านการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน อีกทั้งมีระบบช่วยเหลือผู้เรียนหากเกิดข้อสงสัยในการเรียนรู้เช่นกัน

2. ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากผลคะแนนการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน (E_1) และแบบทดสอบหลังเรียน (E_2) ของผู้เรียน ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.71/81.29 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากมีกระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ โดยมีการทดลองใช้ (Try Out) และรับฟังข้อคิดเห็นของผู้เรียนเพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirisukpoca & Sintanakul (2019) การจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนฐานสมรรถนะด้วยกระบวนการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบสาธิต เรื่อง ภาษาเอสคิวแอล รายวิชาการจัดการฐานข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบสาธิตโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.86 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 0.23 ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบสาธิตที่เป็นระบบเช่นกัน

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมติ

ฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้เรียนสามารถศึกษาและทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง โดยระหว่างการเรียนรู้หากเกิดข้อสงสัยสามารถสอบถามแชทบอทได้ตลอดเวลา และการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ทำให้เข้าใจในเนื้อหาและสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Simalaotao & Sintanakul (2019) การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานตามแผนการสอนฐานสมรรถนะด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเว็บด้วยภาษา PHP ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะและใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดทักษะปฏิบัติงานได้เช่นกัน

4. ผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น จากการประเมินการฝึกปฏิบัติงานหลักตามฐานสมรรถนะ 4 งานหลัก คือ งานเตรียมโครงร่าง งานเตรียมการก่อนการผลิต งานผลิตภาพเคลื่อนไหว และงานหลังการผลิต ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ระดับดี จำนวน 17 คน จากผู้เรียนทั้งหมด 20 คน คิดเป็นร้อยละ 85 เนื่องจากรูปแบบการการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ มีขั้นตอนการฝึกปฏิบัติย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติ โดยผู้เรียนจะต้องเข้าใจในเนื้อหาทฤษฎีก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานตามลำดับขั้นตอน ซึ่งในระหว่างปฏิบัติงานก็จะต้องรู้ว่ามีข้อควรระวังหรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่จะส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nuntasri & Nuntasri (2023) การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้บทเรียนอีเลิร์นนิงร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ผลการวิจัยพบว่า ผลฝึกทักษะการปฏิบัติการหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมมีค่าร้อยละ 88.67 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งการเรียนรู้ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะมีขั้นตอนการฝึกปฏิบัติย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเช่นกัน

5. ผลการศึกษาคุณภาพโครงงานที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้ตามแผนการสอมฐานสมรรถนะที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาทฤษฎี ลงมือปฏิบัติจริง เกิดเจตคติที่ดี (กิจนิสัยในการทำงาน) และเมื่อผู้เรียนได้รวมกลุ่มกันตามความถนัดด้วยความสมัครใจ ทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามความถนัดของแต่ละบุคคล ยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittavisuttikul & Sintanakul (2017) การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเว็บด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานด้วย MIAP รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพโครงงานของผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานมีกระบวนการเรียนรู้

ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสร้างสรรค์ผลงานแบบร่วมมือกัน โดยทุกคนภายในกลุ่มได้ผ่านการเรียนตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ แล้วมาร่วมมือกันปฏิบัติงานโครงงาน ส่งผลให้สร้างสรรค์โครงงานที่มีคุณภาพดีเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 การนำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ต้องมีการเตรียมความพร้อมและชี้แจงให้กับผู้เรียนได้ทราบถึงรูปแบบการเรียนรู้ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน และการใช้งานระบบช่วยเหลืออัตโนมัติ ซึ่งการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานมีกระบวนการในการจัดการเรียนรู้หลายขั้นตอน การนำไปใช้ต้องวางแผนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานทุกสัปดาห์ หากผู้เรียนขาดเรียนในสัปดาห์นั้น ๆ จะทำให้ผู้เรียนที่ขาดเรียนต้องตามเก็บงานในสัปดาห์ถัดไป อาจจะส่งผลทำให้ได้รับคะแนนการปฏิบัติงานน้อย

1.2 การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ควรจัดให้มีสมาชิกภายในกลุ่ม 3-5 คน และควรให้ผู้เรียนจัดกลุ่มกันเองตามความสมัครใจ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม แต่ก็ควรต้องกำหนดเกณฑ์ในการจัดกลุ่มเอาไว้ด้วย เนื่องจากการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ผู้สอนต้องมีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนในการดำเนินงานโครงงานในแต่ละขั้นตอนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินงานโครงงานได้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเทคนิคการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ ที่จะนำมาใช้ร่วมกับแผนการสอนฐานสมรรถนะ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการฝึกปฏิบัติงานของผู้เรียนให้สูงขึ้น

2.2 ควรนำรูปแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยใช้โครงงานเป็นฐานที่มีระบบช่วยเหลืออัตโนมัติไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ ทั้งนี้ก็ต้องมีการพัฒนาแผนการสอนสมรรถนะและระบบช่วยเหลืออัตโนมัติใหม่ตามรายวิชานั้น ๆ

References

Department of Computer Education. (n.d.). **kānchatkān rīan kānsoṇ bǣp samatthana læ bǣp chai khrong ngān pen thān kānrīanru** [Organizing teaching and learning using competency and project-based learning]. Bangkok: King Mongkut’s University of Technology North Bangkok.

Jittavisuttikul, P. & Sintanakul, K. (2017). kānphatthanā botrīan khǭmphiutœ̄ chūai sǭn phān bǭdūai theknik kānrīanrū bǣp khrōng ngān pen thān tām phænkān sǭn thān samatthana bǣp phasomphasān dūai MIAP raīwichā theknōloyī sārasonthēt læ kānsūsān [The Devekopment of WBI by Project-Based Learning Techniques for Competency-Based Lesson Plan on Blended Learning by MIAP of Information and Communication Technology Course]. In **kān prachum thang wichakān radap chāt dān khǭmphiutœ̄ læ theknōloyī sārasonthēt khrang thī sipsām** [The 13th National Conference on Computing and Information Technology]. (pp. 305-310). Bangkok: Faculty of Information Technology King Mongkut's University of Technology North Bangkok & Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

Khaemmanee, T. (2014). **sāt kānsǭn : ʻongkhwāmrū phūa kānchat krabūankān rīanrū thī mī prasitthiphāp** [Pedagogical science: Knowledge for Organizing an Effective Learning Process]. 18th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Kittapon, S. (2019). **rūpbǣp kānrīanrū nai yuk patchuban** [Learning styles in the present era]. Retrieved from https://info.contentcenter.obec.go.th/article/

Nuntasri, W. & Nuntasri, A. (2023). kānphatthanā rūpbǣp kānrīanrū bǣp hǭʻong rīan klap dān tām phænkān sǭn thān samatthana doī chai botrīan ʻī lin ning rǭwǭ makap theknik phūan khūkhit samrap naksūksā Khana Kharusāt mahāwitthayālai rātchaphat lœ̄l [The Development of the Flipped Learning Model on a Competency-Based Lesson Plan, Using e-Learning Lessons and the Think-Pair-Share Technique for University Students in the Faculty of Education ay Loei Rajabhat University]. **Journal of Information and Learning**. 34(1), 98-110.

Office of the Education Council. (2017). **phænkān sūksā hæng chāt Phǭ.Sǭ. 2560-2579** [National Education Plan 2017-2036]. 1st ed. Bangkok: Prigwhan Graphic Co.,Ltd.

Phengpinyo, W., Sintanakul, K. & Nomphonkrang, T. (2021). kānphatthanā rūpbǣp kānchatkān rīanrū tām phænkān sǭn thān samatthana doī chai panhā pen thān rǭwǭ bǭkā raʻāng hētphon dūai thān kǭrānī [The Development of Competency-based Learning using Problem-based Learning with Case-based Reasoning]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 15(3), 189-191.

Sanguanrat, S. & Parunggul, C. (2021). laksūt læ kān rīan kānsoṇ thān samatthana nai sathān sūksā [Curriculum and competency-based teaching in school]. **Journal of Sirindhornparithat**. 22(2), 351-364.

Simalaotao, P. & Sintanakul, K. (2019). kānčhatkān rīan kānsoṇ bæp phasomphasān tām phænkān soṇ thān samatthana dūai krabūankān rīanrū bæp khrong ngān pen thān roẓwoẓ makap botrīan khoẓmphiutœ chūai soṇ rūang kānphatthanā prokræm boẓdūai phasā PHP [Blended Learning Through Competency-based Teaching Plan Integrating a Project-based Learning Process and Computer Assisted Instruction on Web Application Development with PHP Language]. **Technical Education Journal: King Mongkut's University of Technology North Bangkok**. 10(2), 11-20.

Sirisukpoca, U. & Sintanakul, K. (2019). kānčhatkān rīan kānsoṇ tām phænkān soṇ thān samatthana dūai krabūankān rīanrū panhā pen thān roẓwoẓ makap botrīan khoẓmphiutœ chūai soṇ bæp sāthit rūang phasā 'e soẓ khiu 'æ loẓ raīwichā kānčhatkān thānkhoẓmūn [Competency-based Teaching Plan Integrating Problem-based Learning Process and Computer-Assisted Instruction on SQL Language, Database Management Course]. **Technical Education Journal: King Mongkut's University of Technology North Bangkok**. 10(2), 1-10.

Thailand Professional Qualification Institute. (2020). **sākhā wichāchīp 'utsāha kan madi čhi than** [Digital industry professional field]. Retrieved from https://tpqi-net.tpqi.go.th/home/occ/industrialInfo/ICT

Thongsuk, W. (2024). **Chatbot mī kī praphet mī prayot yangrai phroẓm tūayang kānchai ngān** [How many types of Chatbots are there? What are their benefits? with usage examples]. Retrieved from https://talkatalka.com/blog/types-of-chatbot/

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

A DEVELOPMENT OF CREATIVE TOURISM MANAGEMENT BASED ON CULTURAL CAPITAL TO COMMUNITY ECONOMY OF BAN THA KHAM HOMESTAY NETWORK, THA KHAM SUB-DISTRICT, KHAI BANG RACHAN DISTRICT, SINGBURI PROVINCE

พนิตสุภา ธรรมประมวล[1] และกาสัก เต๊ะขันหมาก[2]
Panitsupa Thampramuan[1] and Kasak Tekhanmag[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
[2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[1]Management Sector, Lampang Inter-Tech College
[2]Graduate School, Phra Nakorn Si Ayutthaya Rajaphat University
E-mail: tkasak@hotmail.com

Received: July 9, 2023
Revised: January 26, 2024
Accepted: February 4, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม 2) ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม และ 3) พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน 1) ศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมฯ ใช้การวิจัยเชิงสำรวจภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกประกอบกับการสอบถาม การสังเกต และการประชุมกลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ บนฐานทุนทางวัฒนธรรมใช้การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวที่ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ 140 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมฯ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาไปด้วยกัน จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่ม รวม 25 คน โดยใช้การประชุมกลุ่มเฉพาะเพื่อร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบธุรกิจ ปัจจัยภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งและโอกาสทางธุรกิจ และนำเสนอกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยที่สำคัญ พบว่า 1) เครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามมีศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนในภาพรวมที่สามารถวางแผนธุรกิจที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ดีในอนาคต 2) นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสิงห์บุรีมีวัตถุประสงค์หลักของการมาพักโฮมสเตย์เพื่อการสัมมนา/ศึกษา/ดูงาน เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ โดยมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) เครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามมีโอกาสและความแข็งแกร่งทางธุรกิจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชน สามารถนำเสนอกลยุทธ์สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม คือ (1) กลยุทธ์ SO “การพัฒนาอัตลักษณ์โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม” (2) กลยุทธ์ WO “การพัฒนาโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามให้ได้มาตรฐาน” (3) กลยุทธ์ ST “การสร้างโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามที่แตกต่าง” และ (4) กลยุทธ์ WT “การจัดการเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามแบบมีส่วนร่วม” และผลการทดลองจัดการ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น จึงควรขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชน

คำสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทุนทางวัฒนธรรม เครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

ABSTRACT

This research aimed to 1) study potential of creative tourism management based on the cultural capital of Ban Tha Kham homestay network, 2) study the behavior and satisfaction of tourists towards creative tourism management based on the cultural capital and 3) develop creative tourism management based on the cultural capital to community economy of Ban Tha Kham homestay network, Tha Kham Sub-district, Khai Bang Rachan District, Sing Buri Province. The research was conducted in in 3 continuous steps: 1) studying potential of creative tourism management based on the cultural capital by using use field survey research, then collected data by conducting in-depth interviews combined with questioning, observation and focus group interview, after that, data were analyzed by content analysis, 2) studying the behavior and satisfaction of tourists towards the creative tourism management which used questionnaires from 140 Thai tourists who visited, selected through accidental sampling, then data were analyzed by the arithmetic mean and standard deviation, and 3) developing creative tourism management with a participatory action research focusing on learning and development. The data was from 3 groups of stakeholders with a total of 25 key informants. The data derived from the focus group discussion to co-analyze business model, internal and external factors, strength and

business opportunities, and proposing tourism management strategies. Data analyzed by content analysis.

The important findings were 1) Ban Tha Kham homestay network had the potential to manage creative tourism based on cultural capital to the overall community economy, which could create a business plan that would help to increase competitiveness in the future, 2) tourists who travelled in Sing Buri Province had the main purpose of staying in homestays for seminars, studying, visiting or traveling in groups and their overall satisfaction were at a high level, and 3) Ban Tha Kham homestay network had business opportunities and strength in tourism management based on the cultural capital to community economy and be able to purpose 4 strategies for developed creative tourism management to the community economy based on the cultural capital of Ban Tha Kham homestay network which were (1) SO strategy: “Developing the identity of the Ban Tha Kham homestay", (2) WO strategy: “Developing the Ban Tha Kham homestay to meet standards”, (3) ST strategy: “Creating a different Ban Tha Kham homestay” ,and (4) WT strategy: “Participatory management of the Ban Tha Kham homestay network”, moreover, there was a high level of overall satisfaction towards the trial arrangement of creative tourism management to the community economy based on the cultural capital of Ban Tha Kham Homestay network.

Keywords

Creative Tourism, Cultural Capital, Tha Kham Homestay Network

ความสำคัญของปัญหา

พลังทางวัฒนธรรมเป็นอาวุธสำคัญเพื่อต่อสู้กับวิกฤติเศรษฐกิจทุนนิยม (Scott, 1958) ทุนวัฒนธรรม มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) สิ่งที่ฝังอยู่ในตัวคนและกลุ่มคนมาอย่างยาวนาน (embodies state) เช่น ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น 2) สิ่งที่เป็นรูปธรรม (objectified state) เช่น รูปภาพ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ เป็นต้น 3) ความเป็นสถาบัน (institutionalization state) ซึ่งสามารถทำให้เกิดความเป็นรูปธรรม เช่น สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น (Bourdieu, 1986) ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างในแต่ละท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

กระแส “รัก ท้องถิ่น” (Local love) ทำให้ผู้บริโภคที่เสาะแสวงหาสินค้าและบริการที่มีความเฉพาะถิ่น ส่งผลให้แนวโน้มของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วน โดยถือเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่สนับสนุนชุมชนในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การร่วมรับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ประกอบกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม (UNESCO, 2006) ช่วยเปิด

โอกาสให้มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของบ้าน เปิดโอกาสให้มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่นำไปสู่การทำความความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน เริ่มจากการปลุกจิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน และการส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงภูมิปัญญาให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และการอนุรักษ์สืบสาน ในขณะเดียวกันก็มีความพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าให้กับท้องถิ่นและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนเกิดการผลิตสินค้าท้องถิ่นซึ่งเป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชน

อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นที่จดจำของชาวไทยในฐานะที่ชาวบ้านบางระจันได้สร้างวีรกรรมสำคัญจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทยตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งแสดงออกถึงความสามัคคี กล้าหาญ อดทน เสียสละ และความรักชาติอันยิ่งใหญ่สมควรเป็นตัวอย่างอันดีงามแก่อนุชนไทยรุ่นหลัง ตำบลท่าข้ามมีวิถีชีวิตของชุมชนมีผูกพันกับแม่น้ำมาช้านาน การสัญจรส่วนใหญ่ใช้เรือเป็นพาหนะ มีท่าเรือข้ามฟากหลายแห่ง จึงตั้งชื่อว่า "ท่าข้าม" ชาวบ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ริมแม่น้ำน้อย มีการเลี้ยงปลาในกระชัง มีการรวบรวมของใช้พื้นบ้านในอดีต นำมาสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน และยังมีศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวท่าข้าม

เครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม มีบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในชุมชนให้บริการจำนวน 10 หลัง เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันสามารถรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 50 คน มีบริการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดสิงห์บุรี รวมทั้งนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้จากหัตถกรรมพื้นบ้าน ล่องเรือชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตสองฝั่งแม่น้ำ การดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนสามารถสร้างงานสร้างรายได้ และเคยได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ ปี พ.ศ. 2558 ต่อมาเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามประสบปัญหาการบริหารจัดการ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐและท้องถิ่นทำให้ขาดความต่อเนื่องในการให้บริการ (Kongkaew & Muangsiri, 2021)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าวจึงถือเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องพิจารณาและแก้ไขให้ทุกอย่างลุล่วง รวมถึงการประสานร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวระดับพื้นฐานให้ยั่งยืน ซึ่งสร้างสมดุลระหว่างการรักษาต้นทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรมกับการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้ เกิดเจตคติที่ดี มีทักษะสามารถอนุรักษ์และสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานแล้ว ยังจะก่อให้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง ที่จะสามารถถ่ายโยงประสบการณ์การเรียนรู้นี้ ไปใช้ในการพัฒนาในจนสามารถสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์พัฒนาการแนวคิดของนักวิชาการและนักวิจัยเพื่อนำสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัย ดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับ

อำเภอค่ายบางระจัน ความรู้และมาตรฐานโฮมสเตย์ วัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รูปแบบธุรกิจ (Business Model) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะคนในชุมชน เข้ามาร่วมกันในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และร่วมติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยทุนทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาในการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกันบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ซึ่งการจะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการข้างต้น มีความจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Janpetch & Siriwong (2017) ที่ค้นพบว่าเมื่อหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นจะทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวและสนใจในประโยชน์ของสิ่งเหล่านั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไปในอนาคต มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จึงทำหน้าที่เป็นหน่วยงานทางวิชาการโดยร่วมมือกับชุมชน/ท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งนอกจากจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้ เกิดเจตคติที่ดี มีทักษะและสามารถอนุรักษ์และสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและยั่งยืนแล้ว ยังก่อให้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Interactive Learning Through Action) จนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี นี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ซึ่งสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิด ได้ดังภาพที่ 1

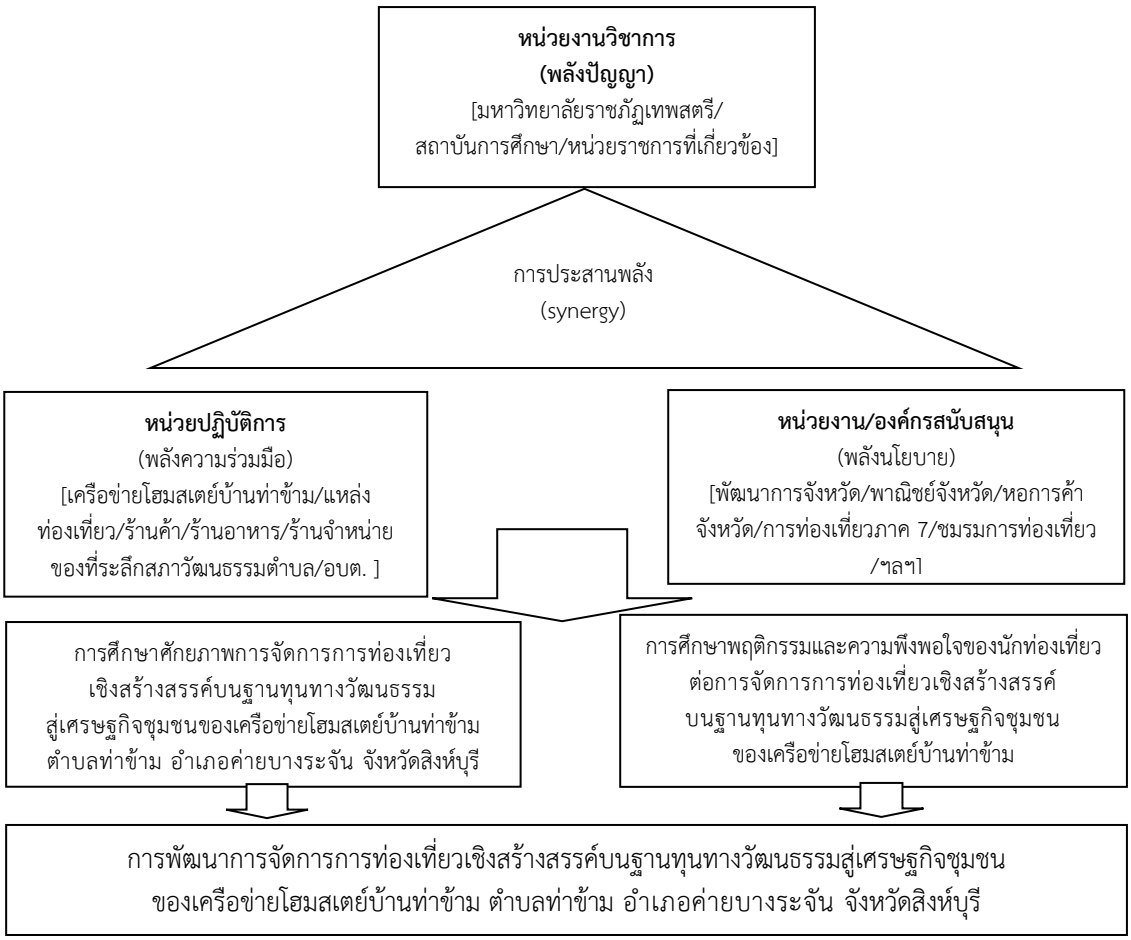

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ในขั้นตอนการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ใช้การวิจัยเชิงสำรวจภาคสนาม

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบกับการสอบถามการสังเกต (ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม) และการประชุมกลุ่มเฉพาะ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ตามวัตถุประสงค์และกรอบการวิจัย แล้วสังเคราะห์เป็นผลการวิจัย

2. ในขั้นตอนการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ใช้การวิจัยเชิงสำรวจภาคสนาม

2.2 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย โดยจะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 140 ตัวอย่าง

2.3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1) ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7P's) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา/ค่าบริการ (price) การจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการตลาด (promotion) กระบวนการให้บริการ (process) พนักงานให้บริการ (people) และลักษณะทางกายภาพ (physical)

2) มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้ 1) ที่พัก 2) อาหาร 3) ความปลอดภัย 4) อัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน 5) รายการนำเที่ยว 6) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 7) วัฒนธรรม 8) การสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ 9) การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และ 10) การประชาสัมพันธ์

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (questionnaires) ที่ได้นำไปทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่า IOC อยู่ในช่วย 0.67-1.00 และความเชื่อมั่น (reliability) ได้ค่า Cronbach's alpha = .825

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติบรรยาย โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ในขั้นตอนการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม โดยดำเนินการตามวงจรที่สำคัญ คือ การสังเกต การสะท้อนคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.1 ประชากรเป้าหมาย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา รวม 25 คน

1) พลังความร่วมมือจากภาคบริการ ได้แก่ ประธาน กรรมการ สมาชิกของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว/ร้านค้า/ร้านอาหาร/ร้านจำหน่ายของที่ระลึก

2) พลังการสนับสนุนจากภาครัฐ/เอกชน ได้แก่ จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และการท่องเที่ยวจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หอการค้าจังหวัด เป็นต้น

3) พลังวิชาการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี [เป็นการร่วมมือกันแบบสหวิทยาการ คือ คณะวิทยาการจัดการ (กลยุทธการพัฒนา/การเขียนแผนธุรกิจ/การตลาด/การท่องเที่ยวและการโรงแรม) และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (การพัฒนากลุ่ม/ภูมิปัญญา/แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม)

3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ 3 วิธีประกอบกัน คือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการตามวงจรที่สำคัญ คือ 1) การสังเกต 2) การสะท้อนคิด 3) การวางแผน 4) การลงมือปฏิบัติ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

ผลการวิจัย

มีผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุน ทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ใช้แบบจำลองรูปแบบธุรกิจเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ภาพรวม เพื่อช่วยในการวางแผนธุรกิจได้อย่างครอบคลุม ให้ได้มาตรฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ดีในอนาคต 9 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 2

<table>
<tr><td>5. พันธมิตรทางการค้า
[Key Partners]
1) แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสิงห์บุรี
2) กลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมพื้นบ้าน
3) ร้าน/ศูนย์จำหน่ายของฝากของที่ระลึก
4) ร้านอาหาร
5) ตลาดนัดชุมชน
6) คนในชุน เป็นเพื่อนบ้านที่ดี และมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ที่ได้อย่างใกล้ชิดและเป็นกันเอง</td><td>3. กิจกรรมที่จะทำ
[Key Activities]
1) ต้อนรับ
2) เข้าที่พัก
3) อาหารและเครื่องดื่ม
4) ใส่บาตรพระตอนเช้าหน้าบ้านพัก/ริมแม่น้ำ
5) ล่องเรือ/ขี่จักรยานชมวิถีชีวิตแม่น้ำน้อย
6) นมัสการขี้ผึ้งหลวงพ่อแพ วัดพิกุลทอง
7) สักการะบรรพชนที่ค่ายวีรชนบางระจัน
8) ชมวัดโพธิ์เก้าต้น/นมัสการพระพุทธรูปปางสมาธิ
9) แหล่งเตาเผาโบราณ
10) อาหารพื้นบ้าน/ฝึกทำขนมพื้นบ้าน
11) ชมการแสดง/การละเล่นพื้นบ้าน
12) ชมพิพิธภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น
13) ชมอนุสาวรีย์ปู่ดอก-ปู่แก้ว วีรชนคนกล้าศึกบางระจัน
14) ศึกษาเกษตรยั่งยืน
15) การแปรรูปผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและภูมิปัญญา</td><td rowspan="2">1. คุณค่าของสินค้า/บริการ
[Value Propositions]
1) ที่พักสะอาด/วิถีไทย/สัมผัสธรรมชาติริมรื่น/ถูกสุขลักษณะ
2) บริการอาหารพื้นบ้าน อาหารใช้วัตถุดิบที่มาจากในท้องถิ่น/สดสะอาด/ครัวและอุปกรณ์ถูกสุขลักษณะ และน้ำดื่มสะอาดปลอดภัย
3) แหล่งวัฒนธรรม (วัดเจดีย์กลางทุ่ง/วัดท้ายเมือง/วัดพิกุลทอง/วัดพระนอนจักรสีห์/ปราสาทเมืองสิงห์/ค่ายบางระจัน/พิพิธภัณฑ์ของใช้โบราณ ฯลฯ)
4) วิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบชนบท/มีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น
5) ตลาดน้ำ/แหล่งท่องเที่ยวและซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น</td><td>2. การแบ่งตลาดของกลุ่มลูกค้า
[Customer Segments]
1) นักท่องเที่ยวชาวไทย (ผู้สูงอายุ/ผู้เกษียณอายุ/เยาวชน)
2) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ</td><td rowspan="2">4. การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า
[Customer Relation]
1) ต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี ตลอดการอยู่พักอาศัย
2) ติดต่อ สื่อสารแจ้งข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยว อย่างต่อเนื่องและทันเหตุการณ์</td></tr>
<tr><td></td><td>7. แหล่งทรัพยากรหลัก
[Key Resources]
1) ทรัพยากรทางกายภาพ
2) ทรัพยากรการเงิน
3) ทรัพยากรมนุษย์
4) ทรัพย์สินทางปัญญา</td><td>6. ช่องทางการตลาด
[Channels]
1) สื่อพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์
2) สื่อปากต่อปาก
3) สื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชน</td></tr>
<tr><td colspan="2">8. โครงสร้างต้นทุน [Cost Structure]
1) ค่าจัดที่พัก/ทำความสะอาด
2) ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมและดำเนินการเกี่ยวกับโฮมสเตย์และการท่องเที่ยว
4) ค่าสาธารณูปโภค</td><td colspan="3">9. กระแสรายได้ [Revenue Streams]
1) ค่าบริการที่พัก/ค่าอาหารและเครื่องดื่ม
2) ค่าชมกิจกรรม ค่าเช่าเรือ/แพ/จักรยาน
3) จำหน่ายผลผลิตของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพันธุ์ไม้ สมุนไพร อาหารพื้นบ้าน/แปรรูปจากปลา เป็นต้น
4) จากการบริการ เช่น การแสดง การนวดผ่อนคลาย เป็นต้น</td></tr>
</table>

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

2. พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

2.1 พฤติกรรมการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ส่วนใหญ่มากมาเป็นครั้งแรก (ร้อยละ 51.2) ระยะเวลาในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้มากกว่า 1 วัน (ร้อยละ 87.8) วัตถุประสงค์หลักของการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ เพื่อการสัมมนา/ศึกษา/ดูงาน (ร้อยละ 75.6) วัตถุประสงค์หลักของการมาพักโฮมสเตย์เพื่อการสัมมนา/ศึกษา/ดูงาน (ร้อยละ 70.7) การเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ (ร้อยละ 87.8) ทราบแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวจากการบอกต่อ (ร้อยละ 73.2)

2.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตามกรอบการตลาดบริการ 7P’s ดังนี้ 1) ด้านที่พัก 2) ด้านราคา 3) ด้านการจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการขาย 5) ด้านพนักงานขาย 6) ด้านกระบวนการขายบริการ 7) ด้านลักษณะ ทางกายภาพของร้าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้มาพักมีความพึงพอใจในการให้บริการของโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.09) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00 ถึง 4.18) เรียงตามลำดับ คือ ด้านราคาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านที่พัก ด้านกระบวนการขายและบริการ ด้านบุคลากร ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายบริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านการส่งเสริมการตลาด ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม (ตามกรอบ 7P’s) ภาพรวม

ที่	รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านที่พัก	4.16	.69	มาก
2	ด้านราคา	4.18	.65	มาก
3	ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.06	.77	มาก
4	ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.00	.89	มาก
5	ด้านบุคลากร	4.08	.91	มาก
6	ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ	4.10	.87	มาก
7	ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.06	.90	มาก
ภาพรวม		4.09	.81	มาก

ตารางที่ 2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ภาพรวม

ที่	รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความต้องการ
1	ด้านที่พักของโฮมสเตย์	3.91	.70	มาก
2	การจัดการด้านอาหารของโฮมสเตย์	3.63	.69	มาก
3	การจัดการด้านความปลอดภัยของโฮมสเตย์	3.99	.73	มาก
4	อัธยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน	3.90	.67	มาก
5	รายการนำเที่ยว	3.87	.69	มาก
6	ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.64	.77	มาก
7	ด้านวัฒนธรรม	4.26	.49	มาก
8	ด้านการสร้างคุณค่า และมูลค่าของผลิตภัณฑ์	3.63	.70	มาก
9	การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์	3.96	.68	มาก
10	ด้านการประชาสัมพันธ์	4.02	.79	มาก
ภาพรวม		3.84	.71	มาก

3. การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

จากการประชุมกลุ่มเฉพาะจากผู้มีส่วนสำคัญและผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวิเคราะห์การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis)

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ปรากฏผลดังนี้

3.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ปรากฏผลดังนี้

1) จุดแข็ง [S] ประกอบด้วย S_1: มีความเป็นธรรมชาติใช้ชีวิตแบบวิถีพื้นบ้าน S_2: บุคลากรสามารถถ่ายทอดความเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ S_3: เจ้าของบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ให้ความเป็นกันเอง S_4: ได้สัมผัสกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย และ S_5: ราคาที่พักประหยัดคุ้มค่า

2) จุดอ่อน [w] ประกอบด้วย W_1: เส้นทางการคมนาคมไม่สะดวก W_2: การประชาสัมพันธ์ยังไม่หลากหลาย W_3: ขาดการจัดการที่เป็นระบบ W_4: ยังมีบ้านพักบางหลังยังไม่ได้รับมาตรฐาน และ W_5: ขาดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

3.1.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ปรากฏผลดังนี้

1) โอกาส [O] ประกอบด้วย O_1: นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวตามชุมชนและชอบชมวิถีชีวิตธรรมชาติ O_2: เป็นแหล่งศึกษาชาติพันธุ์ O_3: ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและน่าสนใจ O_4: รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ และ O_5: นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น

2) ภัยคุกคาม [T] ประกอบด้วย T_1: ชุมชนอื่นได้จัดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์มีมากขึ้น T_2: นักท่องเที่ยวบางส่วนยังนิยมที่พักที่มีความสะดวกสบาย และ T_3: ภาวะเศรษฐกิจซบเซาทำให้นักท่องเที่ยวประหยัดค่าใช้จ่าย

3.2 ผลการวิเคราะห์โอกาสและความแข็งแกร่งทางธุรกิจ (EFAS/IFAS Analysis) การวิเคราะห์โอกาสและความแข็งแกร่งทางธุรกิจของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

3.2.1 ผลการวิเคราะห์โอกาสทางธุรกิจ (EFAS Analysis) ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม มีคะแนน EFAS = 3.10 แสดงว่าเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามมีโอกาสทางธุรกิจ ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โอกาสทางธุรกิจของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

Factor	Weight	Rating	Weighted score
O_1: นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวตามชุมชนและชอบชมวิถีชีวิตธรรมชาติ	0.20	3	0.60
O_2: เป็นแหล่งศึกษาชาติพันธุ์	0.10	3	0.30
O_3: ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและน่าสนใจ	0.10	3	0.30
O_4: รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์	0.10	3	0.30
O_5: นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น	0.20	4	0.80
T_1: ชุมชนอื่นได้จัดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์มีมากขึ้น	0.05	2	0.10
T_2: นักท่องเที่ยวบางส่วนยังนิยมที่พักที่มีความสะดวกสบาย	0.20	3	0.60
T_3: ภาวะเศรษฐกิจซบเซาทำให้นักท่องเที่ยวประหยัดค่าใช้จ่าย	0.05	2	0.10
ภาพรวม	0.10	3	3.10

3.2.2 ผลการวิเคราะห์ความแข็งแกร่งทางธุรกิจ (IFAS Analysis) ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทาง

วัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม มีคะแนน IFAS = 2.85 แสดงว่าเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม มีความแข็งแกร่งทางธุรกิจ ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแข็งแกร่งของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

Factor	Weight	Rating	Weighted score
S_1: มีความเป็นธรรมชาติใช้ชีวิตแบบวิถีพื้นบ้าน	0.15	4	0.60
S_2: บุคลากรสามารถถ่ายทอดความเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านได้	0.10	3	0.30
S_3: เจ้าของบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ให้ความเป็นกันเอง	0.10	4	0.40
S_4: ได้สัมผัสกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย	0.15	3	0.45
S_5: ราคาที่พักประหยัดคุ้มค่า	0.10	3	0.30
W_1: เส้นทางการคมนาคมไม่สะดวก	0.10	2	0.20
W_2: การประชาสัมพันธ์ยังไม่หลากหลาย	0.10	2	0.20
W_3: ขาดการจัดการที่เป็นระบบ	0.10	2	0.20
W_4: กิจการยังบ้านพักยังไม่ได้รับมาตรฐาน	0.05	2	0.10
W_5: ขาดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	0.05	2	0.10
ภาพรวม	0.10	3	2.85

3.2.3 สรุปผลการวิเคราะห์โอกาสและความแข็งแกร่งทางธุรกิจของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม มีโอกาสทางธุรกิจ (EFAS = 3.10) และมีความแข็งแกร่งทางธุรกิจ (IFAS = 2.85) ดังนั้นจึงควรขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมดังปรากฏรายละเอียดในตาราง 5

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์โอกาสและความแข็งแกร่งทางธุรกิจของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม

ภายนอก (EFAS) / ภายใน (IFAS)	โอกาส (คะแนนมากกว่า 2.50) [EFAS = 3.10]	อุปสรรค (คะแนนน้อยกว่า 2.50)
แข็งแกร่ง (คะแนนมากกว่า 2.50) [IFAS = 2.85]	**ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการโฮมสเตย์ให้พร้อมรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**	-
อ่อนแอ (คะแนนน้อยกว่า 2.50)	-	-

3.2.4 TOWS Analysis

เมื่อตัดสินใจขยายกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จึงได้ใช้เทคนิค TOWS Analysis ในการเสนอกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สู่เศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ดังนี้

ปัจจัยภายนอก / **ปัจจัยภายใน**	**โอกาส [O]** O_1: นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวตามชุมชนและชอบชมวิถีชีวิตธรรมชาติ O_2: เป็นแหล่งศึกษาชาติพันธุ์ O_3: ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและน่าสนใจ O_4: รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ O_5: นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น	**อุปสรรค [T]** T_1: ชุมชนอื่นได้จัดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์มีมากขึ้น T_2: นักท่องเที่ยวบางส่วนยังนิยมที่พักที่มีความสะดวกสบาย T_3: ภาวะเศรษฐกิจซบเซาทำให้นักท่องเที่ยวประหยัดค่าใช้จ่าย
จุดแข็ง [S] S_1: มีความเป็นธรรมชาติใช้ชีวิตแบบวิถีพื้นบ้าน S_2: บุคลากรสามารถถ่ายทอดความเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านได้ S_3: เจ้าของบ้านมีมนุษย์สัมพันธ์ให้ความเป็นกันเอง S_4: ได้สัมผัสกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย S_5: ราคาที่พักประหยัดคุ้มค่า	**SO strategy** S_1 S_2 S_4 O_1 O_2 O_5 กลยุทธ์ที่ 1 “การพัฒนาอัตลักษณ์โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม”	**ST strategy** S_1 S_2 S_4 T_1 T_2 กลยุทธ์ที่ 3 “การสร้างความแตกต่างให้กับโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม”
จุดอ่อน [W] W_1: เส้นทางการคมนาคมไม่สะดวก W_2: การประชาสัมพันธ์ยังไม่หลากหลาย W_3: ขาดการจัดการที่เป็นระบบ W_4: ยังมีบ้านพักบางหลังยังไม่ได้รับมาตรฐาน W_5: ขาดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม	**WO strategy** W_3 W_4 W_5 O_3 O_4 O_5 กลยุทธ์ที่ 2 “การพัฒนาโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามให้ได้มาตรฐาน”	**WT strategy** W_3 W_4 W_5 T_1 T_2 กลยุทธ์ที่ 4 “การจัดการเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามแบบมีส่วนร่วม”

ผลจากผลการจัดทำ TOWS matrix ของศักยภาพและความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม สามารถจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ได้ดังนี้

กลยุทธ์	แผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนบนฐาน โดยชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม
กลยุทธ์ที่ 1 (SO Strategy) “การพัฒนาอัตลักษณ์โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม”	แผนการท่องเที่ยวที่ 1 จัดรายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรีและจังหวัดใกล้เคียง
กลยุทธ์ที่ 2 (WO Strategy) “การพัฒนาโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามให้ได้มาตรฐาน”	แผนการท่องเที่ยวที่ 2 อบรมการพัฒนาบุคลากร/เจ้าหน้าที่/คนในชุมชนที่มีศักยภาพพร้อมในการนำเที่ยว
กลยุทธ์ที่ 3 (SO Strategy) “การสร้างโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามที่แตกต่าง”	แผนการท่องเที่ยวที่ 3 ค้นหาจุดเด่นและเพิ่มช่องทางการตลาด
กลยุทธ์ที่ 4 (WO Strategy) “การจัดการโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามแบบมีส่วนร่วม”	แผนการท่องเที่ยวที่ 4 จัดระดมความคิดกับทุกภาคส่วนแบบบูรณาการ

อภิปรายผล

1. ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สอดคล้องกับ Suebsunthon & Kunwong (2018) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืนที่พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน และจากผลการวิจัยของ Thampramuan & Tekhanmag (2021) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มโฮมสเตย์ไทยเบิ้งบ้านโคกสลุง ที่พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมมีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก มีโอกาสและความแข็งแกร่งทางธุรกิจจึงตัดสินใจขยายการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนทางวัฒนธรรมไทยเบิ้ง โดยพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมชาติและความพร้อมของบุคลากรให้ตรงกับความนิยมและการส่งเสริมภาครัฐ

2. พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม จากผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมผู้มาพักมีความพึงพอใจในการให้บริการของโฮมสเตย์อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ราคา รองลงมาคือ ที่พัก กระบวนการขายและบริการ บุคลากร ช่องทางการจัดจำหน่ายบริการ ลักษณะทางกายภาพ และการส่งเสริมการตลาดตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Boonto, Hongsakul, & Kasornbua (2015) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบทตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย กรณีศึกษา บ้านดงโฮมสเตย์ ตำบลดงกระทงยาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ที่พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทาง การจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมทางการตลาด ด้านกระบวนการ ด้านการบริการ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด และพบว่าผู้ประกอบได้ดำเนินงาน

ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยทั้ง 10 ด้าน ได้แก่ ด้านที่พัก ด้านอาหาร และโภชนาการ ด้านความปลอดภัย ด้านอัธยาศัยไมตรี ของเจ้าของบ้านและสมาชิก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และด้านประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง

3. การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1) กลยุทธ์ “การพัฒนาอัตลักษณ์โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม” สอดคล้องกับ Kaewchan (2023) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืน ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมถูกออกแบบมาจากพื้นฐานทองทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับ Thampramuan & Tekhanmag (2020) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนชมรมโฮมสเตย์ชมรมเพื่อนเกษตร ที่พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ “การพัฒนาอัตลักษณ์โฮมสเตย์วิเศษชัยชาญ” โดยพัฒนาศักยภาพความเป็นธรรมชาติ และยังสอดคล้องกับ Thampramuan & Tekhanmag (2021) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มโฮมสเตย์ไทยเบิ้งบ้านโคกสลุง ที่พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญคือ “การอนุรักษ์ธรรมชาติและวิถีชีวิตวัฒนธรรมโฮมสเตย์ไทยเบิ้งบ้านโคกสลุง”

2) กลยุทธ์ “การพัฒนาโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามให้ได้มาตรฐาน” สอดคล้องกับ Toeypho & Photibat (2018) ที่ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมโฮมสเตย์: การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ระบบนิเวศรอบ ๆ อาณาบริเวณ ระบบสาธารณูปโภค อาคารที่พักใช้ประโยชน์ การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้โฮมสเตย์ได้รับมาตรฐาน และยังสอดคล้องกับ Thampramuan & Tekhanmag (2020) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนชมรมโฮมสเตย์ชมรมเพื่อนเกษตร ที่พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ กลยุทธ์ “การพัฒนามาตรฐานและการจัดการโฮมสเตย์วิเศษชัยชาญ”

3) กลยุทธ์ “การสร้างโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามที่แตกต่าง” สอดคล้องกับ Kloumsri & Laohavichien (2020) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของภาพลักษณ์ตราสินค้าสีเขียว คุณภาพการบริการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์: กรณีศึกษาชุมชนบางตะบูนเพชรบุรี ที่พบว่า ผู้ประกอบการโฮมสเตย์สามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจโดยการปรับปรุงคุณภาพการบริการ และยังสอดคล้องกับ Thampramuan & Tekhanmag (2021) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มโฮมสเตย์ไทยเบิ้ง ที่พบว่า การใช้กลยุทธ์การสัมผัสวัฒนธรรมนำที่พักโฮมสเตย์ไทยเบิ้งบ้านโคกสลุง” ที่แตกต่างจากที่อื่น ๆ

4) กลยุทธ์ “การจัดการเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามแบบมีส่วนร่วม” สอดคล้องกับ Kaewchan (2023) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืน

ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นให้มีการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมได้ลงมือปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้มาเยือนกับเจ้าของบ้านหรือศิลปิน สอดคล้องกับ Suebsunthon & Kunwong (2018) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืน ที่พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานความยั่งยืนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน และยังสอดคล้องกับ Siriwong, Sungrugsa & Choojai (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง ที่พบว่าผลการดำเนินการพัฒนาโฮมสเตย์ต้นแบบ ปัจจัยนำสู่ความสำเร็จจากผู้นำและความร่วมมือของสมาชิก และยังสอดคล้องกับ

Boonmee, Sangkhaduang & AreeKul (2018) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในภาคใต้ ที่พบว่า โฮมสเตย์มีลักษณะเด่นที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ส่งผลต่อกิจกรรมที่มีรูปแบบเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ สรุปได้ 6 ประเด็น คือ 1) การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการรองรับด้านการท่องเที่ยว 2) การกระจายรายได้และผลประโยชน์ 3) การพัฒนาคุณภาพการบริการ 4) การวางแผนทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 5) การพัฒนาคู่มือการให้บริการและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 6) การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ต่อชุมชนในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม และวัฒนธรรม และยังสอดคล้องกับ Phayungsin & Somwang (2021) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ตามแนวทางการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถี ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ตามแนวทางการท่องเที่ยวชุมชน มี 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy) ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างการมีส่วน ร่วมและสร้างเครือข่ายพันธมิตร และกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) ได้แก่ กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์มาตรฐานความปลอดภัย 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy) ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างการรับรู้ และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy) ได้แก่ กลยุทธ์ การจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ใช้แบบจำลองรูปแบบธุรกิจเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ภาพรวม เพื่อช่วยในการวางแผนธุรกิจได้อย่างครอบคลุม ให้ได้มาตรฐานเป็นประโยชน์ต่อโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ดีในอนาคต ดังนั้นชมรมโฮมสเตย์ และชุมชนบ้านท่าข้าม ควรเร่งพัฒนาการจัดการและพัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้รับมาตรฐานและการจัดการโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วม โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ควรร่วมมือกันในส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาอัตลักษณ์โดยชุมชนของโฮมสเตย์ ให้มีความแตกต่างจากโฮมสเตย์อื่น ๆ ให้เป็นที่ประทับใจและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากขึ้น

1.2 จากผลการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม พบว่า ส่วนใหญ่มาเป็นครั้งแรก ระยะเวลาในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้มากกว่า 1 วัน วัตถุประสงค์เพื่อการสัมมนา/ศึกษา/ดูงาน มาพักโฮมสเตย์เพื่อการสัมมนา/ศึกษา/ดูงาน การเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ ทราบแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวจากการบอกต่อ ดังนั้น เครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามควรมีกิจกรรมที่สร้างความประทับใจในครั้งแรกและให้มีการบอกต่อ จัดหาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับกิจกรรมค้างคืน เตรียมบ้านพักโฮมสเตย์ที่สามารถรองรับเป็นหมู่คณะได้

1.3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ตามกรอบการตลาดบริการ 7P’s ผลการวิจัย ขอเสนอแนะเรียงตามลำดับ จากความพึงพอใจน้อยไปมากที่สำคัญ ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายบริการ ด้านบุคลากร ด้านที่พัก ดังนี้ ควรเพิ่มการโฆษณาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์โดยโดยเฉพาะการออกแบบใบปลิวให้มีความน่าสนใจเพื่อแจกให้กับกลุ่มเป้าหมาย ควรขยายตลาดโดยใช้ตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ลูกค้าสามารถติดต่อได้ สำหรับภายในที่พักควรมีบรรยากาศเป็นธรรมชาติและมีความสงบ ห้องน้ำควรมีความสะอาดและมิดชิด ในส่วนความต้องการของลูกค้าขอเสนอแนะตามที่ลูกต้องการมากที่สุด ดังนี้ ต้องการความเป็นวัฒนธรรม โดยให้มีการร่วมกันวางแผนนำกิจกรรมการนำเที่ยวที่เน้นวัฒนธรรมที่เด่นเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายช่องทางมากกว่านี้ ภาครัฐควรส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังโดยบรรจุอยู่ในแผนการจัดการท่องเที่ยวระดับประเทศ โดยระบุกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลต่าง ๆ หมุนเวียนในแต่ละพื้นที่เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจได้สัมผัสการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

1.4 จากผลการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ได้ 4 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) การพัฒนาอัตลักษณ์โฮมสเตย์บ้านท่าข้าม 2) การพัฒนามาตรฐานและร่วมกันจัดการโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม 3) การสร้างความแตกต่างที่เหนือกว่าบ้านท่าข้าม และ 4) การจัดการโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น เครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามควรเร่งพัฒนาแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด โดยมีการระดมความคิดและดำเนินการอย่างเร่งด่วนและเป็นรูปธรรมอีกตั้งควรมีการตั้งในรูปคณะกรรมการแบ่งงานและหน้าที่อย่างชัดเจน และมีปฏิทินกำหนดการ ประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจชุมชนของเครือข่ายโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามประจำปี

2.2 ควรมีการพัฒนาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมของโดยชุมชนของโฮมสเตย์บ้านท่าข้ามให้มีคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไปชนรุ่นหน้าต่อไป

References

Boonmee, J., Sangkhaduang, T. & AreeKul, P. (2018). yutthasāt kānthǭngthīeo hō mot tē nai phāk tai [Strategies of Homestay Tourism in Southern Region]. **Academic Services Journal, Prince of Songkla University.** 29(3), 74-89.

Boonto, P., Hongsakul, S. & Kasornbua, T. (2015). kānbǭrihān čhatkān kānthǭngthīeo phūa samphat watthanatham chonnabot tām mātrathān hō mot tē Thai kǭrānī suksā bān dong hō mot tē tambon dong krathong yām ʻamphœ̄ sī maha phō čhangwat Prāčhīn Burī [The Rural Tourism Management on Thai Home Stay Standard Case Study: Ban Dong, Tambon Dong Krathong Yam, Amphoe Si Maha Phot, Prachinburi Province]. **Srinakharinwirot Research and Development Journal (Humanities and Social Sciences)**. 7(14), 52-63.

Bourdieu, P. (1986). **The form of capital.** In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of theory and Research for the sociology of education (64-75). New York: Greenwood Press.

Janpetch, K. & Siriwong, P. (2017). kārabūn nā kān thun thāng watthanatham sū kān Pen lǣng thǭngthīeo chœ̄ng sāngsan dūai krabūankān mī sūan rūam khǭng chumchon: kǭrānī suksā chumchon bān chāk ngǣo ʻamphœ̄ bānglamung čhangwat Chon Burī [The Integration of Cultural Capital into a Creative Tourist Attraction through Participatory Process: A Cast Study of Ban Chak Ngaew Community, Banglamung District in Chonburi Province]. **Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences).** 1(10), 111-121.

Kaewchan, P. (2023). konlayut kānčhatkān thǭngthīeo chœ̄ng sāngsan bon thān khwāmyangyūn [Tourism management strategy Creativity based on sustainability]. **Journal of MCU Loei Review.** 3(1), 70-77.

Kloumsri, J. & Laohavichien, T. (2020). khwāmsamphan khǭng phāplak trā sinkhā sīkhīeo khunnaphāp kān bǭrikān læ khwāmphungphǭčhai khǭng nakthǭngthīeo chāo Thai tǭ ʻakā rot ʻong thīeo bǣp hō mot tē : kǭrānī suksā chumchon bāng tabūn Phetchaburī [The Relationship among green brand image, service quality and Thai tourists' satisfaction on homestay tourism: a case study of Bang Ta Boon community, Phetchaburi, Thailand]. **University of Thai Chamber of Commerce Journal, Humanities and Social Sciences.** 40(3), 95-119.

Kongkaew, R. & Muangsiri, M. (2021, September 15). Interview by **P. Thampramuan**. [Tape Recording]

Phayungsin, S. & Somwang, J. (2021). kānmī suānruām khǫng chumchon nai kānphatthanā rūpbæp kānbǫrihān čhatkān thurakit hō mot tē tām nǣothāng kānthǫngthīeo chumchon OTOP nawat withī [Community Participation on Development of Homestay Business Management followed by the Guidelines of Community Tourism OTOP Nawat Witee: A Case Study of Moo 10 Khao Samo Khon Subdistrict, Tha Wung District, Lop Buri Province]. **Journal of Accounting and Management Mahasarakham University**. 13(3), 170-187.

Scott, J. C. (1958). **Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance**. Yale University Press.

Siriwong, P., Sungrugsa, N. & Choojai, L. (2017). kānphatthanā thī phak bæp hō mot tē nai lǣng thǫngthīeo mūang borān ʻū thǫng [The Development of Homestay Model in U-Thong Ancient City]. **Veridian E-Journal, Silpakorn University.** 10(2), 282-2293.

Suebsunthon, S. & Kunwong, N. (2018). kānčhatkān thǫngthīeo chœng sāngsan bon thān khwāmyangyūn [Tourism management Creativity based on sustainability]. **Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR) Phetchaburi Rajabhat University**. 20(2), 65-83.

Thampramuan, P. & Tekhanmag, K. (2020). kānphatthanā kānčhatkān kānthǫngthīeo chœng sāngsan bon thān thun thāng watthanatham sū sētthakit chumchon khǫng chomrom hō mot tē phūan kasēt ʻAmphœ Wisēt Chai Chān čhangwat ʻĀng Thong [The development of creative tourism management based on the cultural capital to the community economy of the Pheunkaset Homestay Club, Wisetchaichan district, Angthong province]. **Silpakorn University Journal.** 40(1), 65-83.

Thampramuan, P. & Tekhanmag, K. (2021). konlayut kānčhatkān kānthǫngthīeo chumchon chœng watthanatham bon thān thun thāng watthanatham khǫng klum hō mot tē Thai bi ngǫbān khōk sǫ lung ʻamphœ phatthanā nikhom čhangwat Lop Burī [Cultural Community Tourism Management Strategies Based on The Cultural Capital of the Thaiberng Khoksalung Homestay Group, Phatananikom Djstrict, Lopburi Province]. **Panyapiwat Journal.** 13(2), 109-128.

Toeypho, K. & Photibat, P. (2018). watthanatham hō mot tē : kānphatthanā rūpbæp kānčhatkān kānthǫngthīeo dōi chumchon ʻamphœ̄ wang nam khīeo čhangwat Nakhǫn Rātchasīmā [Homestay Culture: Developing Model of Management Tourism by Community Wang Nam Khiao District Nakhon Ratchasima Province]. **Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University**. 5(1), 20-40.

UNESCO. (2006). **Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism Discussion Report of the Planning Meeting for 2008**. International Conference on Creative Tourism. Santa Fe: New Mexico.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

THE EFFECT OF CREATIVE ART ACTIVITIES BY PROJECT-BASED LEARNING EXPERIENCES ON EARLY CHILDHOOD'S CREATIVE THINKING AND SOCIAL DEVELOPMENT

พรธิษา ตรองอุดมสกุล[1] อารี สาริปา[2] และกุสุมา ใจสบาย[3]
Porntisa Throngudomsakul[1], Aree Saripa[2] and Kusuma Jaisabai[3]

[1,2,3]สาขานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
[1,2,3]Curriculum and Learning Management Innovation, Faculty of Education,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Email: buajaaa@gmail.com

Received: February 10, 2024
Revised: July 16, 2024
Accepted: July 17, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมีก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ 2) ศึกษาพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ 3) เปรียบเทียบพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ และ 4) ศึกษาพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวน 25 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย คือ 1) แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ 2) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ 4) แบบประเมินพัฒนาการด้านสังคม และ 5) แบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ อยู่ในระดับคุณภาพดี 3) พัฒนาการด้านสังคมหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) พฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีพัฒนาการด้านสังคมที่ดีขึ้น

คำสำคัญ

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการด้านสังคม

ABSTRACT

This research objective were to 1) compare the effect of creative thinking before and after creative art activities by project-based learning experiences, 2) study early childhood's creative thinking's behavior during implementing the activities, 3) compare the effect of social development before and after creative art activities by project-based learning experiences, and 4) study the social development's behavior during organizing from the creative art activities by project-based learning experiences. The samples were 25 students in kindergarten level 3 from a cluster random sampling. The research instruments used consisted of 1) the plans for activities by project-based learning experiences, 2) the test for Creative Thinking Drawing Production by Jellen and Urban, 3) the behavioral observation for creative thinking of early childhood, 4) the assessment for early childhood's social development, and 5) the behavioral observation for early childhood's social development. Data analysis was employed by using percentage, mean, standard deviation and t-test dependent.

The research findings were as follows: 1) Creative thinking of students after the activities was higher than before the activities with a statistic significantly at .05 level, 2) Creative thinking's behavior of students who attended after creative art activities by project-based learning experiences was at a good level, 3) Social development of students after the activities was higher than before the activities with a statistic significant at .05 level, and 4) Social development's behavior of students who participated in creative art activities by project-based learning experiences was improved.

Keywords

Creative Art, Project Approach, Creative Thinking, Social Development

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smart Phone) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ พ่อแม่ และผู้ปกครอง ให้เด็กเข้าถึงจนไม่สามารถดึงความสนใจของเด็กออกจากเทคโนโลยีเหล่านั้นได้ เด็กขาดการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ ให้เติบโตเหมาะสมตามวัย ตั้งแต่เทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทกับเด็กปฐมวัย ส่งผลเสียกับการทำงานของสมอง เนื่องจากสมองของเด็กเรียนรู้จากการมีประสบการณ์

ตรง โดยเป็นการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เทคโนโลยีที่นำมาใช้กับเด็กปฐมวัยมีลักษณะเป็นภาพสองมิติ เป็นการสื่อสารทางเดียว (one way communication) ทำให้กระทบต่อการทำงานของสมองซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า 2019 ตั้งแต่ปลายปีพุทธศักราช 2563 – 2564 ผลการสำรวจของกรมอนามัย เขตสุขภาพที่ 11 ซึ่งมีจังหวัดนครศรีธรรมราชร่วมด้วย ประจำปีพุทธศักราช 2564 พบว่า เด็กปฐมวัยในเขตสุขภาพที่ 11 มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 39.87 โดยล่าช้าด้านภาษามากที่สุด ร้อยละ 26.63 รองลงมา คือ ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านสังคมและการช่วยตัวเอง และด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ร้อยละ 11.00 ร้อยละ 8.13 และร้อยละ 6.63 ตามลำดับ (Ministry of Public Health, Department of Health, 2021) ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านสติปัญญา และพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญของพัฒนาการทางด้านสังคม ดังจะเห็นได้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีพุทธราช 2560 โดยกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-6 ปี คือ เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (Ministry of Education, 2016) และเด็กในวัย 5-6 ปี เป็นวัยที่เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นจากสิ่งรอบตัว เด็กวัยนี้ต้องการตัวแบบด้านสังคมและจริยธรรม เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมเพราะเด็กเริ่มมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ ดังนั้นครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดความไว้วางใจในผู้อื่นเมื่ออยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการทำงาน การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นลำดับการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

จากปัญหาพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กปฐมวัยที่พบรองลงมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ มีความสำคัญที่เด็กต้องได้รับการพัฒนาเช่นกัน เพราะเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้นำของสังคมสามารถนำความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์และนำสันติสุขมาสู่สังคมของเด็กได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ตามทฤษฎีพัฒนาการของอิริคสัน (Erikson, 2013) กล่าวไว้ว่า เด็กวัย 3-6 ปี เป็นระยะที่เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการคิดทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเสรีจะทำให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กถูกจำกัดควบคุมการคิดและการกระทำ เด็กก็จะรู้สึกอายและไม่กล้าทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กโดยให้มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่วัยเด็ก การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยต้องเริ่มโดยการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้โดยการจัดประสบการณ์ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การตัด ฉีก ปะ และการดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด มีจินตนาการและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง แนวการจัดประสบการณ์และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเหมาะสมตามวัย โดยจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เน้นกระบวนการคิดและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับการพัฒนาด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ครูควรจัด

ประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กสามารถระดมความคิดใหม่ ๆ ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและแสดงออกถึงความคิดริเริ่มผ่านผลงานศิลปะสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ เลิศ อานนทนะ (Jariya, 2010) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการทางสังคมให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ทำให้เด็กเรียนรู้และฝึกหัดด้านสังคม เช่น การวางแผนงานหรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจ การประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ฯลฯ มีผลให้เด็กลดความต้องการของตนเอง เมื่อต้องการอยู่ร่วมในการทำงานร่วมกับเพื่อนหรือพี่น้องของตนที่แต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านสังคม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร มีอิสระเสรี ให้เกียรติ ที่มีสิทธิเท่าเทียมกันทุกคน สร้างความรู้สึกที่มั่นคงกล้าคิดกล้าแสดงกล้าลงมือทำ มีครูผู้สอนเป็นผู้คอยให้ความสนับสนุน คอยช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ ครูจะไม่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่จะเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เอื้อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องราวที่เป็นความสนใจและท้าทายความสามารถของเด็ก (Nampung, 2016) การจัดประสบการณ์แบบโครงการว่า เป็นการศึกษาอย่างลึกซึ้งในหัวข้อที่เด็กสนใจ มีคุณค่าในการเรียนรู้ โครงการมีความเกี่ยวข้องในการพัฒนาสติปัญญา การศึกษาวิชาต่าง ๆ ทักษะทางสังคม ความสามารถที่เน้นการทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการแข่งขัน ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมและเปิดโอกาสให้เด็กได้อยู่ในกลุ่มและทำงานร่วมกันกับเพื่อนอีกด้วย

จากการศึกษารูปแบบของการจัดประสบการณ์ทั้ง 2 รูปแบบ พบว่า กระบวนการของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีความน่าสนใจ ในการนำมาพัฒนาการด้านสังคมและความคิดสร้างสรรค์ ครูผู้สอนออกแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ออกเป็น 3 ระยะตามรูปแบบของโครงการ ให้เป็นไปตามขั้นตอน มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้การวางแผนค้นคว้า ทดลองการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาร่วมกัน เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝน มีจินตนาการ พัฒนาความเชื่อมั่น และสร้างนิสัยการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญญาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับปฐมวัย พ.ศ. 2560 ที่ต้องการให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพ มีทักษะชีวิต มีทักษะการคิด แสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2016)

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. พฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นอย่างไร
3. พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

4. พฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งเป็นเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา แผนกอนุบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 8 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 210 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิด ยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

2.2 พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ การปฏิสัมพันธ์ และการกล้าแสดงออก

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีวิธีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการจัดทำแผนการจัดกิจกรรม

1.2 จัดทำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินกิจกรรมเป็น 3 ระยะของโครงการ

1.3 นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง

เกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้ ผลการประเมินคุณภาพ พบว่า มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58)

1.4 ผู้วิจัยนำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงตามที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้ว ไปจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban, 1986) โดยนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ไปทดลองใช้เพื่อยืนยันคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban)

2.2 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน มาตรวจให้คะแนน เพื่อหาคุณภาพค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอล (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

2.3 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยมีวิธีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย แบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

3.2 นำแบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 1.00 จึงนำไปใช้ทดลอง

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ตามที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้ว เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

4. แบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย มีวิธีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

4.1 ศึกษาทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

4.2 นำแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ปรับปรุงแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัด และการประเมินตรวจเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบประเมินจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.67-1.00 จึงนำไปใช้ทดลอง

4.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน

เพื่อหาคุณภาพค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coeffcient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71

4.4 ผู้วิจัยนำแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคม ไปใช้เพื่อเก็บข้อมูลพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

5. แบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย มีวิธีการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

5.2 นำแบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 1.00 จึงนำไปใช้

5.3 ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ตามที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้ว นำไปใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมที่แสดงถึงพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test แบบ Dependent Samples)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยขณะได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3. วิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยจากแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการด้านสังคมก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test แบบ Dependent Samples)

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยขณะได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว มีขั้นตอนการทดลอง 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นก่อนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (pretest) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 45-60 นาที แต่ยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก

1.2 ผู้วิจัยประเมินความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (pretest) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 30 นาที

2. ขั้นดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับกลุ่มตัวอย่างตามแผนการสอน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพฤติกรรมที่แสดงออกถึงพัฒนาการด้านสังคมและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างการทดลอง โดยใช้การสังเกต การซักถาม ตรวจผลงานและบันทึกผลในแบบบันทึกพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์และแบบบันทึกพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 โครงการ เวลาในการทดลอง 10 แผน ใช้เวลา 10 วัน วันละ 1 ชั่วโมง 30 นาที รวมเวลาทั้งสิ้นจำนวน 15 ชั่วโมง

3. ขั้นหลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยประเมินความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบทดสอบคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ฉบับที่ใช้ประเมินก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง เพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง (posttest) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 30 นาที

3.2 ผู้วิจัยประเมินพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบประเมินฉบับที่ใช้ประเมินก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง เพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง (posttest) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 45-60 นาที แต่ยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ผ่านแบบโครงการที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยนำเสนอได้เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

1.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลคะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพของเจลเลนและเออร์บันทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ดังตารางที่ 1 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการแยกรายด้านและภาพรวม (n=25)

ความคิดสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t-test	p-value
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1.ความคิดริเริ่ม	36	18.68	7.73	30.28	4.13	7.55*	.000
2.ความคิดคล่องแคล่ว	6	4.48	1.81	3.56	1.96	-2.04*	.052
3.ความคิดยืดหยุ่น	12	2.76	4.17	9.68	1.93	7.96*	.000
4.ความคิดละเอียดลออ	24	6.72	4.36	14.68	2.08	10.02*	.000
เฉลี่ย		32.64	13.51	58.20	6.90	10.41*	.000
ร้อยละ		45.33		80.83			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงผลเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 32.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.51 คิดเป็นร้อยละ 45.33 และหลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 58.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.90 คิดเป็นร้อยละ 80.83 และผลทดสอบความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

1.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ทั้ง 3 ระยะ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระว่างรับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการแยกรายด้าน 4 ด้าน (คะแนนเต็ม 12 คะแนน)

ระยะของโครงการ	ความคิดสร้างสรรค์				รวม	ร้อยละ	คุณภาพ
	ความคิดริเริ่ม	ความคิดคล่องแคล่ว	ความคิดยืดหยุ่น	ความคิดละเอียดลออ			
ระยะที่ 1	1.40	1.60	1.40	1.50	5.90	49.17	พอใช้
ระยะที่ 2	2.40	2.17	1.88	2.14	8.59	78.33	พอใช้
ระยะที่ 3	3.00	2.20	2.40	2.80	10.40	86.67	ดี

จากตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยขณะได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ทั้ง 3 ระยะ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด

คือ ระยะที่ 3 ของโครงการ ระดับคุณภาพ ความคิดสร้างสรรค์ดี เท่ากับ ร้อยละ 86.67 คะแนนเฉลี่ยรองลงมาคือ ระยะที่ 2 ของโครงการ ระดับคุณภาพ ความคิดสร้างสรรค์พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 78.33 และคะแนนเฉลี่ยสุดท้ายคือ ระยะที่ 1 ของโครงการ ระดับคุณภาพ ความคิดสร้างสรรค์พอใช้ คิดเป็นร้อยละ 49.17 ดังนั้น จากการสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่ามีการพัฒนาขึ้นในทุกระยะของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

2.1 ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลคะแนนของแบบประเมินพัฒนาการด้านสังคมทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และค่าสถิติที่ใช้ทดสอบ (t-test) ดังตารางที่ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการแยกรายด้าน 4 ด้าน (n= 25)

พัฒนาการด้านสังคม	คะแนนเต็ม	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t-test	p-value
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1.การช่วยเหลือ	9	5.52	1.50	8.76	0.44	10.74*	.000
2.การให้ความร่วมมือ	9	4.24	1.26	8.68	0.85	14.26*	.000
3.การปฏิสัมพันธ์	9	4.76	0.97	8.80	0.50	20.65*	.000
4.การกล้าแสดงออก	9	5.80	1.80	8.52	0.65	8.39*	.000
เฉลี่ย		20.32	3.42	34.76	1.48	21.06*	.000
ร้อยละ		56.44		96.56			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงผลเปรียบเทียบพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 20.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.42 คิดเป็นร้อยละ 56.44 และหลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 34.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.48 คิดเป็นร้อยละ 96.56 และผลทดสอบความแตกต่างของพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

2.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

จากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนกลุ่มทดลองด้วยตนเอง พบว่า การสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านสังคมในระยะเริ่มต้น จนถึงระยะสรุปโครงการนี้ พบว่าเด็กมีแนวโน้มพัฒนาขึ้น ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) การช่วยเหลือ เด็กมีน้ำใจต่อผู้อื่น รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การให้คำแนะนำหรือสนับสนุนเด็กช่วยเหลือเพื่อนในการหยิบอุปกรณ์สิ่งของที่ต้องใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้เพื่อนปฏิบัติกิจกรรมได้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนกระทั่งเด็กช่วยเก็บอุปกรณ์ภายในกลุ่มหลังทำกิจกรรม

2) การให้ความร่วมมือ เด็กแสดงออกในการยอมรับฟังเด็กยอมรับข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติตามกฎ-กติกาในการทำกิจกรรมภายในกลุ่ม เด็กทำหน้าที่ของตนในกลุ่มด้วยความเต็มใจ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนจนสำเร็จ

3) การปฏิสัมพันธ์ เด็กมีพฤติกรรมที่ยอมรับฟังและสามารถทำงานร่วมมือกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยการให้คำแนะนำเพื่อนในการทำกิจกรรมและเข้าให้หน้าที่ของตนในฐานะเป็นสมาชิกกลุ่ม มีความประนีประนอมแก้ไขปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง

4) การกล้าแสดงออก เด็กมีพฤติกรรมของเด็กที่กล้าตัดสินใจและกล้าแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสดงออกทางวาจาและท่าทางด้วยความมั่นใจ มองและสบตาผู้อื่นในขณะพูดหรือแสดงออก และเด็กสามารถบอกหรือแสดงความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นรับรู้ด้วยความมั่นใจ

สรุปพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นการจัดกิจกรรมที่มุ้งเน้นให้เด็กปฐมวัยได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงที่พัฒนาขึ้นในทุกระยะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการทั้ง 3 ระยะ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย อภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นรูปแบบของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่เด็กสนใจเรียนรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยจัดให้มีกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ทั้ง 3 ระยะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดคล่องแคล่ว 3) ความคิดยืดหยุ่น และ 4) ความคิดละเอียดลออ ผู้วิจัยพบว่า เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ก่อนการจัดประสบการณ์ในระดับพอใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นรูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่นำกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ มาทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ศึกษาและมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ยิ่งส่งผลดีต่อกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Natchaya (2020) ได้ศึกษา

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของ Williams วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของ Williams และ2) ศึกษาความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยต่อการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนสาธิตคริสเตียนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1 เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์หลังจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) เด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมศิลปะอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.53, SD = 0.89) และสอดคล้องกับ Sineenat & Orathai (2021) ได้ศึกษาการส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากกล่องงานประดิษฐ์ ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 โรงเรียนอนุบาลกำแพงเพชร วัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 โรงเรียนอนุบาลกำแพงเพชร ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากกล่องงานประดิษฐ์ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชาย 18 คน และนักเรียนหญิง 13 คน รวมทั้งหมด จำนวน 31 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3/2 โรงเรียนอนุบาลกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร เขต 1 จังหวัดกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2562 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะความคิดสร้างสรรค์และหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 8.58 และ 11.71 ตามลำดับ หลังจากศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ครูพบว่าแนวทางการศึกษาทำให้คุณครูจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ตามแผนการเรียนการสอนของเด็ก ๆ เพื่อสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้าสรรค์ที่ได้รับการพัฒนาในตลอดระยะของระยะพัฒนาโครงการเด็ก ๆ มีผลงานใต้ท้องทะเลที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของงานกลุ่มร่วมกัน จากการเลือกทำกิจกรรมศิลปะหลากหลายรูปแบบ ซึ่งมีประเภทของการทำศิลปะ ได้แก่ การฉีก ตัด ปะ การปั้น และการประดิษฐ์ เกิดเป็นผลงานชิ้นใหม่และน่าสนใจ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลงานชิ้นใหม่ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของการทำงานกลุ่ม

2. พัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากการจัดประสบการณ์ของคุณครูช่วยในการพัฒนาและส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ประเด็น 4 ได้แก่ 1) การช่วยเหลือ 2) การให้ความร่วมมือ 3) การปฏิสัมพันธ์ และ4) การกล้าแสดงออก เพราะผู้วิจัยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยแบ่งให้เด็กทำชิ้นงานเป็นผลงานกลุ่ม ทั้ง 3 ระยะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เด็กทำกิจกรรมศิลปะร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย กล้าตัดสินใจ กำหนดข้อตกลง ปฏิบัติตามกฎ-กติกาในการทำกิจกรรมภายในกลุ่ม การมีน้ำใจต่อผู้อื่น รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การให้คำแนะนำหรือสนับสนุน มีความประนีประนอม กล้าแก้ปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันจนสำเร็จ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม ร่วมมือกัน จนเกิดเป็นผลงานที่แปลกใหม่

ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ของเด็กปฐมวัย ซึ่งสอดคล้องกับ Guilford (1967) กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องมีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหา เห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ ๆ ได้ง่าย มีความสามารถที่จะสร้างหรือแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Nutcharee (2018) ได้ศึกษาการพัฒนาด้านทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยจัดการเรียนรู้แบบไฮสโคปของเด็กโรงเรียนอนุบาลบ้านค่ายหมื่นแพ้ว จังหวัดชัยภูมิ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมมือและการแบ่งปันที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบไฮสโคป ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 3 - 4 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนอนุบาลบ้านค่ายหมื่นแผ้ว ตำบลบ้านค่าย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวไฮสโคป มีพัฒนาการ

ด้านสังคมโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสถิติระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความร่วมมือ และด้านการแบ่งปัน พบว่าระดับคะแนนพัฒนาการด้านสังคมทั้ง 2 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ฝึกให้เด็กรู้จักนำเอาธรรมชาติของตนเองที่มีอยู่มาใช้เก็บเกี่ยวความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวโดยเฉพาะความรู้อันจะเป็นพื้นฐานพัฒนาวุฒิภาวะทางสุนทรียภาพให้แก่ตน นอกจากนั้นเด็กยังได้ประสบการณ์ทางสังคมหรือความรู้ทางอ้อมที่ได้จากงานศิลปะ เช่น ประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือง่าย ๆ รู้จักวัสดุต่าง ๆ ซึ่งเด็กได้เกิดการพัฒนาพัฒนาการด้านสังคมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Pilaiporn & Chutikan (2021) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย วัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการด้านสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 1-2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเทศบาล 1 (เกริกกฤตยาอุปถัมภ์) จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 17 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน มีคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนจัดกิจกรรมเป็น 7.18 และ 1.42 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังจัดกิจกรรมเป็น 8.88 และ 0.33 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ควรจัดกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ มีการออกแบบกระบวนการที่พัฒนาและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดและหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย

1.2 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การพัฒนาพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ควรจัดกิจกรรมที่มุ้งเน้นให้เด็กปฐมวัยได้มีส่วนร่วมทำงานด้วยกันเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับการพัฒนาความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านพัฒนาการอารมณ์-จิตใจ เป็นต้น

2.2 ควรนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการจัดประสบการณ์แบบโครงการไปใช้กับระดับการศึกษาอื่น ๆ หรือนำไปใช้ร่วมกับวิชาอื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้น

2.3 การจัดประสบการณ์แบบโครงการระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ เป็นระยะที่สังเกตพฤติกรรมและบันทึกปัญหาต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของเด็ก ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ๆ นำไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และระยะที่ 3 สรุปโครงการ เด็กเกิดการพัฒนาตามกระบวนการของแนวคิดและทฤษฎี

References

Erikson, E. H. (2013). **Childhood and Society.** New York: Morton.

Guilford, J. P. (1967). **The Nature of human intelligence.** New York: McGraw-Hill.

Jariya, S. (2010). **kānphatthanā samphanthaphāp thāng sangkhom khǫng dek pathommawai doi kānchat kitchakam kān wat phāp tǫtœm chak phāp pa tit pen klum** [The Development of Social Relations of Young Children's Drawing with Collage Picture Activities in Group]. Master thesis, Srinakharinwirot University.

Jellen, G. & Urban, K. (1986). Test for Creative Thinking Drawing Production. **The Creative Child and Adult Quarterly.** 11(8), 107-155.

Ministry of Education. (2016). **laksut kānsuksā pathommawai Phǫ.Sǫ. sǫngphanhārǫihoksip** [Early childhood education curriculum 2017]. Bangkok: Ministry of Education.

Ministry of Public Health, Department of Health. (2021). **raingān kānsuksā patchai thi song phon tǫ phatthanākān khǫng dek dek pathommawai sǫngphanyisip'et** [Report on the study of factors affecting child development. Early childhood 2021]. Bangkok: CG Tool Company Limited

Natchaya, H. (2020). **kānphatthanā khwāmkhit sāngsan khǫng kok 'on wai rian duai kānchat kitchakam sinlapa sāngsan chak wi lǫ liam** [Creative Thinking Development of Preschool Children by Organizing Creative Art Activities Based on Williams]. Master' s thesis, Sakhon Nakhon Rajabhat University.

Nampung, L. (2016). **kānphatthanā thaksa kān kæ panhā chœng sāngsan doi næothāng khrong ngān samrap dek pathommawai** [The Development of Creative problem-solving skills by project approach for early childhood]. Master' s thesis, Silpakorn University.

Nutcharee, M. (2018). kānphatthanā khwāmkhit sāngsan duai C - K Theory: mummǫng chak phuchieochan læ naksuksā parinyā tri [The Social Development for Early Childhood Students by OrganizingHigh Scope Approach of Ban Khai Muen Pao Kindergarten School at Chaiyaphum Province]. **Journal of Education Sakon Nakhon Rajabhat University.** (1)1, 40-49. Retrieved from http://human.skru.ac.th/husoconference/conf1/pp16.pdf

Pilaiporn, S. & Chutikan, I. (2021). phon kānchat kitchakam sinlapa bæp klum thī mī phon to phatthanakān dān sangkhom khong dek pathommawai [Effects of group art activities on social development of young children]. **raingān sup nuangchak kān prachum wichakān radap chat samrap naksuksa mahawitthayalai ratchaphat Kamphæng Phet khrang thī nung** [Report from the 1st Academic Conference for Kamphaeng Phet Rajabhat University students]. Retrieved from https://research.kpru.ac.th/research2/pages/filere/2342021-03-04.pdf

Sineenat, B. & Orathai, A. (2021). Kānsongsœmthaksakhwamkhitsangsan khong dekpathomwai doikitkamsinlapasangsan chakkon'ongngānpradit khongnakriannong nubānpithī Sām/song Rongrian'anubān kamphængphet [Promoting creative thinking of early childhood by creating creative art activities from craft boxes Of Kindergarten students Year 3/2 Anuban Kamphaengphet School]. **raingān sup nuangchak kān prachum wichakān radap chat samrap naksuksa mahawitthayalai ratchaphat Kamphæng Phet khrang thī nung** [Report from the 1st Academic Conference for Kamphaeng Phet Rajabhat University students]. Retrieved from https://research.kpru.ac.th/research2/pages/filere/1912021-03-04.pdf

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

EVALUATION OF THE RESULTS OF THE ECOTOURISM MANAGEMENT BY THE COMMUNITY IN YANSUE SUB-DISTRICT, KANTANG DISTRICT, TRANG PROVINCE

ภรณีย ยี่ถิ้น[1] และเกษตรชัย และหีม[2]
Poranee Yeetin[1] and Kasetchai Laeheem[2]

[1,2] สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
[1,2] Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University
E-mail: poranee.y14@gmail.com

Received: February 19, 2024
Revised: May 22, 2024
Accepted: June 5, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ศึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน คัดเลือกจากคนในชุมชนที่เข้าร่วมการจัดการท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนได้เสีย เข้าร่วมการปฏิบัติการด้วยกิจกรรม การทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนใช้ระยะเวลา 3 เดือน ทำการประเมินกลุ่มเป้าหมายทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติการ โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ทำการวิเคราะห์สถิติหาค่าการทดสอบทีที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน วิเคราะห์ร่วมกับผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า หลังการปฏิบัติการทดลองจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนคนในชุมชนมีความคิดเห็นเชิงบวกเพิ่มขึ้นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .001 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.53 ค่าเฉลี่ยด้านการจัดการ 0.49 ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม 0.61 ค่าเฉลี่ยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ 0.18 ค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว 0.86 ผลการปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว สนับสนุนให้ชุมชนสามารถการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวมากที่สุด ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

คำสำคัญ

การประเมินผลการปฏิบัติการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ABSTRACT

This research aimed to study the implementation results of ecotourism management in Yansue Sub-district, Kantang District, Trang Province. The study involved a group of 15 informants selected from a group of people who were involved in community-based tourism management and the stakeholders participated in eco-tourism management activities. This ecotourism management took 3 months. Before and after implementation, the target group was assessed by using research tools, which included an assessment form on ecotourism management by community in Yansue Sub-District, Kantang District, Trang Province. The data were analyzed using the paired samples t-test and the results from interviewing the opinions of community members and stakeholders.

The study found that after the ecotourism management experimental activities, the community members had significantly increased their positive opinions regarding the potential of tourism management in the community at the .001 level of statistical significance. The overall average increased by 0.53 while the averages for tourism management; the awareness of values and conservation of natural, environmental and cultural resources; the marketing and public relations; and the development of human resources in tourism increased by 0.49; 0.61; 0.18; and 0.86 respectively. The results of ecotourism management by the community have contributed to the development of tourism management, and supporting the community's ability to systematically accommodate tourists. The participatory process involving community members generated maximum benefits for local residents and relevant stakeholders.

Keywords

Evaluation of the Results, Community-Based Tourism, Ecotourism

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งซึ่งช่วยกระตุ้นการหมุนเวียนเงินตราให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีความหลากหลายดึงดูดความสนใจของทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (ปี 2566-2570) ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของระบบการจัดการท่องเที่ยวภายในประเทศ พัฒนาให้มีความทันสมัยผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ แต่ยังคงมีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานพร้อมตั้งรับทุกสถานการณ์ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนระบบการท่องเที่ยว บูรณาการภาคบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน สร้างกลไก

ในการขับเคลื่อนที่เป็นเอกภาพ ผ่านการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาคม ควบคู่ไปพร้อมกับการกำกับดูแลการดำเนินงาน การประเมินผลการพัฒนาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับทิศทางของเป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และลดผลกระทบอันอาจจะเกิดจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและการบริการดังกล่าว ภายใต้การดำเนินงานร่วมกันของทุกภาคส่วน (National Tourism Policy Committee, 2022)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ เอื้อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยว กระตุ้นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ทั้งการนำอัตลักษณ์ชุมชน ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศท้องถิ่น สร้างสมดุลและความยั่งยืนของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชม สนับสนุนการกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม มีการนำทรัพยากร วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นรากเหง้าของสังคมมาเป็นสิ่งดึงดูดใจในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ดี รายได้ที่เพิ่มเข้ามาถูกกระจายตัวให้แก่ผู้มีส่วนร่วมอย่างไม่เท่าเทียม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อสังคมและกลุ่มคนในพื้นที่ การสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่จึงเป็นหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกระจายผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้ลดน้อยลง (Likitsarun, 2019) นอกจากนี้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ทุนทางสังคม และทุนทางธรรมชาติ ในการสร้างรายได้ในการท่องเที่ยว มีการเสื่อมโทรมและถูกนำไปใช้ในการท่องเที่ยว หากไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และขาดความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมระดมความคิด มุมมองของการบริหารจัดการจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาจส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง และสร้างข้อขัดแย้งขึ้นภายในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาแก่คนในสังคมได้ (Ungjarean & Na Thalang, 2017)

ภายใต้ฐานคิดดังกล่าว การดึงเอาต้นทุนที่มีในพื้นที่มาจัดระบบเพื่อกำหนดให้เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว จำเป็นจะต้องอยู่ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะช่วยกันกำหนดกฎเกณฑ์ ระบบการจัดการ แนวทางของการสร้างความยั่งยืนให้แก่ทรัพยากรที่มีเพื่อการใช้ประโยชน์ระยะยาว จำเป็นจะต้องเข้าใจฐานทรัพยากรดั้งเดิมที่ชุมชนของตนเองมีอยู่ เพื่อรวบรวมและพัฒนาเป็นองค์ความรู้ ทั้งเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ให้ได้การจัดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ และเพื่อนำเสนอบริบทของพื้นที่ท่องเที่ยว ทำการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยว บนพื้นฐานของรากเหง้า ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งเพื่อการกำหนดเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยว การกำหนดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย การกำหนดขีดความสามารถทางการรองรับ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ฯลฯ และเพื่อลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลเชิงลบต่อคนในชุมชน (National Economic and Social Development Board in North-East, 2013) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจึงเป็นโอกาสที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน กระตุ้นการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ การเพิ่มกิจกรรมการผ่อนคลายความเครียดให้คนในสังคม

ตำบลย่านซื่อ เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นของทรัพยากรท้องถิ่น มีระบบนิเวศริมฝั่งแม่น้ำที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ใกล้ตัวเมือง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวก อีกทั้งมีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

ที่ยาวนาน ซึ่งปรากฏหลักฐานที่เกี่ยวเนื่องกับการตั้งเมืองตรัง อีกทั้งยังมีความหลากหลายของทรัพยากรในพื้นที่ สามารถสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่จะนำมาใช้เป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยว (Sungayut, 2011) ปัจจุบันการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านซื่อเป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มุ่งเน้นการคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพยากรหรือระบบนิเวศในพื้นที่ จากบริบทดังกล่าวย่านซื่อ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพสามารถช่วยในการพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างและกระจายรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และสมาชิกชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนย่านซื่อ พบว่าตำบลย่านซื่อได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในลุ่มแม่น้ำตรัง อย่างไรก็ดีภายในชุมชนไม่ได้มีการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของสมาชิกชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง (Pseudonym, 2019; Pseudonym), 2019; Pseudonym), 2020) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และได้ออกแบบกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน ในการกำหนดการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ จึงมุ่งเน้นการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายใต้ความต้องการของชุมชน ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรในชุมชนในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งนำเสนอวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนย่านซื่อ ภายใต้กรอบของความร่วมมือของชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ มุ่งเน้นการดำเนินงานที่กระตุ้นความมีส่วนร่วมของผู้ที่ได้รับผลประทบทั้งเชิงบวกและลบต่อปัญหาและการจัดการด้านใดด้านหนึ่ง โดยนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านั้น เข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบเป้าหมายในการแก้ไขและพัฒนา รวมไปถึงขั้นตอนของการออกแบบแนวทางการแก้ไขและพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหา หรือผู้ที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หรือบริบททางสังคมนั้น อย่างไรก็ดีเมื่อมีการออกแบบและพัฒนาเกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ทราบสภาพและผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนา นำไปสู่การปรับปรุงแผนและกิจกรรมในการดำเนินการให้เกิดขึ้น

การประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ จึงถือเป็นหนึ่งกระบวนการในการสะท้อนผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยกำหนดแบบประเมินผลการปฏิบัติการซึ่งสอดคล้องตามกรอบกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวของตำบลย่านซื่อ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการ ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว การประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวช่วยให้ทราบว่าหลังจากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนได้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพื่อช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวของกับการจัดการท่องเที่ยว สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม และความต้องการของ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน อีกทั้งสามารถนำเครื่องมือที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวได้ในครั้งถัดไป นอกจากช่วยเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน ยังช่วยลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในพื้นที่

ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นทำการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผ่านมุมมองของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นเชิงต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งภาพรวม และรายด้าน อาทิ ด้านการจัดการ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรังหลังจากปฏิบัติการในมุมมองของผู้ปฏิบัติการอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยนี้ คือกลุ่มของคนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ กลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ปราชญ์ชุมชน ผู้เล่าเรื่องในชุมชน คนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวพื้นที่ตำบลย่านซื่อ ผ่านการประเมินศักยภาพของชุมชนภายหลังจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการท่องเที่ยว 2) ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม 3) การตลาดและการประชาสัมพันธ์ และ4) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ที่ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมีความเข้าใจในบริบทพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำนวน 3 ท่าน และแบบสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ทั้งนี้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ได้พัฒนาจากกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ทั้งนี้ได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการ

วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งมีค่า 0.657-1.00 และได้ทำการทดลองใช้กับกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนที่มีลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงเนิเวศในพื้นที่มกล้เคียง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.922

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้ (1) คัดเลือกและประเมินกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกชุมชนย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ที่เป็นกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสีย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนย่านซื่อ โดยผู้วิจัยดำเนินการประเมินการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ก่อนปฏิบัติการ (Pre-test) (2) ปฏิบัติการผ่านการใช้กิจกรรมการทดลองการท่องเที่ยว ตามรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่ได้กำหนดไว้ของสมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านในลุ่ม ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผ่านกิจกรรมการระดมสมองและการจัดเวทีชุมชน ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยใช้เวลาในการปฏิบัติการทั้งหมด 9 เดือน จำนวนการทดลอง 3 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน กิจกรรมนี้กลุ่มจะมีการทดลองท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทศึกษาดูงาน ทัศนศึกษา และกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบครอบครัว หรือกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีความชื่นชอบในการเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ รวมถึงเรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในชุมชนที่มีการผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (3) ประเมินการจัดการท่องเที่ยวหลังปฏิบัติการ (Post-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมอาร์ (R Program) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการจัดการท่องเที่ยวระหว่างก่อนและหลังปฏิบัติการโดยหาค่าทดสอบทีที่กลุ่มเป้าหมายไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired Samples t-test) ร่วมกับข้อมูลการสัมภาษณ์

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยยึดหลักจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยมีการขออนุญาตและขอความยินยอมในการขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมจากกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีการสอบถามตลอดการดำเนินการวิจัยทุกครั้งที่มีการดำเนินการจัดกิจกรรม และมีการให้กลุ่มสมาชิกท่องเที่ยวชุมชนลงลายมือชื่อในเอกสารใบพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นการยืนยันความจำนงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับการดำเนินการวิจัย รวมไปถึงการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากกิจกรรม จะมีการเก็บเป็นความลับไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือก่ออันตรายทั้งด้านทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ดำเนินการวิจัยที่ยึดความสะดวกในการจัดการของชุมชน และสมาชิกชุมชน นอกจากนี้ก่อนมีการดำเนินการวิจัย ได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเป้าหมายของการดำเนินการวิจัยให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวหลังปฏิบัติการโดยรวม พบว่าคนในชุมชนและผู้มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพิ่มขึ้นจากก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย การจัดการท่องเที่ยว 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการ ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งก่อนการปฏิบัติการกลุ่ม

ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวภาพรวม โดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 และหลังการปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวภาพรวม โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ซึ่งมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.54 (95 % Confidence Interval: C.I. เท่ากับ -0.94, -0.14) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนโดยรวมก่อนและหลังปฏิบัติการภาพรวม

การจัดการท่องเที่ยวฯ โดยรวม	$\bar{x}$	SD	n	Mean of the differences (95% C.I.)	t-test	*p* value
ก่อนการปฏิบัติการ	3.57	0.73	15	-0.54 (-0.94, -0.14)	-2.871***	0.012
หลังการปฏิบัติการ	4.10	0.10	15			

***p < 0.001

นอกจากนี้ สามารถสรุปความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ในรายด้านได้ดังนี้ความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวหลังการปฏิบัติการด้านการจัดการ พบว่าคนในชุมชนและผู้มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้านการจัดการ เพิ่มขึ้นจากก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านการจัดการ ประกอบไปด้วย โครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว (อาทิ กิจกรรมเที่ยววัดย่านซื่อ กิจกรรมแหลงเรื่องเมืองตรัง กิจกรรมเข้าใจป่าจาก กิจกรรมแลน้ำตาลจาก เป็นต้น) และกฎกติกา แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งก่อนการปฏิบัติการกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวด้านการจัดการโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 และหลังการปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านการจัดการโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ซึ่งมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.50 (95 % Confidence Interval: C.I. เท่ากับ -0.82, -0.10) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนก่อนและหลังปฏิบัติการรายด้าน

การจัดการท่องเที่ยวฯ	$\bar{x}$	SD	n	Mean of the differences (95% C.I.)	t-test	*p* value
ด้านการจัดการ						
ก่อนปฏิบัติการ	3.65	0.59	15	-0.50 (-0.82, -0.17)	-3.272***	p < 0.01
หลังปฏิบัติการ	4.14	0.10	15			
ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าฯ						
ก่อนปฏิบัติการ	3.88	0.68	15	-0.61 (-1.02, -0.20)	-3.214***	p < 0.001
หลังปฏิบัติการ	4.49	0.22	15			
ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์						
ก่อนปฏิบัติการ	2.81	1.29	15	-0.17 (-0.85, 0.50)	-0.553***	p < 0.001
หลังปฏิบัติการ	2.99	0.21	15			
ด้านการพัฒนาบุคลากรฯ						
ก่อนปฏิบัติการ	3.69	0.98	15	-0.86 (-1.42, -0.29)	-3.226***	p < 0.001
หลังปฏิบัติการ	4.55	0.18	15			

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็น ความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวหลังปฏิบัติการด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศและวัฒนธรรม พบว่าคนในชุมชนและผู้มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม เพิ่มขึ้นจากก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ฯ ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งก่อนการปฏิบัติการกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม โดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และหลังการปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ซึ่งมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.61 (95 % Confidence Interval: C.I. เท่ากับ -1.02, -0.20)

สำหรับความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวหลังปฏิบัติการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พบว่าคนในชุมชนและผู้มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพิ่มขึ้นจากก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้าน

การตลาดและการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย การแบ่งกลุ่มตลาดและเลือกตลาดเป้าหมาย กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดและจุดขาย และแนวทางการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ซึ่งก่อนการปฏิบัติการกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 และหลังการปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์โดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ซึ่งมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.17 (95% Confidence Interval: C.I. เท่ากับ -0.85, 0.50) ดังตารางที่ 2

ความคิดเห็นของคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวหลังปฏิบัติการด้านการพัฒนาบุคลาการทางการท่องเที่ยว พบว่าคนในชุมชนและผู้มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้านการพัฒนาบุคลาการทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรก่อนการปฏิบัติการ (การพัฒนาทักษะและองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว) การพัฒนาบุคลากรระหว่างการปฏิบัติการ (การพัฒนาทักษะวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาระหว่างการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยว) และการพัฒนาบุคลากรหลังการปฏิบัติการ (การแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้รับจากการปฏิบัติการและการประเมิน ติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อระบบนิเวศ และฐานทรัพยากรชุมชน) ซึ่งก่อนการปฏิบัติการกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ มีความคิดเห็นต่อศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวด้านการพัฒนาบุคลาการทางการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 และหลังการปฏิบัติการมีความคิดเห็นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านการพัฒนาบุคลาการทางการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ซึ่งมีความต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.86 (95 % Confidence Interval: C.I. เท่ากับ (-1.42, -0.29) ดังตารางที่ 2

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์คนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในการจัดการท่องเที่ยว ก่อนและหลังการปฏิบัติการวิจัย พบว่า คนในชุมชนเห็นว่า ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนหลังจากการปฏิบัติการท่องเที่ยว จากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นระบบมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาและอบรมความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว กิจกรรมพัฒนานักเล่าเรื่อง เข้าร่วมกำหนดและออกแบบกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวและเข้าร่วมพัฒนาและปฏิบัติการตามแผนกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้คนในชุมชนได้มีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้เข้าร่วมการจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นออกแบบแนวทางการจัดการท่องเที่ยว การปฏิบัติการตามแผน ไปจนถึงการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว อันนำไปสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ชุมชนได้ร่วมกำหนดแนวทางการจัดการฐานทรัพยากรในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่น ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมในชุมชน ทั้งต่อคนในชุมชนผู้เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับด้านที่คนในชุมชนมองว่ามีระดับการเพิ่มขึ้นของศักยภาพการจัดการที่น้อยที่สุดใน 4 ด้าน คือ ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงเพิ่มเติม เนื่องมาจากเป็นการทดลองดำเนินการ

ตามการปรับปรุงแผนพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่ได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ในช่องทางใหม่ อาทิ เฟสบุ๊คกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน หรือการทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์ยังไม่ได้มีจำนวนมาก อีกทั้งใช้จำเป็นต้องให้เวลาในการเผยแพร่ทำการตลาดและประชาสัมพันธ์ตามแนวทางที่กำหนดอีกระยะหนึ่ง คนในชุมชนจึงยังไม่ได้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงานดังกล่าวได้ชัดเจน

อย่างไรก็ดี จากการประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน พบว่าการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนช่วยในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบจากก่อนและหลังการปฏิบัติการ คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นตรงกันว่าช่วยในการเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีการเพิ่มศักยภาพจากก่อนการปฏิบัติการมากที่สุด ซึ่งการเพิ่มขึ้นของศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวช่วยในการสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของตำบลย่านซื่อ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน นอกเหนือจากช่วยกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ยังช่วยในการลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ของตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ช่วยสะท้อนและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว ภายใต้กระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการ และเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับทั้งมิติของการจัดการ มิติของการพัฒนาบุคลากร มิติของการกระตุ้นการมีส่วนร่วม มิติของการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น และมิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยรวมหลังการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ชุมชนมีความคิดเห็นว่าผลการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพต่อการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนปฏิบัติการ โดยคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้ฐานการอนุรักษ์และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรในชุมชน ทั้งทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ ทั้งต่อคนในชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอก และกลุ่มนักท่องเที่ยว

ภายใต้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน คนในชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง นั้น ส่งผลให้คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ การทดลอง และการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของตำบลย่านซื่อให้เกิดศักยภาพในการดำเนินงานสูงสุด สร้างความมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการตระหนักรู้ของคนในชุมชนในการเล็งเห็นถึงคุณค่าของฐานทรัพยากรของชุมชน เป็นการพัฒนารูปแบบในการจัดการทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการ ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรระบบนิเวศ และวัฒนธรรม ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ และด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว องค์ประกอบดังกล่าวถูกพัฒนาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่คนในชุมชนนำทรัพยากรที่มี

ในชุมชนมาเพื่อจัดการท่องเที่ยว สร้างและกระจายรายได้ให้ผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

กิจกรรมที่จัดขึ้นเกิดจากการร่วมกันประชุมระดมสมองระหว่างคนในชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนทุกภาคส่วน และนักวิชาการในพื้นที่ร่วมกันค้นหาแนวทางในการออกแบบเส้นทาง และโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับฐานทรัพยากรที่มีในชุมชน และทำการทดลองการจัดการท่องเที่ยวโดยนำนักท่องเที่ยวจำนวน 3 กลุ่ม เข้ามาทดลองในชุมชน และให้คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ได้มีโอกาสในการบริหารจัดการและต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งหลังจากกิจกรรมการทดลองการท่องเที่ยว จะมีการร่วมสรุปสิ่งที่พบเจอระหว่างการจัดการจัดกิจกรรมนำเที่ยว วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อลดปัญหาผ่านกระบวนการสะท้อนผลการปฏิบัติการ นำไปสู่การทดลองการจัดกิจกรรมการทดลองท่องเที่ยวในระยะต่อไป เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และพัฒนาปรับปรุงให้รูปแบบการท่องเที่ยวมีความทันสมัยสอดรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป้าประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวของคนในชุมชนที่อาจมีการปรับเปลี่ยนไปในอนาคต

อภิปรายผล

การประเมินผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง พบว่า การปฏิบัติการท่องเที่ยวก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการทดลองท่องเที่ยว ช่วยในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติการและการจัดเวทีชุมชน

ผลการประเมินการปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนภาพรวม ผลของการประเมินแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติการทางการท่องเที่ยวได้เพิ่มศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนทั้งภาพรวม และรายด้าน อย่างไรก็ดีเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ชุมชนเล็งเห็นว่าการปฏิบัติการช่วยพัฒนาด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนสูงที่สุด อย่างไรก็ดีการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการประสานการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการท่องเที่ยว บุคลากรทางการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งกลไกในการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความต่อเนื่อง และเกิดการพัฒนาให้เกิดความทันสมัย และสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม และความต้องการของทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klinmuenwai (2021) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการท่องเที่ยวส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านการออกแบบกำหนดการจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการกำหนด และออกแบบการรับผลประโยชน์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน และ Phayakkanant, Suphannafai, Kongjuk, Rabchan, Boonprasop, & Rungsawang (2021) ซึ่งได้มีการประเมินศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว อีกทั้งให้ความสำคัญกับการจัดการ การสร้างคุณค่าให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ประโยชน์ฐานทรัพยากรและองค์รู้ท้องถิ่นในการเพิ่มโอกาสทางการท่องเที่ยว เพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชนภาพรวมให้สูงขึ้น และมีความน่าสนใจ

ผลการปฏิบัติการช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการจัดการ พบว่า ผลการปฏิบัติการช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนในพื้นที่ให้เป็นระบบ ผ่านการกำหนดกลุ่มชุมชนท่องเที่ยว การพัฒนาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว และการนำโปรแกรมและเส้นทางการท่องเที่ยว มาทดลองใช้และปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยว และเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ฐานทรัพยากรชุมชนที่จำเป็นต้องมีการกำหนดการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ ตามแนวทางของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srisawat Rangsiwong & Yanuphrom (2016) และ Juansang (2020) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวที่มีการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรในพื้นที่ มีการร่วมกันกำหนดรายละเอียดของการจัดการเพื่อให้เป็นระบบ และสะดวกต่อการบริหารจัดการเอื้อในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ และลดผลกระทบของความขัดแย้งของการได้รับผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว

ผลการปฏิบัติการช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม พบว่า ผลการประเมินการปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษาสภาพและปัญหาของพื้นที่ร่วมกับนักวิจัย ไปจนถึงการออกแบบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว และการเข้าร่วมกิจกรรรมที่เกี่ยวข้องของชุมชน ทั้งกิจกรรมการพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยว กิจกรรมการพัฒนาด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วยสนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้คุณค่าและให้องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของชุมชนเป็นระยะ ตลอดการปฏิบัติการ (Department of Tourism, 2014) การ จึงเป็นผลทำให้ผลการประเมินด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม มีผลการประเมินที่มีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน สร้างความตระหนักรู้เป็นการนำไปสู่การสร้างความเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการร่วมตัดสินใจของชุมชน เพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการ (Freire, 1970) สอดคล้องกับงานของ Waiyakrud & Nuiplot (2023) ที่มองว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในชุมชนของตนเอง กระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของฐานทรัพยากรท้องถิ่นเหล่านั้นและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นผ่านการจัดการท่องเที่ยว

ผลการปฏิบัติการช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พบว่า ชุมชนประเมินผลการปฏิบัติการส่งผลต่อการพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดแนวทางการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยกำหนดให้เผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยวเพื่อทำการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และกระตุ้นการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในการช่วยกระจายข้อมูลทางการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน เป็นหนึ่งโอกาสในการช่วยสนับสนุนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดเครือข่ายทางการท่องเที่ยวของกลุ่ม

ที่เกี่ยวข้องในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lakpetch (2019) ที่มองว่าการตลาดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยว และการบริการ ถือเป็นการดำเนินงานด้านหนึ่งของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการท่องเที่ยว จะร่วมกันดำเนินงานผ่านกลไกความร่วมมือ ซึ่งจะมีการประสานงานโดยใช้ทรัพยากร และความรู้ความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ที่มีร่วมกันของเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Gutierrez, Lamoureux, Matus, & Sebunya, 2005; Kantamalajaroen, 2022) เพื่อให้เกิดการสนับสนุนทางการท่องเที่ยว ขยายเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพิ่มการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวให้ภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนย่านซื่อ สามารถส่งต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายทางการท่องเที่ยวที่ต้องการได้ในวงกว้าง

ผลการปฏิบัติการช่วยพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนประเมินผลการปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการปฏิบัติการเพื่อได้มาซึ่งรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ นอกจากนี้ยังมีการออกแบบและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะ และความรู้ให้แก่บุคลากรในชุมชนผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ จากทั้งการจัดกิจกรรมการอบรมโดยตรง และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งคนในชุมชนจะได้เรียนรู้การกำหนดแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวไปพร้อมกับเรียนรู้กระบวนการวิจัย ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องให้สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัย อีกทั้งกระตุ้นให้คนในชุมชนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ในการเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้ทักษะและองค์ความรู้ของตน ผ่านการให้เสนอทักษะ หรือความรู้ที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติมในเวทีประชุม สอดคล้องกับ Pongsakornrungsilp (2014) ในประเด็นของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการส่งเสริมและขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชน กลุ่มการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีศักยภาพในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ ให้แก่คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยว จึงเป็นหนึ่งในการเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวภาพรวมให้เพิ่มสูงขึ้นไปพร้อมกับการสร้างความต่อเนื่องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาว และงานวิจัยของ Promlung & Patthamaritthiku (2023) และ Losuwan (2023) ที่ส่งเสริมให้มีการสร้างจิตบริการในผู้ประกอบการและยกระดับการพัฒนาศักยภาพในการให้บริการทางการท่องเที่ยวของผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องซึ่งในที่นี้คือคนในชุมชนและเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง

ผลการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ภายใต้กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดจากความต้องการ และการมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการของชุมชน ซึ่งก่อนและหลังการจัดการท่องเที่ยว ได้มีการพัฒนาขึ้นทั้ง 4 ด้าน ซึ่งครอบคลุมมิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ด้านการจัดการซึ่งมุ่งเน้นควบคุมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้อยู่ภายใต้ระบบ กฎเกณฑ์ ข้อกำหนดภายในชุมชน ด้านการสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรม ช่วยสร้างความตระหนักรู้คุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรชุมชน ระบบนิเวศ วัฒนธรรมของชุมชน

ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยนำเสนอภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และช่วยกระจายข้อมูลที่เกี่ยวกับชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย และด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว ช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะสนับสนุนให้เกิดการจัดการท่องเที่ยว และเพิ่มคุณภาพในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และดูแลฐานทรัพยากรท้องถิ่นของตนให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การจัดการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมในระยะยาว แตกต่างกับงานวิจัยของ Visadsoontornsakul (2020) ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินศักยภาพของพื้นที่จากกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยขาดการให้ความสำคัญกับการจัดการด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวเป้าหมายให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งส่งผลให้องค์ประกอบที่ช่วยสร้างจุดขายและนำเสนอตัวตนของแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถูกกระจายหรือส่งต่อไปให้ถึงนักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะท่องเที่ยวในชุมชน

อย่างไรก็ดีจากการปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อจำเป็นต้องมีการติดตาม และประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเป็นระยะ โดยเฉพาะด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ที่ผลการประเมินการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสในการกระจายข้อมูลทางการท่องเที่ยวของตำบลย่านซื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ทันสมัย และมีข้อมูลที่ครบถ้วน สะดวกต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เพิ่มโอกาสในการกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่มุ่งให้ความรู้ และการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของฐานทรัพยากรชุมชนไปพร้อมกับการรับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ ควรมีนำผลการวิจัยไปใช้ในการกระตุ้นและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความต่อเนื่อง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและปัญหาอื่นที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นของคนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นกับกลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากช่วยให้สอดคล้องกับความต้องการในการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนแล้ว ยังเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนากิจกรรมที่สามารถกลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์โดยเฉพาะ

2. งานวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา และประเมินผลเกี่ยวกับระดับความตระหนักรู้ในคุณค่า ในการอนุรักษ์ฐานทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมชุมชน ทั้งจากมุมมองของคนใน

ชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการสร้างความตระหนักรู้ที่เหมาะสมกับชุมชนและนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะช่วยทำให้ส่งเสริม และย้ำเตือนเกี่ยวกับความสำคัญของฐานทรัพยากร ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์และนโยบาย

หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลย่านซื่อ และพื้นที่อื่นซึ่งมีบริบทใกล้เคียงสามารถนำแบบประเมินผลการปฏิบัติการไปทดสอบเพื่อใช้ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวของตำบลย่านซื่อ เมื่อมีการปรับปรุงหรือจัดกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบมุมมองของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน นอกจากนี้กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนอื่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีบริบททางการท่องเที่ยวใกล้เคียงกับตำบลย่านซื่อ สามารถนำแบบประเมินไปปรับใช้ในประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เข้าใจสภาพการณ์ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ นำไปสู่การกำหนดนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเป็นระบบ และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตำบลย่านซื่อ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หมายเลขโครงการ PHD/0227/2561 และผ่านการรับรองโครงการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ สาขาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลราชชนนี นครศรีธรรมราช รหัสโครงการ Ex-2-2563

References

Department of Tourism. (2014). **Khūmū̄ kān̄pramœ̄n mātrathān̄ khunnaphāp kān̄thoṇ̄gthiāo chœ̄ngniwet Phimkhrangthī̄Soṇ̄g** [Ecotourism quality standard assessment manual (2nd ed.)]. Bangkok: Office of Tourism Development, Department of Tourism, Ministry of Tourism and sport.

Freire, P. (1970). **Pedagogy of the oppressed**. New York: Continuum.

Gutierrez, E., Lamoureux, K., Matus, S. & Sebunya, K. (2005). **Linking Communities, Tourism and Conservation: A Tourism Assessment Process**. Conservation International and The George Washington University.

Juansang, P. (2020). **Kānpramœn sakkayaphāp khǫng chumchon nai kānphatthanā pen lǣng thǫngthīeo chœng Niwet lǣ watthanatham kǫrani suksā chum chon bā nathalong čhangwat ʻUbon Ratchathānī lǣ chum chon bā nathā wat čhangwat Sakon Nakhǫn** [The Potential Assessment of Communities for Ecotourism and Cultural Tourism Development, Case study of Banthalong Community, Ubon Ratchathani Province and Banthawat Community, Sakonnakhon Province]. Master's thesis. Silpakorn University.

Kantamalajaroen, A. (2022). **Kānphatthanā sakkayaphāp kānthǫngthīeo nai nǣothang kānthǫngthīeo 4.0 kǫrani suksā phūnthī tambon ʻamphœ Mǣ Tǣng čhangwat Chiang Mai** [Development of Tourism Potential for Tourism 4.0 Case Study of Kuedchang Sub District, Mae Taeng, Chiang Mai]. Master's thesis. University Maejo.

Klinmuenwai, K. (2021). Kānčhatkānthǫngthīao chœngniwet doikānmīsuānruām khǫngchumchon: Kranīsuksā chumchonbānsāmkhā Tambonhuāsuā ʻAmphœmǣthā Čhangwatlampāng [Ecotourism management by community participation: A case study of Baan Sam Kha community, Hua Suea sub-district, Mae Tha District, Lampang Province]. **Journal of Management Science Udon Thani Rajabhat University**. 3(2), 33-44.

Lakpetch, P. (2019**). Kānbǫrihān čhatkān khwāmrapphitchǫp tǫsangkhom chœngkonyut phūasang khunkhā yangyangyūn nai ʻutsāhakam thǫngthīao læbǫrikān** [Strategic Corporate Social Responsibility: Sustainable Value Creation for Tourism and Hospitality Industry]. Bangkok: National Institute of Development Administration.

Likitsarun, N. (2019). Sakyaphāp lǣngthǫngthīao naičhangwat phičhit [The Potentials of Tourism Attraction in Phichit Province]. **Journal of Thai Hospitality and Tourism**. 14(1), 28-41.

Losuwan, W. (2023). Kānphatthanā khunnaphāp kānthǫngthīeo chœng watthanatham nai čhangwat ʻĀng Thong [Development of Cultural Tourism Quality in Angthong Province]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 17(3), 158-174.

National Economic and Social Development Board in North-East. (2013). **Kānthoṇgthīao chœ̄ngniwet yāngyangyūn bonsēnthāng sīkhīao: Kranīsuksā phāktawan'oṭkchīangnūa** [Sustainable ecotourism on green route: Case study of North-east region]. Bangkok: The Office of National Economic and Social Development.

National Tourism Policy Committee. (2022). **Phænphatthanā kānthoṇgthīao hǣngchāt chabapthīSām Phoṣoṭ Soṇgphanyīsipsām Thưng Soṇgphanyīsipčhe**t [The 3rd National Tourism Development Plan (2023-2027)]. Ministry of Tourism and Sports.

Phayakkanant, S., Suphannafai, A., Kongjuk, P., Rabchan, P., Boonprasop, A. & Rungsawang, R. (2021). Kānphatthanā sakkayaphāp kānčhatkān thoṇgthīeo chum chon phā mai thoṭ mư tambon sawāī 'a phœ mưang Surin čhangwat Surin [The Potential Development of Hand-Woven Silk Community Tourism Management in Sawai Subdistrict, Mueang-Surin District, Surin Province]. **Thammasat Journal**. 40(2), 130-156.

Pongsakornrungsilp, P. (2014). Kānčhatkānkānthoṇgthīao doīchumchon yāngyangyūn: kornnī bānkhokkhai Čhangwa tphangngā [The Management of Sustainable Community-Based Tourism: The Case of Ban Kokekrai, Phang Nga Province]. **Veridian E-Journal Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)**. 7(3), 650-665.

Promlung, A. & Patthamaritthiku, T. (2023). Næothāng kānčhatkānthoṇgthīao yāngyangyūn naiChumchonmūsī 'amphœpākchoṇg Čhangwat nakhoṇ rātchasīmā [Sustainable Tourism Management Guidelines in Moo Si, Community Pakchong District, NakhonRatchasima Province]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 17(3), 238-248.

Pseudonym, C. (2020, June 14). Interview by **P. Yeetin** [Tape recording]. Yansue Community Tourism Member, Yansue Subdistrict, Kantang District, Trang Province. Trang.

Pseudonym, N. (2019, December 25). Interview by **P. Yeetin** [Tape recording]. Community member of Yansue Subdistrict, Kantang District, Trang Province. Trang.

Pseudonym, P. (2019, December 25). Interview by **P. Yeetin** [Tape recording]. Yansue Community Tourism Member, Yansue Subdistrict, Kantang District, Trang Province. Trang.

Srisawat, P., Rangsiwong, P. & Yanuphrom, J. (2016). **Kānsuksā konkai læsakyaphāp naikānchatkitkam kānthǫngthiao thāngthammachat yāngyangyūn naiphūnthī kǫchāng Tambonkǫchāng Changwattrāt** [The Study of Mechanism and Potential for Sustainable Nature-Based Tourism Activities Arrangement in Ko Chang Area, Ko Chang Sub-District, Trat Province]. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).

Sungayut, S. (2011). **Pakinakǫ watthanatham** [Cultural Heritage of Trang Province]. Bangkok: National Library Bureau, Department of Fine Arts, Ministry of Culture.

Ungjarean, R. & Na Thalang, C. (2017). Kānsuksā sakyaphāp kānthǫngthiao chœngniwet khǫngchangwat samutsākhǫn [Potential Factors of Eco-Tourism in Samutsakhon]. **Dusit Thani College Journal**. 11(1), 133-148.

Visadsoontornsakul, P. (2020). **Nǣothāng kānphatthanā sakkayaphāp kānthǫngthiao doi chumchon changwat Nakhǫn Ratchasimā** [Potentiality Development Approach for Community-Based Tourism in Nakhon Ratchasima Province]. Doctoral dissertation. University of Phayao.

Waiyakrud, K. & Nuiplot, N. (2023). Kānphatthanā kānthǫngthiao withī chumchon bon phūnthān sapphayākǫn chumchon tambon krachæng changwat Phra Nakhǫn Sī 'Ayutthayā [Development of Community Based Tourism (CBT) by Utilizing Local Resources of Krachaeng Sub- district, PhraNakhon Si Ayutthaya Province]. **Area Based Development Research Journal**. 15(2), 168-181.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครู ในประเทศไทย

AN AFFECTING OF SELF-EFFICACY IN PERSONAL FINANCIAL PLANNING TO TEACHER'S FINANCIAL FREEDOME IN THAILAND

วัลลพ ล้อมตะคุ
Wanlop Lomtaku

สาขาวิชาการเงินและการลงทุน คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Finance and Investment, School of Business and Communication Arts, University of Phayao
E-mail: wanlop.lo@up.ac.th

Received: July 25, 2023
Revised: November 28, 2023
Accepted: December 12, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูในประเทศไทย ระหว่างกลุ่มที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงิน 2) ศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย และ 3) ศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่ออัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 862 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัดส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน การทดสอบค่าที และแบบจำลองโลจิตแบบสองทางเลือก

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน แต่มีอัตราส่วนความอยู่รอด ทำงานอยู่ในโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพศหญิง อายุระหว่าง 50-59 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท กลุ่มตัวอย่างที่มีอิสรภาพทางการเงิน กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลไม่แตกต่างกัน 2) แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินฯ มีความเหมาะสม โดยมีความแม่นยำในการทำนายการมีอิสรภาพทางการเงิน ได้ถูกต้องถึง ร้อยละ 91.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินฯ คือ ภูมิภาคในการทำงาน และ 3) แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอดฯ มีความเหมาะสม โดยมีความแม่นยำในการทำนายอัตราส่วนความอยู่รอดฯ ได้ถูกต้องถึง ร้อยละ 90.3 และปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอดฯ คือ ภูมิภาคในการทำงาน

คำสำคัญ

การรับรู้ความสามารถของตนเอง การวางแผนการเงินส่วนบุคคล อิสรภาพทางการเงิน อัตราส่วนความอยู่รอด

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) compare the level of self-efficacy in personal financial planning between teachers who had financial freedom and those who did not, 2) study the effects of self-efficacy in personal financial planning on teacher' financial freedom in Thailand, and 3) study the effects of self-efficacy in personal financial planning on teacher' survival ratio in Thailand. The study was quantitative research. A survey questionnaire was used to collect data from the samples of 862 teachers including teachers who had financial freedom and those who did not. The data were analyzed using mean, standard deviation and binary logistic regression analysis.

The research findings were as follows: 1) Most of the teachers who answered the questionnaire had no financial freedom but had survival ratio. They live in Northeastern region, and are female, aged 50-59 years old, married and hold a bachelor's and master's degree. The group who had financial freedom and those who did not, were not significantly different in terms of the level of self-efficacy in financial planning, 2) The model of the factors affecting of self-efficacy in personal financial planning on teachers' financial freedom in Thailand was suitable and was 91.1% accurate for predicting the financial freedom. Moreover, the factor that significantly affected the teachers' financial freedom was the region of workplace, and 3) the model of the effects of self-efficacy in personal financial planning on teachers' survival ratio in Thailand was suitable and was 90.3% accurate for predicting the survival ratio. The factor that significantly affected teachers' survival ratio was also the region of workplace.

Keywords

Self-efficacy, Financial Planning, Financial Freedom, Survival Rate

ความสำคัญของปัญหา

ประชาชนในประเทศไทยจำนวนมากยังมีปัญหาเรื่องการเงินไม่พอใช้ ยังมีการกู้หนี้ยืมสิน โดยเฉพาะข้าราชการครูจำนวนไม่น้อยที่กำลังประสบปัญหาหนี้สิน ข้อมูลจาก The standard (2020) พบว่า ครูในประเทศไทยเป็นหนี้เฉลี่ยรายละ 3 ล้านบาท โดยแยกออกเป็นหนี้การฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนสมาชิกคุรุสภา (ช.พ.ค.) 4 แสนล้านบาท กับหนี้สหกรณ์ครู 7 แสนล้านบาท รวมแล้วเป็น

เงินกว่า 1.1 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16 ของหนี้ทั้งประเทศ ซึ่งปัญหาหนี้สินของครูในปัจจุบันถือว่ายังอยู่ในขั้นวิกฤต ยิ่งไปกว่านั้นจากสถิติพบว่ามีครูประมาณ 4 แสนราย หรือคิดเป็นร้อยละ 80 ของครูทั่วประเทศเป็นหนี้สินท่วมตัว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความต้องการในปัจจัย 4 สูงขึ้น ภาระครอบครัวมากขึ้น ความไม่มีวินัยของครู และความไม่มีวินัยของสถาบันการเงิน

จากสถานการณ์สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความผันผวนสูง ภาวะเศรษฐกิจมีความไม่แน่นอน คาดเดาได้ยาก หลายอาชีพมีรายได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่มีความมั่นคง ผู้คนมีอายุยืนยาวมากขึ้น สังคมโลกกำลังมุ่งเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่มีอัตราการพึ่งพิงผู้อื่นสูงขึ้นเรื่อย ๆ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ในระดับต่ำที่สุดในประวัติศาสตร์ จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้ “การวางแผนการเงิน” ถูกให้ความสำคัญจากผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ (Avenger Planner, 2020) การวางแผนการเงินส่วนบุคคล (personal financial planning) คือ การทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิต (life goals) ของบุคคล โดยผ่านการบริหารและการวางแผนทางการเงิน ซึ่งถูกออกแบบมาสำหรับแต่ละบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องตั้งแต่การวางแผนข้อมูลทางการเงินของบุคคล กำหนดวัตถุประสงค์ ตรวจสอบฐานะการเงินในปัจจุบัน กำหนดกลยุทธ์และแผนทางการเงินเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวในอนาคต (Sektrakul, 2010)

การดำรงชีวิตให้มีความสุขในระยะยาวนั้น คนเราควรมีแผนทางการเงินที่ดี ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เพราะต้องยอมรับว่า มิติของการมองชีวิต มีมิติทางด้านการเงินอยู่ด้วย การที่จะบรรลุเป้าหมายหลาย ๆ ประการในชีวิต ส่วนใหญ่ต้องมีการเตรียมเงินทองไว้ให้เพียงพอ เพื่อไม่ให้ชีวิตมีความลำบาก ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในชีวิตอย่างหนึ่ง การสามารถบรรลุทั้งเป้าหมายหลักและเป้าหมายรองของชีวิตด้วยแผนทางการเงินแบบนี้ จะทำให้การดำรงชีวิตเป็นไปแบบมีทิศทาง เกิดความมั่นคงในชีวิตทั้งในด้านการเงินและครอบครัวในที่สุด แม้ว่าเป้าหมายในชีวิตของคนเราจะมีอยู่หลายเป้าหมาย แต่เป้าหมายหลักที่แทบทุกคนใฝ่ฝันที่จะบรรลุคือ “การมีอิสรภาพทางการเงิน (financial freedom)” ซึ่งหากลองนึกถึงการที่เราไม่ต้องทำงาน แต่ยังมีเงินใช้โดยที่ไม่เดือดร้อน หรือเรายังรักที่จะทำงาน แม้จะยังได้เงินเดือน แต่เราได้พ้นจากสภาพที่ต้องอาศัยเงินเดือนเป็นหลักในการดำรงชีวิต

อิสรภาพทางการเงิน คือ การที่คนเรามีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายตามสมควรแก่อัตภาพ โดยไม่ต้องพึ่งพาใครมากจนเกินไป และไม่ต้องหวาดผวากับปัญหาเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ว่าจะมีไม่พอกับการจับจ่ายใช้สอยเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในอนาคต (Sektrakul, 2010) วิธีที่จะวัดว่ารวยหรือมีอิสรภาพทางการเงิน สามารถพิจารณาได้จาก อัตราส่วนความมั่งคั่ง (wealth ratio) ซึ่งคำนวณได้จาก รายได้จากสินทรัพย์ หารด้วย รายจ่าย โดยหากอัตราส่วนความมั่งคั่งมากกว่า 1 แสดงว่า แม้ว่าเราจะไม่ทำงาน เราก็มีรายได้มาครอบคลุมค่าใช้จ่ายได้ สถานการณ์เช่นนี้ นี่เองที่เรียกว่า “อิสรภาพทางการเงิน” ทั้งนี้ รายได้จากสินทรัพย์ในที่นี้ คือ รายได้ที่มาจากทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เราสะสมไว้ เช่น เงินฝาก หุ้น ตราสารหนี้ กองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์ ทองคำ เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวนี้บ่งบอกว่า คนที่จะเป็นเศรษฐีได้ต้องมีการลงทุนในทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้ได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ดังนั้น ทรัพย์สินลงทุนต่าง ๆ จึงเป็นฐาน

ของความมั่งคั่งที่นำไปใช้ต่อยอดความมั่งคั่งให้เพิ่มสูงขึ้นไปอีก ยิ่งอัตราส่วนนี้มากกว่า 1 ไปเท่าใด ระดับความมีอิสรภาพทางการเงินก็สูงมากขึ้นเท่านั้น

การสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน มาจากการตัดสินใจหลาย ๆ อย่างของบุคคล ปัจจัยจูงใจภายในปัจจัยหนึ่งที่จะอาจส่งผลต่อการการวางแผนทางการเงินเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางการเงิน และการมีอิสระภาพทางการเงิน คือการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy Theory: SET) ที่นำเสนอโดย Bandura ในปี ค.ศ. 1977 (Bandura, 1977) กล่าวว่า บุคคลจะแสวงหาสิ่งที่ตรงกับความต้องการ และเลือกทำกิจกรรมที่มีความท้าทายซึ่งมาจากแรงจูงใจภายใน (Eccies, 2003) ซึ่งแรงจูงใจภายในจะดำรงอยู่เมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าตนมีความสามารถและมีอิสระกำหนดได้ด้วยตนเอง ซึ่งตรงกับนิยามการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Bandura, 1986) ที่ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการประเมินของคน เกี่ยวกับความสามารถของเขาในการสร้างและบริหารจัดการการกระทำที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุผลงานที่กำหนดไว้ การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรเหตุที่สำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการทำพฤติกรรมของคน ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างมากจากความเชื่อในความสามารถของเขาว่าจะสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้ (Bandura, Adams, Hardy & Howells, 1980)

ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง มาจากทฤษฎีการรับรู้สังคม (Social Cognitive Theory: SCT) โดยทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีส่วนในการอธิบายความสัมพันธ์ที่หลากหลายระหว่างความเชื่อ เจตคติ ความตั้งใจ และพฤติกรรม โดยมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายในด้านที่เกี่ยวกับสุขภาพ เช่น กิจกรรมทางกายภาพและสุขภาพจิตในวัยรุ่น (Annesi, 2005; Stanley & Maddux, 1986) และการออกกำลังกาย (Gyurcsik & Brawley, 2000; Rodgers & Brawley, 1996). การรับรู้ความสามารถของตนเอง สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท (Lee, 2009) ได้แก่ 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองที่จำกัดอยู่ในงานเฉพาะด้าน หรือการรับรู้ความสามารถของตนเองที่เฉพาะเจาะจง (Specific self-efficacy) 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการกับความต้องการที่มีขอบเขต หรือสถานการณ์ใหม่ (General self-efficacy) และ 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองที่ไม่ได้เจาะจงที่งานใดงานหนึ่ง และไม่ได้ครอบคลุมการรับรู้ความสามารถโดยทั่วไป (Middle ranged self-efficacy) ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครู ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้น จึงถือว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในงานวิจัยนี้ เป็นการรับรู้ความสามารถของตนเองที่เฉพาะเจาะจง โดยครูจะมีการประเมินความสามารถของตนเองก่อนว่า ตนเองมีความสามารถที่จะวางแผนการเงินส่วนบุคคลของตนเอง ได้หรือไม่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การมีอิสระภาพทางการเงิน

จากการที่ครูเป็นอาชีพที่มีหนี้ค่อนข้างมากนั้น อาจเป็นผลมาจากครูไม่มีความสามารถในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของตนเองและครอบครัวหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาระดับของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลและการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย ทั้งนี้

ผลการวิจัยที่ค้นพบจะเป็นประโยชน์ต่อครู ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับทราบและส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครูในประเทศไทยมีการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีอิสรภาพทางการเงินต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ครูในประเทศไทย กลุ่มที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงิน มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
2. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย หรือไม่ อย่างไร
3. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูในประเทศไทย ระหว่างกลุ่มที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงิน
2. เพื่อศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่ออัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย :

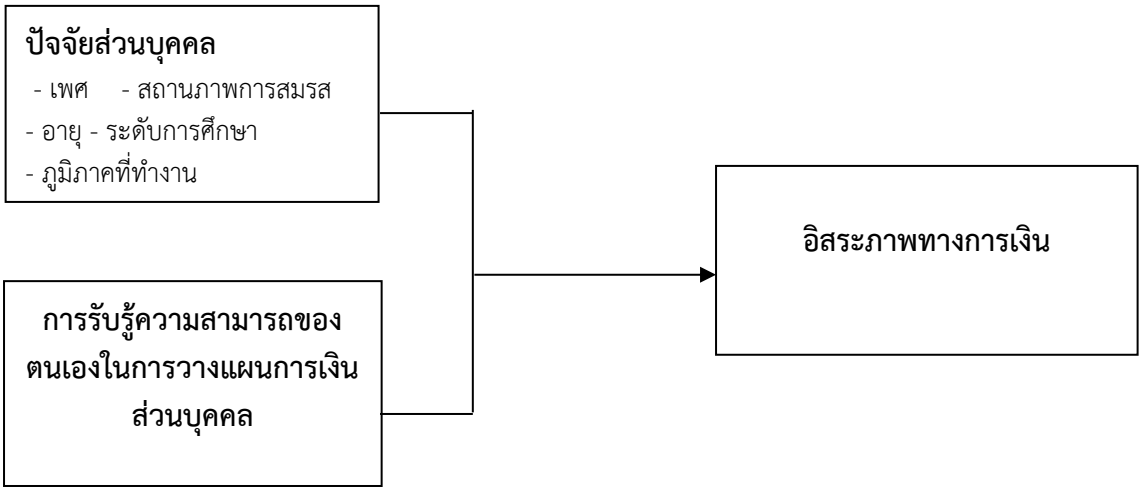

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยปัจจัยที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครู ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Method) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ครูในประเทศไทย ที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ จำนวน 373,442 ราย (Government Pension Fund, 2021) ข้อมูล ณ 31 สิงหาคม 2564

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในประเทศไทย ที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ จำนวน 373,442 ราย โดยใช้วิธีการ คำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ที่ช่วงความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และมีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.05 มาคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย อย่างน้อยเท่ากับ 400 คน โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) แบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างทั้งในกลุ่มครูที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงินตามภูมิภาค จังหวัด และอำเภอ ตามลำดับ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมประชากรทั้งประเทศ หลังจากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างในแต่ละภูมิภาคด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยกระจายแบบสอบถามแบบออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่างคือครู ผ่านเว็บไซต์ กลุ่ม Facebook และกลุ่มแอปพลิเคชันไลน์ของกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) โดยผู้วิจัยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของ กบข.ที่ช่วยกระจายแบบสอบถาถมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มีการตอบกลับของแบบสอบถามครอบคลุมทุกภูมิภาคในประเทศไทย และมีกลุ่มตัวอย่างตอบกลับแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 862 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 การรับรู้ความสามารถของตนเองในวางแผนการเงินส่วนบุคคล (Self-efficacy to planning personal finance) พัฒนาขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura (1986) ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยการหาค่า IOC (Index of item objective congruence) ซึ่งได้ทำการส่งแบบสอบถามให้อาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยแต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญกันคนละด้านใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้านจิตวิทยา และด้านการเงิน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย จำนวน 6 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยเรื่องนี้ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากประชากร คือ ครูที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ จำนวน 373,442 ราย

โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ในการช่วยกระจายแบบสอบถามแบบออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ ของ กบข. เช่น เว็บไซต์ กลุ่ม Facebook Line Official เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้สถิติพรรณนา และสถิติอนุมาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ ในประเทศไทย ระหว่างกลุ่มที่มีอิสรภาพทางการเงินกับกลุ่มที่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าที (t-test)

3) การวิเคราะห์ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงิน และอัตราส่วนความอยู่รอดของครูที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ ในประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (Logistic Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดให้ 1 คือ มีอิสรภาพทางการเงิน และ 0 คือ ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน ส่วนตัวแปรอิสระที่พิจารณาในการศึกษานี้ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และการรับรู้ความสามารถของตนเองในวางแผนการเงินส่วนบุคคล ซึ่งจะจัดอยู่ในรูปแบบอรรถประโยชน์ สามารถแสดงได้ดังนี้

$$Z = \beta_0 + \beta_1 GENDER + \beta_2 AEG + \beta_3 MS + \beta_4 ED + \beta_5 REG + \beta_6 SET + \varepsilon$$

เมื่อ Z คือ อรรถประโยชน์ของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

β_0 ,β_1 ,... ,β_6 คือ สัมประสิทธิ์ที่แสดงอิทธิพลของตัวที่ I ที่มีต่อตัวแปรตาม

Gender คือ เพศ

Age คือ อายุ

MS คือ สถานภาพ

ED คือ ระดับการศึกษา

Region คือ ภูมิภาคในการทำงาน

SET คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองในวางแผนการเงินส่วนบุคคล

ε คือ ค่าความแตกต่างหรือความคลาดเคลื่อน

และนำฟังก์ชั่นอรรถประโยชน์ไปคำนวณหาความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะเลือกการมีอิสรภาพทางการเงิน ในรูปแบบความน่าจะเป็นดังสมการต่อไปนี้

$$P(y) = e^z / [1+e]^z$$

เมื่อ P(y) คือ ความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะเลือกการมีอิสระภาพทางการเงิน

e คือ ค่าล็อกธรรมชาติมีค่าประมาณ 2.718

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูที่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญ ในประเทศไทย จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 862 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างครูส่วนใหญ่ ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน (ร้อยละ 91.0) แต่ส่วนใหญ่มีอัตราส่วนความอยู่รอด (ร้อยละ 90.4)

กลุ่มตัวอย่างครูส่วนใหญ่ ทำงานอยู่ในโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 40.8) เพศหญิง (ร้อยละ 62.5) อายุระหว่าง 50-59 ปี (ร้อยละ 41.9) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 53.5) จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท (ร้อยละ 48.7 และ 48.5 ตามลำดับ)

ผลการวิจัยเรียงตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

1. ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูในประเทศไทย ระหว่างกลุ่มที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงิน ไม่แตกต่างกัน ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ “ฉันเชื่อว่า การมีอิสรภาพทางการเงิน (มีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายตามสมควรแก่อัตภาพ) เป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินกว่าที่ฉันจะมีได้” รองลงมา ได้แก่ 1) “ฉันเชื่อว่า ฉันสามารถมีอิสรภาพทางการเงินได้ จากการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล” 2) “ฉันเชื่อว่า การวางแผนทางการเงิน เพื่อการมีอิสรภาพทางการเงิน เป็นสิ่งที่ไม่ยากเกินความสามารถของฉัน” ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	**รวม (862 คน)**			**คนที่มีอิสรภาพทางการเงิน (78 คน)**			**คนที่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน (784 คน)**			**t-test**
	$\bar{x}$	SD	**แปลผล**	$\bar{x}$	SD	**แปลผล**	$\bar{x}$	SD	**แปลผล**	**Sig.**
SET	**4.95**	**0.82**	**มาก**	**4.94**	**0.82**	**มาก**	**5.07**	**0.77**	**มาก**	**0.185**
SE01	5.20	0.98	มากที่สุด	5.20	1.00	มากที่สุด	5.26	0.83	มากที่สุด	0.560
SE02	5.04	1.00	มาก	5.03	1.01	มาก	5.10	0.89	มาก	0.544
SE03	5.12	0.94	มาก	5.10	0.95	มาก	5.27	0.80	มากที่สุด	0.136
SE04	4.90	0.96	มาก	4.88	0.96	มาก	5.04	0.96	มาก	0.169
SE05	4.64	1.04	มาก	4.63	1.05	มาก	4.77	1.02	มาก	0.267
SE06	4.79	1.00	มาก	4.78	1.00	มาก	4.96	1.01	มาก	0.119

2. ผลการศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครู ในประเทศไทย โดยใช้แบบจำลองโลจิตสองทางเลือก

(Binary logit model) ผลการพัฒนาแบบจำลองพบว่า ตัวแปรสถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ มีอิทธิพลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 0.01 0.05 และ 0.01 ตามลำดับโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient) ลดลง เท่ากับ -0.915 (p = 0.400) -0.948 (p = 0.387) -0.964 (p = 0.381)-1.590 (p = 0.204) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมีสมการดังนี้

Z = -2.899 -0.915*Region2 -0.948***Region3 -0.964**Region4 -1.590***Region5

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติของแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงิน ของครูในประเทศไทย

รหัส	ชื่อตัวแปรอิสระ	Coefficient	S E	P-value	Exp(B)
Constant		-2.899	1.111	0.009	0.055
Region1	กรุงเทพฯ และปริมณฑล		0.039		
Region2	ภาคกลางและภาคตะวันตก	-0.915*	0.471	0.052	0.4
Region3	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.948***	0.347	0.006	0.387
Region4	ภาคเหนือ	-0.964**	0.407	0.018	0.381
Region5	ภาคใต้	-1.590***	0.543	0.003	0.204
Region6	ภาคตะวันออก	-0.772	0.554	0.164	0.462
Gender	เพศ	-0.003	0.255	0.989	0.997
Age1	20-29 ปี			0.753	
Age2	30-39 ปี	0.132	0.613	0.829	1.142
Age3	40-49 ปี	0.432	0.595	0.467	1.541
Age4	50-59 ปี	0.435	0.587	0.459	1.545
Age5	ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	1.023	0.97	0.291	2.782
Status1	โสด			0.678	
Status2	สมรส	-0.157	0.273	0.566	0.855
Status3	อื่น ๆ	0.159	0.412	0.7	1.172
Education1	ปริญญาตรี			0.324	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รหัส	ชื่อตัวแปรอิสระ	Coefficient	S E	P-value	Exp(B)
Education2	ปริญญาโท	-0.366	0.255	0.151	0.693
Education3	ปริญญาเอก	-0.502	0.769	0.514	0.605
SE01	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 1	6.109	8.718	0.483	450.002
SE02	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 2	6.176	8.735	0.48	480.908
SE03	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 3	6.457	8.733	0.46	637.132
SE04	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 4	6.319	8.723	0.469	555.169
SE05	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 5	6.139	8.736	0.482	463.531
SE06	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 6	6.384	8.706	0.463	592.139
SETT	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ในการวางแผนทางกาเรงินฯ	-37.318	52.332	0.476	0
	Method	Enter			
	-2Loglikelihood	503.11			
	Cox & Snell R2	0.023			
	Nagelkerke R2	0.051			
	Percentage Correct	91.1			
	N	862			

* หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10
** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
*** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย มีความเหมาะสม โดยมีค่า Percentage Correct ที่ 91.1% และค่าของ Nagelkerke R Square ที่ 0.051% ผลการพัฒนาแบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสระภาพทางการเงิน พบว่า ตัวแปรสถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ มีอิทธิพลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.10 0.01 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ผลการพัฒนาแบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงิน ของครูในประเทศไทย มีดังนี้

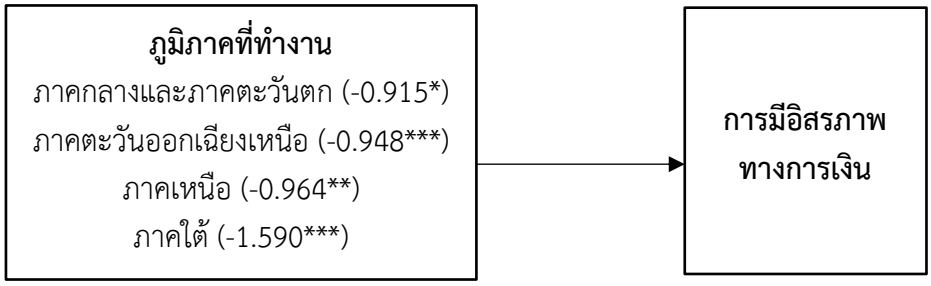

ภาพที่ 2 แบบจำลองผลของปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงิน ของครูในประเทศไทย

3. ผลการศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่ออัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย โดยใช้แบบจำลองโลจิตสองทางเลือก (Binary logit model) ผลการพัฒนาแบบจำลอง พบว่า ตัวแปรสถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคเหนือ มีอิทธิพลต่อการมีอัตราส่วนความอยู่รอด ของครูในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ (coefficient) ลดลง เท่ากับ 1.073 ($p = 0.054$)

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองมีสมการดังนี้

$Z = 0.167 + 1.073^{**}Region4$

เมื่อพิจารณาค่า Odd ratio จากค่า Exp (B) พบว่า ครูที่ทำงานในภาค ภาคเหนือ เมื่อเทียบกับครูที่ทำงานในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีโอกาสมีอัตราส่วนความอยู่รอด เพิ่มขึ้น 2.923 เท่า

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติของแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอด ของครูในประเทศไทย

รหัส	ชื่อตัวแปรอิสระ	Coefficient	S E	P-value	Exp(B)
Constant		0.167	0.932	0.858	1.182
Region1	กรุงเทพฯ และปริมณฑล			0.029	
Region2	ภาคกลางและภาคตะวันตก	0.42	0.56	0.453	1.522
Region3	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.343	0.399	0.391	0.71
Region4	ภาคเหนือ	1.073*	0.557	0.054	2.923
Region5	ภาคใต้	0.103	0.495	0.835	1.108
Region6	ภาคตะวันออก	-0.441	0.536	0.411	0.643
Gender	เพศ	-0.194	0.254	0.445	0.824
Age1	20-29 ปี			0.642	
Age2	30-39 ปี	0.562	0.475	0.237	1.754
Age3	40-49 ปี	0.599	0.47	0.202	1.82
Age4	50-59 ปี	0.736	0.466	0.114	2.088
Age5	ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	0.737	1.154	0.523	2.09
Status1	โสด			0.298	
Status2	สมรส	0.262	0.26	0.312	1.3
Status3	อื่น ๆ	0.734	0.516	0.155	2.084
Education1	ปริญญาตรี			0.558	
Education2	ปริญญาโท	-0.08	0.255	0.753	0.923
Education3	ปริญญาเอก	1.049	1.072	0.327	2.856
SE01	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 1	-3.859	8.299	0.642	0.021
SE02	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 2	-3.543	8.304	0.67	0.029
SE03	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 3	-4.106	8.308	0.621	0.016
SE04	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 4	-3.679	8.297	0.657	0.025

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รหัส	ชื่อตัวแปรอิสระ	Coefficient	S E	P-value	Exp(B)
SE05	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 5	-3.813	8.307	0.646	0.022
SE06	การรับรู้ความสามารถของตนเอง ตัวแปรย่อยที่ 6	-4.119	8.286	0.619	0.016
SETT	การรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนทางการเงินฯ	23.458	49.788	0.638	15408784028
	Method	Enter			
	-2Loglikelihood	509.163			
	Cox & Snell R2	0.042			
	Nagelkerke R2	0.09			
	Percentage Correct	90.3			
	N	862			

* หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10
** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05
*** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย มีความเหมาะสม โดยมีค่า Percentage Correct ที่ 90.3% และค่าของ Nagelkerke R Square ที่ 0.09% ผลการพัฒนาแบบจำลองการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีอัตราการอยู่รอด ของครูในประเทศไทย มีดังนี้

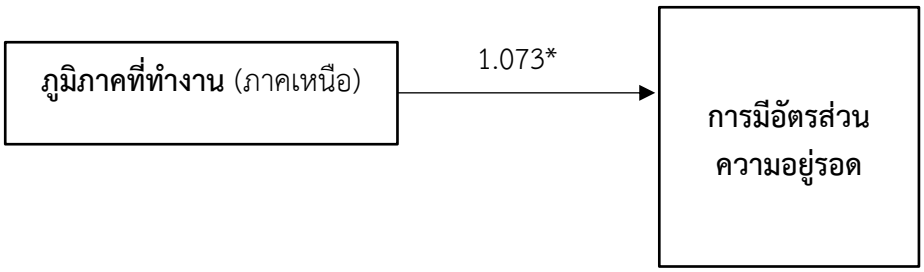

ภาพที่ 3 แบบจำลองผลของปัจจัยที่มีผลต่อการมีอัตราส่วนความอยู่รอด ของครูในประเทศไทย

การศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย มีองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ คือ

1. งานวิจัยนี้ได้พัฒนาเครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม) เพื่อวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูในประเทศไทย ขึ้นใหม่

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน จำนวน 784 คน (คิดเป็นร้อยละ 91) คือ มีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพิงรายได้จาการทำงานอยู่ แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอัตราส่วนความอยู่รอด จำนวน 779 คน (คิดเป็นร้อยละ 90.4)

3. ระดับของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูในประเทศไทย ระหว่างกลุ่มที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงิน ไม่มีความแตกต่างกัน

4. ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ “ฉันเชื่อว่า การมีอิสรภาพทางการเงิน (มีหลักประกันทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอที่จะใช้ชีวิตได้อย่างสุขสบายตามสมควรแก่อัตภาพ) เป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินกว่าที่ฉันจะมีได้” รองลงมา คือ “ฉันเชื่อว่า ฉันสามารถมีอิสรภาพทางการเงินได้ จากการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล”

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้

6. ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคเหนือ

7. ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ไม่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงิน และอัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน จำนวน 784 คน (คิดเป็นร้อยละ 91) คือ มีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพิงรายได้จาการทำงานอยู่ แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอัตราส่วนความอยู่รอด จำนวน 779 คน (คิดเป็นร้อยละ 90.4) ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความมั่งคั่งทางการเงินและอัตราส่วนความมั่งคั่ง ที่กล่าวว่า เป็นการยากมากที่มนุษย์เงินเดือนจะมีอิสรภาพทางการเงิน เพราะหลาย ๆ คนยังพึ่งพิงรายได้จากการทำงานที่เป็นเงินเดือนอย่างมาก และเมื่อไม่นำรายได้จากการทำงานมาคิด หลาย ๆ คนจะมีอัตราส่วนความมั่งคั่งที่ต่ำกว่า 1 ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ครูมีการเรียนรู้เรื่องการลงทุนในทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ครูมีอิสรภาพทางการเงินมากขึ้น

จากผลการศึกษาที่พบว่า ระดับของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูในประเทศไทย ระหว่างกลุ่มที่มีและไม่มีอิสรภาพทางการเงิน ไม่มีความแตกต่างกันนั้น อาจเนื่องมาจากทั้งสองกลุ่มเชื่อว่าเขาสามารถมีความมั่งคั่งและอิสรภาพทางการเงินได้หากเขามีการวางแผนทางการเงินที่ดี แต่ในความเป็นจริง ค่อนข้างทำได้ยากเนื่องจากหลายคนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจการหารายได้จากทรัพย์สินมากนัก

จากการศึกษา พบว่า สถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ มีอิทธิพลต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสถานที่ในการทำงาน ได้แก่ ภาคเหนือ มีอิทธิพลต่อการมีอัตราส่วนความอยู่รอด ของครูในประเทศไทย ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Sabrueangrin & Termprasertsakul (2021) ที่พบว่า อายุ มีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงิน ในทิศทางเดียวกัน โดยอนุมานได้ว่า ครูในแต่ละภูมิภาคมีรายได้จากทรัพย์สินแตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มตวอย่างรมีรายได้จากทรัพย์สิน แม้ไม่มีรายได้จากการทำงาน ก็สามารถอยู่รอดและมีอิสรภาพทางการเงินได้

และจากผลการศึกษาที่พบว่า ตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ไม่มีผลต่อการมีอิสรภาพทางการเงิน และอัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย สอดคล้องกับ Sabrueangrin & Termprasertsakul (2021) ที่พบว่า ทักษะทางการเงินด้านพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่ออิสรภาพทางการเงินด้านความมั่งคั่งของชาวมิลลเลนเนียลในกรุงเทพมหานครในทิศทางตรงกันข้าม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Scheresberg & Lusardi (2015) ที่พบว่า ชาวมิลเลนเนียนส่วนใหญ่มั่นใจในการติดสินใจทางการเงินของตนเอง แต่พฤติกรรมทางการเงินของชาวมิลเลนเนียลนั้นไม่สอดคล้องกับผลการประเมินทักษะทางการเงินของตนเอง จึงสามารถอนุมานได้ว่า ครูในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงิน และมีความเข้าใจว่าพฤติกรรมทางการเงินแบบไหนถูกต้อง เหมาะสม แต่ไม่สามารถปฏิบัติจริงได้

ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 50-59 ปี สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อครูมีอายุที่มากขึ้น รายได้จากการทำงานจะเพิ่มขึ้น ทำให้อัตราส่วนความอยู่รอดเพิ่มขึ้น อีกทั้งเมื่อครูมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น ทำให้อัตราการอยู่รอดเพิ่มขึ้น เนื่องจาก ครู มีความเชื่อว่า การวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่ดีนั้น จะช่วยให้มีความมั่นคงทางการเงินและมีความอยู่รอดทางการเงินเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Bandura (1997) ที่ชี้ว่า การที่บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง มักจะเป็นคนที่พยายามกระทำพฤติกรรม และยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมของตน และเป็นผู้ที่เลือกกระทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Qin (2010) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษาผู้หญิงในมหาวิทยาลัย Shenzhen และพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายและแรงจูงใจภายในในการออกกำลังกาย และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการออกกำลังกาย

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอิสรภาพทางการเงิน แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอัตราส่วนความอยู่รอด เนื่องจากมนุษย์เงินเดือนส่วนใหญ่ ยังพึ่งพิงรายได้จากการทำงานที่เป็นเงินเดือนเป็นหลัก และยังไม่รู้จักการสร้างรายได้จากสินทรัพย์ ดังนั้นควรส่งเสริมให้ครูมีการเรียนรู้เรื่องการลงทุนในสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นทั้งการลงทุนทางตรงและการลงทุนทางอ้อม โดยอาจมีการอบรมให้ความรู้กับครูหรือนักศึกษาที่จะจบไปเป็นครูเกี่ยวกับความรู้ทางการเงิน ซึ่งจะช่วยให้ครูมีอิสรภาพทางการเงินมากขึ้น

2) จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออิสรภาพทางการเงินและอัตราส่วนความอยู่รอดของครูในประเทศไทย ได้แก่ ภูมิภาคของสถานที่ทำงาน แสดงให้เห็นว่าครูในแต่ละภูมิภาคมีรายได้จากการทำงานและรายได้จากสินทรัพย์แตกต่างกัน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในแต่ละพื้นที่และส่วนกลาง ควรเข้ามาส่งเสริมหรือสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครู ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับการมีอิสรภาพทางการเงิน และอัตราส่วนความอยู่รอด รวมถึงการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มี ความรู้เกี่ยวกับการลงทุน ทั้งการลงทุนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ครู เห็นความสำคัญของการหารายได้จากสินทรัพย์ และการวางแผนทางการเงินเพื่อการมีอิสรภาพทางการเงินและมีอัตราส่วนความอยู่รอดมากยิ่งขึ้น ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาในครั้งนี้ ประชากรเป็นกลุ่มครูในประเทศไทย ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจดำเนินการศึกษากับประชากรกลุ่มอื่น ๆ เช่น ข้าราชการกลุ่มอื่น ๆ หรือในพนักงานบริษัทเอกชน ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างในผลการวิจัย ต่อไป

References

Annesi, J. J. (2005). Correlations of Depression and Total Mood Disturbance with Physical Activity and Self-Concept in Preadolescents Enrolled in an After-School Exercise Program 1. **Psychological reports**. 96(3c), 891-898.

Avenger Planner. (2021). **Is it necessary to have financial planner**. Retrieved from: http://www.avenger-planner.com/2021/03/is-financial-planner-necessary/

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. **Psychological Review.** 84(2), 191.

Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action: a social cognitive theory.** Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Bandura, A. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control**. New York: Freeman.

Bandura, A., Adams, N. E., Hardy, A. B. & Howells, G. N. (1980). Tests of the generality of self-efficacy theory. **Cognitive Therapy and Research**. 4(1), 39-66.

Eccies, J. S. (2003). Annual Review of Psychology: Motivational Beliefs. **Values and Goals**. Retrieved December 17, 2008.

Government Pension Fund. (2021). **Member of Government Pension Fund 2021**. Retrieved from: https://www.gpf.or.th/thai2019/About/main.php?page=chart&lang=th&menu=statistic&lang=th

Gyurcsik, N. C. & Brawley, L. R. (2000). Mindful Deliberation About Exercise: Influence of Acute Positive and Negative Thinking1. **Journal of Applied Social Psychology**. 30(12), 2513-2533.

Lee, J. (2009). Universals and specifics of math self-concept, math self-efficacy, and math anxiety across 41 PISA 2003 participating countries. **Learning and Individual Differences**. 19, 355–365.

Qin, C. B. (2010). **The female student research of exercise behavior, exercise motivation and exercise self-efficacy in Shenzhen university.** Shenzhen University (People's Republic of China), ProQuest Dissertations Publishing.

Rodgers, W. M. & Brawley, L. R. (1996). The influence of outcome expectancy and self-efficacy on the behavioral intentions of novice exercisers. **Journal of Applied Social Psychology**. 26(7), 618-634.

Sabruengrin, P. and Termprasertsakul, S. (2021). patčhai thī mī ʻitthi phon to̱ʻa ʻi so̱ra phāp thāng kānngœn kho̱ng chāo mi lo̱ lēn yon nai Krung Thēp Mahā Nakho̱n [Factors influencing Financial Freedom of Millennials in Bangkok]. **Srinakharinwirot Business Journal.** 13(1), 1-19.

Scheresberg, C. D. B. & Lusardi, A. (2015). **Gen Y Personal Finances: Global Financial Literacy Excellence Center**. Retrieved November 2, 2020, from https://gflec.org/wp-content/uploads/2015/01/a738b9_b453bb8368e248f1bc546bb257ad0d2e.pdf?x93521

Sektrakul, K. (2010). kānwāngphæn kān ngœn so̱ won bukkhon : ʻapa ra chā chon mangkhang prathētchāt ko̱ mankhong [Personal financial planning: when people get wealthy country is stability]. Retrieved from: https://member.set.or.th/set/education/knowledgedetail.do?contentId=535&type=article

Stanley, M. A. & Maddux, J. E. (1986). Cognitive processes in health enhancement: Investigation of a combined protection motivation and self-efficacy model. **Basic and Applied Social Psychology**. 7(2), 101-113.

Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rdEd. New York. Harper and Row Publications.

The Standard. (2020). **Average of Thai Teacher's debt was 3 million baths**. Retrieved from: https://thestandard.co/thai-teachers-in-debt/

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

AN INSTRUCTIONAL MODEL USING ONLINE SIMULATION TOOL FOR EMBEDDED SYSTEM TO ENHANCE COMPUTATIONAL THINKING OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

วิทยานนท์ ขาวสังข์[1] และปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ[2]
Wittayanon Kaosang[1] and Praweenya Suwannatthachote[2]

[1,2]หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[1,2]Master of Education in Educational Technology and Communications, Faculty of Education,
Chulalongkorn University
E-mail: wittayanon.k@chula.ac.th

Received: April 30, 2024
Revised: June 26, 2024
Accepted: June 27, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) เปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการสอนฯ และ 3) วิเคราะห์ระดับพัฒนาการทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังจากการเรียนด้วยเครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวในรูปแบบการสอนโดยใช้วิธีแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคแบบทีม คู่ เดี่ยว กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนในรายวิชาสมองกลฝังตัว จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเทคโนโลยี 2) รูปแบบการสอนฯ 3) แผนการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนฯ 4) แบบวัดการคิดเชิงคำนวณ 5) แบบสังเกตการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน วิเคราะห์ผลข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยายและการวิเคราะห์ Wilcoxon Signed Ranks Test วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนฯ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบการสอน (2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (4) แนวทางการวัดและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า รูปแบบการสอนฯ มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานท่ากับ 0.52 แสดงว่ารูปแบการสอนฯ ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปทดลองใช้ได้ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ โดยรวม

มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 3) คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน เท่ากับ 9.00 ซึ่งมีพัฒนาการอยู่ในระดับต้น

คำสำคัญ

การคิดเชิงคำนวณ เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัว

ABSTRACT

This research objectives aimed to 1) develop an instructional model using online simulation tool for embedded system to enhance computational thinking of secondary school students, 2) compare the impact of implementing the developed instructional model on computational thinking skills among secondary school students, and 3) assess the level of progress of students' computational thinking after learning though the developed online simulation tool in instructional model using problem-solving methods combined with team, pair, and individual techniques . Sixteen eighth-grade students participated in this study. The research employed various tools, including 1) a semi-structured interview form for experts, 2) an instructional model using online simulation tool for embedded system to enhance computational thinking of secondary school students 3) lesson plans according to the instructional model 4) computational thinking assessment 5) observation form. Quantitative data was analyzed using descriptive statistics and Wilcoxon Signed Ranks Test. Qualitative data was analyzed using content analysis.

The research findings revealed that 1) the instructional model consisted of 4 components: (1) principles of instructional model, (2) learning objectives, (3) instructional procedures and (4) evaluation and assessment. The quality validation results showed that the teaching style met the specified criteria at a very good level (M = 4.49, SD = 0.52), indicating that the developed model was appropriate and suitable for testing, 2) students participated in this instructional model achieved a significantly higher overall scores compared to their scores before the study, at the .05 significance level, and 3) students' computational thinking of relative change scores were 9.00, indicating development at the initial level.

Keywords

Computational Thinking, Simulation Tools for Embedded System

ความสำคัญของปัญหา

ช่วงเวลาที่ผ่านมาหลายประเทศมีการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้หรือการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีให้กับกำลังคนเพื่อให้สามารถปรับตัว อยู่รอดกับการเปลี่ยนแปลงข้างต้น ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปสู่หลักสูตรวิทยาการคำนวณ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ จากการศึกษาตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีของหลายประเทศ เช่น ตัวอย่างการเรียนการสอนวิทยาการคำนวณของประเทศอังกฤษ มีการบรรจุวิชาวิทยาการคำนวณไว้ในหลักสูตรระดับชาติตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 สาธารณรัฐฟินแลนด์มีหลักสูตรระดับชาติที่เน้นวิชาวิทยาการคำนวณ ตัวอย่างภูมิภาคเอเชียคือประเทศญี่ปุ่นที่จัดการเรียนการสอนวิทยาการคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอีกตัวอย่างที่ชัดเจนในการจัดสร้างสื่อในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณคือสหรัฐอเมริกา ที่มีการสนับสนุนให้นักเรียนทั้งประเทศเรียนวิชา Computer Science ในประเทศไทยมีการบรรจุวิชาวิทยาการคำนวณ ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) และเริ่มบังคับใช้ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 ประกาศให้วิชาวิทยาการคำนวณย้ายมาอยู่ในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และเป็นวิชาบังคับที่เด็กต้องเรียนทั้ง 12 ชั้นปี ตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 (IPST, 2018)

จากตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของแต่ละประเทศเห็นได้ว่าแต่ละประเทศเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะการคิดเชิงคำนวณหลาย ๆ ประเทศ นำเนื้อหาความรู้การคิดแก้ปัญหามาประยุกต์กับเครื่องมือหรือนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์หรือซอฟท์แวร์สำหรับการเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ มีการสอนโดยเน้นการสร้างชิ้นงาน นวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน นวัตกรรมหรือการสอนที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับด้านระบบอัตโนมัติ เทคโนโลยีด้านสมองกลฝังตัว เทคโนโลยี IoT ดังนั้นวิชาสมองกลฝังตัว จึงเป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานความรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเกิดการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของตนเองอย่างเป็นกระบวนการด้วยเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน (Office of the Education Council, 2021)

การออกแบบวิธีการจัดการสอนที่เหมาะสม สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีหลากหลายวิธีการที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนเรียนรู้โดยการเลือกใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ (Simulation Tools) Abburi, Praveena & Priyakanth (2021) ที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เป็นการจำลองสถานการณ์กระบวนการออกแบบจำลองของระบบจริง ในการสอนวิชาสมองกลฝังตัวหรือรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิชานี้จะเน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติ นักเรียนจึงจะสามารถเข้าใจหลักการทำงานของระบบสมองกลฝังตัวได้ โดยนำวิธีการสอนแบบแก้ปัญหาร่วมกับการเรียนแบบทีม คู่ เดี่ยว Rajagopal, Hareesha & Kundapur (2017) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาสมองกลฝังตัวเป็นอีกตัวอย่างการสอนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดเชิงคำนวณ จึงทำให้เกิดรูปแบบการสอนที่มีการทำกิจกรรมการแก้ปัญหาที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณให้แก่นักเรียน การเรียนรู้ระบบ

สมองกลฝังตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นลักษณะการเรียนรู้ในเรื่องของพื้นฐานของวงจรไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการเขียนโปรแกรมสำหรับควบคุมไมโครคอนโทรลเลอร์เบื้องต้น หรือที่เรียกว่าบอร์ดสมองกลฝังตัว เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจกระบวนการทำงานของเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างผลงาน โครงงานเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนครั้งนี้ จึงทำให้เล็งเห็นความสำคัญในการทำวิจัยพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวครอบคลุมทั้งในบริบทของผู้สอนและผู้เรียน พร้อมรองรับรูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์และออนไซต์ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมรับมือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิทยาการคำนวณ เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน พัฒนาให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมต่อไปในอนาคต

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบและขั้นตอนการสอนอย่างไร
2. รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา มีผลต่อการส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษาหรือไม่ อย่างไร
3. ระดับพัฒนาการทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน หลังจากการเรียนด้วยรูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อวิเคราะห์ระดับพัฒนาการทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน หลังจากการเรียนด้วยเครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวในรูปแบบการสอนโดยใช้วิธีแก้ปัญหาร่วมกับเทคนิคแบบทีม คู่ เดี่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

1.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง นำผลที่ได้มาใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์ ดังนี้ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา เครื่องมือที่จำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัว เทคนิคแบบทีม คู่ เดี่ยว การคิดเชิงคำนวณ

1.2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเทคโนโลยี และด้านการสอนเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 9 คน โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับด้านการคิดเชิงคำนวณและวิธีการสอนแบบแก้ปัญหา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ ด้านองค์ประกอบที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการคิดเชิงคำนวณ ผลการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้ ประเด็นที่ 1 สถานการณ์ต่าง ๆ ที่ตั้งโจทย์ขึ้นเพื่อให้นักเรียนแก้ปัญหา โดยภาพรวมจะต้องเน้นไปในทิศทางของการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ประเด็นที่ 2 เรื่องการให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้คำแนะนำเมื่อต้องการ ประเด็นที่ 3 โดยภาพรวมจะแนะนำเครื่องมือ Tinkercad สำหรับการเรียนรู้การต่อวงจรฟ้าและสมองกลฝังตัวเบื้องต้น และมีแนะนำเครื่องมือเพิ่มเติม เช่น โปรแกรม Wokwi จำลองการทำงานออนไลน์ของบอร์ดไมโครคอนโทรลเลอร์ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ESP32, Arduino และ Raspberry Pi Pico เหมาะกับการสอนในระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นหรือการต่อยอดพัฒนานวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสมองกลในขั้นต่อไป

1.3 ร่างรูปแบบการสอนฯ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 4) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และทำการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอนฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการสื่อความหมาย ด้านความครอบคลุมเนื้อหา ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 เพิ่มรายละเอียดของเกณฑ์การวัดประเมินผล ในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ ซึ่งการวัดต้องเป็นแนวทางการวัดการคิดเชิงคำนวณ ประเด็นที่ 2 กำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมให้ชัดเจนมากขึ้น เพิ่มเวลาให้เหมาะสมกับการใช้งานเครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้สมองกลฝังตัว มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงรูปแบบการสอนก่อนนำไปใช้ทดลอง

1.4 ออกแบบแผนการสอนตามรูปแบบการสอนฯ ที่ปรับแก้ตามการให้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ รายวิชาสมองกลฝังตัว หน่วยการเรียนรู้เรื่องการแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว จำนวน 6 คาบเรียน ผู้วิจัยออกแบบแบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน หลังเรียน จำนวน 30 ข้อ ตามตารางวิเคราะห์การสร้างแบบวัดการคิดเชิงคำนวณที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนฯ จากนั้นนำแบบวัดการคิดเชิงคำนวณไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจความตรงเชิงเนื้อหา ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียง โดยนำผลการทดลองใช้ที่ได้มา

วิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ก่อนนำไปใช้จริง และผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสังเกตการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน

ระยะที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

2.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม จำนวน 220 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาสมองกลฝังตัว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2566 จำนวน 16 คน โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 แบบแผนในการวิจัย

การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ เป็นการทดลองดำเนินการในลักษณะของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาสมองกลฝังตัว โดยมีขั้นตอนการทดลองตามรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ซึ่งเป็นรูปแบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest and Posttest Design) มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง ตัวอย่างการวิจัยคัดเลือกโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากนักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเพิ่มเติม วิชาสมองกลฝังตัว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการทดลองรูปแบบการสอนฯ มีการวัดและประเมินตัวแปรตามในการทดลอง 2 รูปแบบ ดังนี้

1) ประเมินโดยใช้แบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน

2) ประเมินคะแนนการคิดเชิงคำนวณจากการสังเกตการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนรายบุคคลในการทำกิจกรรม

การวัดพัฒนาการการคิดเชิงคำนวณ ซึ่งผนวกกับการทำกิจกรรม โดยจะทดสอบ 2 ครั้ง ซึ่งประกอบด้วย ทดสอบก่อนเรียน 1 ครั้ง และทดสอบหลังเรียน 1 ครั้ง

ตารางที่ 1 การออกแบบการวิจัยตัวแปรการคิดเชิงคำนวณ

กลุ่ม	**การวัดก่อนการเรียนรู้**	**ตัวแปรจัดกระทำ**	**การวัดหลังการเรียนรู้**
E	O1	X	O2

เมื่อ	E	หมายถึง	กลุ่มทดลอง
	O1	หมายถึง	มีการทดสอบก่อนเรียน
	X	หมายถึง	ได้รับการทดลองใช้รูปแบบฯ
	O2	หมายถึง	มีการทดสอบหลังเรียน

2.4 การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป

2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนระหว่างการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ t-test dependent

3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดูพัฒนาการด้านการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้สถิติการวัดความเปลี่ยนแปลงสัมพัทธ์ (Relative Change Score) Kanjanawasee (1989 cited in Areemitr, 2004) เพื่ออธิบายข้อมูล โดยมีการวัดก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดเชิงคำนวณจากการวัดก่อนเรียนเป็นฐาน

4) การวิเคราะห์คะแนนการคิดเชิงคำนวณจากการสังเกตการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนรายบุคคลในการทำกิจกรรม

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการสอนฯ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดและประเมินผล และมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดขอบเขตของปัญหา 2) ตั้งสมมติฐาน 3) ทดลองและรวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล 5) สรุป โดยมีกระบวนการเรียนรู้ดังภาพที่ 1 และในการวิจัยครั้งนี้มีการใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้สมองกลฝังตัว ที่เลือกใช้คือ เครื่องมือ Tinkercad ซึ่งมีคุณลักษณะที่ทำให้นักเรียนสามารถจำลองการต่อวงจรและแสดงผลลัพธ์ได้เสมือนการต่อวงจรของจริง เครื่องมือนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาตามที่โจทย์กำหนดในแต่ละกิจกรรมของรูปแบบการสอนฯได้ ดังภาพที่ 2

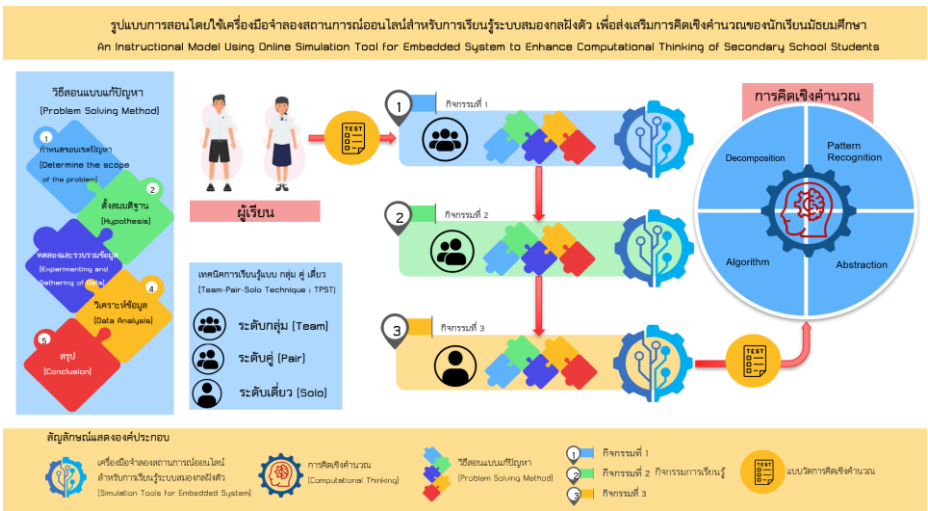

ภาพที่ 1 รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

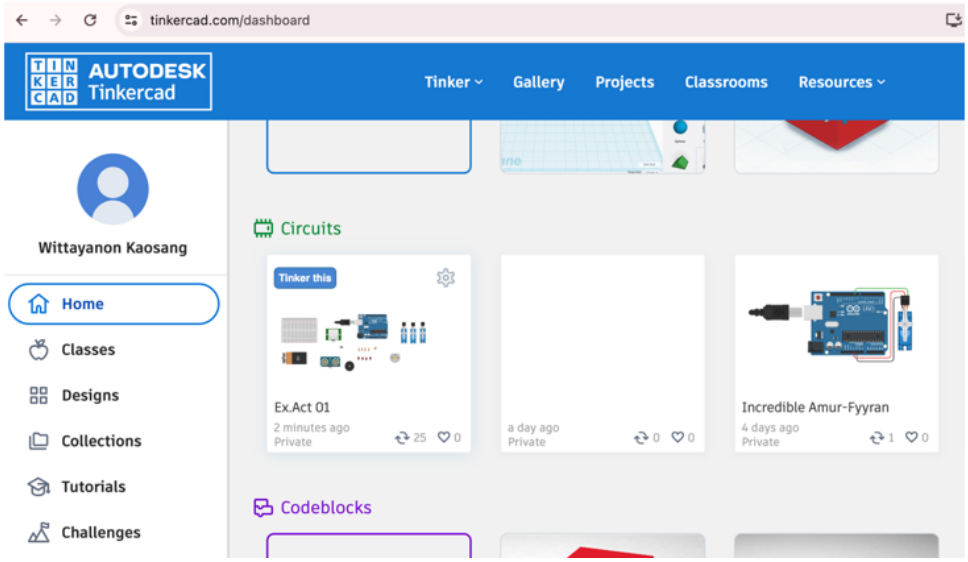

ภาพที่ 2 เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์ที่เลือกใช้ในจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัว (Simulation Tools for Embedded System) : Tinkercad

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนที่ลงรายวิชาเพิ่มเติม รายวิชาสมองกลฝังตัว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Mean Rank	Asymp. Sig (2-tailed)
ก่อนเรียน	16	30	16.00	2.67	6.00	0.003
หลังเรียน	16	30	17.63	2.18		

*p<.05

จากตารางที่ พบว่า คะแนนการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาสมองกลฝังตัวมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 17.63, SD = 2.18 ส่วนคะแนนการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 16.00, SD = 2.67 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test พบว่า p-value = .003 (<.05 = Significant) นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ระดับพัฒนาการการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ด้วยสถิติการวัดความเปลี่ยนแปลงสัมพัทธ์ (Relative Change Score) Kanjanawasee (1989 cited in Areemitr, 2004)

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนการคิดเชิงคำนวณตามเกณฑ์คะแนนพัฒนาการเทียบระดับพัฒนาการโดยใช้รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	คะแนน	จำนวนคน	ร้อยละ
100 - 76	สูงมาก	-	-	-
75 - 51	สูง	-	-	-
50 - 26	ปานกลาง	31.58 - 26.32	2	12.50
25 - 1	ต้น	21.05 - 5.26	9	56.25
0	ไม่มี	0	5	31.25
		รวม	**16**	**100**

จากตาราง พบว่า ผลการศึกษาพัฒนาการการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนฯ จำนวน 16 คน โดยค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนฯ เท่ากับ 16.00 และค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนฯ เท่ากับ 18.00 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนทั้งหมด เท่ากับ 9.00 ซึ่งมีพัฒนาการอยู่ในระดับต้น ทั้งนี้แบ่งเป็นนักเรียนที่มีพัฒนาการของการคิดเชิงคำนวณในระดับปานกลาง จำนวน 2 คน ระดับต้น จำนวน 9 คน และนักเรียนที่ไม่มีพัฒนาการของการคิดเชิงคำนวณ จำนวน 5 คน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

1. การใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัว การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ Tinkercad เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมการเรียนรู้สมองกลฝังตัว รวมถึงการนำขั้นตอนวิธีการสอนแบบแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน จากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณได้ ทั้งนี้เครื่องมือที่นำมาใช้สามารถใช้งานได้ง่ายและเหมาะกับการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับงานด้านระบบสมองกลฝังตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Abburi, Praveena, & Priyakanth (2021) ที่ได้ศึกษาการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อการจำลอง

ห้องปฏิบัติการและอธิบายข้อจำกัดบางประการของเครื่องมือ Tinkercad โดยการสำรวจการใช้งานจากนักเรียน พบว่าประสิทธิภาพของเครื่องมือ Tinkercad เมื่อเปรียบเทียบกับแพลตฟอร์มหรือเครื่องมืออื่น ซอฟต์แวร์จำลองสถานการณ์นี้สามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานได้เสมือนการต่อวงจรจริง ส่วนเครื่องมือจำลองการต่อวงจรอื่น ๆ เช่น LTSpice, PSpice, EasyEDA Simulator, Proteus by Lab center เป็นแพลตฟอร์มขั้นสูงสำหรับนักพัฒนาและการวางแผนที่ต้องการทำความเข้าใจกับแผงวงจรและแผนผังต่าง ๆ เครื่องมือจำลองสถานการณ์เหล่านี้ไม่ได้อนุญาตให้ผู้สอนตรวจสอบงานขณะที่ผู้เรียนกำลังดำเนินการสร้างวงจรและการจำลอง แต่เครื่องมือ Tinkercad สามารถทำได้ ห้องเรียนเสมือนจริงใน Tinkercad ช่วยให้สามารถลงมือปฏิบัติจริงและสัมผัสได้ถึงการทำการทดลองจริง เหมือนสภาพแวดล้อมของห้องปฏิบัติการจริง และช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถออกแบบการต่อวงจรไฟฟ้าต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวลักษณะนี้ช่วยจำลองความเป็นจริงของการต่อวงจรระบบสมองกลฝังตัวก่อนไปใช้อุปกรณ์จริงได้ เห็นจากระหว่างการทำกิจกรรมของนักเรียน

2. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving Method) ในการวิจัยครั้งนี้จะมีสถานการณ์ปัญหาจำลองที่ผู้เรียนจะต้องใช้วิธีการในการแก้ปัญหาตามหลักการคิดเชิงคำนวณ ตามกิจกรรมที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ตามขั้นตอนการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดขอบเขตของปัญหา (Determine the scope of the problem) 2) ตั้งสมมติฐาน (Hypothesis) 3) ทดลองและรวบรวมข้อมูล (Experimenting and Gathering of Data) 4) วิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) 5) สรุป (Conclusion) พบว่า การนำแนวคิดของ Torrance (1962 cited in Khammanee, 2019) ขั้นตอนในการแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา เหมาะสมกับเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้และก่อให้เกิดการแก้ปัญหาในรายวิชา กิจกรรมสถานการณ์จำลองได้ สอดคล้องกับ Khammanee (2019) รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดแก้ปัญหา ได้นำองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 3 องค์ประกอบ คือการคิดคล่องแคล่ว การคิดยืดหยุ่น การคิดริเริ่ม มาใช้กับกระบวนการคิดแก้ปัญหา และการใช้ประโยชน์จากกลุ่มซึ่งมีความคิดที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิด การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการคิดหาทางแก้ไขอุปสรรค ที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายตามที่วางไว้ โดยใช้ความสามารถย่อยการคิดต่าง ๆ ซึ่งจะทำไปสู่การคิดที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ประกอบด้วย ทักษะการคิดพื้นฐาน ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิด และทักษะการคิดขั้นสูง จึงได้วิธีการแก้ปัญหา

ตอนที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา

การนำรูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนที่ลงเรียนรายวิชาสมองกลฝังตัว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคปลายปีการศึกษา 2566 จำนวน 16 คน ระยะเวลา 6 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 12 คาบเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนโดยใช้เครื่องมือการจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัวเพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัย Keereerat (2019) ได้นำกระบวนการ

แก้ปัญหาและโปรแกรม App Inventor เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนสามารถเขียนโปรแกรมได้สอดคล้องกับสภาพจริงในชีวิตประจำวัน โดยการใช้โทรศัพท์มือถือที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันมาเป็นส่วนนึงในการเรียนรู้และนักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณอย่างมีประสิทธิภาพ การทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ ครั้งนี้มีการนำรูปแบบการทำกิจกรรมการแก้ปัญหาสมองกลฝังตัวที่ต้องใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สมองกลฝังตัวเข้ามาแก้ปัญหาในกิจกรรม ระหว่างการทำกิจกรรม นักเรียนจะสามารถเรียนรู้การต่อวงจรได้เสมือนใช้อุปกรณ์จริง สามารถทำการทดลองซ้ำ ๆ ได้หลายครั้ง ไม่มีปัญหาการเสียหายของอุปกรณ์ และสามารถเห็นผลการทดลองต่อวงจรได้ผ่านเครื่องมือ Tinkercad กรณีผลการต่อวงจรเกิดการผิดพลาด เครื่องมือ Tinkercad จะแสดงผลลัพธ์เหมือนการต่อวงจรจริง การนำเครื่องมือ Tinkercad มาใช้ในรูปแบบการสอนฯครั้งนี้ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทำการทดลองในกิจกรรม ลงมือแก้ไขปัญหาเป็นขั้นตอนด้วยเครื่องมือทางเทคโนโลยีได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนมีความแม่นยำมากขึ้นและมีกระบวนการในการคิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถพัฒนาการการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนได้

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 16 คน มีพัฒนาการอยู่ในระดับที่สูงขึ้นในระดับต้น อยู่ในระดับพัฒนาการปานกลาง จำนวน 2 คน อยู่ในระดับพัฒนาการระดับต้น จำนวน 9 คน การพัฒนาการของนักเรียนของระดับต้นและปานกลาง มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นมาจากการใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับระบบสมองกลฝังตัว Tinkercad ในการทดสอบการแก้ปัญหาในการทำกิจกรรม ของการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนฯ ทำให้นักเรียนสามารถทำการทดลองได้ด้วยตนเอง หลายครั้ง ทำให้เข้าใจและมีความแม่นยำในการเลือกวงจรที่ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาตามที่โจทย์กำหนดในแต่ละกิจกรรมมากขึ้น ส่วนกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีพัฒนาการ จำนวน 5 คน เนื่องจากกลุ่มนักเรียนดังกล่าวใช้เวลาในการทำกิจกรรมการต่อวงจรแต่ละครั้งเป็นเวลานาน จึงทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้วิธีการที่จะนำไปแก้ไขปัญหาตามโจทย์กำหนดในแต่ละกิจกรรมที่น้อยกว่า ทำให้ความแม่นยำในการแก้ไขปัญหาลดลง และได้วิธีแก้ปัญหาที่น้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีพัฒนาการ ดังนั้นรูปแบบการสอนฯ สามารถพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rungrangtanapol (2020) ได้มีการใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์ในการแก้ปัญหา มีการออกแบบกิจกรรมตามขั้นตอนการออกแบบตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Approach) ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่าสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนได้ ดังนั้นการเลือกใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์ที่ต่างกัน ที่มีความเหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหารายวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ๆ สามารถนำมาปรับใช้กับรูปแบบการสอนฯ สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณให้แก่นักเรียนได้เช่นกัน

ดังนั้นการประเมินผลการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน จากการใช้รูปแบบการสอนฯ ในครั้งนี้จะมีการประเมินเป็นระยะจากการทำกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละครั้ง จะสอดคล้องกับการประเมินการคิดเชิงคำนวณหรือความคิดเชิงประมวลผลแต่ละองค์ประกอบนี้ใช้แบบวัดความสามารถด้านความคิดเชิงประมวลผล แบบประเมินตนเอง และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ระหว่างขั้นตอนการเรียน แล้วรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน นำมาวิเคราะห์ผลทางการเรียนจากแต่ละองค์ประกอบ

ที่ได้ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น และกระบวนการสุดท้ายเป็นการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อสามารถตรวจสอบว่าบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้ออกแบบแบบจำลองการประเมินออกมาแบ่งเป็น 2 แบบดังนี้ 1) การประเมินรายทาง หรือระหว่างทาง ซึ่งจะดำเนินการประเมินผู้เรียนในระหว่างกระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูบริกการคิดเชิงคำนวณ 2) การประเมินผลสรุป ซึ่งจะดำเนินการโดยใช้แบบทดสอบการคิดคำนวณและการประเมินตนเองก่อนและหลังการใช้แบบจำลอง (Supaluk, 2018)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาผลกับตัวอย่างที่เป็นกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะ จึงทำให้การทดลองและผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ ถ้ามีการนำรูปแบบการสอนฯ ไปใช้อาจจะต้องต้องปรับลักษณะของรูปแบบกิจกรรมและเพิ่มระยะเวลาในการเรียนรู้พื้นฐานของการต่อวงจรไฟฟ้า ก่อนใช้เครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้ระบบสมองกลฝังตัว

1.2 ผู้สอนต้องเลือกเครื่องมือจำลองสถานการณ์ออนไลน์สำหรับการเรียนรู้สมองกลฝังตัวที่มีคุณสมบัติที่มีความสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่กำหนดขึ้น มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่กำหนดในกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือฯ ที่เลือกใช้จะต้องไม่มีความซับซ้อนมากจนเกินไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาตัวแปร การคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยพบว่า มีตัวแปรอื่นที่น่าสนใจอีก ในการวิจัยครั้งต่อควรศึกษาตัวแปร ทักษะการประยุกต์และความยืดหยุ่น (Adaptability & Flexibility) ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) เป็นต้น

2.2 จากผลการวิจัย ในระหว่างการดำเนินการทดลองวิจัย ผู้วิจัยพบว่านักเรียนสามารถเรียนรู้การต่อวงจรสำหรับระบบสมองกลฝังตัวได้ แต่ยังขาดความเป็นระเบียบ ขาดความรอบคอบ ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญส่งผลต่อความปลอดภัยในการทำงานของสายงานทางด้านวิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอิเล็กทรอกนิกส์ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และสาขางานด้านสมองกลฝังตัวและระบบอัตโนมัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาตัวแปร ทักษะด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเพิ่มเติมด้วย

References

Abburi, R., Praveena, M. & Priyakanth, R. (2021). Tinkercad-a web based application for virtual labs to help learners think, create and make. **Journal of Engineering Education Transformations**. 34(0), 535.

Areemitr, K. (2004). **kānsuksā tuapræ thāngkān suksā radap bọ̄nak rīan ra dap họ̄ ʻong rīan læ radap rongrīan tām mattrathān kānsuksā thī song phon tọ̄ phon samrit thāngkān rīan khọng nakrīan : doi kān wikhrọ phahu radap** [The study of education variables on student , classroom and school levels in accordance to education standards that affected the students achievement: by multilevel analysis]. Master's thesis. Srinakharinwirot University.

IPST. (2018). **khumū kānchai laksut theknōloyī (witthayākān khamnuan) klum sāra kānrianru witthayāsāt (chabap prapprung Phọ̄.Sọ̄. sọngphanhāroịhoksip) radap prathom suksā læ matthayommasuksā** [Manual for using the Technology (Computational Science) curriculum, Science subject group (Revised Edition 2017) Primary level and secondary school]. Retrieved from https://www.scimath.org/e-books/8376/8376.pdf

Keereerat, C. (2019). kānchai krabuānkān kæ panhā læ prokræm App Inventor phatthanā thaksa kān khit chœng khamnuan (Computational Thinking: CT) samrap phū rian radap matthayommasuksā [Using the Problem-Solving and App Inventor to Develop Computational Thinking Skill for High School Students]. **Journal of Education Studies Chulalongkorn University**. 47(2), 31–47. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/195892

Khammanee, T. (2019). **sāt kānsọn : khwāmrū phūa kānchatkān rianrū thī mī prasitthiphāp** [Science of Teaching: Knowledge for Effective Learning Management]. (23 rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Office of the Education Council. (2021). **nǣothang kān songsœm kānchatkān rian kānsọn witthayākān khamnuan Coding phūa phatthanā thaksa phū rian nai satawat thī yīsipʻet** [Guideline for promoting teaching and learning in computational science (Coding) to develop learners' skills in the 21st Century]. Bangkok: Office of the Education Council, Ministry of Education.

Rajagopal, S., Hareesha, K. & Kundapur, P. (2017). Optimising Pair Programming in a Scholastic Framework: A Design Pattern Perspective. **Journal of Computer Science**. 13, 199-210. Retrieved from https://thescipub.com/abstract/jcssp.2017.199.210

Rungrangtanapol, N. (2020). **rūpbæp kanchatkan rian kansǫn witthayakan khamnuan doi chai krabuankan khit chœng ʻǫk bæp nai saphapwætlǫm samưan phưa sœmsang samatthana chœng khamnuan læ kansang khu Na kharawa makan samrap nakrian matthayommasưksa tǫn plai thi mi radap khwam sa ma rot ta ngǫkan** [Computing science instructional model based on design thinking approach in virtual learning environment to enhance high school students' computational competencies and co-creation]. Master's thesis. Chulalongkorn University.

Supaluk, S. (2018). **rabop kanrianru bon khala tam nǽokhit witsawakam phan klap læ theknik kanrianru bæp phưan chuai phưan phưa songsœm khwamkhit chœng pramuan phon** [A cloud based learning system using reverse engineering approach and peer to peer technique to enhance computational thinking]. Doctoral dissertation. Chulalongkorn University.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย

THE EFFECTS OF PHENOMENON-BASED LEARNING EXPERIENCE PROVISION ON COMPUTATIONAL THINKING SKILLS OF YOUNG CHILDREN

วิรวรรณ แซ่ด่าน[1] ชลาธิป สมาหิโต[2] และอรพรรณ บุตรกตัญญู[3]
Wirawan Sae-Dan[1] Chalatip Samahito[2] and Oraphan Butkatunyoo[3]

[1,2,3]หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1,2,3]Master of Education Program in Early Childhood Education Faculty of Education Kasetsart University
E-mail: wirawan.saed@ku.th

Received: June 25, 2024
Revised: October 25, 2024
Accepted: October 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ประชากรเป็นเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีอายุ 5-6 ปี จำนวน 19 คน โรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 24 แผน มีค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 4.50 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย จำนวน 12 ข้อ ซึ่งได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และ 3) แบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย 3 สถานการณ์ ซึ่งได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีทักษะการคิดเชิงคำนวณแตกต่างจากก่อนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์โดยมีทักษะการคิดเชิงคำนวณอยู่ในระดับดี โดยเด็กสามารถวิเคราะห์งานหรือปัญหาเพื่อแบ่งงานหรือปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ สามารถคัดแยกส่วนที่สำคัญออกจากรายละเอียดในงานหรือปัญหาที่กำลังพิจารณา สามารถหาความสัมพันธ์หรือความคล้ายคลึงกันของงานหรือปัญหา สามารถออกแบบวิธีการทำงานหรือวิธีการแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทีละขั้นตอนเพื่อดำเนินตามทีละขั้นตอน

คำสำคัญ

ปรากฏการณ์เป็นฐาน คิดเชิงคำนวณ เด็กปฐมวัย

ABSTRACT

This research aimed to investigate the effects of phenomenon-based learning on the computational thinking skills of young children. Population of the study were 19 children aged 5-6 years from a kindergarten 2. The research tools included 1) 24 phenomenon-based learning experience plans, with an overall average score of 4.50, indicating a very high level of appropriateness; 2) a computational thinking skills assessment for young children with 12 items, showing an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00; and 3) a practical assessment of computational thinking skills in three scenarios, with an IOC ranging from 0.67 to 1.00. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The results showed that young children who participated in phenomenon-based learning experiences demonstrated improvements in computational thinking skills compared to before the intervention. Their skills were rated as good, with the ability to analyze tasks or problems by breaking them down into smaller parts, identify key elements from details, recognize relationships or similarities, and design step-by-step processes for problem-solving.

Keywords

Phenomenon-Based Learning, Computational Thinking, Young Children

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษากำลังเติบโตควบคู่กับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่องค์ความรู้ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้จึงไม่ได้มีอยู่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จึงต้องปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ชีวิตจริงของเด็ก ที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาในปัจจุบัน ไม่เพียงแต่การรับรู้ข้อมูลและความรู้ แต่ยังควรเน้นไปที่การพัฒนาทักษะทางการคิด ได้แก่ การวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา (PR OBEC, 2023) ซึ่งเป็นทักษะที่เป็นประโยชน์ในการเผชิญกับความท้าทายในสถานการณ์ชีวิตจริง ด้วยการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับประสบการณ์และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างใกล้ชิด ทำให้เด็กสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือ แผนพัฒนาประเทศปีพ.ศ.2561-2580 ที่ได้วางกรอบกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นประเด็นความสำคัญด้านพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ผ่านการขับเคลื่อนโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา เทคโนโลยี และดิจิทัล ให้คนไทยมีทักษะดี มีสมรรถนะสูง เป็นนักคิดและนวัตกร อีกทั้งยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2560-2579 (Office of the Education Council, 2017) โดยมีความมุ่งหมายให้เด็กมีทักษะการคิดในระดับที่สูงขึ้น เรียกว่าทักษะอาชีพ ซึ่งทักษะอาชีพหนึ่งที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking: CT)

(Wing, 2006; 2008) ทักษะดังกล่าวเป็นกระบวนการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการจัดลำดับอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาไปทีละขั้นทีละตอน รวมทั้งการย่อยปัญหาที่ช่วยให้รับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนได้ สามารถตั้งคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดได้

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการให้ความสนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาการคิดเชิงคำนวณตั้งแต่ในระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และบทบาทในการเรียนรู้ทักษะการคิดและความสามารถด้านดิจิทัลของเด็กเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในการจัดทำหลักสูตรการคิดเชิงคำนวณจึงเป็นเนื้อหาส่วนสำคัญที่อยู่ในหลักสูตรโรงเรียนในอนาคต (Srikhamwiang, 2018) ทั้งนี้ กิจกรรมการคิดเชิงคำนวณโดยบูรณาการกิจกรรมให้เข้ากับชีวิตประจำวันของเด็ก เพื่อฝึกฝนเด็กให้มีความรู้ต่าง ๆ โดยให้เด็กรู้จักการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา ทั้งนี้เห็นได้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาการเกี่ยวกับการคิดเชิงคำนวณและทำให้เด็กปฐมวัยเป็นผู้ที่มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

จากข้อมูล Office of the Education Council (2017) พบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์หรือโจทย์ปัญหาได้ว่าปัญหาเหล่านั้นมีวิธีการแก้ไขอย่างไร มีขั้นตอนการแก้ไขอย่างไร ไม่สามารถบอกได้ว่าปัญหาดังกล่าวควรพิจารณาแก้ไขสิ่งใดก่อนหรือหลัง ส่งผลให้เด็กไม่สามารถทำความเข้าใจการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง จากปัญหาดังกล่าวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่จะนำไปการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งงานวิจัยของ Sukkeaw (2019) พบว่าครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องทักษะการคิดเชิงคำนวณอย่างถ่องแท้ก่อน จึงจะสามารถถ่ายทอดให้เด็กเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากการทดสอบระดับชาติ Bebras Thailand Challenge on Computational Thinking ซึ่งเป็นการทดสอบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงคำนวณนั้น พบว่า ในการทดสอบระดับนานาชาติด้านทักษะการคิดเชิงคำนวณ (International Challenge on Computational Thinking 2022 - 2023) ซึ่งมีผู้สมัครที่มีอายุ 6-18 ปี ที่มาจากประเทศต่าง ๆ มากกว่า 50 ประเทศ พบว่าผู้สมัครจากประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 45 ของโลกและเป็นอันดับที่ 3 ในกลุ่มประเทศอาเซียน จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าเด็กควรได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ Poovarawan (2018) ที่ได้กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณเป็นวิธีคิดและแก้ปัญหาที่ต้องวิเคราะห์ ใช้จินตนาการมองปัญหา ซึ่งจะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและมีลำดับวิธีคิดก่อนหลัง ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมามีนักการศึกษาที่พยายามใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Chang, Hsu, and Jong, 2020) เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สืบเสาะแบบ 5Es ร่วมกับบอร์ดเกมและการเขียน Formula Coding (Sittikhetkron and Sawangmek, 2021) การจัดกิจกรรมการเรียนผสมผสานแบบค้นพบ (Sribanjam and Thanapatmeemanee, 2022) และ เกมโมไบล์แอปพลิเคชัน (Saenboonsong, 2022) เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาเหล่านั้นได้จัดทำกับเด็กในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในระดับปฐมวัยมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณในเด็กปฐมวัยจำนวนไม่มาก

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based learning) เป็นแนวคิดที่มีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศฟินแลนด์หลักปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016-2017 โดยนำปรากฏการณ์โลกแห่งความเป็นจริงให้เด็กสังเกตด้วยมุมมองที่หลากหลาย ตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาเพื่อนำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบและแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการเรียนรู้สืบเสาะ (Butkatunyoo, 2018) การสร้างองค์ความรู้ในตนเองและการบูรณาการ สหวิทยาการ ขยายขอบเขตการเรียนรู้ไปสู่นอกห้องเรียนและโลกอินเทอร์เน็ตผสานการใช้เทคโนโลยี (Symeonidis and Schwarz, 2016) ทำให้เด็กรู้เท่าทัน และพัฒนาไปสู่การเป็นผู้สร้างความรู้และผู้สร้างนวัตกรรม จากความสำคัญดังกล่าว ครูผู้สอนสามารถดำเนินขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ให้เป็นไปตามแนวคิดการเรียนรู้แบบตื่นตัวในการสร้างองค์ความรู้ในตนเอง คือ สอนอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสอนใช้บริบทเป็นส่วนสำคัญของปัญหาผ่านปรากฏการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานว่ามี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเลือกปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ 2) ขั้นวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนที่จะบูรณาการสอนได้ 3) ขั้นวางลำดับกิจกรรม 4) ขั้นวางแผนการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน โดยการนำเสนอข้อมูล (Samahito, 2016)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นแนวการจัดประสบการณ์แนวหนึ่งเป็นทางเลือกให้กับครูผู้สอน เนื่องจากเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นและสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ทำให้เด็กมีโอกาสในการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่สนใจอย่างมีเหตุผล มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และค้นพบคำตอบที่เป็นความรู้และประสบการณ์ด้วยตัวเอง ส่งผลให้เด็กมีความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ในชีวิตจริง (Silander, 2015; Butkatunyoo, 2018) ปัจจุบันเด็กปฐมวัยยังขาดทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Office of the Education Council, 2017) เนื่องจากทักษะการคิดเชิงคำนวณเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย และทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณในเด็กปฐมวัยมีจำนวนไม่มาก ซึ่งสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องคำนึงในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยคือต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณในเด็กปฐมวัยนั้นมุ่งเน้นให้ได้สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างสร้างสรรค์ แก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในสถานการณ์นั้น ๆ พร้อมทั้งเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาที่อาจสนับสนุนโดยเพื่อนหรือครูผู้สอน

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตพฤติกรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณเด็กปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง พบว่าเด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์หรือโจทย์ปัญหาได้ว่าปัญหาเหล่านั้นมีวิธีการแก้ไขอย่างไร มีขั้นตอนการแก้ไขอย่างไร ไม่สามารถบอกได้ว่าปัญหาดังกล่าวควรพิจารณาแก้ไขสิ่งใดก่อนหรือหลัง ส่งผลให้เด็กไม่สามารถทำความเข้าใจการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาการคิดและการแก้ปัญหา โดยมุ่งเน้นให้เด็กพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็น

ระบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในศตวรรษที่ 21 พื้นฐานเหล่านี้มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยในการนำไปใช้ในชีวิตจริงและเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายในอนาคตได้อย่างประสิทธิภาพ

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการทดลองแบบ One-group pretest-posttest design

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่ง รวมทั้งหมด 19 คน เนื่องจากประชากรของโรงเรียนที่สุ่มเลือกมาแบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Selection) มีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงใช้เด็กปฐมวัยชายและหญิงอายุ 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนทั้งหมด และได้ผ่านการขอความยินยอมจากผู้ปกครองโดยชอบธรรมแล้ว

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรจัดกระทำ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์แผนละ 30 นาที การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดสัปดาห์ละ 3 วัน รวมเวลา 8 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และ ทักษะการคิดเชิงคำนวณ

1.2 สร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 24 แผน โดยปรากฏการณ์ที่เด็กสนใจและนำไปสู่การเรียนรู้ ได้แก่ ขยะวันลอยกระทง ฝนตกน้ำท่วม ไฟไหม้ รถชนคนข้ามทางม้าลาย แผ่นดินไหว ไข้หวัดใหญ่

1.3 นำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจ

พิจารณา ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้ว มีค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 4.50 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีข้อเสนอแนะให้ปรับเนื้อหาปรากฏการณ์โดยให้เกี่ยวข้องกับเด็กมากขึ้น

1.4 นำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มประชากร

2. แบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย จำนวน 12 ข้อ ประกอบไปด้วย การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยหรือปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย 3 ข้อ การคิดเชิงนามธรรม 3 ข้อ การพิจารณารูปแบบ 3 ข้อ การออกแบบอัลกอริทึม 3 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้าง พัฒนา และหาคุณภาพแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย

2.2 สร้างแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยแบบเลือกตอบ จำนวน 12 ข้อ ประกอบไปด้วย การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยหรือปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย 3 ข้อ การคิดเชิงนามธรรม 3 ข้อ การพิจารณารูปแบบ 3 ข้อ โดยผู้วิจัยอ่านแบบประเมินให้เด็กฟังพร้อมมีคำถามและมีคำตอบเป็นรูปภาพพร้อมตัวอักษรกำกับ ให้เด็กเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ในส่วนของการออกแบบอัลกอริทึม 3 ข้อ มีข้อคำถามและมีรูปภาพพร้อมตัวอักษรกำกับ ให้เด็กออกแบบโดยใส่หมายเลขลงในช่องว่างที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แต่ละองค์ประกอบจะมีคะแนนเต็ม 3 คะแนน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 3 หมายถึง ดี, 2 หมายถึง ปานกลาง, และ 1 หมายถึง พอใช้

2.3 นำแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณา ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้วได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีข้อเสนอแนะให้ปรับภาษาในการใช้คำถามให้ชัดเจนมากขึ้น

2.4 จัดพิมพ์แบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มประชากร

3. แบบประเมินเชิงปฏิบัติการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย 3 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์จัดกระเป๋าไปโรงเรียน สถานการณ์จัดโต๊ะอาหาร สถานการณ์ทำความสะอาด โดยมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแบบประเมินเชิงปฏิบัติการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงคำนวณ และการสร้างแบบประเมินเชิงปฏิบัติการ

3.2 สร้างแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ประกอบไปด้วย การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยหรือปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย การคิดเชิงนามธรรม การพิจารณารูปแบบ การออกแบบอัลกอริทึม เพื่อประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยซึ่งมีทั้งหมด 3 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์จัดกระเป๋านักเรียน สถานการณ์จัดโต๊ะอาหาร สถานการณ์ทำความสะอาด เป็นแบบตอบคำถามและปฏิบัติจริง โดยผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์และระบุคำถามในแต่ละสถานการณ์เพื่อให้เด็กได้ตอบคำถามและปฏิบัติตามคำตอบของตนเอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินและบันทึกคะแนน แบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย แต่ละองค์ประกอบจะมีคะแนนเต็ม 9 คะแนน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน 7-9 หมายถึง ดี, 4-6 หมายถึง ปานกลาง, และ 1-3 หมายถึง พอใช้

3.3 นำแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณา ผู้เชี่ยวชาญประเมินแล้วได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มอาหารไปในสถานการณ์จัดโต๊ะอาหาร และ ปรับให้ใช้คำถามที่สอดคล้องกับสถานการณ์หลัก

3.4 นำแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มประชากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยพร้อมกันทั้ง 19 คน ก่อนการทดลอง โดยใช้แบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย (pre-test) โดยผู้วิจัยอ่านแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยให้เด็กฟัง หลังจากนั้นให้เด็กเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ทั้งหมด 12 ข้อ เวลา 30 นาที ในช่วงเวลา 09.00-09.30 น. และดำเนินการให้กลุ่มประชากรทำแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย (pre-test) ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์และใช้คำถามที่ได้ระบุไว้ในแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ในแต่ละสถานการณ์เพื่อให้เด็กได้ตอบคำถามและเลือกอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ในแต่ละสถาณการณ์ ใช้เวลาประเมิน 8-10 นาที ในช่วงเวลา 09.00-09.50 น.

2. ระยะเวลาดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที เวลา 09.00-09.30 น. หลังจากจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ผู้วิจัยได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย

3. ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้แบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย (post-test) เด็กทำแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยพร้อมกันทั้ง 19 คน ผู้วิจัยอ่านแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยให้เด็กฟัง หลังจากนั้นให้เด็กเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว เมื่อเด็กเลือกได้แล้ว ให้กากบาท (X) ทับ ก ข หรือ ค ทั้งหมด 12 ข้อ เวลา 30 นาที เป็นเวลา 1 วัน ในช่วงเวลา 09.00-09.30 น. และแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย (post-test) โดยใช้แบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์และใช้คำถามที่ได้ระบุไว้ในแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ในแต่ละสถาณการณ์เพื่อให้เด็กได้ตอบคำถามและเลือกอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ในแต่ละสถาณการณ์ ใช้เวลาประเมิน 8-10 นาที ในช่วงเวลา 09.00-09.50 น.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลคะแนนทักษะการคิดเชิงคำนวณที่ได้จากการแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณก่อนและหลังการทดลองแสดงใน ตารางที่ 1 และผลคะแนนประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองแสดงใน ตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ได้จากแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย

N=19

ทักษะการคิดเชิงคำนวณ	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ระดับ
		μ	σ	μ	σ	
การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยหรือปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย	3	1.21	0.53	2.15	0.68	ดี
การคิดเชิงนามธรรม	3	1.20	0.63	2.20	0.68	ดี
การพิจารณารูปแบบ	3	1.47	0.61	2.36	0.59	ดี
การออกแบบอัลกอริทึม	3	2.10	1.04	2.68	0.58	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ได้จากแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ได้จากแบบประเมินทักษะการคิดเชิงคำนวณ ทั้ง 4 ด้าน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ได้จากแบบประเมินเชิงปฏิบัติการทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย

N=19

ทักษะการคิดเชิงคำนวณ	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ระดับ
		μ	σ	μ	σ	
การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยหรือปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย	9	3.89	0.46	7.68	0.75	ดี
การคิดเชิงนามธรรม	9	6.00	0.00	8.68	0.58	ดี
การพิจารณารูปแบบ	9	6.00	0.00	8.26	0.73	ดี
การออกแบบอัลกอริทึม	9	3.47	0.51	8.00	0.88	ดี

จากตารางที่ 2 พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ทั้ง 4 ด้าน

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัยสูงขึ้นได้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การแบ่งงานใหญ่เป็นงานย่อยหรือปัญหาใหญ่เป็นปัญหาย่อย การคิดเชิงนามธรรม การพิจารณารูปแบบ การออกแบบอัลกอริทึม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีผลต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณของเด็กปฐมวัย เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการนำปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวเด็ก มาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ นำไปสู่การหาวิธีการแก้ปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ครูและเด็กร่วมกันอภิปรายเลือกปรากฏการณ์ที่อยู่ในความสนใจของเด็กและเกิดขึ้นจริง ครูกระตุ้นให้เด็กบอกเนื้อหา ข้อคำถาม ปัญหาย่อย ๆ (Decomposition) หรือสิ่งที่เด็กสนใจจะเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้ โดยครูจะกระตุ้นให้เด็กบอกปัญหาย่อย ๆ ที่เกิดขึ้น คัดแยกรายละเอียดของปัญหาหรืองาน (Abstraction) และบอกความสัมพันธ์ของงานหรือปัญหา (Pattern) ครูและเด็กร่วมกันออกแบบกิจกรรมและร่วมกันวางลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กเข้าใจปรากฏการณ์หรือปัญหา (Algorithm) โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการออกแบบวิธีการทำงานหรือวิธีการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอน ครูตรวจสอบว่าเด็กเข้าใจปรากฏการณ์และสามารถบอกปัญหาหรืองาน รายละเอียดของปัญหาหรืองาน ความสัมพันธ์ของปัญหาหรืองาน และวิธีแก้ปัญหาหรืองานตามขั้นตอนได้ แล้วนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาหรืองานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ Samahito (2016) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการนำปรากฏการณ์หรือปัญหาทีเกิดขึ้นจริงมาให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสงสัยแล้วเกิดคำถามหลังจากนั้น เด็กก็จะได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันและวางแผนหาแนวทางในการหาคำตอบหรือแก้ปัญหา

2. ทักษะการคิดเชิงคำนวณมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นเมื่อเด็กได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงคำนวณผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เด็กมีการคิดอย่างเป็นกระบวนการที่ใช้การวิเคราะห์ เด็กสามารถออกแบบขั้นตอนการทำงานหรือการแก้ปัญหาแล้วนำไปดำเนินงานหรือแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่สร้างขึ้น โดยต้องระบุงานย่อยในงานใหญ่หรือปัญหาย่อยในปัญหาใหญ่ (Decomposition) นำส่วนที่ไม่สำคัญออกไป (Abstraction) จากนั้นมองหาส่วนที่คล้ายคลึงกันจากสิ่งที่เกี่ยวข้องของงานหรือปัญหา (Pattern) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหาใหม่และนำไปออกแบบขั้นตอนการดำเนินงานหรือขั้นตอนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (Algorithm) สอดคล้องกับ Lee, Joswick, and Pole (2023) ที่กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณเป็นกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหา โดยมีทักษะพื้นฐาน ได้แก่การแยกส่วน (Decomposition) นามธรรม (Abstraction) การจดจำรูปแบบ (pattern recognition) และการออกแบบอัลกอริทึม (algorithm design)

3. การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นการนำปรากฏการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวเด็ก มาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ นำไปสู่การหาวิธีการแก้ปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยเด็ก ๆ ต้องศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลของเด็กแต่ละคนโดยจะมีความหลากหลายมารวบรวม จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาวิเคราะห์แยกแยะประเด็นของปรากฏการณ์ที่ทำให้เด็กต้องใช้ทักษะที่หลากหลาย เพื่อวิเคราะห์แยกแยะประเด็นของงานหรือ

ปัญหา เพื่อแบ่งงานหรือปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ (Decomposition) คัดแยกส่วนที่สำคัญออกจากรายละเอียดในงานหรือปัญหาที่กำลังพิจารณา (Abstraction) หาความสัมพันธ์หรือความคล้ายคลึงกันของงานหรือปัญหา และนำไปออกแบบวิธีการทำงานหรือวิธีการแก้ปัญหาเป็นกระบวนการทีละขั้นตอน เพื่อดำเนินตามทีละขั้นตอน (Algorithm) นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานยังเป็นการบูรณาการข้ามวิชา ทำให้เด็ก ๆ ได้ข้อมูลที่หลากหลายและทักษะใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กจะทำให้เด็กสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับ ผลวิจัยของ Tempeim (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย สูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เด็กมีความเข้าใจและสามารถระบุปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมเสนอทางเลือกหรือวิธีการที่หลากหลายได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมควรสร้างสถานการณ์ให้เสมือนจริงตามสถานการณ์เพื่อเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และเพื่อช่วยเพิ่มจินตนาการให้เด็กนำไปสู่การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2. การจัดกิจกรรมควรมีสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอและมีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กทุกคนได้เลือกแล้วนำไปทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และช่วยให้เด็กมีจินตนาการถึงสถานการณ์ได้มากขึ้นเพื่อช่วยเพิ่มทักษะการคิดที่หลากหลาย

3. การจัดกิจกรรมในองค์ประกอบการออกแบบอัลกอริทึม ควรเพิ่มกิจกรรมในองค์ประกอบนี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้การออกแบบขั้นตอนการทำงานและดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้ที่ละขั้นตอน เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงในการออกแบบขั้นตอนการทำงานหรือปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการวางแผน เป็นต้น เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาเด็กปฐมวัยในทักษะด้านอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณในรูปแบบอื่น เช่น Project-Based Learnining หรือ PBL ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับเด็กปฐมวัย

References

Butkatunyoo, O. (2018). kānčhatkān rīanrū doi chai prākottakān pen thān : kānrīanrū bæp bun nā kān phūa songsœm khwāmrū khong phū rian nai lōk hæng khwām čhing [Phenomenon based learning for developing a learner's holistic views and engaging in the real world]. **Journal of Education Studies**. 46(2), 348-365.

Chang, S. C., Hsu, T. C. & Jong, M. S. Y. (2020). Integration of the peer assessment approach with a virtual reality design system for learning earth science. **Computers & Education**. 146, 103-758.

Lee, J., Joswick, C. & Pole, K. (2023). Classroom play and activities to support computational thinking development in early childhood. **Early Childhood Education Journal**. 51(3), 457-468.

Office of the Education Council. (2017). **phænkān suksā hæng chāt** [Thailand education scheme in brief]. Retrieved from https://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532

Poovarawan, Y. (2018). **witthayākān khamnuān khū 'arai ? wichā bangkhap phūnthān mai lā sut samrap dek phrom bot samphāt čhāk phū kotang** [What is Computer Science? The newest compulsory subject for children, with an interview with the founder]. Retrieved from https://school.dek-d.com/blog/kidcoding/computational-science/

PR OBEC. (2023). **kānphatthanā thaksa khong nakrian : kānte rī yom khwām phrom sū 'anākhot** [Improving student skills : preparing for the future]. Retrieved from https://www.facebook.com/photo.php?fbid=935447738615062

Saenboonsong, S. (2022). kānphatthanā kēm mō bai 'æ po phali khochan phūa songsœm thaksa kān khit choēng khamnuān samrap nakrian ra dap chan prathom suksā sangkat khet phūnthi kānsuksā prathom suksā Phra Nakhon Si 'Ayutthayā [The development of game mobile application to enhance computational thinking skill for primary students under office of phranakhon si ayutthaya educational service]. **Journal of Industrial Education.** 21(1), 56-66.

Samahito, C. (2016). kānčhat prasopkān kānrīanrū doi chai prākottakān pen thān samrap dek pathommawai [Phenomenon-Based Learning experience provision for young children]. **Silpakorn University Journal**. 39(1), 113-129.

Sribanjam, S. & Thanapatmeemanee, H. (2022). kānphatthanā kitčhakam kān rīan phasomphasān bæp kho̯ nop bo̯ phūa songsœm kān khit chœng khamnuān rap nak rīan namat yom sūksā pī thī nung [The Development of Blended Learning Activity with Discovery Method to Enhance Computational Thinking of Mathayomsuksa 1 Students]. **Journal of Educational Technology and Communications Faculty of Education Mahasarakham University.** 5(16), 133-144**.**

Silander, P. (2015). **Phenomenon Based Learning.** Retrieved from http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html

Sittikhetkron, W. & Sawangmek, S. (2021). kānphatthanā thaksa kān khit chœng khamnuān duāi kitčhakam kānrīanrū sūpso̯ bæp hā Es ro̯wo̯ makap boṭ kem læ kān khīan Formula Coding rūang prachākoṇ nai sathānakān rōk rabāt samrap nak rīan namat yom sūksā pī thī hok [Development of computational thinking skill through 5Es inquiry learning activities with board game and formula coding on the population in pandemic for grade 12]. **Journal of Education Naresuan University.** 23(3), 2021.

Srikhamwiang, W. (2018). **witthayākān khamnuān** [Computing Science]. Retrieved from https://www.watcharaphats.com

Sukkeaw, W. (2019). **kānphatthanā nǣokhit chœng khamnuān doi kānčhatkān rīanrū chœng ru kraa makap Edmodo læ Quizizz samrap nakrīan matthayommasūksā pī thī sī** [Development of Computayional Thinking by Using Active Learning with Edmodo and Quizizz for Tenth-Grade Students]. Master's thesis. Thaksin University.

Symeonidis, V. & Schwarz, J. F. (2016). Phenomenon-based teaching and learning through the pedagogical lenses of phenomenology: The recent curriculum reform in Finland. **Forum O Światowe.** 28(2), 31-47.

Tempeim, W. (2023). phon kānčhat prasopkān kānrīanrū doi chai prākottakān pen thān thī mī toṭ khwāmsāmāt nai kān kæ panhā yang sangsan rap dek pathommawai [The Effects of Learning Experience Provision Using Phenomenon-Based Learning on Creative Problem-Solving Abilities in Young Children]. **Interdisciplinary Academic and Research Journal**. 3(5), 143-152.

Wing, J. M. (2006). Computational thinking. **Communications of the ACM**. 49(3), 33-35.

Wing, J. M. (2008). Computational thinking and thinking about computing. **Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences**. 366(1881), 3717-3725.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

THE DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR THAI COMMUNICATION COURSES BASED ON COMPETENCY-BASED LESSON PLANS USING PROJECT-BASED LEARNING INTEGRATED WITH SOCIAL MEDIA FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

ศศิพงษ์ ศรีสวัสดิ์
Sasipong Srisawat

สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
General Education, Udon Thani Rajabhat University
penthai_88@windowslive.com

Received: June 4, 2024
Revised: November 4, 2024
Accepted: November 7, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ 2) หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 4) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ

แผนการสอนฐานสมรรถนะ โครงงานเป็นฐาน สื่อสังคมออนไลน์

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) evaluate the appropriateness of learning management model for Thai communication courses based on competency-based lesson plans using project-based learning integrated with social media for undergraduate students, 2) assess the effectiveness of the developed learning management model, 3) compare the academic achievement of the experimental group and the control group before and after implementing the developed learning management model, and 4) investigate student satisfaction regarding the learning management model. The sample for this study comprised 50 undergraduate students from Udon Thani Rajabhat University who enrolled in the first semester of the 2023 academic year. The research instruments included a learning management model, achievements test, and satisfaction questionnaire. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and t-test independent.

The result showed that 1) learning management model for Thai communication courses based on competency-based lesson plans using project-based learning integrated with social media for undergraduate students, demonstrated a high level of appropriateness, 2) effectiveness of the model exceeded the 80/80 criterion, 3) experimental group's learning achievement was significantly higher than that of the control group at the .05 level of significance, and 4) the learners' satisfaction with the learning management model was at a high level.

Keywords

Competency-Based Learning Plan, Project-Based, Social Media

ความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างยิ่ง การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พระราชบัญญัติการศึกษาปี 2542 ได้เปิดโอกาสให้ผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นสถานศึกษาควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (Office of the Secretariat of the Education Council, 2019) ดังนั้นการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี และเพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับ

ศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิผล

การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาทางทฤษฎีเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักศึกษาในการพัฒนาทักษะการสื่อสารในสังคมปัจจุบันได้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นฐานสมรรถนะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง (Bua-sri, 1999) การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาสมรรถนะเฉพาะด้านที่สำคัญต่อการสื่อสาร โดยมีการประเมินตามความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะไปใช้ในสถานการณ์จริง แทนการประเมินจากการท่องจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว การจัดการเรียนรู้ตามฐานสมรรถนะยังช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในปัจจุบัน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป พบว่านักศึกษายังขาดทักษะการสื่อสารที่เป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการพูด การเขียน และการนำเสนอ ซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่ยังเน้นการท่องจำและขาดการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นโครงงานเป็นฐานควบคู่กับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและพัฒนาทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ในทางปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้รับโอกาสในการคิด วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในบริบทการสื่อสาร ผ่านการทำโครงงานที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์หรือปัญหาจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและเห็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Michalko, 2001; Khammanee, 2019 ; Noochuay & Korranee, 2019) เมื่อผสานการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานกับสื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารในโลกดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่เปิดกว้างที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำเสนอผลงาน แสดงความคิดเห็นและรับข้อเสนอแนะได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการเชื่อมต่อกับชุมชนที่หลากหลาย (Marguez, 2011; Bender, 2012) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับโครงงานช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่สมจริงและมีผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารในโลกปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของการสื่อสารในสังคมปัจจุบัน

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

4. ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

2. เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว.0622.7/617 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ประชากรและกลุ่มทดลอง

1.1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 15 ห้องเรียน ห้องละ 50 คน รวมจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 750 คน

1.1.2 กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องละ 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

1.2 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เนื้อหารายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำนักวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 3 หน่วยกิต

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 64 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

1.4.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ 2) บทเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1.1 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ เนื้อหาในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร สำนักวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

3.1.2 จัดทำแผนการสอน มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) คำอธิบายรายวิชา 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์ 4) เนื้อหาการเรียนรู้ 5) สื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ 6) ขั้นตอนการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล 8) บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน รวมเวลา 16 สัปดาห์

3.1.3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการสอน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้ค่าความความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.41 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบโดยวัดเป้าหมายการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ (Skill) ด้านความรู้ (Knowledge) และด้านเจตคติ (Attitude)

3.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัด 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ จำนวน 20 ข้อ ด้านความรู้ จำนวน 20 ข้อ และด้านเจตคติ จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ

3.2.3 นำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.50 - 1.00 ไว้ใช้

3.2.4 แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดสอบ (try out) กับนักศึกษาในกลุ่มการเรียนอื่น จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อคำถามและคัดเลือกข้อคำถาม ไว้จำนวน 60 ข้อ ได้ข้อคำถามที่มีค่าความยากง่าย เท่ากับ 0.48–0.79 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ เท่ากับ 0.28-0.80 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson มีค่าความเชื่อมั่น 0.89 จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

3.3 บทเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

3.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการพัฒนาบทเรียน

3.3.2 พัฒนาบทเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร จำนวน 6 บทเรียน ดังนี้ 1) การสื่อสารในศตวรรษที่ 21 2) เทคนิคการฟังอย่างมีประโยชน์ 3) การพูดในยุค 5 จี 4) การอ่านอย่างมีคุณภาพ 5) การเขียนเชิงสร้างสรรค์ 6) การสร้างรายได้จากการสื่อสาร

3.3.3 นำบทเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของบทเรียน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้ค่าความความเหมาะสมของบทเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.4 นำบทเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาในกลุ่มการเรียนอื่น

3.3.5 แก้ไขและจัดพิมพ์บทเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ฉบับสมบูรณ์

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3.4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

3.4.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.4.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.01 และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

3.4.5 จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง

การดำเนินการวิจัย

4.1 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน จำนวน 60 ข้อ บันทึกคะแนนผลการสอบก่อนเรียนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 50 คน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4.3 เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ให้นักศึกษากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน จำนวน 60 ข้อ บันทึกคะแนนผลการสอบหลังเรียนเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4.4 นักศึกษากลุ่มทดลองตอบแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เก็บรวมรวบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติ

4.5 เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยกลุ่มควบคุมจะได้รับการจัดการเรียนรู้เสริมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเดียวกับกลุ่มทดลอง เพื่อให้ได้รับประสบการณ์การเรียนจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาค่าความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้วหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 หาค่าประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์ E_1/E_2

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ t-test for independent samples

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แล้วหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดผลและการประเมินผล ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแผนการสอนฐานสมรรถนะ เนื่องจากเน้นการพัฒนาทักษะจากการปฏิบัติจริง การทำโครงงานและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ตอบสนองต่อสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มี 7 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอนอธิบายขอบเขตของสมรรถนะทางการสื่อสารของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ และใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจประกอบกับคลิปวิดิโอหรือข่าวออนไลน์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ที่ชัดเจน

2) ขั้นศึกษาขอบเขตโครงงาน ผู้สอนตั้งคำถามแบบกว้าง ๆ สำหรับโครงงานที่จะมอบหมาย ผู้เรียนใช้เครือข่ายออนไลน์ในการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเวลาที่จำกัด จากนั้นช่วยกันตอบคำถามที่ได้จากการค้นคว้าหาข้อมูล

3) ขั้นเลือกประเด็นสำคัญ แบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละ 4-5 คน เพื่อระดมความคิดในการกำหนดสมรรถนะที่จะทำเป็นโครงงาน โดยผู้เรียนในแต่ละกลุ่มวางแผนจัดทำโครงงาน โดยระบุกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนและตารางการดำเนินงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้ชัดเจน และนำเสนอผ่านความเห็นชอบจากผู้สอน เพื่อเป็นการอนุญาตให้ดำเนินการในลำดับถัดไป

4) ขั้นลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทักษะการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล รวมถึงทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5) ขั้นตรวจสอบความถูกต้อง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอโครงงานของตนเอง โดยให้สมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ตรวจสอบความเป็นไปได้ของโครงงาน และแหล่งข้อมูลที่นำมาอ้างอิง เพื่อกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสม

6) ขั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปโครงงาน เชื่อมโยงในประเด็นสมรรถนะทางการสื่อสารด้วยภาษาไทยโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

7) ขั้นนำเสนอ ผู้เรียนจัดทำรายงานการนำเสนอที่แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะที่ได้จากการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ นำเสนอผ่านเครื่องมือออนไลน์ต่าง ๆ เช่น You Tube และ Facebook

ผลการประเมินคุณภาพความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ด้านหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.00	0.00	มาก
2. ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
3. ด้านเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม	4.60	0.55	มากที่สุด
4. ด้านสื่อและอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
5. ด้านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
6. ด้านการสอนฐานสมรรถนะ	4.60	0.55	มากที่สุด
7. ด้านการใช้แนวคิดโครงงานเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
8. ด้านการใช้สื่อสังคมออนไลน์	4.60	0.55	มากที่สุด
9. ด้านการวัดและประเมินผล	4.40	0.55	มาก
10. ด้านการใช้งานของผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
รวม	**4.44**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41

2. ผลการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ลำดับ	บทเรียน	E_1	E_2
1	การสื่อสารในศตวรรษที่ 21	81.50	
2	เทคนิคการฟังอย่างมีประโยชน์	82.50	
3	การพูดในยุค 5 จี	83.00	
4	การอ่านอย่างมีคุณภาพ	84.50	
5	การเขียนเชิงสร้างสรรค์	86.50	
6	การสร้างรายได้จากการสื่อสาร	88.00	
รวม		**84.33**	**83.67**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้คะแนนรวมระหว่างเรียน รวมเฉลี่ย E_1 = 84.33 และคะแนนรวมการทดสอบหลังเรียน รวมเฉลี่ย E_2 = 83.67 สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติกับกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แสดงในตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ก่อนเรียน						
	N	$\bar{x}$	SD	t	df	Sig.
กลุ่มควบคุม	50	36.98	2.90	0.12*	49	0.45
กลุ่มทดลอง	50	36.92	2.74			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

หลังเรียน						
	N	$\bar{x}$	SD	t	df	Sig.
กลุ่มควบคุม	50	42.84	4.09	10.40*	49	0.00
กลุ่มทดลอง	50	49.46	1.36			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 3 และ 4 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนก่อนเรียน กลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.98 กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ย 36.92 มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยทางสถิติ ในส่วนคะแนนหลังเรียน กลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.84 กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ย 49.46 ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รายการ	$\bar{x}$	SD	**แปลความหมาย**
ด้านผู้สอน	4.28	0.05	มาก
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.27	0.03	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.47	0.02	มาก
ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.34	0.03	มาก
ด้านประโยชน์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.32	0.04	มาก
รวม	**4.34**	**0.03**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.03

อภิปรายผล

1. ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีค่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาอย่างละเอียดและหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยใช้การศึกษางานวิจัยที่ใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว มีผลดีต่อการเสริมสร้างสมรรถนะทางการสื่อสารของนักศึกษาในหลายมิติ โดยในขั้นเตรียมความพร้อม ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นความสนใจและมีความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับเนื้อหา ในขั้นศึกษาขอบเขตโครงงาน นักศึกษาได้ฝึกการค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ ขั้นเลือกประเด็นสำคัญช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมและการวางแผน ในขั้นลงมือปฏิบัติ นักศึกษาได้ฝึกการทำงานร่วมกันและพัฒนาทักษะการสื่อสาร ขณะที่การตรวจสอบความถูกต้องช่วยให้นักศึกษาปรับปรุงโครงงานอย่างเหมาะสม ขั้นสรุปและการนำเสนอช่วยเสริมความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้และทักษะการใช้สื่อดิจิทัลในการสื่อสารผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Klomaim (2022) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยศึกษาสาเหตุของปัญหาการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถผ่านเกณฑ์ได้และหาวิธีการแก้ไขโดยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ส่งผลให้ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบดังกล่าวจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Wiboonauthai, Promsoogoon & Photigawin (2024) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยศึกษาปัญหาและสอบถามข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ซึ่งได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสะท้อนถึงความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนารูปแบบที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีค่า เท่ากับ 84.33/83.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน มีการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดสอบประสิทธิภาพ โดยขั้นการทดสอบประสิทธิภาพได้ดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ทดลองใช้เบื้องต้น (Try out) และการทดลองใช้จริง (Trial run) มีการแก้ไขและปรับปรุงจนมั่นใจได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ไม่มีข้อบกพร่องสามารถนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pengpinyo, Sintanakul & Nimpolgrung (2021) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะ โดยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปศึกษาคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง ผลกว่าวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ก่อนเรียนของผู้เรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารหลังเรียน กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงให้มากที่สุดในทุกขั้นตอน ซึ่งผู้เรียนจะได้มีโอกาสแก้ไขปัญหาด้วยตนเองและการแก้ปัญหาจากการระดมความคิดภายในกลุ่ม โดยผ่านการวางแผนอย่างเป็นระบบ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยกลุ่มควบคุมจะได้รับการจัดการเรียนรู้เสริมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเดียวกับกลุ่มทดลอง เพื่อให้ได้รับประสบการณ์การเรียนจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1959) กล่าวถึง หลักการเรียนรู้นั้นผู้เรียนต้องมีการสำรวจตนเองค้นหาความถนัดและปัญหาที่ตนสนใจ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเลือกวางแผนการและดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาได้ในที่สุด ประกอบกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์มาเป็นส่วนช่วยในการค้นคว้าข้อมูล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sherwsharn (2020) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้สื่อออนไลน์มาช่วยส่งเสริมการค้นหาข้อมูลและใช้สื่อสารกับผู้สอนนอกห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่าทักษะทางภาษาของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีเนื้อหาการเรียนรู้ที่ทันสมัย สอดคล้องกับการใช้งานด้านการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ประกอบกับมีกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาจากตนเองไปสู่กระบวนการกลุ่ม การนำความรู้ที่ได้จากการรวมกลุ่มและการค้นคว้าข้อมูลจากระบบออนไลน์ผสานแนวคิดใหม่ที่ได้รับมาปรับปรุงงานของตนเองให้สมบูรณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Khamtab (2019) ได้พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงวิชาชีพแบบฐานสมรรถนะ โดยผู้วิจัยใช้บทเรียนที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นฐานของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับหลังจากการจัดการเรียนรู้ ไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรมีบทบาทด้านการช่วยเหลือสนับสนุนขยายขอบเขตความเข้าใจในบทเรียน นำไปสู่การเรียนรู้ตามแผนที่ผู้สอนวางไว้ และผู้เรียนต้องตั้งใจและพยายามทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายได้อย่างลุล่วง ดังนั้นความช่วยสนับสนุนจากผู้สอนและความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

1.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปปรับใช้ในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารในมหาวิทยาลัยอื่นได้ โดยการปรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทและสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาของผู้เรียนในแต่ละสถาบัน

ข้อเสนอแนะสาหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ไปบูรณาการด้านเนื้อหาและทดลองสอนกับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะทางการสื่อสารอื่น ๆ

2.2 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ตามแผนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้โครงงานเป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ไปศึกษากับตัวแปรอื่น เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดรวบยอด เป็นต้น

References

Bender, W. (2012). **Project based learning: differentiating instruction for the 21st century.** Thousand Oaks, Calif: Corwin Press.

Bua-sri, T. (1999). **thritsadī laksut̄ kan̄ ʻok̄bæp̄ læ phatthanā** [Curriculum Theory, Curriculum Design and Development]. 4th ed. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.

Dewey, J. (1959). **Experience and Education**. New York: Macmillan Publishing Company.

Khammanee, T. (2019). **sat kānsoṇ: ʻongkhwāmrū phūa kānčhat krabūankān rīanrū thī mī prasitthiphāp** [Teaching science: Knowledge for organizing effective learning processes]. 23rd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Khamtab, P. (2019). kānphatthanā rabop kānčhatkān rīanrū choēng wichāchīp bæp thān samatthana [Development of a competency-based professional learning management system]. **Journal of Education Chulalongkorn University**. 46(1), 290-380.

Klomaim, K. (2022). kānphatthanā rūpbæp kānčhatkān rīanrū thān samatthana pra yuk chai sat phra rāchā bon phūnthān ʻattalak phūn thin phūa sōemsāng samatthana witthayākān čhatkān rīanrū samrap naksuksā wichāchīp khrū [Development of a competency-based learning management model for applying royal science. On the basis of local identity to enhance competency in learning management science for teaching professional students]. **MCU Peace Studies Review Journal**. 9(6), 2011-2026.

Marquez, R. (2011). **Analysis of social networking: good idea or not.** U.S.A: Kennesaw State University.

Michalko, M. (2001). **Cracking creativity: The secretes of creative genius.** Berkeley California: Ten Speed Press.

Noochuay, W. & Korranee, P. (2019). kānphatthanā rūpbæp kān rīan doī chai khrōng ngān pen thān dūai sū sangkhom ʻoṇ nalai phūa songsōem kān rū singwætloṃ khoṇng nak rīan namat yom suksā toṇ plāī [Developing a project-based learning model using social media to promote environmental literacy among high school students]. **Veridian E-Journal, Silpakorn University.** 12(1), 1456-1470.

Office of the Secretariat of the Education Council. (2019). **nǣothāng kānphatthanā samatthana phū rīan radap kānsuksā naphūn thān** [Guidelines for developing the competency of students at the basic education level]. Bangkok: 21 Century.

Pengpinyo, W., Sintanakul, K. & Nimpolgrung, T. (2021). kānphatthanā rūpbæp kānčhatkān rīanrū tām phǣnkān soṇ thān samatthana doī chai panhā pen thān roṇwoṇ boṇka ra ʻāng hetphon dūai thān koṇrānī [Development of learning management models according to competency-based teaching plans. Using the problem as a base together with case-based reasoning]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 15(3), 179-191.

Sherwsharn, S. (2020). khwāmtǭngkān phatthanā thaksa thāng phāsā khǭng naksuksā radap parinyā trī mahāwitthayālai theknōlōyī rāt mongkhon lān nā Nān [Needs for developing language skills of undergraduate students at Rajamangala University of Technology Lanna, Nan]. **Academic Journal. Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University**. 7(1), 64-76.

Wiboonauthai, N., Promsoogoon, P. & Photigawin, T. (2024). kānphatthanā phǣnkān čhatkān rīanrū thaksa thrampet naphūn thān samrap dek pathommawai dūai kān prayuk krabūankān rīanrū phāsā mǣ [Development of a learning plan for basic trumpet skills for early childhood children by applying the mother tongue learning process]. **Srinakharinwirot Research and Development Journal Humanities and Social Sciences.** 16(31), 1-12.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

การพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

DEVELOPMENT OF DIGITAL LITERACY LINE OA APPLICATION TO PROMOTE THE ELDERLY'S ACTIVE AGING VALUABLE LIFE IN PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ศิริพล แสนบุญส่ง[1] และอัครพล พูลสวัสดิ์[2]
Siripon Saenboonsong[1] and Akarapon Poonsawad[2]

[1] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[2] คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
[1] Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
[2] Faculty of Science and Technology, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail: akara382@gmail.com

Received: February 11, 2024
Revised: July 11, 2024
Accepted: July 17, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ 2) ประเมินทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้น และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้สูงอายุในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้น 2) แบบประเมินคุณภาพ 3) แบบประเมินทักษะการรู้ดิจิทัล และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) แอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ด้านเทคนิคและการออกแบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 2) ผู้สูงอายุมีทักษะทักษะการรู้ดิจิทัลหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47

คำสำคัญ

แอปพลิเคชันไลน์โอเอ การรู้ดิจิทัล การส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The aims of this study were to 1) develop digital literacy Line OA application for elderly, 2) evaluate the digital literacy skills of the elderly after using the developed Line OA application, and 3) study elderly satisfaction after using the developed Line OA application. The sample group in this study was 30 elderly of Bang Pa-in District, Phranakhon Si Ayutthaya Province, Thailand, by using cluster random sampling. The research instruments were 1) a Line OA application, 2) a quality assessment form, 3) a digital literacy skills assessment form, and 4) a satisfaction assessment form. The statistics used to analyze data were mean, standard deviation and t-test.

The results of this study were as follows: 1) The Line OA application for digital literacy for the elderly had the highest level of content quality with a mean of 4.68 and a standard deviation of 0.47, and the technical and design quality was at the highest level with a mean of 4.62 and a standard deviation of 0.49, 2) The elderly's digital literacy skills after using the developed Line OA application were higher than the specified criteria of 70 percent, with statistical significance at the .05 level, and 3) The elderly were overall satisfied with the highest level of satisfaction after using the developed Line OA application with a mean of 4.76 and a standard deviation of 0.47.

Keywords

Line OA Applications, Digital Literacy, Valuable Life, Elderly People

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรของโลกที่เกิดขึ้นขณะนี้ หลายประเทศก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยซึ่งวัดจากสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีอยู่ในประเทศนั้น ๆ เกณฑ์ที่กำหนดโดยสหประชาชาติ สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) สังคมสูงวัย มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด 2) สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และ 3) สังคมสูงวัยระดับสุดยอด มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (Sodsong, 2018) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นประเทศสังคมสูงวัย โดยมีข้อมูลวันที่ 31 ธันวาคม 2565 ที่พบว่ามีประชากรทั้งหมด 66,090,475 คน ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 12,519,926 คน คิดเป็นร้อยละ 18.94 โดยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีประชากรจำนวน 820,417 คน เป็นผู้สูงอายุ 166,328 คน คิดเป็นร้อยละ 20.27 (Department of Older Persons, 2023) ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรสูงอายุสูงในระดับที่เป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์

กลยุทธ์การพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลเมืองมีคุณค่าของสังคมเป็นกลยุทธ์ที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดให้มีการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็น

พลังของสังคม สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาตลอดช่วงชีวิตสู่คนรุ่นหลัง ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ทำงานตามศักยภาพ รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย องค์กรอนามัยโลกได้เสนอแนวคิด Active Aging ผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความสุข มีความเป็นอิสระ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้สูงอายุคุณภาพ (Pangsiri & Wanaratwichit, 2020) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้สูงอายุในปัจจุบัน มีการเลือกที่จะมีกิจกรรมภายในบ้านและใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารเพื่อความสะดวกทำให้ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น ดังข้อมูลที่ปรากฏในผลสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2566 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่าในปี พ.ศ. 2566 อัตราการใช้อินเทอร์เน็ตในกลุ่มประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงร้อยละ 57.8 และผ่านโทรศัพท์มือถือร้อยละ 83

การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ ช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การติดต่อสื่อสาร ความบันเทิง การทำธุรกรรมทางการเงิน การทำธุรกิจออนไลน์ และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Rodkhem & Chaiprasit, 2019) จากงานวิจัยสื่อกับผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุยุคใหม่มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์เป็นอันดับ 1 ด้วยแอปพลิเคชันไลน์ ถึงร้อยละ 50 อันดับ 2 สื่อโทรทัศน์ร้อยละ 24 และอันดับ 3 เฟซบุ๊ก ร้อยละ 16 (Songviphon & Punyalikhit, 2020) แอปพลิเคชันไลน์โอเอ (LINE OA) หรือชื่อเต็มคือ LINE Official Account ได้รับความนิยมในภาคธุรกิจและองค์กรในยุคดิจิทัลเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง มีความสามารถโต้ตอบกับลูกค้าได้อย่างหลากหลายและมีชีวิตชีวา ผ่านการส่งข้อความ รูปภาพ และวิดีโอ ทำให้การสนทนามีความน่าสนใจและเข้าถึงได้ง่าย (Trakulmaykee, Pratan, Hnucheck, & Dittavichai, 2024) การรู้ดิจิทัล (Digital literacy) จึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญกับชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่สภาพแวดล้อมที่เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมีความทันสมัยและมีความหลากหลาย หากขาดการกลั่นกรองหรือตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องอาจเกิดความเสียหายได้ จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุไทยนั้นยังมีค่อนข้างจำกัดในสังคมและขาดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลหรือให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันดิจิทัล ยังมีปัจจัยอีกหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านตัวบุคคล อาทิ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น (Blažič & Blažič, 2020; Wuthirangsi, 2021)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้สูงอายุของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้มีทักษะการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพด้วยแอปพลิเคชันไลน์โอเอ โดยอำเภอบางปะอิน มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือร้อยละ 31.61 เป็นอำเภอที่เป็นชุมชนกึ่งเมือง และมีนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ แนวคิดการสูงอายุยุคใหม่กับการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพจึงควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความเข้าในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอย่างถ่องแท้รวมทั้งควรตระหนักถึงการรู้ดิจิทัล และสร้างความรอบรู้เท่าทันสื่อให้แก่ผู้สูงอายุส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในการรองรับสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. แอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลสามารถส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พัฒนาเป็นอย่างไร

2. ทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 หรือไม่ อย่างไร

3. ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อประเมินทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองที่มีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดเฉพาะหลังการทดลอง (one-group posttest only design) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของสาขาสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเลือกอำเภอที่มีจำนวนสมาชิกของชมรมสูงที่สุด คือ อำเภอบางปะอิน จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมสูงที่สุดจำนวน 5,417 คน(Office of Social Development and Human Security, Phranakhon Si Ayutthaya Province, 2022) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน โดยคัดเลือกสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม มีเกณฑ์คัดเข้า คือ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุ 60-69 ปี ไม่มีภาวะหลงลืม สามารถอ่านออกเขียนได้ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แอปพลิเคชันไลน์ประเภท Line Official Account ในชื่อ “สูงวัยยุคใหม่” เกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงผลได้ทั้งสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ตที่สามารถใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ได้ ซึ่งภายในประกอบด้วยเมนูใช้งานจำนวน 5 เมนู ได้แก่ 1) เมนูรู้เท่าทันสื่อ 2) เมนูเพลิดเพลินหรรษา 3) เมนูข้อมูลที่น่าสนใจ 4) เมนูศูนย์การรักษา และ 5) เมนูข้อมูลผู้จัดทำ

2. แบบประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งหัวข้อในการประเมินตามหลักการ Blackbox Testing คือ การทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของผลลัพธ์ที่แสดงออกมาจากข้อมูลนำเข้าที่ให้กับแอปพลิเคชันว่ามีความสอดคล้องกัน

โดยใช้แบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา มีรายการประเมินจำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้อง และจำนวน 5 คน สำหรับหาค่าความเชื่อมั่น พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อมากกว่า 0.67 ขึ้นไป มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74 และ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพด้านเทคนิคและการออกแบบ มีรายการประเมินจำนวน 28 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อมากกว่า 0.67 ขึ้นไป มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 สรุปได้ว่าแบบประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

3. แบบประเมินทักษะการรู้ดิจิทัล เป็นแบบประเมินรูบิคแบบองค์รวม 5 ระดับ สำหรับประเมินตนเองตามระดับพฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับทักษะการรู้ดิจิทัลหลังใช้งานแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้น มีรายการประเมินจำนวน 17 ข้อ จากนั้นนำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้อง และนักเรียนกลุ่มทดสอบ จำนวน 25 คน สำหรับหาค่าความเชื่อมั่น พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทุกข้อมากกว่า 0.67 ขึ้นไป มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.68 สรุปได้ว่าแบบประเมินทักษะฯ มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

4. แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีรายการประเมินจำนวน 16 ข้อ จากนั้นนำส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้อง และนักเรียนกลุ่มทดสอบ จำนวน 25 คน สำหรับหาค่าความเชื่อมั่น พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อมากกว่า 0.67 ขึ้นไป มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 สรุปได้ว่าแบบสอบถามฯ มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้

ขั้นตอนการพัฒนาแอปพลิเคชันฯ ให้มีประสิทธิภาพโดยนำแนวคิดของ Branson (1978) ที่ได้นำเสนอแบบจำลองการออกแบบนวัตกรรมการสอนแอดดี โมเดล (ADDIE Model) โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน (Saenboonsong, 2023; Peterson, 2003) ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้ดิจิทัล จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุรวมทั้งนักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 10 คน เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมด้านความรู้และความสามารถของผู้สูงอายุให้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในสภาพแวดล้อมที่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีรอบตัวให้สามารถรู้เท่าทันดิจิทัลและปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยี พบว่า ได้องค์ประกอบด้านความสามารถของการรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ความสามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัล 2) ความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหา 3) ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมิน และ 4) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างปลอดภัยต่อเนื้อหา (Wuthirangsi, 2021; Zaid, Abd Rauf, Ahmad, Zainal, Razak, & Shahdan, 2022) สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับใช้กับผู้สูงอายุ ได้รับข้อเสนอสรุปได้ว่าควรอธิบายด้วยถ้อยคำที่สามารถเข้าใจง่าย ไม่ใช้คำศัพท์ที่ยากจนเกินไป ใช้ภาพ และเสียงที่ชัดเจน ควรให้ความสำคัญกับการเสริมศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์และประเมินเนื้อหาของสื่อมากกว่าทักษะอื่น ๆ โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำของผู้สูงอายุเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และควรเป็นแอปพลิเคชันที่เข้าถึงได้ง่ายไม่มีความซับซ้อนในการติดตั้ง หรือมีความคุ้นเคยใช้งานเป็นประจำอย่างเช่นไลน์หรือเฟซบุ๊ก

2. ขั้นการออกแบบ (Design) การนำเสนอสื่อในการส่งเสริมด้านความรู้และความสามารถด้านการรู้ดิจิทัลนั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบแอนิเมชัน จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ความสามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัล ตอนที่ 2 ความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหา ตอนที่ 3 ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมิน และ ตอนที่ 4 การมีปฏิสัมพันธ์อย่างปลอดภัยต่อเนื้อหา ได้ออกแบบบทดำเนินเรื่องซึ่งเป็นการกำหนดลำดับของการนำเสนอ บทบรรยาย ภาพ และการเปลี่ยนในแต่ละช่วงเวลา ได้นำข้อเสนอแนะจากขั้นการวิเคราะห์ไปออกแบบแล้วนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการ์ตูนที่วาดขึ้นใหม่ เป็นตัวการ์ตูนผู้สูงวัยแต่มีความสดใส เลือกใช้โทนสีสันสดใส ออกแบบสถานการณ์ปัญหาจากการใช้งานสื่อดิจิทัลหลากหลายรูปแบบ พร้อมวิธีการรู้เท่าทันและการป้องกันตามเป้าหมายของการวิจัย นอกจากนั้นยังออกแบบและคัดเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลการออกกำลังกาย ข้อมูลการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ข้อมูลด้านสุขภาพ เพื่อนำไปพัฒนาแอปพลิเคชันในขั้นต่อไป

3. ขั้นการพัฒนา (Development) จากผลการวิเคราะห์ในขั้นแรกผู้วิจัยได้เลือกพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอในชื่อ “สูงวัยยุคใหม่” เพราะมีการนำเสนอข้อมูลที่หลากหลายและผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านบัญชีไลน์ที่ใช้งานอยู่ประจำบนสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต จากนั้นพัฒนาเมนูใช้งานจำนวน 5 เมนู ได้แก่ 1) เมนูรู้เท่าทันสื่อ นำเสนอแอนิเมชันจำนวน 4 ตอน 2) เมนูเพลิดเพลินหรรษา นำเสนอเกมตอบคำถามจากสถานการณ์จำลอง 3) เมนูข้อมูลที่น่าสนใจ นำเสนอคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการดูแลตัวเองและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ 4) เมนูศูนย์การรักษา นำเสนอข้อมูลโรงพยาบาลใกล้เคียง และ 5) เมนูข้อมูลผู้จัดทำ นำเสนอข้อมูลผู้พัฒนา คู่มือการใช้งาน และการติดต่อสอบถาม แสดงตัวอย่างภาพหน้าจอดังภาพที่ 1

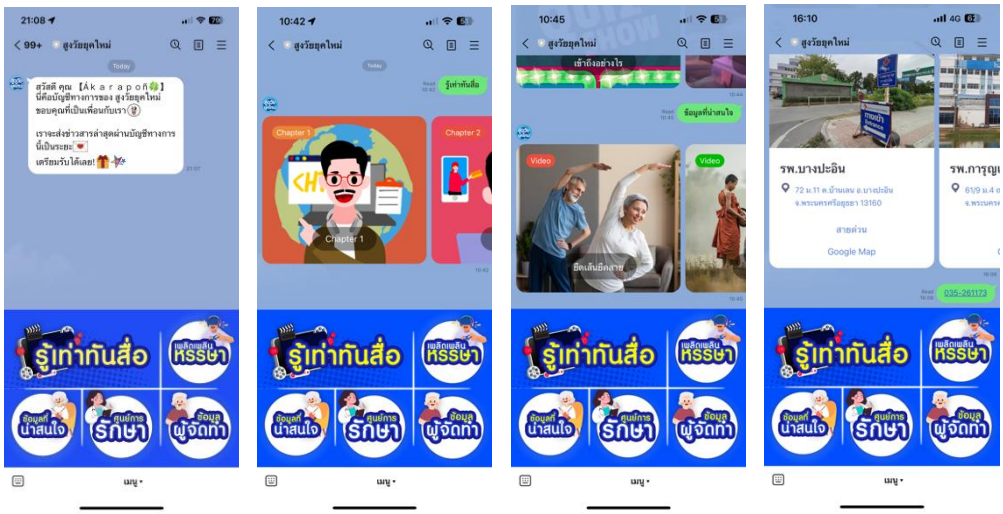

ภาพที่ 1 ตัวอย่างภาพหน้าจอแอปพลิเคชันไลน์โอเอสูงวัยยุคใหม่ที่พัฒนาขึ้น

จากนั้นพัฒนาเครื่องที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย แบบประเมินทักษะการรู้ดิจิทัล โดยปรับปรุงแบบประเมินของ Wuthirangsi (2021) ให้สอดคล้องกับบริบทของการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ความสอดคล้องและความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้ แบบสอบถามความพึงพอใจ แบบประเมิน

คุณภาพของแอนิเมชันและเนื้อหาที่ใช้ และแบบประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้น โดยปรับปรุงแบบประเมินของ Saenboonsong (2023) ให้สอดคล้องกับบริบทของการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ความสอดคล้องและความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้ นำแอปพลิเคชันฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 5 คน และด้านเทคนิคและการออกแบบ จำนวน 5 คน ประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้ในขั้นต่อไป

4.ขั้นการทดลองใช้ (Implementation) นำแอปพลิเคชันฯ ไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลเก็บรวบรวมผลจากการทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ติดต่อและขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเทศบาลตำบลบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาวะและการรู้ดิจิทัลกับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางปะอิน 2) จัดประชุมชี้แจงรายละเอียดการจัดโครงการฯ ระยะเวลาของการทำวิจัย วิธีการวิจัย ความเสี่ยงรวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทราบและลงนามเข้าร่วมโครงการ 3) เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แอปพลิเคชันไลน์โอเอที่พัฒนาขึ้น แบบประเมินทักษะการรู้ดิจิทัล และแบบสอบถามความพึงพอใจ 4) ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุในรูปแบบของโครงการอบรมให้ความรู้ส่งเสริมสุขภาวะและการรู้ดิจิทัล จำนวน 30 คน จำนวน 12 ชั่วโมง แล้วให้ผู้สูงอายุนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวันจำนวน 4 สัปดาห์ จากนั้นให้ประเมินทักษะการรู้ดิจิทัล และตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ และการใช้งานแอปพลิเคชัน 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วนำไปการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation) แบ่งเป็นการวิเคราะห์ผลจากแบบทดสอบวัดทักษะการรู้ดิจิทัล เป็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของข้อมูลกับเกณฑ์กำหนดที่ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test one sample (Panarat, 2021) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินและแบบสอบถามโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) นำเสนอผลของค่าเฉลี่ยจากเกณฑ์ในการแปลความหมาย Saenboonsong (2023) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึงอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึงอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึงอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึงอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึงอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัล สามารถจำแนกผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาของแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		แปลผล
	$\bar{x}$	SD	
1. คุณภาพด้านเนื้อหา	**4.68**	**0.47**	**มากที่สุด**
1.1 ด้านเนื้อหา	4.76	0.44	มากที่สุด
1.2 ด้านข้อความและภาษา	4.56	0.51	มากที่สุด
1.3 ด้านภาพกราฟิก	4.72	0.46	มากที่สุด
1.4 ด้านการนำไปใช้งาน	4.68	0.48	มากที่สุด
2. ประสิทธิภาพด้านเทคนิคและการออกแบบ	**4.62**	**0.49**	**มากที่สุด**
2.1 ด้านความสามารถตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน (Functional Requirement Test)	4.54	0.51	มากที่สุด
2.2 ด้านการทำงานได้ถูกต้อง (Integration Test)	4.57	0.50	มากที่สุด
2.3 ด้านความง่ายต่อการใช้งาน (Usability Test)	4.60	0.50	มากที่สุด
2.4 ด้านประสิทธิภาพการทำงาน (Performance Test)	4.77	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ ตามหลักการ Blackbox Testing โดยใช้แบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า คุณภาพด้านเนื้อหาภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ด้านเทคนิคและการออกแบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

2. ผลการประเมินทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุ

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนมาตรฐาน	$\bar{x}$	SD	t	p-value
ทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชัน	30	85	59.5	75.53	3.55	24.74*	0.000**

**p-value < .001

จากตารางที่ 2 ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ประเมินตนเองหลังใช้งานแอปพลิเคชันฯ ด้วยแบบประเมินรูบิคแบบองค์รวม 5 ระดับ จำนวน 17 ข้อ รวมคะแนนเต็ม 85 คะแนน จากนั้น

วิเคราะห์ผลคะแนนการประเมินเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 พบว่า ผู้สูงอายุจำนวน 30 คน มีคะแนนประเมินทักษะการรู้ดิจิทัลเฉลี่ย 75.53 คะแนน จากคะแนนเต็ม 85 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.86 ค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ 24.74 และค่าวิกฤตคือ 1.6991 ซึ่งค่าที่คำนวณมากกว่าค่าวิกฤต ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนประเมินหลังใช้งานแอปพลิเคชันฯ ของผู้สูงอายุ พบว่า คะแนนทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัล

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		แปลผล
	$\bar{x}$	SD	
ด้านเนื้อหา	4.81	0.40	มากที่สุด
ด้านการออกแบบ	4.79	0.41	มากที่สุด
ด้านภาพกราฟิก	4.65	0.60	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.80	0.42	มากที่สุด
ภาพรวมการประเมิน	**4.76**	**0.47**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์จากผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันฯ ที่พัฒนาขึ้น จำนวน 4 ด้าน ๆ ละ 4 หัวข้อประเมิน รวมจำนวน 16 ข้อ ประกอบด้วยด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบ ด้านภาพกราฟิก และด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า ภาพรวมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 ด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 และด้านภาพกราฟิกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุยุคใหม่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากผลการศึกษาหลักการแนวคิดและสภาพปัจจุบันของผู้สูงอายุอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุรวมทั้งนักวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษา ได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของไลน์โอเอชื่อสูงวัยยุคใหม่มีเมนูใช้งานที่มีส่วนช่วยให้ผู้ใช้งานที่เป็นทั้งผู้สูงอายุและผู้ที่สนใจได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากเมนูรู้เท่าทันสื่อ

ที่นำเสนอแอนิเมชันเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลในรูปแบบการ์ตูนเคลื่อนไหวประกอบเสียงพากษ์และดนตรีบรรเลงที่ชวนติดตาม พร้อมทั้งการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่อาจขึ้นได้ในชีวิตประจำวันเพื่อรับความรู้และรู้เท่าทันอันตรายจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แล้วยังมีเมนูเพลิดเพลินหรรษา เป็นเกมตอบคำถามจากสถานการณ์จำลองที่น่าสนใจชวนให้เกิดการคิดวิเคราะห์และมีวิจารณญาณ จากผลการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ด้านเนื้อหามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านเทคนิคและการออกแบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้วิเคราะห์และออกแบบการนำเสนอเนื้อหาการรู้ดิจิทัลโดยใช้ภาพ เสียง สัญลักษณ์มาประกอบสร้างเป็นภาพเคลื่อนไหว มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม หรือเป็นการสร้างความรู้ใหม่อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง ชัดเจนเข้าใจง่ายตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ (Boonsomsuk, 2023) อีกทั้งยังการพัฒนายังใช้หลักของวิธีการระบบ (System Approach) แบบ ADDIE เป็นรูปแบบที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการนำมาใช้พัฒนาระบบ สอดคล้องกับการศึกษาของ Saenboonsong (2023) ที่ได้พัฒนาเกมบนโมไบล์แอปพลิเคชันเพื่อการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีโดยใช้รูปแบบ ADDIE ได้แอปพลิเคชันที่มีคุณภาพในระดับมากที่สุด

2. ทักษะการรู้ดิจิทัลของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ผู้สูงอายุมีคะแนนทักษะการรู้ดิจิทัลหลังใช้งานงานแอปพลิเคชันฯ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากแอปพลิเคชันในรูปแบบของไลน์โอเอ มีฟังก์ชันในการใช้งานที่หลากหลายสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายทำให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาความรู้ในแอปพลิเคชันได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นผลการประเมินทักษะการรู้ดิจิทัลภาพรวมของแต่ละด้าน พบว่า 1) ความสามารถในการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอยู่ในระดับมากมีคะแนนเฉลี่ย 4.37 2) ความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุดมีคะแนนเฉลี่ย 4.72 3) ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินอยู่ในระดับมากมีคะแนนเฉลี่ย 4.50 และ 4) การมีปฏิสัมพันธ์อย่างปลอดภัยต่อเนื้อหาอยู่ในระดับมากมีคะแนนเฉลี่ย 4.20 แม้ว่าที่ความสามารถผู้สูงอายุจะอยู่ในดับมาก แต่การที่ผู้สูงอายุมีสามารถในการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยเสริมความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรับมือกับเนื้อหาใหม่ ๆ อย่างเหมาะสม ในทางกลับผู้สูงอายุก็ยังต้องการความช่วยเหลือในการจัดระเบียบเนื้อหาเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรือใช้จนเกิดความเคยชินจนทำให้คิดว่าสื่อที่ใช้อยู่นั้นไม่มีอันตราย มีความประมาทในการใช้สื่ออาจจะเพราะขาดคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์จนทำให้ขาดความระมัดระวังในการใช้สื่อดิจิทัล (Wuthirangsi, 2021; Bhibulbhanuvat, Doungphummes & Sasiwongsaroj, 2020) อย่างไรก็ตามการมีนวัตกรรมการศึกษาสมัยใหม่อย่างไลน์โอเอ ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้น ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและไม่ซับซ้อน ผู้สูงอายุสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนรู้เหล่านี้ในการทบทวนความรู้ จนสามารถพัฒนาเป็นทักษะที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล

3. ความพึงพอใจของผู้สูงอายุหลังใช้งานแอปพลิเคชันไลน์โอเอเพื่อการรู้ดิจิทัลที่ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

จากการศึกษาทำให้พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอบางปะอินที่ใช้เป็นพื้นที่วิจัยยังขาดการส่งเสริมการรู้ดิจิทัลและแนวทางการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในยุคดิจิทัลผ่านสื่อที่ทันสมัย เนื่องจากมีข้อจำกัดในสังคมและขาดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลหรือให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการรู้ดิจิทัล แต่เมื่อผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างได้ใช้งานแอปพลิเคชันฯ ที่พัฒนาขึ้นด้วยตนเองในชีวิตประจำวัน แล้วสอบถามความพึงพอใจ พบว่า ภาพรวมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาที่ในแอปพลิเคชันฯ มีหลากหลายรูปแบบทั้งแอนิเมชันที่เป็นภาพตัวการ์ตูนสองมิติเคลื่อนไหวประกอบเสียงบรรยายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย มีสถานการณ์จำลองให้ได้คิดวิเคราะห์ตอบคำถาม อีกทั้งยังมีสาระความรู้อื่น ๆ ประกอบการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยได้คัดเลือกข้อมูลจากหน่วยงานราชการที่เชื่อถือและถูกต้องทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Morachat & Polmitr (2023) ที่กล่าวว่าการสร้างเนื้อหาในกลุ่มผู้สูงอายุ ควรมีความน่าสนใจ การใช้ขนาดและสีตัวอักษรที่เหมาะสม ทำให้เนื้อหาดูสวยงามและอ่านง่ายมีความสะดวกในการเรียนรู้ นอกจากนั้นการใช้แอปพลิเคชันไลน์โอเอที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านสมาร์ตโฟนที่ผู้สูงอายุใช้งานในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srimongkol & Phooseenam (2023) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมการติดตามเยี่ยมผู้ป่วยทางโมไบล์แอปพลิเคชันด้วยไลน์โอเอเป็นเครื่องมือในการติดตามอาการจากการรักษา และช่วยให้คำแนะนำวิธีการแก้ปัญหาในขณะผู้ป่วยอยู่ที่บ้านเพื่อให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการให้บริการที่มีคุณภาพอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาแอปพลิเคชันในรูปแบบไลน์โอเอเป็นแพลต์ฟอร์มที่ช่วยนำเสนอสาระความรู้ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้สะดวกและใช้งานง่าย อย่างไรก็ตามหากนำผลการวิจัยไปใช้ควรศึกษาความพร้อมของอุปกรณ์สมาร์ตโฟนหรือแท็บเล็ตที่สามารถเชื่อมต่อระบบเครือข่ายได้ และควรสาธิตการใช้งานเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงแอปพลิเคชันอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการขยายกลุ่มเป้าหมายให้หลากหลายยิ่งขึ้น อาจศึกษากับกลุ่มอื่น ๆ เช่น เด็ก วัยรุ่น หรือผู้ที่มีความต้องการพิเศษ มีการติดตามและประเมินผลการใช้งานแอปพลิเคชันฯ ในระยะยาว เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของการเรียนรู้ นอกจากนั้นอาจเพิ่มฟีเจอร์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการโต้ตอบระหว่างผู้ใช้กับแอปพลิเคชันฯ เช่น การสร้างชุมชนออนไลน์ การแชร์ประสบการณ์ การถามตอบ หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2566 และได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการ

พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เลขที่ ARU-REC No. 003/66 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

References

Bhibulbhanuvat, S., Doungphummes, N., & Sasiwongsaroj, K. (2020). sūng wai mai sēp sū yāng sum yong : kānsāng naksūsān suk phāwa sūng ʻāyu thī rūthao than sū [Elderly Use of Risk-Free Media: Creating Media Literate Elderly Health Communicators]. **Journal of Business, Economics and Communications**. 15(3), 174-191.

Blažič, B. J. & Blažič, A. J. (2020). Overcoming the digital divide with a modern approach to learning digital skills for the elderly adults. **Education and Information Technologies**. 25(1), 259-279.

Boonsomsuk, B. (2023). kān wikhro̱ khwāmpen phon mūa ngo̱di čhi than phān kitčhakam kānphalit sū di čhi than phūa khapkhlūan sangkhom nai rāiwichā RSU nungro̱ihoksip rūthao than sū di čhi than [Digital Citizenship Analysis Through Digital Media Production Activities for Social Movement in the Course of RSU 160 Digital Media Literacy]. **Journal of Communication Arts Review**. 27(1), 8-18.

Branson, R. K. (1978). The interservice procedures for instructional systems development. **Educational technology**. 18(3), 11-14.

Department of Older Persons. (2023). **sathiti phūsūng ʻāyu** [Elderly statistics]. Retrieved from https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2387

Morachat, W. & Polmitr, D. (2023). kānphatthanā rabop sārasonthēt dān kānthō̱ngthīeo phūa phœ̄m sakkayaphāp chumchon mūang chāi dǣ khēm rā thō̱ ʻanā tān læ phō sai čhangwat ʻUbon Rātchathānī [Development of Tourism Information System for Increase Potential of Community in the Border City Tourism, Khemmarat, Natan and Phosai Districts of Ubon Ratchathani]. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 17(3), 140-157.

Office of Social Development and Human Security, Phranakhon Si Ayutthaya Province. (2022). **rāingān sathānakān sangkhom čhangwat Phra Nakhō̱n Sī ʻAyutthayā pīngoppramān Phō̱.Sō̱. sō̱ngphanhārō̱ihoksiphā** [Report on the social situation in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, fiscal year 2022]. Retrieved from https://www.msociety.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220920143343.pdf

Panarat, Y. (2021). **sathiti phūa kānwičhai thāngkān sūksā** [Statistics for educational research]. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Pangsiri, M. & Wanaratwichit, C. (2020). kānte ri yom khwām phroṃ sū kān pen phūsūng ʻāyu khunnaphāp nai prachākoṇ koṇ wai sūng ʻāyu [The Preparation for Active Aging among Pre-aging Population]. **Journal of Phrapokklao Nursing College, Chanthaburi**. 31(2), 213-223.

Peterson, C. (2003). Bringing ADDIE to life: Instructional design at its best. **Journal of Educational Multimedia and Hypermedia**. 12(3), 227-241.

Rodkhem, R. & Chaiprasit, S. (2019). sangkhom sūng wai: theknōlōyī kap phūsūng ʻāyu [Ageing Society: Technology and the Elderly]. **EAU Heritage Journal Science and Technology**. 13(2), 36-45.

Saenboonsong, S. (2023). kānphatthanā kēm bon mō bai ʻæ pō phali khoṃchan phūa kān rūthao than sū theknōlōyī samrap nakrīan ra dap chan prathom sūksā sangkat khēt phūnthī kānsūksā prathom sūksā Phra Nakhoṇ Sī ʻAyutthayā [The Development of Game on Mobile Application for Media Literacy of Primary Students under Office of Phranakhon Si Ayutthaya Educational Service Area]. **Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus**. 34(1), 57-69.

Sodsong, K. (2018). Khunnaphāp chīwit khoṇng phūsūng ʻāyu nai khēt thētsabān nakhoṇ Phra Nakhoṇ Sī ʻAyutthayā čhangwat nakhoṇ Phra Nakhoṇ Sī ʻAyutthayā [Life Quality of Seniors of Phra Nakhon Si Ayutthaya City Municipal]. **MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University**. 6(1), 162-175.

Songviphon, K. & Punyalikhit, R. (2020). kānsūksā būangton thưng nǣothāng songsœm kānchai chīwit yang mī khunkhā hai phū sūng wai yuk mai dūai sū sangsan [Methods to Promote a Valuable Life to Active Aging with New Media]. **Journal of Health Education**. 43(1), 171-185.

Srimongkol, S. & Phooseenam, S. (2023). prasitthiphon khoṇng kānchai prokræm tittām yīam thāng mō bai ʻæ pō phali khoṃchantoṃ ʻa ʻā kān pūat khoṇng phūpūai mareng ra ya thai thī dai rap kāndūlæ bæp prakhapprakhoṇng sūn rangsī raksā læ khēmī bambat rongphayāban Khoṇ Kæn [Effectiveness of a follow program for using mobile applications on pain in terminally ill cancer patients receiving palliative care in Radiotherapy and Chemotherapy Center Khon Kaen Hospital]. **Academic Journal of Nursing and Health Sciences**. 3(2), 30-43.

Trakulmaykee, N., Pratan, T., Hnucheck, K. & Dittavichai, R. (2024). patčhai thī mī phon tǫ khwām tangčhai chailai ʻōʻē khǫng nak thǫngthīeo rap kānthǫngthīeo nai phūnthī lum thalēsāp Songkhlā [Factors of Tourist's Intention to Use Line OA for Songkhla Lagoon Tourism]. **Journal of Information Science Research and Practice**. 42(1), 21-36.

Wuthirangsi, A. (2021). kān rūthao than sū dithan khǫng phūsūng ʻāyu [Digital Literacy of Elderly]. **Interdisciplinary Studies Journal**. 21(1), 90-106.

Zaid, N. N. M., Abd Rauf, M. F., Ahmad, N. A., Zainal, A., Razak, F. H. A. & Shahdan, T. S. T. (2022). Learning Elements for Digital Literacy among Elderly: A Scoping Review. **Journal of Algebraic Statistics**. 13(3), 2850-2859.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

มุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูป: กรณีศึกษาตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร

THE PERSPECTIVE ON QUALITY OF LIFE AND WELFARE OF MYANMAR MIGRANT WORKERS IN SEAFOOD PROCESSING BUSINESS: A CASE STUDY OF SEAFOOD MARKETS IN SAMUT SAKHON PROVINCE

ศุภิสรา พิพัฒน์ถาวร[1] ศศิกานต์ โชติศรี[2] อภิญญา คงน่วม[3] สุชานันท์ กระต่ายทอง[4]
ชุติกา เจิมขุนทด[5] และกนกวรา พวงประยงค์[6]
Supissara Pipatthaworn[1] Sasikan Chotsri[2] Aphinya Khongnuam[3] Suchanan Krataithong[4]
Chutiga Jermkuntod[5] and Kanokwara Phuangprayong[6]

[1,2,3,4,5,6] วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
[1,2,3,4,5,6] Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University, Rangsit Campus
E-mail: kanokwara.p@psds.tu.ac.th

Received: December 27, 2023
Revised: March 11, 2024
Accepted: March 12, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร และ 2) ศึกษามุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ จำนวน 38 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์มีระดับความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ด้านความสัมพันธ์กับสังคมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับเพื่อนแรงงานในระดับมาก ส่วนด้านการทำงานพบว่ามีความพึงพอใจระดับน้อยโดยเฉพาะเรื่องค่าตอบแทน เงินออม และเงินส่งกลับบ้านที่ประเทศต้นทาง ส่วนความพึงพอใจเรื่องสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ พบว่าด้านเวลาในการทำงาน เวลาพักและการหยุดงานอยู่ในระดับมาก ด้านสวัสดิการ สิทธิประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากนายจ้างอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าความพึงพอใจต่อสถานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกีฬาสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย 2) แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์มีมุมมองต่อคุณภาพชีวิตในด้านความเป็นอยู่ของตนเองว่าที่อยู่อาศัยมี

ความสะอาด ใกล้สถานประกอบการและดีขึ้นกว่าคุณภาพชีวิตในประเทศต้นทาง แรงงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ค่าตอบแทนที่ได้รับเพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวันแต่ไม่เพียงพอต่อการเหลือเก็บเป็นเงินออม แรงงานได้รับสวัสดิการตามกฎหมายกำหนด มีขวัญกำลังใจจากการจัดงานเลี้ยงและการให้รางวัลในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ แต่ยังมีความต้องการสถานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น ลานกีฬา และกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ ดังนั้นนายจ้างในสถานประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานโดยเฉพาะในด้านการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม ส่งเสริมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการออมเงินและการจัดหาพื้นที่พักผ่อนสำหรับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและนันทนาการ ทั้งนี้เพื่อให้แรงงานในพื้นที่มีสุขภาวะร่างกายและจิตใจที่ดีและมีความสุขในการทำงาน

คำสำคัญ

คุณภาพชีวิต สวัสดิการ แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the level of satisfaction regarding quality of life and welfare of Myanmar migrant workers in the seafood processing business in the seafood markets in Samut Sakhon Province, and 2) investigate the perspectives on the quality of life and welfare of Myanmar migrant workers in seafood processing business in the seafood markets in Samut Sakhon Province. Mixed-methods research was applied for this research. Quantitative data were collected by questionnaire from a sample of 38 Myanmar migrant workers. Qualitative data were collected by semi-structured interview from 8 key informants. Data were analyzed by descriptive statistics as well as content analyses.

The results found that 1) Myanmar migrant workers had a positive outlook on their quality of life, rated at a high level for physical and mental health and environmentally. Social relationships were deemed moderate, with particularly strong connections observed among peers. However, satisfaction with work-related aspects such as compensation, savings, and migrant remittances was relatively low. Regarding welfare and benefits, satisfaction levels with working hours and breaks were high, while social security and other benefits were moderate. There was minimal satisfaction with recreational and health-promoting activities. It was found that 2) Myanmar migrant workers perceived their living conditions positively. They believed their residences were clean and conveniently located near their workplaces. Overall, they felt that they had a better quality of life compared to that in their home country. Among themselves, these workers fostered positive relationships, and while the compensation they received was adequate for daily living expenses, it was insufficient for savings. They

received welfare by law and found motivation from events and rewards during various important festivals. However, there was still a need for facilities to promote health activities, such as sports fields and recreational sports events. These findings suggested that employers, entrepreneurs, and relevant regional organizations should prioritize development of migrant workers' quality of life and welfare, especially in terms of fair compensation, promoting saving practices, and providing recreational spaces for health and leisure activities in the workplace. This would be essential for ensuring the well-being and happiness of migrant workers.

Keywords

Quality of Life, Welfare, Myanmar Migrant Workers

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศปลายทางที่สำคัญในการย้ายถิ่นฐานของแรงงานข้ามชาติในกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา โดยเฉพาะเมียนมาร์ที่เป็นประเทศที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยมากที่สุด แรงงานเหล่านี้เป็นกำลังหนุนเสริมแรงงานภายในประเทศที่ช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานของประเทศไทยได้ (Manager Online, 2023) จากสถิติไตรมาสที่ 1/2566 สำรวจโดยกองเศรษฐกิจการแรงงานระบุว่าปัจจุบันประเทศไทยมีกลุ่มแรงงานข้ามชาติจำนวน 2,743,673 คน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานชาวเมียนมาร์ 1.86 ล้านคน รองลงมาคือกัมพูชา 4.14. แสนคน ลาว 2.10 แสนคน เวียดนาม 2,230 คน และแรงงานสัญชาติอื่นประมาณ 3 แสนคน (Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour, 2023)

จังหวัดสมุทรสาครเป็นที่ตั้งของตลาดท่าเรือประมงและเป็นตลาดแปรรูปอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย พื้นที่นี้จึงดึงดูดแรงงานข้ามชาติให้เข้ามาทำงานจำนวนมาก จากรายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2564 ชี้ว่าจังหวัดสมุทรสาครมีคนต่างด้าว 3 สัญชาติ ได้แก่ เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตทำงานจำนวนทั้งสิ้น 296,827 คน ในจำนวนนี้เป็นแรงงานสัญชาติเมียนมาร์จำนวน 262,368 คน (Provincial Labour Office Samut Sakhon, 2021) จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแรงงานกลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร ด้วยภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการประมงของจังหวัดสมุทรสาครมีความต้องการแรงงานข้ามชาติเพื่อเป็นฟันเฟืองขับเคลื่อนในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประมงและธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปต่าง ๆ ประกอบกับงานดังกล่าวได้ค่าตอบแทนหรือค่าจ้างที่มากกว่าค่าจ้างแรงงานในประเทศต้นทาง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยดึง (pull factors) ที่สำคัญที่ทำให้แรงงานกลุ่มประเทศอาเซียนย้ายถิ่นมาประกอบอาชีพและแสวงหารายได้ในจังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลให้หลายพื้นที่บริเวณใกล้สถานประกอบการและตลาดอาหารทะเลที่เป็นจุดศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญและกลายเป็นชุมชนที่พักอาศัยของแรงงานข้ามชาติกลุ่มนี้

จากงานศึกษาที่เกี่ยวข้องในอดีตแสดงผลการศึกษาที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า คุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครมีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ดีขึ้นจากเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับชีวิตก่อนการเดินทางมาประเทศไทย (Namsanguan & Hora, 2018; Tusawut, 2019) แต่ในภาพรวมยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการปรับตัว การใช้ภาษาและมีความกดดันจากทัศนคติที่ไม่ดีหรืออคติของคนไทยที่มีต่อแรงงานเมียนมาร์ นอกจากนั้นยังพบปัญหาเรื่องสัญญาจ้างไม่ชัดเจน บางรายยังเข้าไม่ถึงการคุ้มครองและสวัสดิการ การพักอาศัย บางสถานที่มีความทรุดโทรม และแรงงานเหล่านี้ยังคงต้องการความเห็นอกเห็นใจและการเคารพในสิทธิมนุษยชน (Sritieng, 2021) ปัญหาที่กล่าวมาปรากฏชัดในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 ระลอกสองในจังหวัดสมุทรสาครที่มีแรงงานข้ามชาติติดเชื้อเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณตลาดกลางกุ้งที่ขณะนั้นเป็นพื้นที่วิกฤตของการแพร่ระบาด และเนื่องด้วยแรงงานอาศัยอยู่ในห้องพักกันอย่างแออัดจึงยากต่อการเว้นระยะห่างเพื่อป้องกันการติดเชื้อ (BBC, 2020) ทั้งยังพบว่าแรงงานจำนวนหนึ่งเข้าไม่ถึงสวัสดิการด้านสุขภาพ อาทิ ระบบประกันสังคมและหลักประกันสุขภาพ อุบัติการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงปัญหาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสมุทรสาคร โดยเฉพาะในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลที่มีแรงงานเมียนมาร์พักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

เมื่อกล่าวถึงประเด็นด้านคุณภาพชีวิต World Health Organization (1994) หรือ WHO ให้ความหมายคำว่าคุณภาพชีวิต ว่าหมายถึงความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคมให้มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเองภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและมาตรฐานของสังคม รวมถึงการเมืองการปกครองของสังคมนั้น ๆ สอดคล้องกับ Zhan (1992) ที่อธิบายว่าคุณภาพชีวิตหมายถึงระดับความพอใจในชีวิตที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ซึ่งมีส่วนเกี่ยวเนื่องมาจากพื้นฐานของบุคคล วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ประเมินจากองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสุขภาพร่างกาย และด้านสังคมเศรษฐกิจ โดย OECD (2011) ได้กำหนดกรอบการวัดคุณภาพชีวิตไว้ 8 ด้าน ได้แก่ 1) สถานะสุขภาพ 2) การทำงานและความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน 3) การศึกษาและทักษะ 4) เครือข่ายสังคม 5) การมีส่วนร่วมและการกำกับดูแล 6) คุณภาพสิ่งแวดล้อม 7) ความปลอดภัยของบุคคล และ 8) ความเป็นอยู่ที่ดี

นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (พ.ศ. 2546) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่าหมายถึงระบบการจัดบริการทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน รายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Office of the National Social Welfare Promotion Act Commission, 2009) โดยสวัสดิการแรงงานสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ 1) สวัสดิการแรงงานตามที่กฎหมายกำหนด เป็นสวัสดิการที่มีการพิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับลูกจ้างในสถานประกอบกิจการ ซึ่งกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อให้สถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ต้องมีการจัดสวัสดิการประเภทนี้ เช่น การจัดให้มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม มีห้องน้ำห้องส้วมถูกสุขลักษณะและมีปริมาณเพียงพอแก่ลูกจ้าง การจัดให้มีบริการช่วยเหลือลูกจ้างเมื่อประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยในการปฐมพยาบาลหรือรักษา

พยาบาล เป็นต้น และ 2) สวัสดิการแรงงานนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด เช่น การพัฒนาลูกจ้างด้วยการอบรมเสริมความรู้ ส่งเสริมการศึกษา การจัดให้มีห้องสมุดหรือมุมอ่านหนังสือ การตั้งร้านค้าสวัสดิการ การจัดให้มีรถรับส่ง เงินโบนัส เบี้ยขยัน จัดให้มีชุดทำงาน เงินช่วยเหลือในงานต่าง ๆ รางวัลในการทำงานนาน การแข่งขันกีฬา การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์พนักงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คุณภาพชีวิตของลูกจ้างและแรงงานดีขึ้นและยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้นอีกด้วย (Department of Labour Protection and Welfare, 2011)

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษามุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร ทั้งนี้เพื่อสะท้อนสถานการณ์ด้านความพึงพอใจและความรู้สึกนึกคิดของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ที่มีต่อประเด็นดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์แก่นายจ้างและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ระดับความพึงพอใจและมุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาครเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษามุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ตลาดอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี หน่วยวิเคราะห์ในการวิจัยคือแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ตลาดอาหารทะเล 3 แห่ง ในจังหวัดสมุทรสาคร คณะผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเฉพาะเจาะจงโดยคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลในเชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความยินดีในการให้ข้อมูลและเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารด้วยการฟังและพูดโต้ตอบเป็นภาษาไทยได้ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกรายและนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยไม่ระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลหลักและรายละเอียดสถานที่ที่ทำการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2566 จากแรงงานที่ทำงานในพื้นที่ตลาดอาหารทะเล 3 แห่ง (แห่งที่ 1 จำนวน 15 คน แห่งที่ 2 จำนวน 10 คน และแห่งที่ 3 จำนวน 13 คน) รวมจำนวนทั้งสิ้น 38 คน โดยในจำนวนนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถาม 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ข้อคำถามเรื่องเพศ อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำตอบ ส่วนที่ 2 สภาพการทำงาน ได้แก่ ข้อคำถามเรื่องระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ระยะเวลาทำงานในสถานประกอบการ รายได้ที่ได้รับต่อวัน และค่าล่วงเวลาที่ได้รับต่อชั่วโมง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำตอบ ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิต ได้แก่ ข้อคำถามด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านการทำงานและค่าตอบแทน ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบการประเมินค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 4 ความพึงพอใจด้านสวัสดิการ ได้แก่ ข้อคำถามด้านเวลาในการทำงาน เวลาพักและการหยุดงาน ด้านสวัสดิการและสิทธิประกันสังคม และด้านสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากนายจ้าง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยคณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่มูลนิธิรักษ์ไทยในการแปลแบบสอบถามเป็นภาษาเมียนมาร์

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย ประเด็นสัมภาษณ์ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 วิถีชีวิตและการอยู่อาศัยร่วมกันของแรงงาน ส่วนที่ 2 สุขภาพและสภาพแวดล้อมที่พักอาศัยและสถานที่ทำงาน และส่วนที่ 3 สวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์จากนายจ้าง

สำหรับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างคณะผู้วิจัยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ในส่วนของแบบสอบถามมีการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้สูตรการวิเคราะห์ค่า IOC โดยพบว่ามีค่าอยู่ในช่วง .67-1.00 จึงสามารถนำมาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) มีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของข้อคำถามด้านความพึงพอใจที่เป็นแบบการประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Best (1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ผู้ตอบพึงพอใจในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ผู้ตอบพึงพอใจในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ผู้ตอบพึงพอใจในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ผู้ตอบพึงพอใจในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ผู้ตอบพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์แก่นสาระและการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล บรรยายสะท้อนความคิดเห็นและหาข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ โดยการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล โดยพิจารณาว่าเมื่อแหล่งข้อมูลดังกล่าวเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่าแรงงานข้ามชาติสัญชาติสัญชาติเมียนมาร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.7 ส่วนมากร้อยละ 68.4 มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.2 มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.05 คน ส่วนมากร้อยละ 65.8 มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ในด้านระยะเวลาในการทำงานในสถานประกอบการพบว่าแรงงานทุกคนทำงานในวันจันทร์ถึงวันเสาร์ รวม 6 วันต่อสัปดาห์ มีเวลาเข้างาน 08.00-17.00 น. แบ่งเป็นเวลาทำงาน 8 ชั่วโมง และเวลาพักกลางวัน 1 ชั่วโมง โดยรวมมีรายได้เฉลี่ยวันละ 335.55 บาท และเมื่อทำงานนอกเวลาได้รับค่าล่วงเวลาเฉลี่ยชั่วโมงละ 23.18 บาท

2. ผลการศึกษาด้านคุณภาพชีวิต พบว่าแรงงานมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.59, SD = 1.17, ระดับมาก) รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 3.53, SD = 1.28, ระดับมาก) ส่วนด้านการทำงานและค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 2.48, SD = 1.26, ระดับน้อย) ในด้านสวัสดิการ พบว่าแรงงานมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในสวัสดิการด้านเวลาในการทำงาน เวลาพักและการหยุดงานมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.56, SD = 1.55, ระดับมาก) รองลงมาคือด้านสวัสดิการและสิทธิประกันสังคม ($\bar{x}$ = 3.06, SD = 1.73, ระดับปานกลาง) ส่วนด้านสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากนายจ้างมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุด ($\bar{x}$ =2.77, SD = 1.70, ระดับปานกลาง) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงาน

ความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงาน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
คุณภาพชีวิต			
ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ	**3.59**	**1.17**	**มาก**
1. มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง	3.76	0.91	มาก
2. มีความสุขระหว่างการทำงาน	3.58	1.18	มาก
3. มีความสุขขณะที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย	3.68	1.28	มาก
4. มีเวลาพักผ่อนหย่อนใจหลังเลิกงาน	3.24	1.42	ปานกลาง
5. รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม	3.71	1.04	มาก
ด้านการทำงานและค่าตอบแทน	**2.48**	**1.26**	**น้อย**
1. ค่าตอบแทนที่ได้รับเพียงพอต่อการใช้ชีวิตในประเทศไทย	2.55	1.18	ปานกลาง
2. ค่าจ้างที่ได้รับมีความเหมาะสมและยุติธรรม	2.76	1.30	ปานกลาง
3. ค่าจ้างที่ได้รับสามารถจัดสรรเป็นเงินออมในอนาคตได้	1.92	1.26	น้อย
4. ค่าตอบแทนเพียงพอที่จะส่งกลับไปให้ครอบครัวที่ประเทศต้นทาง	1.92	1.24	น้อย
5. ภูมิใจที่ได้ทำงานในสถานประกอบการปัจจุบัน	3.24	1.34	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	**3.42**	**1.31**	**ปานกลาง**
1. การปฏิบัติที่ดีจากเพื่อนร่วมงาน	3.50	1.27	ปานกลาง
2. ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนแรงงานข้ามชาติ	3.87	1.04	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ความพึงพอใจด้านคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงาน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
3. เวลาสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน	3.21	1.34	ปานกลาง
4. นายจ้างเคารพสิทธิส่วนบุคคลและปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติอย่างเท่าเทียมกับแรงงานไทย	3.42	1.43	ปานกลาง
5. เพื่อนร่วมงานคนไทยให้คำแนะนำเมื่อพบปัญหาต่าง ๆ	3.11	1.48	ปานกลาง
ด้านสภาพแวดล้อม	**3.53**	**1.28**	**มาก**
1. ที่พักอาศัยมีความสะอาดและปลอดภัย	3.89	.98	มาก
2. ที่พักอาศัยมีขนาดที่เหมาะสมเพียงพอต่อสมาชิกในครอบครัว	3.45	1.39	ปานกลาง
3. สภาพแวดล้อมในที่ทำงานมีความเหมาะสมต่อการทำงาน	3.26	1.46	ปานกลาง
สวัสดิการ			
ด้านเวลาในการทำงาน เวลาพักและการหยุดงาน	**3.56**	**1.55**	**มาก**
1. จำนวนวันและชั่วโมงในการทำงานมีความเหมาะสม	3.55	1.37	มาก
2. มีเวลาพักระหว่างการทำงานที่เหมาะสม	3.61	1.55	มาก
3. ได้รับวันหยุดตามเทศกาลหรือวันหยุดสุดสัปดาห์ที่เหมาะสม	3.55	1.66	มาก
4. การลาหยุดเมื่อมีกิจธุระหรือป่วยได้ตามความเหมาะสม	3.53	1.61	มาก
ด้านสวัสดิการและสิทธิประกันสังคม	**3.06**	**1.73**	**ปานกลาง**
1. นายจ้างมีการเตรียมความพร้อมในด้านสถานที่การทำงาน อาทิ ห้องน้ำที่สะอาด ที่พัก และอาหาร-เครื่องดื่มระหว่างวัน	3.47	1.52	ปานกลาง
2. สถานประกอบการติดตั้งอุปกรณ์สนับสนุนความปลอดภัยเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน อาทิ อุปกรณ์ดับเพลิง สถานที่ปฐมพยาบาลเบื้องต้น	3.16	1.82	ปานกลาง
3. ได้รับการรักษาในสถานพยาบาลตามสิทธิประกันสังคม	2.76	1.72	ปานกลาง
4. ได้รับเงินตอบแทนเมื่อเจ็บป่วยหรือได้รับค่าคลอดบุตรตามสิทธิประกันสังคม	2.84	1.85	ปานกลาง
ด้านสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากนายจ้าง	**2.77**	**1.70**	**ปานกลาง**
1. สถานที่ทำงานจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและลานกีฬา	2.29	1.68	น้อย
2. นายจ้างจัดงานเลี้ยงให้เข้าร่วมในวันสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ อาทิ งานเลี้ยงวันปีใหม่ กิจกรรมจับรางวัลและของขวัญ เป็นต้น	3.37	1.72	ปานกลาง
3. ได้รับเงินหรือรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน	3.11	1.86	ปานกลาง
4. นายจ้างเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของแรงงานข้ามชาติ	2.32	1.54	น้อย

3. ผลการศึกษามุมมองต่อคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ แบ่งการนำเสนอเป็น 4 ส่วน มีรายละเอียดของผลการศึกษาดังนี้

3.1 สุขภาวะและที่พักอาศัยที่ดีกว่าเดิมภายใต้ทางเลือกที่มีไม่มากนัก

แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ให้ข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าตนเองมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงดี รู้สึกมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม รู้สึกมีความสุขขณะที่ทำงานและพักอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีความสุขระหว่างการทำงานและหลังเลิกงานมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจตามสมควร ลักษณะการพักอาศัยของแรงงานเป็นการเช่าห้องพักใกล้ ๆ สถานประกอบการที่เป็นสถานที่ทำงาน โดยจะรวมกลุ่มเพื่อเช่าห้องอยู่ด้วยกันและออกค่าเช่าที่พักกันเอง บางห้องอยู่อาศัย

รวมกันมากถึง 10 คน ซึ่งเป็นการบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายในส่วนของที่พักได้ ในมุมมองโดยรวมของแรงงานด้านสุขภาวะและความสะอาดของห้องพัก คือ มีความสะอาด สะดวก และปลอดภัยดี แต่สภาพแวดล้อมภายนอกอาคารและใต้อาคารที่พักที่ใช้เป็นสถานที่ทำงานยังพบจุดน้ำขัง มีเศษเนื้อปลาที่หลงเหลือจากการทำงานและส่งกลิ่นเหม็นอยู่บ้าง ดังคำสัมภาษณ์

M2: “ห้องก็อยู่กันหลายคน บางห้องเป็นสิบ ก็นอนได้ ชินแล้ว ผมอยู่กันสะอาดนะ แต่คนข้างนอกมองมามันก็สกปรกอยู่ มันมีขยะ น้ำของปลา เศษเนื้อปลาไง ก็เขาทำงานกันอยู่ข้างล่างนี่ จะให้ทำไง อยู่ที่นี่ก็เสียเงินเอง ช่วยกันออก สะดวกดี เดินไปแพง่าย อยู่ ๆ กันไปนี่แหละ โอเค ๆ”

M5: “อยู่แบบนี้ก็ดี มีแต่พวกกัน ห้องก็เช่าเขา อยู่ใกล้เฮีย มาทำงานง่าย”

ความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ที่แรงงานสะท้อนมาข้างต้น เป็นความรู้สึกภายใต้ความเข้าใจสถานการณ์ชีวิตของตนเองว่าทางเลือกของแรงงานย้ายถิ่นมีไม่มากนัก หมายถึงแรงงานไม่สามารถเลือกที่อยู่ที่มีความสวยงามหรือมีราคาแพงกว่านี้ได้ เพราะมีข้อจำกัดทางรายได้ แต่สภาพความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ก็ถือได้ว่ามีสถานะที่ดีขึ้นกว่าเดิมมากเมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ในประเทศต้นทาง ดังนั้นการมีโอกาสทำงาน มีที่พักปลอดภัยใกล้สถานที่ทำงาน การเดินทางมาทำงานสะดวก รวมถึงการได้อยู่ร่วมกันกับครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนร่วมสัญชาติ จึงเป็นเรื่องที่แรงงานหลายคนพึงพอใจแล้ว

3.2 วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น

วิถีการดำเนินชีวิตของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์มีความโดดเด่นด้านเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้นระหว่างชาวเมียนมาร์ด้วยกัน สังเกตได้จากรูปแบบการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ของแรงงานที่มักทำกิจกรรมรวมกันเป็นกลุ่ม เช่น การพักอาศัย การเดินทางไปทำงาน การเดินตลาดและไปเที่ยวพักผ่อนในช่วงวันหยุด เป็นต้น ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนแรงงานร่วมสัญชาติ ดังคำสัมภาษณ์

M4: “เพื่อนเยอะ อยู่กันหลายคน ชอบพากันไปตลาด ไปซื้อของด้วยกัน ก็ดี รู้สึกอบอุ่นไม่เหงา”

M6: “ผมก็เจอเพื่อนเยอะ อยู่ห้องเช่ากัน มันก็สะดวก ตกเย็นมาก็มานั่งคุยกัน เล่นกัน ไอ้ตรงแพนั่นน่ะแหล่งของผม บางวันก็มีตลาดมาตั้ง ไม่ต้องออกไปไหน มีกับข้าวพม่าขายด้วย ผมอยู่ได้สบายเลย อยู่มานานแล้ว”

อย่างไรก็ดี ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมที่ในสถานประกอบการมีทั้งแรงงานสัญชาติไทยและต่างสัญชาติอยู่รวมกัน แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าตนเองได้รับการปฏิบัติที่ดีจากเพื่อนร่วมงาน ได้รับคำแนะนำเมื่อพบปัญหาต่าง ๆ จากเพื่อนแรงงานคนไทย ได้รับการเคารพสิทธิและการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับแรงงานไทยและมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยเหตุว่ายังมีข้อจำกัดทางภาษา ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม การใช้ชีวิตและข้อจำกัดในการทำงานบางครั้งที่อาจไม่ได้มาตรฐานตามที่นายจ้างต้องการ ส่งผลให้แรงงานถูกนายจ้างต่อว่า จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้แรงงานบางคนมองว่าตนเองไม่ได้รับการปฏิบัติจากนายจ้างที่เท่าเทียมกับแรงงานไทย

3.3 ค่าตอบแทนเพื่อการดำรงชีพและเงินส่งกลับบ้าน

แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าตนเองมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการย้ายถิ่นมาทำงานที่ประเทศไทยเพื่อเก็บเงินส่งกลับไปให้ครอบครัว เนื่องจากพื้นที่กรณีศึกษาให้โอกาสทางอาชีพแก่กลุ่มแรงงานข้ามชาติจำนวนมากจึงเป็นแรงดึงดูดให้ตนเองและเพื่อน ๆ แรงงาน เดินทางมาแสวงหารายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หลายคนรู้สึกมีความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในสถานประกอบการปัจจุบัน แต่มีความเห็นว่าค่าตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้ชีวิตในประเทศไทยในระดับปานกลาง กล่าวคือเพียงพอกับการกินอยู่ในแต่ละวันแต่ไม่มีเหลือเก็บเป็นเงินออมในอนาคตและสามารถเก็บจัดสรรไว้เป็นส่งเงินกลับบ้านที่ประเทศต้นทางได้ไม่มากนัก ลักษณะการได้ค่าตอบแทนจากนายจ้างเป็นไปตามชั่วโมงการทำงาน ทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย ทั้งนี้ค่าตอบแทนสำหรับบางงานก็เป็นไปตามแต่นายจ้างจะให้ไม่มีเกณฑ์ที่ชัดเจน ดังคำสัมภาษณ์

M1: “เจ๊ก็ใจดี ทำมากก็ได้มากเนอะ ผมก็ทำเยอะ อยากได้เงินเยอะ ๆ คนมองว่างานผมสกปรก ก็ของกินน่ะ กุ้ง ปลา ก็เหม็นหน่อย แต่ชินแล้วทำได้ ได้เงินส่งกลับบ้าน...งานที่ทำก็ขึ้นอยู่กับเจ๊เขาว่าจะให้ผมเท่าไหร่”

M7: “งานก็หนักแหละ แต่ค่าแรงได้ก็ดีเท่าคนไทยอยู่ สามร้อยกว่า สี่ร้อยบางวันก็มี... ส่งกลับบ้านได้บ้าง แต่ไม่ค่อยมีเก็บ”

3.4 ขวัญกำลังใจจากสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์จากนายจ้าง

แรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์มีความเห็นต่อสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับสอดคล้องกันว่าสวัสดิการและการปฏิบัติของนายจ้างเป็นที่น่าพอใจในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านช่วงเวลาในการทำงานและการหยุดงานที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ชั่วโมงการทำงานเหมาะสม มีเวลาพักระหว่างการทำงาน มีวันหยุดสุดสัปดาห์และมีวันหยุดตามเทศกาลที่สำคัญต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ และสามารถลาหยุดเมื่อมีกิจธุระหรือป่วยได้ตามความเหมาะสม นอกจากนั้นนายจ้างยังปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม เช่น การไม่ทำร้ายร่างกายแรงงาน ไม่ดุด่าแรงงานด้วยคำหยาบคาย ตลอดจนมีการให้โบนัสและสิทธิประโยชน์ในช่วงสิ้นปี เช่น การเลี้ยงอาหาร การให้ของขวัญและรางวัล และการให้เข้าร่วมกิจกรรมในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของสถานประกอบการ เช่น งานปีใหม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและความสุขให้กับแรงงาน ดังคำสัมภาษณ์

M5: “โอ้ย เฮียนี่ดีมาก ผมอยู่มานานแล้วตั้งแต่แกหนุ่ม ๆ ใจดีมาก มีงานเลี้ยงให้ผมตลอดเลย ปีใหม่มีโต๊ะจีน แจกทองด้วย ๆ ผมได้ปีที่แล้ว”

อย่างไรก็ดียังมีสิ่งที่แรงงานต้องการให้นายจ้างและสถานประกอบการพัฒนาเพิ่มเติมคือสถานที่จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ อาทิ ลานกีฬาและงานกีฬาสัมพันธ์ เพื่อสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างแรงงานและเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ทั้งในด้านระดับความพึงพอใจและมุมมองความรู้สึกแสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของแรงงานมีความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ

($\bar{x}$ = 3.59, SD = 1.17) สังเกตจากการสะท้อนถึงการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม และมีความสุขตลอดระยะเวลาในการทำงานอยู่ในประเทศไทยในระดับมาก และด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{x}$ = 3.53, SD = 1.28) ที่ชี้ว่ามีความสะอาด สะดวกและปลอดภัยในระดับมาก ซึ่งสอดรับกับมุมมองความรู้สึกของแรงงานที่สะท้อนว่า ด้านสุขภาวะและความสะอาดของห้องพักมีความสะอาด สะดวกและปลอดภัยดี สภาพความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันถือว่าดีขึ้นกว่าเดิมเมื่อเปรียบเทียบกับความเป็นอยู่ในประเทศต้นทาง ซึ่งความเป็นอยู่ดังกล่าวเป็นไปตามอัตภาพและสถานะทางเศรษฐกิจของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Sukprasert (2022) ที่พบว่าแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับดีโดยเฉพาะด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัย สุขภาพและความก้าวหน้าในงาน เช่นเดียวกับการศึกษาของ Tusawut (2019) ที่พบว่าแรงงานข้ามชาติเมื่อได้เข้ามาทำงานในประเทศไทยแล้วคุณภาพชีวิตของแรงงานดีขึ้นอยู่ในระดับที่แรงงานพึงพอใจ อีกทั้งการทำงานของแรงงานมีความเสี่ยงจากอันตรายน้อยเนื่องจากทำงานภายใต้การดูแลของสถานประกอบการ

ในภาพรวม ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม แรงงานมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, SD = 1.31) แต่พบผลการศึกษาที่น่าสนใจว่าแรงงานมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนแรงงานข้ามชาติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.87, SD = 1.04) สอดรับกับมุมมองความรู้สึกของแรงงานที่สะท้อนว่าตนเองรู้สึกมีความอบอุ่นจากความกลมเกลียวแน่นแฟ้นระหว่างเพื่อนแรงงานข้ามชาติด้วยกัน เนื่องจากกลุ่มแรงงานมีวิถีการดำเนินชีวิตที่พักอาศัยอยู่รวมกันและทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ เช่น การเดินทางไปทำงาน การเดินตลาดและไปเที่ยวพักผ่อนในช่วงวันหยุดด้วยกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Namsanguan & Hora (2018) ที่พบว่าแรงงานข้ามชาติมักอยู่อาศัยกับเครือข่ายทางสังคมที่เป็นเครือญาติหรือเพื่อนร่วมชาติเดียวกันเพราะมีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน อีกทั้งยังสร้างความคุ้นเคยต่อสิ่งแวดล้อมใหม่จนก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เป็นกลุ่มก้อน อาทิ การรวมกลุ่มไปทำบุญที่วัดในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ ด้านการทำงานและค่าตอบแทน ในภาพรวมพบว่าแรงงานมีความพึงพอใจในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.48, SD = 1.26) กล่าวคือค่าจ้างและค่าตอบแทนที่ได้รับอาจไม่ได้มากพอต่อการเก็บออมหรือการนำส่งให้ครอบครัวในประเทศต้นทาง แต่ก็ถือว่าเหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้ชีวิตในประเทศไทย โดยมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำงานในสถานประกอบการในปัจจุบันระดับปานกลาง สอดรับกับมุมมองความรู้สึกของแรงงานที่สะท้อนว่าการทำงานในประเทศไทยทำให้ตนเองมีสถานะที่ดีขึ้นกว่าการทำงานในประเทศต้นทาง เนื่องจากสถานประกอบการจำนวนมากในจังหวัดสมุทรสาครโดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับการประมงและธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปมีความต้องการแรงงานข้ามชาติจำนวนมากเพราะแรงงานกลุ่มนี้มีความอดทนสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บริษัท มีเดีย อินเทลลิเจนซ์ จำกัด ที่พบว่าแรงงานชาวเมียนมากว่าร้อยละ 88 ปรารถนาที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น มุ่งหารายได้เป็นสำคัญและการเข้ามาทำงานในประเทศไทยสร้างรายได้คิดเป็น 3 ถึง 15 เท่าของรายได้ที่ได้รับตอนที่อยู่ประเทศเมียนมาร์ (Manager Online, 2023) อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าภาพรวมของแรงงานเหล่านี้มีรายได้ประมาณวันละ 336 บาท ซึ่งยังคงต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดสมุทรสาครที่กำหนดไว้วันละ 353 บาท (Ministry of Labour, 2022) ส่งผลให้แรงงานมีเงินเพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเท่านั้นแต่ไม่เพียงพอต่อการเหลือเก็บเป็นเงินออมและยังกระทบต่อความสามารถใน

การส่งเงินกลับบ้าน จึงอาจเป็นสาเหตุให้แรงงานมีความพึงพอใจน้อยในเรื่องค่าตอบแทนและเงินส่งกลับบ้านที่ประเทศต้นทาง

ส่วนความพึงพอใจเรื่องสวัสดิการที่ได้รับพบว่า ด้านเวลาในการทำงาน เวลาพักและการหยุดงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.56, SD = 1.55) ด้านสวัสดิการและสิทธิประกันสังคม และ ด้านสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากนายจ้าง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.06, SD = 1.73 และ $\bar{x}$ =2.77, SD = 1.70 ตามลำดับ) ซึ่งสวัสดิการตามกฎหมาย เช่น สถานที่ น้ำดื่มสะอาด ห้องน้ำถูกสุขอนามัย สิ่งจำเป็นในการปฐมพยาบาล เป็นสวัสดิการที่สถานประกอบการจะต้องจัดให้สำหรับลูกจ้างและแรงงานอยู่แล้ว ส่วนสวัสดิการนอกเหนือกฎหมาย เช่น สวัสดิการนันทนาการ การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์และการให้รางวัลเป็นสิ่งที่นายจ้างจัดให้แก่แรงงานในสถานประกอบการเพิ่มเติม ส่งผลให้แรงงานมีสมรรถนะและขวัญกำลังใจในการทำงาน ผลการศึกษาข้างต้นสอดรับกับมุมมองความรู้สึกของแรงงานที่สะท้อนว่าสวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ จากนายจ้าง เช่น โบนัส การเลี้ยงอาหาร การให้ของขวัญ รางวัล และการให้เข้าร่วมกิจกรรมในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ สามารถสร้างขวัญกำลังใจและความสุขให้กับแรงงานได้ แต่แรงงานยังมีความต้องการให้นายจ้างในสถานประกอบการสนับสนุนสวัสดิการส่งเสริมสุขภาวะผ่านกิจกรรมกีฬาสัมพันธ์และสถานที่ออกกำลังกายเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Chumee, Nathithammakul & Longprasert (2016) ที่กล่าวถึงสมรรถนะในการปฏิบัติงานของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมว่าการจัดกิจกรรมสมานความ สัมพันธ์หรือกีฬาสีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของแรงงานในสถานประกอบการ

ดังนั้นประเด็นด้านคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางกายและทางใจของแรงงานให้ดีขึ้น ความเอื้ออาทรของนายจ้างโดยการจัดสวัสดิการแรงงานที่เหมาะสมย่อมทำให้ลูกจ้างมีความรักในงาน ขณะเดียวกันยังช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง สอดคล้องกับ Department of Labour Protection and Welfare (2011) ที่กล่าวว่าสวัสดิการแรงงานทำให้ผลิตภาพสูงขึ้น ช่วยลดปัญหาและข้อขัดแย้งในสถานประกอบการ ทำให้การประกอบกิจการดำเนินไปอย่างราบรื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นายจ้างที่มีการจ้างแรงงานข้ามชาติในสถานประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานเพื่อให้แรงงานที่เป็นกำลังการผลิตที่สำคัญเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นายจ้างและสถานประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการแรงงานโดยเฉพาะการจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสมสอดคล้องกับค่าจ้างขั้นต่ำ ส่งเสริมกิจกรรมการวางแผนทางการเงินและการออม ดูแลสุขลักษณะของสถานที่ทำงาน และการจัดหาพื้นที่พักผ่อนสำหรับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและนันทนาการ เช่น ลานกีฬา ทั้งนี้เพื่อให้แรงงานมีสุขภาวะที่ดีและมีความสุขในการทำงานอย่างยั่งยืน

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ อาทิ สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาครและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมการให้ความรู้ด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์แก่แรงงานข้ามชาติ ส่งเสริมการอบรมด้านภาษา ตลอดจนการสนับสนุนพื้นที่และการจัดกิจกรรมนันทนาการ

ให้แก่แรงงานได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ สมรรถนะในการปฏิบัติงานและสร้างเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างแรงงาน อันจะเป็นผลดีต่อผลิตภาพของสถานประกอบการต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ผลการศึกษาสามารถสะท้อนสถานการณ์คุณภาพชีวิตและสวัสดิการของแรงงานข้ามชาติสัญชาติเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษาสามารถอ้างอิงไปยังประชากรและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายได้ในวงกว้าง

References

BBC. (2020). **Covid-19: rænngngān mīa noṃā talāt kung Samut Sākhoṇ yū yāngrai nai phūn thī ʻok dā** [COVID-19: Myanmar workers in shrimp market how is Samut Sakhon living in the lockdown area?]. Retrieved from https://www.bbc.com/thai/thailand-55435224

Best, J. W. (1981). **Research in education.** 4th ed. New Jersey: Prentice Hall.

Chumee, I., Nathithammakul, S. & Longprasert, S. (2016). samatthana nai kān patibat ngān khoṇg rænngngān Thai phāk ʻutsāhakam ʻāhān thalē prærūp nai čhangwat Surāt Thānī [Thailand's workforce competency on the seafood processing industry sector in Surat Thani province]. **Suratthani Rajabhat Journal.** 3(2), 235-252.

Department of Labour Protection and Welfare. (2011). **sawatdikān rænngngān** [Labor welfare]. Retrieved from https://www.labour.go.th/index.php/hm7/73-2562-01-04-06-01-50

Manager Online. (2023). lā khum sap 1.2 lānlā nabāt talāt rænngngān mīa noṃā nai Thai [Hunting for 1.2 trillion-baht treasure in the Myanmar labor market in Thailand]. Retrieved from https://mgronline.com/daily/detail/9660000099130

Ministry of Labour. (2022). **ʻattrā khačhāng khantam** [Minimum wage rate]. Retrieved from https://www.mol.go.th/อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

Namsanguan, K. & Hora, P. (2018). **raingān wičhai rūang khunnaphāp chīwit rænngngān khām chāt** [Quality of life of migrant workers]. Retrieved from https://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/123456789/1230/fulltext.pdf?sequence=1&isAllowed=y

OECD. (2011). **How's life? measuring well-being.** Retrieved from https://unstats.un.org/unsd/broaderprogress/pdf/How%27s%20life%20-%20Measuring%20well-being.pdf

Office of Permanent Secretary for Ministry of Labour. (2023). **sathānakān dān rǣngngān trai mat 1 (January - March) 2023** [Labor situation, 1st quarter of 2023 (January - March 2023)]. Retrieved from https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2023/06/รายงานสถานการณ์แรงงานไตรมาส-1-ปี-66.pdf

Office of the National Social Welfare Promotion Act Commission. (2009). **khūmư sitthi prayot dān sawatdikān sangkhom samrap prachāchon** [Social elfare benefits manual for the people]. Retrieved from https://chumphon.m-society.go.th/wp-content/uploads/2021/04/2ita014_64.pdf

Provincial Labour Office Samut Sakhon. (2021). **sathānakān rǣngngān čhangwat Samut Sākhǭn 2021** [Labor situation in Samut Sakhon province 2021]. Retrieved from https://samutsakhon.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/52/2022/02/รายปี-2564-มกราคม-ธันวาคม.pdf

Sritieng, N. (2021). **rǣngngān khām chat kap kān khaothưng sawatdikān dān sukkhaphāp nai rat Thai: kǭrani̒ sưksā rǣngngān khām chat čhangwat Samut Sākhǭn** [Migrant workers and access to health benefits in the Thai state case study of migrant workers in Samut Sakhon province]. Retrieved from https://www.amnesty.or.th/latest/blog/921/

Sukprasert, P. (2022). khunnaphāp chīwit khǭng rǣngngān tāngdāo kǭrani̒ sưksā talāt thai čhangwat pathum thān [Foreign worker’s quality of work life: A case study of Talad Thai, Pathum Thani province]. **Management Sciences Valaya Alongkorn Review.** 3(2), 51-63.

Tusawut, K. (2019). **khunnaphāp chī wi ti rǣngngān khām chat kǭrani̒ sưksā rǣngngān sanchat Phamā tambon mahāchai ‘Amphœ̄ Mưang čhangwat Samut Sākhǭn** [Quality of life of migrant workers: A case study of Myanmar labors in Mahachai district Samutsakhon province]. Retrieved from https://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2562/b207811.pdf

World Health Organization. (1994). **Quality of life assessment: An annoyed bibliography.** Geneva: WHO.

Zhan, L. (1992). Quality of life: Conceptual and measurement issues. **J Adv Nurs.** 17(7), 795-800.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

STRATEGY FOR PROMOTING QUALITY OF LIFE OF STATE WELFARE CARD RECIPIENTS IN THE NORTHEASTERN REGION 2

สุวัฒน์ สื่อกลาง[1] กฤตติกา แสนโภชน์[2] และบุษกร สุขแสน[3]
Suwat Sueklang[1], Krittikar Sanposh[2] and Bussagorn Suksan[3]

[1,2,3]ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1,2,3]Doctor of Philosophy in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University
E-mail: suwatsueklang159@gmail.com

Received: February 18, 2024
Revised: June 11, 2024
Accepted: June 16, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 และ 2) กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็น ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์ ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ร่างยุทธศาสตร์ด้วยการใช้เทคนิค SWOT Analysis โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมาย 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประเด็นและแบบบันทึกการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันยุทธศาสตร์ ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมาย 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับความสำคัญ ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ (PNI modified = 0.33) ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาพ (PNI modified =0.22) และด้านการศึกษา (PNI modified =0.22) และลำดับที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อม (PNI modified =0.20) และ 2) ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 มี 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการสร้างสุขภาพให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มทักษะอาชีพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดสภาพแวดล้อม และผลการยืนยันยุทธศาสตร์ฯ พบว่า ค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทั้ง 4 ยุทธศาสตร์แปลผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ

คุณภาพชีวิต บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study the needs to promote the quality of life of the people who receive state welfare cards in the Northeastern Region 2, and 2) determine strategies for promoting the quality of life of the people who receive state welfare cards in the Northeastern Region 2. The design of this research was a mixed method divided into 2 phases. In the first phase, it was a need analysis using quantitative research method. The sample was 400 people. The research tool was a questionnaire. Data were using frequency, percentage, mean and standard deviation. The second phase was to determine strategies. There were 2 steps. Qualitative method was used in step 1 to draft strategy using the SWOT Analysis technique in a workshop of 30 people who were the target group. The research instruments used were discussion issues, and meeting minutes record. The content analysis was used. Step 2 was to confirm the strategy by using quantitative method with 30 of the target group. The instrument used was an evaluation form of appropriateness and feasibility.

The results of the research found that 1) the needs assessment for promoting the quality of life of State Welfare Card recipients in the Northeastern Region 2, prioritized 4 key areas. They were income (PNI modified = 0.33), health (PNI modified =0.22), education (PNI modified =0.22) and environment (PNI modified =0.20), and 2) results of the strategy determination to promote the quality of life of the people receiving the card had 4 strategies: Strategy 1: Promote employment , a stable career and sufficient income, Strategy 2: Promote health development to achieve a strong and healthy body, Strategy 3: Enhance training and education to improve vocational skills, and Strategy 4: Develop essential infrastructure to improve environmental conditions. The evaluation results of these strategies indicated that the average and standard deviation levels of appropriateness and feasibility across all four strategies were rated as high in all aspects.

Keywords

Quality of Life, State Welfare Card, Strategy, Upper Northeastern Province Group 2

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา มีเป้าหมายจะยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายประชากรแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีชีวิตที่มีความสุขเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาและระดับความเป็นอยู่ หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความแตกต่างกัน ประเทศไทยและทั่วโลกประสบปัญหาสงครามรัสเซีย-ยุเครน ภาวะเงินเฟ้อ และข้าวยากหมากแพง รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ประชาชนมีความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาหนักอกหนักใจให้กับทุกรัฐบาลที่ส่งผลในแง่ลบต่อการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังเป็นปัญหาที่ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (Ishoh, 2019)

รัฐบาลได้จัดทำโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน) ปี พ.ศ.2565 มีประชาชนลงทะเบียนแล้วทั้งสิ้น 18,058,564 ราย พบว่าประเทศไทยมีคนจนกว่า 18 ล้านคนจากประชากรทั้งประเทศกว่า 60 ล้านคน หรือประมาณ 25% ของประเทศ นอกจากคนจนที่เพิ่มขึ้นมากแล้ว ข้อมูลหนี้ครัวเรือนที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างต่อเศรษฐกิจไทยที่สะสมมานาน และซ้ำเติมเศรษฐกิจไทยให้รุนแรงขึ้นในช่วงโควิด-19 เห็นได้จากปี พ.ศ. 2553 หนี้ครัวเรือนอยู่ที่ 60 % ของจีดีพี ผ่านไป 10 ปีหนี้ครัวเรือน 80% ของจีดีพี ในปี พ.ศ.2562 และตัวเลขล่าสุดธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เปิดเผยช่วงไตรมาส 2/2565 หนี้ครัวเรือนคนไทยอยู่ที่ 88% ของจีดีพี เพียงแค่ 10 ปีหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นกว่า 28% เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลงานการบริหารประเทศของรัฐบาล ที่ไร้ศักยภาพ ทำเศรษฐกิจล้มเหลว คนไม่มีงานทำ รายได้ไม่พอรายจ่าย ทำให้จำนวนคนจนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การที่รัฐบาลทำบัตรคนจนเพื่อช่วยให้คนหายจน แท้จริงแล้วเป็นการแจกเงินเพื่อหวังผลทางการเมือง ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาระยะยาว (Pasrisombat, 2020)

คุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นพื้นฐานของของชีวิตมนุษย์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป คุณภาพชีวิตนั้น มักตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อ หรือแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตของคน ซึ่งจะประกอบด้วย กาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยทั่วไป มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีชีวิต ที่ดีพร้อมในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น มีสุขภาพดี มีอิสระในด้านความคิดและการกระทำ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้รับการกำหนดให้ เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เป้าหมายของการพัฒนาทุกด้าน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจการปกครอง ฯลฯ ซึ่งล้วนมุ่งเน้นไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ในสังคมนั่นเองคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการดูแลและพัฒนา เพราะถ้าประชาชนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีก็จะสามารถพัฒนาครอบครัวและประเทศชาติให้มั่นคง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน จะดำเนินการจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่ต้องดำเนินงานร่วมกัน (Sankitta, 2020)

จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 เป็นกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร (กลุ่มจังหวัดสนุก) โดยจังหวัดสกลนครเป็นศูนย์ปฏิบัติการกลุ่มจังหวัด ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น มีหน่วยงานของแต่ละจังหวัด ได้ทำการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างต่อเนื่องตามพันธกิจของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งสิ่งที่จะสะท้อนคุณภาพชีวิตของประชาชนวัดจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งเป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ซึ่งจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ได้มีแนวทางการพัฒนาที่ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านคุณธรรมจริยธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมให้กับประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งพัฒนาทางด้านสังคม ได้แก่ ประชาชนในกลุ่มจังหวัด มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ด้านสวัสดิการ สร้างอาชีพ สร้างรายได้ มีการศึกษาและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาให้ครอบคลุมอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (The office of Strategy Management Upper Northeast Provincial Cluster 2, 2023)

จากข้อความดังกล่าว หากมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ก็จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านจิตใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน และนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปสู่การปฏิบัติต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 เป็นอย่างไร

2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการ 2 ระยะดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ รายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ประชาชนที่ผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม และจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 583,293 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรของ Yamane ความคลาดเคลื่อน 0.05 (Wanitsupawong, 2003) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	จังหวัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	สกลนคร	294,040	206
2	นครพนม	189,593	130
3	มุกดาหาร	99,660	64
	รวม (คน)	**583,293**	**400**

ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดในการเทียบสัดส่วน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สุ่มจับสลากรายชื่ออำเภอในแต่ละจังหวัดมา 1 อำเภอ ขั้นตอนที่ 2 สุ่มจับสลากรายชื่อตำบลของอำเภอที่ได้รับการสุ่มมา 1 ตำบล และขั้นตอนที่ 3 สุ่มจับสลากรายชื่อประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในตำบลของอำเภอที่ได้รับการสุ่มให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามโควตาของแต่ละจังหวัดที่กำหนดไว้รวมทั้งสิ้น 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ได้แก่ 1) ด้านรายได้ 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้เครื่องมือ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert’s Method) (Srisa-art, 2011) ซึ่งกำหนดระดับ ดังนี้

5 หมายถึง สภาพควรจะเป็นและสภาพที่เป็นจริงการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพควรจะเป็นและสภาพที่เป็นจริงการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตมาก

3 หมายถึง สภาพควรจะเป็นและสภาพที่เป็นจริงการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตปานกลาง

2 หมายถึง สภาพควรจะเป็นและสภาพที่เป็นจริงการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตน้อย

1 หมายถึง สภาพควรจะเป็นและสภาพที่เป็นจริงการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามรายข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ถือว่ามีความสอดคล้อง และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 (Cronbach, 1970)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พร้อมส่งหนังสือและขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลและและตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถามด้วยตนเองพร้อมนำแบบสอบถามมาแปลผลข้อมูลเป็นรหัสตามคู่มือ ลงรหัสที่เตรียมไว้บันทึกประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติ

1. วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ใช้สถิติการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย โดยคิดเป็นระดับความต้องการจำเป็น

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยนำค่าเฉลี่ยที่วิเคราะห์ได้มาคำนวณตามสูตรโดยนำค่าเฉลี่ยที่วิเคราะห์ได้มาคำนวณ เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความต้องการจำเป็น 5 ระดับ

3. การจัดลำดับค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนที่ทำให้ทราบถึงความต้องการจำเป็น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกวิธีจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยวิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) (Wongwanich, 2007) โดยค่า PNI มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปจึงถือว่ามีความต้องการจำเป็น

การวิจัยระยะที่ 2 กำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ผู้วิจัยจัดทำร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จากนั้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา โดยนำข้อมูลการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลสำคัญในการร่างยุทธศาสตร์และดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากนั้นจัดทำร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ประกอบด้วย แผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) แผนงาน/โครงการ (Plan/Project) ดำเนินการโดยผู้วิจัยและนำเสนอต่อที่ปรึกษาและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ รายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยจะกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 คน ผู้นำชุมชน 6 คน ปลัดองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น 6 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 6 คน นักพัฒนาชุมชน 6 คน รวมจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้ประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการและแบบบันทึกการประชุม แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมประชุม ตอนที่ 2 ประเด็นการประชุมยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นขอหนังสือเชิญประชุมจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อประสานและส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ระหว่างประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงโดยมีผู้ช่วยในการบันทึก และบันทึกภาพ สิ้นสุดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยรวบรวมผลทั้งหมดเพื่อตรวจสอบข้อมูลการบันทึกเทป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการสรุปเนื้อหาการประชุม วิเคราะห์เนื้อหา เนื่องจากข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเอกสารมีลักษณะเป็นข้อความบรรยาย ที่ได้จากการจดบันทึก มาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จากเอกสาร สรุปการสัมภาษณ์เป็นภาพรวม และดำเนินการในขั้นตอนที่ 2 ในลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน จำนวน 30 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบประเมินยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้แบบประเมินลักษณะเป็นมาตราส่วนมาดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนัก 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ระดับมาก

3 คะแนน หมายถึง ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ระดับกลาง

2 คะแนน หมายถึง ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง ยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือหนังสือเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิออกโดยบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อประสานกลุ่มเป้าหมายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัยพร้อมขออนุญาตจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยการโทรศัพท์นัดหมายล่วงหน้า แล้วนำแบบประเมิน พร้อมหนังสือขอความร่วมมือ ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลดังนี้ (Srisa-art, 2011)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ว่าแบบประเมินจะผ่านการประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 ถือว่าการประเมินผ่าน

จริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์และการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ผ่านการพิจารณาและการรับรอง โดยคณะกรรมการจริยธรรมการ ศึกษาวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรองโครงการ อว 0622.7/286

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 51.75 มีอายุ ตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ร้อยละ 48.50 มีวุฒิการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่าร้อยละ 63.75 มีอาชีพอื่น ๆ (ทำนา ทำสวน ทำไร่) ร้อยละ 52.00 มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาทต่อปี ร้อยละ 57.75 จำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 เรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้

ลำดับที่ 1 ด้านรายได้ ได้แก่ 1) มีการเก็บออมจากรายได้ 2) แหล่งที่มาของรายได้มีความมั่นคงและต่อเนื่อง 3) มีความเพียงพอของรายได้จากอาชีพที่ทำ, อาชีพที่ทำอยู่มีความมั่นคง, การมีงานทำ และมีอาชีพหรือรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ 4) มีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น

ลำดับที่ 2 ด้านการศึกษา ได้แก่ 1) การได้รับการฝึกอาชีพ 2) ครัวเรือนได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 3) การได้เพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองเช่น การอ่านหนังสือ การเข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ และการส่งเสริมความรู้ เข้าใจเท่าทันต่อเหตุการณ์ มีประสบการณ์ ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิตและตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ 4) การได้รับการศึกษาภาคบังคับ

ลำดับที่ 3 ด้านสุขภาพ ได้แก่ 1) กำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน (ทั้งเรื่องงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน) และมีเวลาพักผ่อนและออกกำลังเป็นประจำ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ 2) มีความพอใจกับสุขภาพของตัวเอง 3) มีความพอใจกับการนอนหลับของตัวเอง (การนอนหลับ ประมาณ 6-8 ชั่วโมง), มีโอกาสได้ผ่อนคลายความเครียด, มีความพอใจในชีวิตทางเพศ

ของตนเอง (ชีวิตทางเพศ หมายถึงเมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นมาแล้วท่านมีวิธีจัดการทำให้ผ่อนคลายลงได้รวมถึง การช่วยเหลือตนเอง หรือการมีเพศสัมพันธ์) และรู้สึกพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) 4) มีอาหารที่จำเป็นต่อสุขภาพอย่างเพียงพอในแต่ละวัน และสมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพที่ดี 5) ยามเจ็บป่วยสามารถเข้าถึงสถานพยาบาลได้อย่างรวดเร็ว

ลำดับที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ 1) มีสวนสาธารณะหรือถนนหนทางที่สะอาด ปลอดภัยและใช้งานได้ดี 2) มีความพอใจในการเดินทางในสถานที่ต่าง ๆ (การคมนาคมขนส่ง) 3) ชีวิตมีความมั่นคง ปลอดภัยในแต่ละวัน 4) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสะอาดถูกสุขลักษณะ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ในภาพรวม

ข้อ	ด้าน	สภาพที่เป็นจริง (D)		สภาพที่ควรจะเป็น (I)		PNI modified	ลำดับความสำคัญ
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1	ด้านรายได้	3.13	0.92	4.15	0.94	0.325	1
2	ด้านสุขภาพ	3.41	0.85	4.17	0.92	0.222	3
3	ด้านการศึกษา	3.39	0.83	4.15	0.91	0.224	2
4	ด้านสภาพแวดล้อม	3.55	0.88	4.24	0.89	0.194	4

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 มีประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอ จัดกิจกรรมการจัดหางานในประเทศ จัดแฟรนไชส์สร้างอาชีพเพื่อผู้มีรายได้น้อย และจัดตลาดประชารัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มทักษะอาชีพ กิจกรรม ได้แก่ ส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่เกษตรกรลูกค้าผู้มีรายได้น้อยที่ลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการสร้างสุขภาพ ให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ จัดกิจกรรมวางแผนเพื่อดูแลสุขภาพ ฝึกอบรมการพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมกับตนเอง สร้างเป้าหมายในการดูแลสุขภาพเพื่อสร้างแรงผลักดันในการดูแลตนเอง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดสภาพแวดล้อม จัดกิจกรรมก่อสร้างปรับปรุงสวนสาธารณะซ่อมแซมถนนทางเท้า ขยายเขตไฟฟ้าแสงสว่างให้ทั่วถึง และก่อสร้างระบบระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม

3. ผลการยืนยันยุทธศาสตร์ฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ แปลผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการสร้างสุขภาพ ให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยรวมความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุด รองลงมาได้แก่ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอ ถัดมาได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มทักษะอาชีพ และลำดับต่ำสุดได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดสภาพแวดล้อม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

ประเด็นยุทธศาสตร์	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอ	4.33	0.61	3.87	0.86
ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มทักษะอาชีพ	4.43	0.57	3.80	0.89
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการสร้างสุขภาพ ให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์	4.23	0.68	3.87	0.78
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดสภาพแวดล้อม	4.17	0.65	0.80	0.76
รวม	**4.26**	**0.65**	**3.29**	**0.80**

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยและนำผลมาอภิปรายในประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการส่งเสริมสภาพคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

ด้านรายได้ ได้แก่ มีความเพียงพอของรายได้จากอาชีพที่ทำอาชีพที่ทำอยู่ มีความมั่นคง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Worathamamo (2022) ศึกษา ปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

ด้านการศึกษา ได้แก่ ครัวเรือนได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngamwitroj (2018) ศึกษาเรื่องการตอบสนองของประชาชนที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: ศึกษากรณีชุมชน นครไชยศรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความต้องการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์วิทยุ หนังสือพิมพ์เป็นต้น อยู่ที่ระดับมากที่สุด

ด้านสุขภาพ ได้แก่ มีอาหารที่จำเป็นต่อสุขภาพอย่างเพียงพอในแต่ละวัน มีเวลาพักผ่อนและออกกำลังเป็นประจำ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Butwiset & Inthasad (2021) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความจำเป็นมีผลต่อคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความแข็งแรงด้านร่างกาย ด้านจิตใจ

ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสะอาดถูกสุขลักษณะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน (เช่น โทรทัศน์ เครื่องซักผ้า) มีแหล่งน้ำไว้ใช้บริโภค อุปโภคในครัวเรือนอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muanchu (2022) ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในจังหวัดพิจิตร พบว่า สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น รู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวกมีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าตนมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ

2. ผลการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ซึ่งได้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอ ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มทักษะอาชีพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการสร้างสุขภาพ ให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดสภาพแวดล้อม ผลการยืนยันยุทธศาสตร์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ แปลผลอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 สอดคล้องกับแนวคิดของ Srisa-art (2011) ระบุไว้ว่าแบบประเมินจะผ่านการประเมินจะต้องมีค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.51 ถือว่าการประเมินผ่าน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะอยู่ 2 ประการดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการมีงานทำ มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่เพียงพอ ได้แก่ จัดหางานในประเทศ จัดแฟรนไชส์สร้างอาชีพเพื่อผู้มีรายได้น้อย และการจัดตลาดประชารัฐให้กับประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการสร้างสุขภาพ ให้มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ได้แก่ จัดกิจกรรมวางแผนเพื่อดูแลสุขภาพ ฝึกอบรม การพัฒนาแนวทางการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม

กับตนเอง และสร้างเป้าหมายในการดูแลสุขภาพเพื่อสร้างแรงผลักดันในการดูแลตนเองให้กับประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มทักษะอาชีพ ได้แก่ จัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกอาชีพเร่งด่วนอเนกประสงค์ (ช่างชุมชน,กลุ่มทอผ้า,พัฒนาบรรจุภัณฑ์) ส่งเสริมการเพิ่มทักษะอาชีพแก่เกษตรกรผู้ลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ สร้างกิจกรรมศูนย์เรียนรู้ประชาชน กิจกรรมส่งเสริมการให้ความรู้ทางการเงินแก่เกษตรกรลูกค้าผู้มีรายได้น้อย

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ ก่อสร้างปรับปรุงสวนสาธารณะซ่อมแซมถนนทางเท้า รขยายเขตไฟฟ้าแสงสว่างให้ทั่วถึง และก่อสร้างระบบระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม ให้กับประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตการของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ในพื้นที่ภูมิภาคอื่น

2.2 ควรทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตการของประชาชนผู้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

References

Butwiset, N. & Inthasad, U. (2021). **Patčhai thī song phon tǫ khunnaphāp chīwit khǫng phūsūng ʻāyu: kǫrānī sūksā ʻamphœ Phra Nakhǫn Sī ʻAyutthayā čhangwat Phra Nakhǫn Sī ʻAyutthayā** [Factors contributing Quality of Life for elders: A studying case in Phra Nakhon Si Ayutthaya city, Phra Nakhon Si Ayutthaya province]. Retrieved from https://research.rmutsb.ac.th/fullpaper/2563/research.rmutsb-2563-2021080910400 8337.pdf.

Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological testing.** 3ed. New York: Harper & Row.

Ishoh, A. (2019). **Khunnaphāp chīwit khǫng prachāchon nai khet ʻongkān boṛihān sǫ won sa kǫ mǫ thēpha čhangwat Songkhlā** [Quality of Life of People in Tambon Sakom Administrative Organization, Thepha District, Songkhla Province]. Retrieved from https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/12343/1/%e0%b8%ad%e0%b8%99%e0%b8%a3%e0%b8%a3%e0%b8%86%20%e0%b8%ad%e0%b8%b4%e0%b8%aa%e0%b9%80%e0%b8%ae%e0%b8%b2%e0%b8%b0.pdf.

Muanchu, S. (2022). **Khunnaphāp chīwit khǭng phūthū bat sawatdikān hǣng rat nai čhangwat Phičhit** [the quality of life of government welfare card holder in phi chit province]. Retrieved from http://ir.mju.ac.th/dspace/bitstream/123456789/891/1/6112304006.pdf.

Ngamwitroj, S. (2018). **Kānsuksā kāntǭpsanǭng khǭng prachāchon thī mī tǭ ʻon yō bāi bat sawatdikān hǣng rat: suksā kǭrānī chumchon nakhǭn chai sī Krung Thēp Mahā Nakhǭn** [The study of public response to the government welfare card policy: a case study of Nakhon Chaisi community Bangkok]. Retrieved from http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2561_1566438324_6014832045.pdf.

Pasrisombat, S. (2020). **Kānphatthanā khunnaphāp chīwit prachāchon dōi konkai pracha** [Improving the quality of life of the people through the Pracharat mechanism]. Retrieved from https://kpi-lib.com/elib/cgi-bin/opacexe.exe?op=mmvw&db=Main&skin=s&mmid=10425&bid=27822.

Sankitta, S. (2020). Khunnaphāp chīwit khǭng prachāchon nai khēt phūnthī ʻongkān bǭrihān sǭ won tambon chaiyaphruk tambon chaiyaphruk ʻAmphœ Mūang loēī čhangwat loēī [life quality of people in chaiyaphruek tambon administrative organization, mueang loei district, loei province]. **Journal of Srilanchang.** 6(1), 1-24.

Srisa-art, B. (2011). **Kānwičhai būangton** [Basic research]. 9th ed. Bangkok: Suweeriyasan.

The office of Strategy Management Upper Northeast Provincial Cluster 2. (2023). **Phǣn phatthanā klum čhangwat phāk tawanʻǭk chīang nūa tǭn bon sǭng Phǭ.Sǭ. sǭngphanhārǭihoksiphok - sǭngphanhārǭičhetsip** [Upper Northeastern Province Group Development Plan 2 2023 -2027]. Retrieved from https://nakhonphanom.industry.go.th/.

Wanitsupawong, P. (2003). **Ek sān sǭn rabīap withī wičhai thāngkān suksā** [Teaching documents and educational research methods]. 4th ed. Pattani: Office of Academic Resources, Prince of Songkla University.

Worathamamo, P. (2022). Patčhai dān sawatdikān sangkhom thī mī khwāmsamphan kap khunnaphāp chīwit khǭng phūsūng ʻāyu nai khēt thētsabān mūang sām phrān čhangwat Nakhǭn Pathom [Social Welfare Factors Related to Life Quality of the Elderly in Sampran Town Municipality, Nakhon Pathom Province]. **Journal of Nakhonratchasima College (Humanities and Social Sciences).** 16(3), 354-369.

Wongwanich, S. (2007). **Kānwičhai pramœ̄n khwāmtoṇgkān čhampen** [Research to assess needs is necessary]. Bangkok: Chulalongkorn University.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

ความท้าทายและโอกาสในการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาไทย

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES OF IMPLEMENTING EMI IN THAI HIGHER EDUCATION

จิรารัตน์ ประยูรวงษ์
Chirarat Prayoonwong

อาจารย์ประจำศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
Language Center Instructor, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani
E-mail: chirarat@vru.ac.th

Received: July 16, 2024
Revised: October 4, 2024
Accepted: October 9, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน (English as a Medium of Instruction: EMI) ในระดับอุดมศึกษาของไทย โดยมุ่งเน้นการศึกษาความท้าทายและโอกาสที่เกิดขึ้นจากการนำ EMI มาใช้ บทความอภิปรายถึงความสำคัญของ EMI ในบริบทของโลกาภิวัตน์และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบันของการใช้ภาษาอังกฤษในประเทศไทย ซึ่งพบว่ายังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคและได้วิเคราะห์ความท้าทายสำคัญในการนำ EMI มาใช้ ซึ่งรวมถึงการขาดนโยบายที่ชัดเจน ความพร้อมของอาจารย์และนักศึกษา และการปรับหลักสูตรให้เหมาะสม ในขณะเดียวกันบทความยังชี้ให้เห็นถึงโอกาสที่เกิดขึ้น เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ บทความเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ EMI อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นย้ำความสำคัญของการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ทั้งนี้ได้เสนอให้การนำ EMI มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาระดับชาติ โดยคำนึงถึงการรักษาสมดุลระหว่างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยและความเป็นสากล พร้อมทั้งเสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบในระยะยาวของการใช้ EMI ในบริบทของประเทศไทย

คำสำคัญ

การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน การศึกษาระดับอุดมศึกษา ความท้าทาย โอกาส การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

This article presented an analysis of the use of English as a Medium of Instruction (EMI) in Thai higher education, focusing on the challenges and opportunities arising from its implementation. The article discussed the importance of EMI in the context of globalization and the development of educational quality, while presenting the current situation of English usage in Thailand, which was found to be lower than other countries in the region. It analyzed key challenges in implementing EMI, including the lack of clear policies, readiness of faculty and students, and curriculum adaptation. At the same time, the article highlighted emerging opportunities such as increasing international competitiveness and promoting academic exchange. The article suggested approaches for effective development and promotion of EMI, emphasizing the importance of establishing clear policies, developing staff potential, and preparing students. It proposed integrating EMI as part of a national education development strategy, taking into account the balance between Thai cultural identity and internationalization. Additionally, it recommended further research on the long-term effects of EMI implementation in the Thai context.

Keywords

English as a Medium of Instruction (EMI), Thai Higher Education, Challenges, Opportunities, Educational Quality Development

บทนำ

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงการศึกษาและการวิจัย การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่และแนวทางที่ได้รับความสนใจอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาคือการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน English as a Medium of Instruction (EMI) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในรายวิชาที่ไม่ใช่วิชาภาษาอังกฤษโดยตรงในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ (Macaro, Curle, Pun, An & Dearden, 2018)

EMI ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาในระดับนานาชาติ (Kirkpatrick, 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ เช่น ประเทศไทย การนำ EMI มาใช้ถือเป็นความพยายามในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาควบคู่ไปกับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศที่มุ่งเน้นการสร้างบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับตลาดแรงงานในยุคศตวรรษที่ 21 (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022)

อย่างไรก็ตาม การนำ EMI มาใช้ในบริบทของระดับอุดมศึกษาไทยนั้นมีทั้งความท้าทายและโอกาสที่สำคัญ เพราะเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ การศึกษาของ Darasawang & Watson Todd (2012) ชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีการสนับสนุนจากนโยบายระดับชาติ แต่ในทางปฏิบัติยังคงประสบปัญหาหลายประการ เช่น ความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน ทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษา และความเหมาะสมของหลักสูตร อีกทั้ง EF Education First องค์กรนานาชาติที่เชี่ยวชาญเรื่องการฝึกอบรมภาษา เปิดเผยผลการสำรวจดัชนีความสามารถทางภาษาอังกฤษ (English Proficiency Index) จากผู้ใหญ่ 2.2 ล้านคน 113 ประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ พบว่าประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 101 จาก 113 ประเทศและรั้งอันดับสุดท้ายจาก 8 ประเทศอาเซียน (ไม่มีผลการสำรวจของประเทศบรูไนและลาว)

ขณะที่ค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 502 คะแนน ส่วนค่าเฉลี่ยของไทยอยู่ที่ 416 คะแนน วัดผลได้ว่า **“ต่ำมาก”** (Very Low) ตามเกณฑ์วัดผลของ EF EPI Band หรือเทียบเท่าได้กับระดับ B1 ตามเกณฑ์การวัดผลของ CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) กล่าวคือ คนไทยสามารถแนะนำตัวเองหรือผู้อื่นได้เบื้องต้น ทำความเข้าใจสัญลักษณ์ที่ไม่ซับซ้อน และบอกทิศทางให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างง่าย (The Active, 2023) ซึ่งผลสำรวจนี้สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถด้านภาษาอังกฤษไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจและต่ำกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ

การศึกษาเรื่อง EMI ในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับนานาชาติ การนำ EMI มาใช้ได้เปิดโอกาสสำคัญหลายประการ ดังที่ Macaro et al. (2018) ได้สรุปไว้ว่า "EMI สามารถเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของบัณฑิตในตลาดแรงงานระดับนานาชาติ" นอกจากนี้ การใช้ EMI ยังเป็นการเปิดประตูสู่การแลกเปลี่ยนทางวิชาการในระดับนานาชาติ ทั้งในแง่ของการดึงดูดนักศึกษาต่างชาติและการสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวยังคงมีความท้าทายหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสในการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาโดยศึกษาภาพรวมของการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียและประเทศไทย สถานการณ์ปัจจุบันของการใช้ EMI ในระดับอุดมศึกษา วิเคราะห์ความท้าทายที่สำคัญในการนำ EMI มาใช้ในบริบทของอุดมศึกษาไทย รวมทั้งนำเสนอโอกาสและประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ EMI ในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ EMI อย่างมีประสิทธิภาพในระดับอุดมศึกษาไทย โดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเตรียมความพร้อมของบัณฑิตสู่การแข่งขันในระดับนานาชาติ การศึกษาและวิเคราะห์ความท้าทายและโอกาสของการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาไทยนี้ จะช่วยให้ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้กำหนดนโยบาย อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยได้เข้าใจถึงประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการวางแผนและดำเนินการในการนำ EMI มาใช้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ EMI ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของ แต่ละสถาบัน

อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยให้ก้าวทันกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามของ EMI

English as a Medium of Instruction (EMI) คือการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการถ่ายทอดความรู้ในรายวิชาที่ไม่ใช่วิชาภาษาอังกฤษโดยตรง (Macaro et al., 2018) EMI แตกต่างจากการสอนภาษาอังกฤษทั่วไปตรงที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการมากกว่าการสอนภาษาอังกฤษเป็นจุดประสงค์หลัก

Dearden (2016) ให้คำนิยามของ EMI ว่าเป็น "การใช้ภาษาอังกฤษในการสอนวิชาการในประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรก" ซึ่งนิยามนี้แสดงให้เห็นถึงบริบทของการนำ EMI มาใช้ในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก เช่น ประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ เป็นต้น ดังนั้นการใช้ EMI ในประเทศไทยจะเป็นการช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนควบคู่ไปกับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของการพัฒนาการศึกษาของประเทศที่มุ่งเน้นการสร้างบัณฑิตให้มีความพร้อมในการแข่งขันระดับนานาชาติ

EMI ในการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชีย

การเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ (EMI) ในระดับอุดมศึกษาแพร่หลายในเอเชียเนื่องจากพลวัตของความเป็นนานาชาติและความทันสมัย EMI ในเอเชียเกิดขึ้นในบริบททางภาษาศาสตร์และสังคมที่ซับซ้อน หลังสงครามโลกครั้งที่สอง หลายประเทศเริ่มส่งเสริมการใช้ภาษาประจำชาติและมีการสนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษอย่างจริงจังในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา

1. ญี่ปุ่น: หลักสูตร EMI ส่วนใหญ่มุ่งเน้นดึงดูดนักศึกษาต่างชาติมากกว่าการให้การศึกษาแบบนานาชาติแก่นักศึกษาญี่ปุ่น

2. ฟิลิปปินส์: ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนวิชาวิศวกรรม วิทยาศาสตร์และวิชาชีพ ส่วนภาษาฟิลิปิโน (Filipino) และภาษาท้องถิ่นอื่นๆ ใช้ในบางวิชาเช่น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นอกจากนี้ ยังมีการใช้ภาษาแบบผสมผสานอย่างแพร่หลายในสถาบันอุดมศึกษา

3. อินโดนีเซีย: มหาวิทยาลัยเอกชนหลายแห่งมีหลักสูตร EMI แต่นโยบายรัฐบาลยังคงส่งเสริมการใช้ภาษาอินโดนีเซียในมหาวิทยาลัยของรัฐ

4. สิงคโปร์: ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการในทุกสถาบันอุดมศึกษา และนโยบาย EMI นี้ถูกบังคับใช้อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา

5. จีน: ใช้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน ตั้งแต่ต้นปี 2000 หลายมหาวิทยาลัยได้เริ่มมีหลักสูตร EMI เพื่อดึงดูดนักศึกษาต่างชาติ

6. เกาหลีใต้: รัฐบาลส่งเสริมหลักสูตร EMI ในมหาวิทยาลัยชั้นนำ เพื่อยกระดับในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยนานาชาติ

7. มาเลเซีย: รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการใช้ภาษามาเลย์ตั้งแต่ได้รับเอกราชในปี 1957 มหาวิทยาลัยเอกชนหลายแห่งมีการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน และในช่วงหลังรัฐบาลอนุญาตให้ใช้ EMI มากขึ้นในมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ

8. บรูไน: มหาวิทยาลัยของรัฐใช้สองภาษา (มาเลย์และอังกฤษ) ในการเรียนการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมเรียนหลักสูตรภาษาอังกฤษ แต่ทุกคนต้องเรียนอย่างน้อยหนึ่งวิชาภาคบังคับเป็นภาษามาเลย์

9. เมียนมาร์: หลังยุคการปกครองโดยทหาร รัฐบาลพลเรือนเริ่มฟื้นฟูการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและนำภาษาอังกฤษกลับมาใช้เป็นสื่อการสอน แต่ในปี 2020 รัฐบาลทหารกลับมามีอำนาจทำให้อนาคตของการอุดมศึกษาไม่แน่นอน

10. ศรีลังกา: หลังได้รับเอกราชในปี 1948 รัฐบาลได้สนับสนุนภาษาสิงหลเป็นภาษาประจำชาติและภาษาทมิฬได้รับการยอมรับเป็นภาษาทางการในปี 1978 ปัจจุบันได้มีการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายในมหาวิทยาลัยศรีลังกาโดยเฉพาะในการสอนวิชาวิศวกรรม กฎหมาย แพทยศาสตร์และวิทยาศาสตร์

โดยแต่ละประเทศมีการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาที่แตกต่างกันตามความต้องการทางเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาล และบริบททางสังคมของแต่ละประเทศ โดยบางประเทศใช้การผสมผสานระหว่างภาษาท้องถิ่นและภาษาอังกฤษ ในขณะที่บางประเทศใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนเป็นหลักในระดับอุดมศึกษา (Bolton, Bacon-Shone & Botha, 2023)

ภาพรวมของการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทย

การศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน แม้ว่าภาษาไทยจะเป็นภาษาราชการที่ใช้ในการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวันแต่ภาษาอังกฤษก็ได้รับความสำคัญเพิ่มมากขึ้น การปฏิรูปการศึกษาไทยเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมีการใช้ภาษาอังกฤษในราชสำนัก และต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ภาษาอังกฤษได้เป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนเพื่อใช้ในการศึกษาความรู้สมัยใหม่และพัฒนาประชาชน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อิทธิพลของตะวันตกได้เข้ามาในในสังคมไทย และในปี 2539 ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรภาษาอังกฤษครั้งใหญ่เพื่อรองรับการแข่งขันระดับนานาชาติและยุคโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันมีการปฏิรูปหลักสูตรภาษาอังกฤษโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศเพื่อสังคมและธุรกิจโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้นักเรียนไทยต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษและเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติในฐานะพลเมืองโลก (Hengsadeekul, Koul, & Kaewkuekool, 2010)

ในปัจจุบัน ภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการค้าระหว่างประเทศและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของไทยในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจและความรู้ต่าง ๆ รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษในฐานะวิชาหลักในโรงเรียนและได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับในการศึกษา ภาษาอังกฤษยังเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและการบูรณาการในประชาคมอาเซียน

สถานการณ์ปัจจุบันของ EMI ในระดับอุดมศึกษาของไทย

การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน (English as a Medium of Instruction: EMI) ในประเทศไทยได้รับความสนใจและการสนับสนุนมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของประชาชนและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีระดับนานาชาติ (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022)

ประเทศไทยได้มีการเริ่มโครงการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ (EMI) ในระดับอุดมศึกษา โดยมีแผนพัฒนา 15 ปีสองฉบับ (พ.ศ. 2533-2547 และ พ.ศ. 2551-2565) ที่มุ่งเน้นการนำความเป็นสากลมาสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของบัณฑิตไทยในระดับโลก และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเรียนการสอนแบบ EMI ได้รับความนิยมมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 และขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นจาก 14 หลักสูตรในปี 2527 เป็น 981 หลักสูตรในปี 2553 และจำนวนมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรดังนานาชาติก็เพิ่มขึ้นเช่นกันโดยในปี 2560 มีรายงานว่ามีหลักสูตรนานาชาติทั้งหมด 769 หลักสูตร มีนักศึกษาต่างชาติ 20,497 คน ปัจจัยที่ส่งผลต่อ EMI ในประเทศไทยมีหลายประการเช่น กระแสโลกาภิวัตน์ แรงกดดันจากตลาดแรงงาน สถานะทางสังคม วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 และบทบาทของประชาคมอาเซียน ซึ่งทำให้เกิดความต้องการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษมากขึ้น (Galloway & Sahan, 2021)

Boonpok, Khattiyanon Punon, & Labcome (2023) พบว่าสถานภาพปัจจุบันในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย มีการเปิดสอนทั้งที่เป็นหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษ (English Program) หลักสูตรสองภาษา (Bilingual Program) และหลักสูตรนานาชาติ (International Program) ซึ่งหากแบ่งตามการใช้ภาษาในการสื่อสารตลอดหลักสูตรสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือหลักสูตรที่ใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอน (Partial EMI) และหลักสูตรที่ใช้เฉพาะภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอน (Full EMI) สำหรับเป้าหมายของการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางมีหลัก ๆ ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาไทยได้รับการศึกษาในระดับนานาชาติและเพิ่มโอกาสในของนักศึกษาในตลาดแรงงาน (Boonpok et al., 2023) อ้างถึงใน (Bolton et al., 2023)

2. เพื่อยกระดับสถานะของมหาวิทยาลัยให้ไปสู่ระดับสากล (Boonpok et al., 2023 cited in Ulla, Bucol & Dechatiwongse Na Ayuthaya, 2022)

การใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนได้รับการสนับสนุนมากขึ้นในระบบการศึกษาไทยโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ แต่ยังมีความท้าทายในการพัฒนาทักษะภาษาภาษาอังกฤษ หลักสูตร และสภาพแวดล้อม และยังจำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบในระยะยาวต่อคุณภาพการศึกษาและความสามารถในการแข่งขันของบัณฑิตไทยในตลาดแรงงานนานาชาติ เพื่อพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ดังนี้

Meenasantirak & Chaiyasuk (2024) ได้ศึกษาเรื่อง EMI Classroom Practices of International Program in Thailand University: A Perspective of EFL Thai's Students ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน (EMI) ผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงความพึงพอใจในการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนและตระหนักถึงความสำคัญของ EMI ต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษาในแง่ของการเพิ่มโอกาสการจ้างงาน นักศึกษาเชื่อว่า EMI สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้นักศึกษาและช่วยให้แข่งขันในตลาดแรงงานระดับโลกได้และยังส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการอีกด้วย

Hengsadeekul, Koul & Kaewkuekool (2014) ศึกษาเรื่อง Motivational orientation and preference for English-medium programs in Thailand. International ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าระดับความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กับการประเมินความสามารถทางภาษาของนักศึกษาและเป้าหมายในการเรียนรู้และการลดความวิตกกังวลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษรวมทั้งได้เสนอแนะกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการลดความวิตกกังวล เช่น การออกแบบหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและแนวปฏิบัติการสอนที่เน้นคุณค่าของการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด

Tang (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Implementing English-medium Instruction (EMI) in Thailand: University Students' Perspectives ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาและอาจารย์สนับสนุนการใช้ EMI นอกจากนี้ยัง พบว่า ความร่วมมือกันระหว่างอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งด้านความรู้เนื้อหาและทักษะภาษา และยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในการนำ EMI มาใช้ และความจำเป็นในการสนับสนุนทั้งด้านภาษาและทักษะทางวิชาการเพื่อให้การใช้ EMI ในสถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความท้าทายในการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทย

การนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทยเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวยังคงมีความท้าทายหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

การนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทย เริ่มต้นจากนโยบายระดับชาติที่ต้องการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตามการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังคงมีความท้าทายหลายประการ

1.1 การขาดความชัดเจนในนโยบายและแนวทางการดำเนินงานระดับชาติ ทำให้แต่ละสถาบันต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติของตนเอง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างและไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Tipprachaban, 2022) นอกจากนี้การขาดการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม

จากภาครัฐ ทั้งในด้านงบประมาณและทรัพยากรยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย EMI ให้ประสบความสำเร็จ

1.2 การบริหารจัดการภายในองค์กรยังขาดความพร้อมในหลายด้านเช่นการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนแบบ EMI การขาดระบบการประกันคุณภาพที่เหมาะสม และการขาดการวางแผนระยะยาวในการพัฒนาหลักสูตรและบุคลากร (Galloway & Sahan, 2021) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนแบบ EMI โดยตรง

1.3 การสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษาและผู้ปกครองซึ่งเป็นความท้าทายที่สำคัญในการนำ EMI มาใช้ การต่อต้านหรือความไม่เข้าใจในนโยบาย อาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการดำเนินงานดังนั้น การสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (Tipprachaban, 2022)

2. ด้านคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน

2.1 ทักษะภาษาอังกฤษของอาจารย์ผู้สอนยังไม่เพียงพอสำหรับการสอนแบบ EMI และมีความจำเป็นในการพัฒนาการฝึกอบรมอาจารย์ EMI (Galloway & Sahan, 2021) ซึ่งอาจารย์ส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาอังกฤษของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพูดและการเขียนเชิงวิชาการซึ่งส่งผลต่อความมั่นใจในการสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษา (Tipprachaban, 2022)

2.2 การขาดทักษะและเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสอนแบบ EMI อาจารย์ส่วนใหญ่ยังคงเน้นการสอนไวยากรณ์ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ (Ulla et al., 2010) และมีใช้วิธีการสอนแบบเดิมที่เคยใช้ในการสอนภาษาไทยโดยไม่ได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของ EMI ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสอนที่แตกต่างออกไป เช่น การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษและการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Tang, 2020)

2.3 การขาดแรงจูงใจและการสนับสนุนที่เพียงพอต่ออาจารย์ผู้สอน การสอนแบบ EMI ต้องการเวลาในการเตรียมตัวมากกว่าการสอนปกติ แต่หลายสถาบันยังไม่มีระบบการให้แรงจูงใจหรือค่าตอบแทนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนด้านการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและเทคนิคการสอนแบบ EMI อย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ (Tang, 2020)

3. ด้านความพร้อมของนักศึกษา

3.1 ระดับทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนแบบ EMI จากการศึกษาของ (Galloway & Sahan, 2021) พบว่าทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะภาษาอังกฤษในระดับต่ำถึงปานกลางซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจเนื้อหาและมีปัญหาในการเข้าใจคำศัพท์ การฟังบรรยาย การทำข้อสอบ รวมถึงมีทักษะการเขียน การอ่าน และการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนในหลักสูตร EMI ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

3.2 การขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา นักศึกษาไทยจำนวนมากมีความวิตกกังวลในการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพูดและการเขียนเชิงวิชาการ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการแสดงความคิดเห็น (Hengsadeekul et al., 2010) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อประโยชน์ในการใช้ภาษาอังกฤษและส่งเสริมความมั่นใจของนักศึกษาจึงมีความสำคัญสำหรับผู้สอน

3.3 การปรับตัวต่อวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ การเรียนในหลักสูตร EMI ไม่เพียงแต่ต้องการทักษะภาษาอังกฤษที่ดีเท่านั้น แต่ยังต้องการทักษะการเรียนรู้แบบอิสระ (autonomous learning) และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับประสบการณ์และแตกต่างจากวิธีการเรียนที่นักศึกษาคุ้นเคยในระบบการศึกษาไทยแบบเดิม (Hengsadeekul et al., 2010) การช่วยให้นักศึกษาปรับตัวและพัฒนาทักษะเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบ EMI

4. ด้านหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอน

4.1 การปรับเนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนแบบ EMI ต้องคำนึงถึงการบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชาการและการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Tang, 2020)

4.2 การจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยยังมีจำกัด การพัฒนาหรือปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง (Galloway & Sahan, 2021)

4.3 การรักษาสมดุลระหว่างความเป็นสากลและอัตลักษณ์ท้องถิ่น การนำ EMI มาใช้อาจทำให้เกิดการละเลยเนื้อหาของท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังพบว่าหลักสูตรที่ของต่างประเทศอาจไม่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นที่อาจขัดแย้งกับพื้นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษา การออกแบบหลักสูตรที่สามารถบูรณาการความรู้สากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญ (Galloway & Sahan, 2021)

5. ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

5.1 การขาดแคลนทรัพยากรการเรียนรู้ที่เป็นภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ เช่น หนังสือ ตำรา วารสารวิชาการ และฐานข้อมูลออนไลน์ซึ่งมีราคาสูงและอาจเป็นภาระทางการเงินสำหรับสถาบันการศึกษา (Galloway & Sahan, 2021) นอกจากนี้ การจัดหาทรัพยากรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนการสอนในบริบทของไทยยังเป็นความท้าทายสำคัญ

5.2 การพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษรวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการเรียนการสอนแบบ EMI เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ และพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งต้องการการลงทุนทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง (Tipprachaban, 2022)

5.3 การจัดหาบุคลากรสนับสนุนที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ เช่น นักวิชาการศึกษาที่สามารถให้คำปรึกษาด้านการเขียนเชิงวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลและ

การตรวจแก้ภาษา และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่สามารถให้บริการข้อมูลและสารสนเทศเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Galloway & Sahan, 2021)

การแก้ไขปัญหาความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา ผู้บริหาร คณาจารย์ และนักศึกษา รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ การดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจะช่วยให้การนำ EMI มาใช้ในมหาวิทยาลัยไทยประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยได้ในระยะยาว

โอกาสจากการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทย

การนำการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน (English as a Medium of Instruction: EMI) มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยนั้น นอกจากจะมีความท้าทายแล้วยังเปิดโอกาสสำคัญหลายประการสำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ

1.1 การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้เทียบเท่าระดับสากล การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษช่วยให้มหาวิทยาลัยไทยสามารถพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตและชื่อเสียงของสถาบัน (Tang, 2020) นอกจากนี้ การใช้ EMI ยังการเพิ่มโอกาสในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้ การทำวิจัยร่วมกัน และการพัฒนานวัตกรรมที่ส่งผลในระดับนานาชาติและเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยไทยสามารถเข้าร่วมการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของบัณฑิตในตลาดแรงงานระดับโลก บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร EMI จะมีความได้เปรียบในการทำงานในองค์กรระหว่างประเทศ เนื่องจากมีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีและมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสากล (Tang, 2020) ซึ่งจะส่งผลดีต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยไทย

2. การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาและบุคลากร

2.1 การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ การเรียนการสอนแบบ EMI ช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน ในบริบทของสาขาวิชาที่เรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเชิงวิชาการและวิชาชีพไปพร้อมกัน (Hengsadeekul et al., 2010) นอกจากนี้ การใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันในมหาวิทยาลัยยังช่วยเพิ่มความคล่องแคล่วและความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษา

2.2 การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของอาจารย์และบุคลากร การจัดการเรียนการสอนแบบ EMI เป็นแรงผลักดันสำคัญให้อาจารย์และบุคลากรต้องพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการสอน การเขียนเชิงวิชาการ และการนำเสนอผลงานวิจัย (Tang, 2020) ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาวิชาชีพและโอกาสในการเผยแพร่ผลงานวิชาการในระดับนานาชาติ (Hengsadeekul et al., 2010)

3. การเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระดับนานาชาติ

3.1 การเพิ่มโอกาสในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากร การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษช่วยลดอุปสรรคด้านภาษาทำให้นักศึกษาและบุคลากรมีโอกาสได้รับประสบการณ์การเรียนรู้และทำงานในต่างประเทศมากขึ้น (Hengsadeekul et al., 2010) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานในสภาพแวดล้อมนานาชาติ

3.2 การเพิ่มโอกาสในการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับนานาชาติ การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษช่วยพัฒนาทักษะการเขียนเชิงวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยเป็นภาษาอังกฤษของอาจารย์และนักวิจัยในระดับนานาชาติ (Macaro et al., 2018) ส่งผลให้ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยไทยได้รับการยอมรับและมีผลกระทบในวงกว้างมากขึ้นและการเพิ่มโอกาสในการจัดประชุมวิชาการและสัมมนาระดับนานาชาติซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างเครือข่ายวิจัยระดับนานาชาติ

4. การดึงดูดนักศึกษาและบุคลากรต่างชาติ

4.1 การเพิ่มความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษช่วยดึงดูดนักศึกษาต่างชาติให้มาศึกษาในมหาวิทยาลัยไทยมากขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศความเป็นนานาชาติและเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Hengsadeekul et al., 2010) การนอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มรายได้และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยให้ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ

4.2 การดึงดูดอาจารย์และนักวิจัยต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญ การใช้ EMI เปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยไทยสามารถดึงดูดอาจารย์และนักวิจัยต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มาร่วมงานได้มากขึ้น (Tang, 2020) ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและการวิจัย รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระดับนานาชาติ ช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนาหลักสูตรร่วมหรือหลักสูตรสองปริญญากับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ (Hengsadeekul et al., 2010) ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจของหลักสูตรและดึงดูดทั้งนักศึกษาไทยและต่างชาติ

การนำ EMI มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของแต่ละสถาบัน การพัฒนาระบบสนับสนุนที่จำเป็นและการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล และเตรียมความพร้อมให้กับบัณฑิตสำหรับตลาดแรงงานในยุคโลกาภิวัฒน์ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระดับนานาชาติ

แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ EMI ในระดับอุดมศึกษาของไทย

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน (English as a Medium of Instruction หรือ EMI) เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัยไทยในระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตามการนำ EMI มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ แนวทางสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ EMI ในมหาวิทยาลัยไทยมีดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

การนำ EMI มาใช้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยจำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนจากระดับผู้บริหารสูงสุดขององค์กร เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง Darasawang & Watson Todd (2012) พบว่านโยบายการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังขาดความสอดคล้องในการปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยจึงควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนในการส่งเสริม EMI พร้อมระบุเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว และจัดทำแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งนี้นโยบาย EMI ควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทของแต่ละคณะหรือสาขาวิชา เนื่องจากแต่ละสาขามีความพร้อมและความต้องการที่แตกต่างกัน

แนวทางสำคัญในการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงาน EMI ได้แก่

- จัดตั้งคณะกรรมการระดับมหาวิทยาลัยเพื่อกำกับดูแลและขับเคลื่อนนโยบาย EMI
- กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนในการนำ EMI มาใช้
- สร้างระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในการกำหนดนโยบายและแผนงาน

2. การพัฒนาศักยภาพของอาจารย์และบุคลากร

การพัฒนาศักยภาพของอาจารย์และบุคลากรมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทยเนื่องจากอาจารย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาดังนั้นการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและเทคนิคการสอนแบบ EMI ให้กับอาจารย์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (Macaro, 2015)

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์สำหรับการสอนแบบ EMI ดังนี้

- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร EMI โดยเน้นทักษะการสอนและการสื่อสารในบริบทวิชาการ
- สนับสนุนให้อาจารย์เข้าร่วมการประชุมและสัมมนาระดับนานาชาติ
- จัดให้มีระบบพี่เลี้ยง (Mentoring system) สำหรับอาจารย์ที่เริ่มสอนแบบ EMI
- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างอาจารย์
- จัดตั้งศูนย์สนับสนุน EMI ในมหาวิทยาลัยเพื่อให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือแก่อาจารย์และนักศึกษา
- สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนแบบ EMI

มหาวิทยาลัยควรมีการสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนให้แก่อาจารย์ในการพัฒนาตนเองและนำ EMI มาใช้ในการสอนเช่น การให้รางวัล การเพิ่มค่าตอบแทน หรือการนำไปใช้ในการพิจารณาความก้าวหน้าทางวิชาการ

3. การสนับสนุนและเตรียมความพร้อมนักศึกษา

เนื่องจากนักศึกษาไทยส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในทักษะความสามารถภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจึงควรมีการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษเพื่อลดความวิตกกังวลในการสื่อสารภาษาอังกฤษ และการวางนโยบาย

การศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรภาษาอังกฤษจึงควรคำนึงถึงค่านิยมและความเชื่อของนักศึกษาเพื่อส่งเสริมให้มีความต้องการเรียนในหลักสูตรภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น (Hengsadeekul et al., 2014) แนวทางในการสนับสนุนและเตรียมความพร้อมนักศึกษาสำหรับการเรียนแบบ EMI ดังนี้

- จัดหลักสูตรเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษก่อนเริ่มเรียนในหลักสูตร EMI สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนในจัดการฝึกอบรมด้านภาษาศาสตร์และการสอนอย่างเป็น ระบบให้กับอาจารย์และนักศึกษา นอกจากนี้ควรพิจารณาการสอนภาษาอังกฤษพื้นฐานหรือ ภาษาอังกฤษเฉพาะทางเพื่อช่วยนักศึกษาในการเตรียมความพร้อมในการเรียนหลักสูตร EMI (Tang, 2020).

- จัดให้มีการสอนเสริมและคลินิกภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม

- จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ชมรมภาษาอังกฤษ การแข่งขันทักษะภาษาอังกฤษ

- ใช้วิธีการสลับภาษา (code-switching) และการใช้หลายภาษา (translanguaging) ในชั้นเรียน EMI โดยมีการใช้ภาษาแม่บางส่วนเพื่อช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น การใช้ภาษาแม่ร่วมกับภาษาอังกฤษมีความจำเป็นในการเรียนการสอนแบบ EMI เนื่องจากระดับ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ยังไม่เพียงพอ การใช้ภาษาแม่ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาการบรรยายได้ดีขึ้น (Meenasantirak & Chaiyasuk, 2024)

- ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน(Application)ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยควรมีการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักศึกษา (Hengsadeekul et al., 2010) เช่น การจัดพื้นที่สำหรับพูดคุยภาษาอังกฤษ (English Zone) หรือการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักศึกษาต่างชาติ

4. การปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอน

การปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการใช้ EMI ต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการ การปฏิรูปหลักสูตรภาษาควรมีการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบร่วมกับกลยุทธ์อื่น ๆ ด้วยเช่น การพัฒนาศักยภาพอาจารย์ สภาพแวดล้อมในห้องเรียน และสื่อการเรียนการสอน (Ulla et al., 2022)

แนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนสำหรับ EMI ดังนี้

- พัฒนาหลักสูตร EMI ที่บูรณาการการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเข้ากับเนื้อหาวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ (Content and Language Integrated Learning: CLIL)

- ส่งเสริมวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Jiang, 2021)

- การใช้วิธีการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติเช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning)

- ปรับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถทางภาษาของนักศึกษา (Hengsadeekul et al., 2010)

- ใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและทันสมัย เช่น วิดีโอ บทความวิชาการ กรณีศึกษา จากแหล่งข้อมูลภาษาอังกฤษ

นอกจากนี้ การปรับปรุงหลักสูตรควรคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงานและความเป็นมาตรฐานสากลโดยอาจมีการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศในการพัฒนาหลักสูตรร่วมหรือหลักสูตรสองปริญญา (Hengsadeekul et al., 2010)

5. การจัดสรรทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

การจัดสรรทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพียงพอและเหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนำ EMI มาใช้ประสบความสำเร็จ โดยต้องคำนึงถึงความต้องการทั้งของอาจารย์และนักศึกษา (Meenasantirak & Chaiyasuk, 2024) รวมทั้งควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักศึกษาและบุคลากร

แนวทางในการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับ EMI ดังนี้

- จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาสื่อการสอน ตำราเรียน และเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนในรูปแบบ EMI รวมทั้งจัดหาตำราและสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ ทันสมัยและเพียงพอ
- สร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา หรือพื้นที่สำหรับการทำงานกลุ่มที่ส่งเสริมการสื่อสารภาษาอังกฤษ
- จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น ชมรมภาษาอังกฤษ การแข่งขัน ทักษะภาษาอังกฤษ และกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมนานาชาติ
- จัดหาเทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ที่ช่วยในการเรียนการสอนแบบ EMI เช่น โปรแกรมตรวจสอบการเขียน หรือระบบจัดการการเรียนรู้ (LMS) ที่รองรับภาษาอังกฤษ
- พัฒนาระบบห้องสมุดดิจิทัลที่มีฐานข้อมูลวิชาการภาษาอังกฤษที่ครอบคลุม
- ส่งเสริมการจัดการประชุมวิชาการนานาชาติและการตีพิมพ์ผลงานวิชาการเป็นภาษาอังกฤษ
- สนับสนุนให้มีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทั่วไปในมหาวิทยาลัย เช่น ป้ายประกาศ เว็บไซต์ และการประชาสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับการพัฒนาและสนับสนุนการใช้ EMI อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญในการพัฒนาการเรียนการสอนแบบ EMI

6. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน EMI อย่างเป็นระบบ

- พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน EMI ที่ครอบคลุมทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะภาษาอังกฤษ และความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- จัดทำการวิจัยเชิงประเมินผลเพื่อศึกษาผลกระทบระยะยาวของการนำ EMI มาใช้ในมหาวิทยาลัยไทย
- นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน EMI อย่างต่อเนื่องในการจัด การศึกษาแบบ EMI (Kirkpatrick, 2014)

การนำ EMI มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในระดับนานาชาติของมหาวิทยาลัยไทย โดยต้องคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของแต่ละสถาบัน รวมทั้งการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการทั้งนี้ควรมีการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสในยุคโลกาภิวัตน์

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ความท้าทายและโอกาสในการนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทยมีหลายประการ ด้านความท้าทาย ได้แก่ การขาดนโยบายที่ชัดเจนและการสนับสนุนจากภาครัฐ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอนที่ยังต้องพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและเทคนิคการสอนแบบ EMI ความพร้อมของนักศึกษาในด้านทักษะภาษาและการปรับตัว รวมถึงการปรับหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีความท้าทายในการจัดหาทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกัน การนำ EMI มาใช้ก็สร้างโอกาสสำคัญหลายประการ เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของทั้งนักศึกษาและบุคลากร การเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับนานาชาติ รวมถึงการดึงดูดนักศึกษาและบุคลากรต่างชาติ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัย เพื่อให้การนำ EMI มาใช้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย การพัฒนาศักยภาพของอาจารย์และบุคลากรผ่านการอบรมและการสนับสนุนต่างๆ การเตรียมความพร้อมนักศึกษาด้วยหลักสูตรเตรียมความพร้อมและกิจกรรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษ รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนให้บูรณาการทักษะภาษาอังกฤษกับเนื้อหาวิชาการ

การนำ EMI มาใช้ในระดับอุดมศึกษาของไทยควรเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาระดับชาติ โดยคำนึงถึงการรักษาสมดุลระหว่างอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมและภาษาไทยกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษและความเป็นสากล ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบในระยะยาวและการเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาไทยในอนาคต และเตรียมบัณฑิตให้พร้อมแข่งขันในระดับนานาชาติและสร้างประโยชน์แก่สังคมไทยและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน

References

Bolton, K., Bacon-Shone, J. & Botha, W. (2023). EMI (English-medium instruction) across the Asian region. **World Englishers**. 42, 392–404.

Boonpok, L., Khattiyanon Punon, T. & Labcome, H. (2023). English Medium Instruction in Thai Higher Education: Benefits, Challenges and Recommendations. **Academic Journal**. 13(4), 322-334.

Darasawang, P. & Watson, T, R. (2012). The effect of policy on English language teaching at secondary schools in Thailand. **In E. L. Low & A. Hashim (Eds.), English in Southeast Asia: Features, policy and language in use** (pp. 207-220). John Benjamins.

Dearden, J. (2016). **English medium of instruction: A growing global phenomenon**. Oxford: British Council.

Galloway, N. & Sahan, K. (2021). **An investigation into English Medium Instruction in higher education in Thailand and Vietnam (Teaching English ELT Research Papers)**. Oxford: British Council.

Hengsadeekul, C., Koul, R. & Kaewkuekool, S. (2014). Motivational orientation and preference for English-medium programs in Thailand. **International Journal of Educational Research**. 66, 35-44.

Hengsadeekul, C., Hengsadeekul, T., Koul, R. & Kaewkuekool, S. (2010). **English as a Medium of Instruction in Thai Universities: A Review of Literature**. Selected Topics in Education and Educational Technology - 9th WSEAS International Conference on Education and Educational Technology, EDU'10. 89-94.

Jiang, Y. (2021). **Investigating Thai University Learners' Attitudes towards English as a Medium of Instruction**. Master's thesis Mahasarakham University.

Kirkpatrick, A. (2014). English as a medium of instruction in East and Southeast Asian universities. **The Asian Journal of Applied Linguistics**. 1(1), 4-15.

Macaro, E. (2015). English Medium Instruction: Time to start asking some difficult questions. **Modern English Teacher**. 24(2), 4-7.

Macaro, E., Curle, S., Pun, J., An, J. & Dearden, J. (2018). A systematic review of English medium instruction in higher education. **Language Teaching**. 51(1), 36-76.

Meenasantirak, C. & Chaiyasuk, I. (2024). EMI Classroom Practices of International Program in Thailand University: A Perspective of EFL Thai's Students. **International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews**. 4(1), 333-350.

Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). **phæn ʻudomsuksa hæng chat phuea kanphalit læ phatthana kamlang rængngan Pho.So. songphanharoihoksipsi - songphanharoichetsip** [Higher Education Plan for National Workforce Production and Development B.E. 2564-2570]. Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation.

Tang, K. N. (2020). Challenge and Importance of Teaching English as a Medium of Instruction in Thailand International College. **English as an International Language**. 15(2), 97-118.

Tang, K. N. (2021). Implementing English-medium Instruction (EMI) in Thailand: University Students' Perspectives. **KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies)**. 9(2), 95-108.

The Active. (2023, November 28). **pī hoksiphok Thai rang lo ʻAsian thaksa phāsā ʻAngkrit** [In 2023, Thailand ranks last in ASEAN for 'English language skills']. Retrieved from https://theactive.net/news/learning-education-20231128/

Tipprachaban, B. (2022). Challenges of using English as a Medium of Instruction (EMI in Thailand. **PUPIL: International Journal of Teaching, Education and Learning**. 6(2), 01-12.

Ulla, M. B., Bucol, J. L. & Dechatiwongse Na Ayuthaya, P. (2022). English language curriculum reform strategies: The impact of EMI on students' language proficiency. **Ampersand**. 9, 1-8.

Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University
Vol. 19 No. 1 (January – April 2025)

การใช้เทคนิคการออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมายและการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลางเพื่อเสริมประสบการณ์ผู้ใช้

EMPLOYING GOAL-DIRECTED DESIGN AND USER-CENTERED DESIGN APPROACHES FOR ENHANCING USER EXPERIENCE

พรรณิสรา จั่นแย้ม
Phanisara Chanyam

นักวิชาการอิสระทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
Independent Scholar in Technology and Education Communications
E-mail: phanisara13@gmail.com

Received: April 10, 2024
Revised: April 22, 2024
Accepted: April 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอการออกแบบผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับประสบการณ์ผู้ใช้งาน (User Experience: UX) เป็นอย่างมาก มีแนวทางการออกแบบสองแนวทางที่น่าสนใจในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน ได้แก่ การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย (Goal-Directed Design) และการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) แนวทางแรกให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจเป้าหมายและความต้องการหลักของผู้ใช้งาน แล้วออกแบบกิจกรรมและข้อมูลเพื่อสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายนั้นโดยตรง ขณะที่แนวทางหลังมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานตลอดกระบวนการออกแบบ ตั้งแต่การระบุปัญหา ออกแบบ พัฒนา และประเมินผล เพื่อสร้างประสบการณ์ผู้ใช้งานที่ดีในภาพรวม แม้มีความแตกต่างในรายละเอียด แต่ทั้งสองแนวคิดต่างให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจผู้ใช้งานอย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล และทดสอบกับผู้ใช้งานจริง โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการสร้างประสบการณ์ผู้ใช้ที่มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการอย่างแท้จริง

คำสำคัญ

การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย กระบวนการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง การออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้

ABSTRACT

In contemporary product design, there is a significant emphasis on user experience (UX), with two notable approaches that are of interest in meeting user needs: Goal-Directed Design and User-Centered Design. The former focuses on

understanding user goals and primary needs, designing activities and information to directly support these goals. The latter emphasizes user involvement throughout the design process, from problem identification, design, development, to evaluation, aiming to create an overall positive user experience. While there are differences in specifics, both approaches prioritize deep understanding of users through various processes such as observation, interviews, data analysis, and testing with real users. They share a common goal of creating efficient and genuinely satisfying user experiences that meet real needs.

Keywords

Goal-Directed Design, User-Centered Design, User Experience Design (UX)

บทนำ

การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ ระบบหรือ ผลิตภัณฑ์ใดก็ตามทั้งที่เป็นทางการศึกษาและธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับการนำประสบการณ์ของผู้ใช้ (User Experience) มาร่วมออกแบบและพัฒนาในกระบวนการผลิตเสมอ เพื่อให้สิ่งที่พัฒนาขึ้นใช้งานง่าย เป็นธรรมชาติ และช่วยให้คุณบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ กลับกัน หากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบไม่ดีอาจทำให้เกิดความหงุดหงิดและสับสน จนนำไปสู่ประสบการณ์เชิงลบสำหรับผู้ใช้ เช่น การมุ่งเน้นในการนำเสนอความทันสมัยของเทคโนโลยี โดยไม่คำนึงถึงการใช้งานว่ามีความยากง่าย หรือซับซ้อนเพียงใด(Cooper, Reimann, Cronin, & Noessel, 2014) ก็อาจทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ทำให้เสียเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้พัฒนาไปโดยไม่คุ้มค่า จึงเกิดการนำแนวคิด "UX: User Experience" หรือประสบการณ์ที่ผู้ใช้ได้รับจากการใช้งานสิ่งต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ โดยมุ่งเน้นไปที่ความพอใจ ความสะดวก และประสิทธิภาพของการใช้งาน ซึ่งเมื่อผู้ใช้ได้ทดลองใช้ก็จะทำให้มีแนวโน้มที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เช่น ถ้าผู้สอนออกแบบระบบการเรียนการสอนหรือสื่อการสอนผู้เรียนจะมีความสนใจจนสามารถเรียนรู้จนจบกระบวนการที่ผู้สอนได้ออกแบบไว้ หรือถ้าเป็นสินค้าในท้องตลาดการคิดถึงหรือคำนึงถึงผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจงนั้นก็จะสามารถทำให้บริษัทสร้างผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงใจผู้บริโภคและเจาะตลาดได้ ทั้งนี้การออกแบบอย่างมีกระบวนการนั้นจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์โดยลดเวลาในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งานได้เป็นอย่างดี รวมถึงการช่วยประหยัดต้นทุนและทรัพยากรอื่น ๆ ที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไปในอนาคต ดังนั้นการออกแบบ UX จึงถือเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในโลกดิจิทัลในปัจจุบัน จึงไม่ใช่แค่การทำให้สิ่งต่าง ๆ ให้ดูสวยงาม เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวกับการสร้างประสบการณ์ที่ราบรื่นและใช้งานง่ายสำหรับผู้ใช้ ทั้งนี้งาน UX มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าจะมีการใช้ UX มาตลอดตั้งแต่การทดสอบความสามารถในการใช้งานโดยมีผู้ใช้หนึ่งคนนั่งหน้าคอมพิวเตอร์เท่านั้น แล้วพัฒนาเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมและเทคโนโลยีซึ่งทำให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน UX ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ (Cajander, Lárusdóttir &

Geiser, 2022) นักออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงต่างหาแนวทางหรือกระบวนการและให้ความสำคัญกับการออกแบบ UX ในขณะที่สร้างผลิตภัณฑ์ใด ๆ ก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการออกแบบจากประสบการณ์ของผู้ใช้ (User Experience Design) นั้นมีแนวทางที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง 2 รูปแบบที่น่าสนใจ คือ "การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย (Goal-Directed Design: GDD)" กับ "การออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design: UCD)" ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้นั้นเป็นวิธีการออกแบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้เหมือนกัน อย่างไรก็ตามทั้งสองรูปแบบมีความแตกต่างกันในวิธีการที่ใช้ในการวางแผน การวิเคราะห์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเลือกใช้วิธีการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการและผลิตภัณฑ์ จึงต้องทำความเข้าใจและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของผู้ที่จะนำไปใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์

ในบทความนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของความหมายและกระบวนการของแต่ละแนวคิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจแนวคิดทั้งสองได้มากยิ่งขึ้นทั้งความเหมือนของความแตกต่างของทั้งสองแนวคิด เมื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ตรงกับความต้องการอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย (Goal-Directed Design: GDD)

การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย คือการรวมเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับความต้องการและเป้าหมายของผู้ใช้ พร้อมกับการแก้ไขปัญหาขององค์กรและหรือปัญหาด้านเทคนิค โดย Cooper, Reimann, Cronin & Noessel (2014) ได้นำเสนอชุดวิธีการในการจัดการกับการออกแบบที่มุ่งเน้นพฤติกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ในการทำความเข้าใจเป้าหมาย ความต้องการและแรงจูงใจของผู้ใช้ การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย (Goal-Directed Design) โดยเริ่มจากการเข้าใจธรรมชาติของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ สู่การวิเคราะห์และได้แบบจำลองที่เกิดขึ้น ไปจนถึงวิธีที่จะไปถึงเป้าหมายเหล่านั้น เพื่อนำไปเป็นเป็นกุญแจสำคัญในการออกแบบพฤติกรรมเชิงโต้ตอบที่เหมาะสม ผ่านเครื่องมือต่าง ๆ เช่น การศึกษาชุมชน (Ethnography), การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Interviews), การวิจัยตลาด (Market Research), การสร้างโมเดลผู้ใช้งานอย่างละเอียด (Detailed User Models), การออกแบบตามสถานการณ์ (Scenario-based Design), และชุดหลักของหลักการและแบบแผนพฤติกรรม (interaction principles and patterns) โดยกระบวนการนี้สามารถแบ่งออกเป็นช่วงหลัก ๆ 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวิจัย (Research) (2) การสร้างแบบจำลอง (Modeling) (3) การกำหนดความต้องการ (Requirements Definition) (4) การกำหนดโครงสร้าง (Framework Definition) (5) การปรับปรุง (Refinement) และ (6) การสนับสนุน (Support) ดังภาพที่ 1

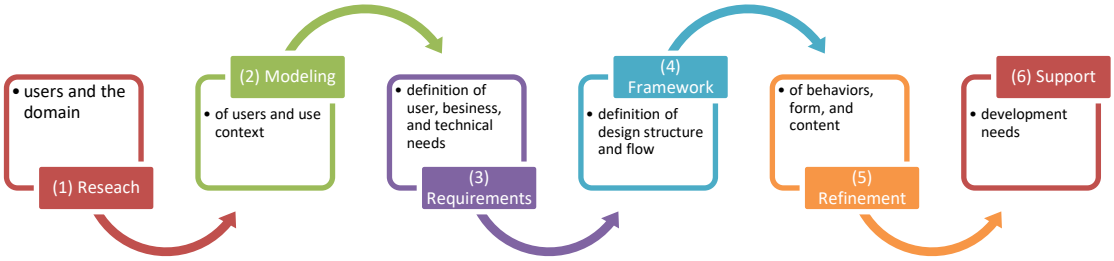

ภาพที่ 1 กระบวนการการออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย ดัดแปลงจาก Cooper, Reimann, Cronin & Noessel (2014)

มีรายละเอียดแต่ละขั้นดังต่อไปนี้

1. การวิจัย (Research)

ช่วงของขั้นตอนการทำวิจัยนั้น จะใช้เทคนิคการศึกษาภาคสนามของกลุ่มเป้าหมาย (ethnographic field study) เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพเกี่ยวกับผู้ใช้ ถ้าในทางการตลาดอาจรวมถึงการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งและการทบทวนวิจัยตลาด เอกสาร ข่าว เทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงการสัมภาษณ์ที่ผู้เกี่ยวข้อง ผู้พัฒนา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะของผลิตภัณฑ์ที่กำลังพัฒนา เพื่อให้ได้ชุดของแบบแผนพฤติกรรมของผู้ใช้ที่เกิดขึ้น อาจระบุหรือจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำแบบแผนเหล่านี้ไปพัฒนาถึงความต้องการทั่วไปและความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของผู้ใช้ เช่น ความสอดคล้องกับอาชีพ หรือรูปแบบการใช้ชีวิต การวิจัยในขั้นนี้ของ GDD นั้นมีเครื่องมือของการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ เช่น การประชุมเริ่มต้นโครงการ การทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ ทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้ รวมถึงการสังเกตผู้ใช้/การศึกษาภาคสนาม ซึ่งในการเลือกใช้เครื่องมือหรือกิจกรรมต่าง ๆ ล้วนขึ้นอยู่กับบริบทของผลิตภัณฑ์ที่กำลังต้องการพัฒนา อาจใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสภานการณ์เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด วิธีการเหล่านี้เน้นการปฏิบัติและการเรียนรู้จากปฏิบัติมากกว่าการแนะนำทฤษฎีมาใช้เพียงอย่างเดียว

2. การสร้างแบบจำลอง (Modeling)

ขั้นนี้จะเป็นการสร้างแบบจำลองผู้ใช้ (Personas) จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในขั้นที่ 1 โดยจะนำพฤติกรรมและรูปแบบของการทำงานที่ค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วนำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันเป็นโดเมน (Domain) และแบบจำลองผู้ใช้ ซึ่งอาจจะประกอบด้วยกราฟและแผนผังรายละเอียด หรือโครงสร้างต่าง ๆ Personas เป็นแบบจำลองผู้ใช้ที่จะจำแนกรายละเอียดขององค์ประกอบ จากการจัดกลุ่มพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เช่น ทัศนคติ ความสามารถ จุดมุ่งหมาย แรงจูงใจ ความกังวล หรือแนวทางการใช้ผลิตภัณฑ์ ที่สังเกตและระบุได้จากขั้นการวิจัย ซึ่งจะแตกต่างจากแบบจำลองของขั้นตอนการทำงาน (workflow models) คือจะใช้ในการตัดสินใจออกแบบการสื่อสาร และการทดสอบผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นที่ความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้ ในขั้นตอนนี้ Personas จะเป็นตัวหลักในการออกแบบที่ใช้เรื่องราวและมีการสร้างสรรค์สถานการณ์ออกมาเป็นฉาก ๆ และใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารที่ช่วยให้ผู้พัฒนาและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจเหตุผลในการออกแบบ

และกำหนดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะตามความต้องการของผู้ใช้ ในขั้นนี้นักออกแบบใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อผสมผสาน แยกแยะ และลำดับความสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้การปรับปรุงการออกแบบทั้งภาพรวมและรายละเอียดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งการกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ควรทำอะไรและทำอย่างไร ใช้สื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง นักพัฒนา และนักออกแบบ ตลอดจนสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในการออกแบบรวมถึงวัดประสิทธิภาพของการออกแบบและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

3. การกำหนดความต้องการ (Requirements Definition)

ขั้นตอนนี้จะมีการทำความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับฉากหรือเนื้อเรื่อง (Scenarios) ของการใช้งานของผู้ใช้ที่ชัดเจน โดยไม่ให้ความสำคัญกับงานทั่วไปของผู้ใช้ การออกแบบจะเน้นไปที่พฤติกรรมที่แน่นอนของแต่ละฉากการ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้มีการใช้วิธีการออกแบบที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้และโมเดลอื่น ๆ ซึ่งจะสร้างกระบวนการทำงานที่มุ่งหวังสู่วัตถุประสงค์โดยตรงที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นของกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงโครงสร้างการออกแบบเข้าด้วยกัน ในขั้นตอนนี้มีการใช้วิธีการออกแบบโดยใช้สร้างสถานการณ์ (scenario-based design) มีขั้นตอน ดังนี้ (1) กำหนดปัญหาและวิสัยทัศน์ (problem definition and vision statement) (2) สำรวจ/ระดมความคิด (exploration/brainstorming) (3) ระบุความคาดหวังของบุคคล (identify stakeholder expectations) (4) สร้างฉากการใช้งาน (create context scenarios) ที่แสดงออกมาในรูปของวัตถุการกระทำ และบริบท และ (5) ระบุข้อกำหนดในการออกแบบ (specify design requirements) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำทางการวิเคราะห์และการแยกส่วนของฟังก์ชันต่าง ๆ และข้อมูลที่นำเข้ามาในการสร้างฟังก์ชันนั้น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดความต้องการที่ต้องให้ความความสำคัญและมุ่งเน้นที่จะพัฒนาให้มีความสมดุลกันระหว่างผู้ใช้ ผู้พัฒนา และเทคโนโลยี

4. การกำหนดแผนงาน (Framework Definition)

นักออกแบบจะเริ่มต้นด้วยการสร้างแนวคิดโดยรวมของผลิตภัณฑ์และกำหนดกรอบพื้นฐานสำหรับพฤติกรรมและภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ จากนั้นนักออกแบบจะสร้างกรอบการโต้ตอบโดยใช้เครื่องมือระเบียบวิธีที่สำคัญร่วมกับสถานการณ์บริบท เช่น หลักการออกแบบปฏิสัมพันธ์และแบบแผนการออกแบบปฏิสัมพันธ์ (interaction design patterns) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงปัญหาที่ยากได้ แบบแผนเหล่านี้จะมีการจัดระเบียบและพัฒนาไปตามลำดับชั้น เมื่อมีบริบทใหม่เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้การออกแบบมีความสัมพันธ์และมั่นคง ผลลัพธ์จากกระบวนการนี้คือ นิยามของกรอบการปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบระดับสูงสำหรับรายละเอียดในอนาคต โดยมีกระบวนการกำหนดกรอบการทำงานปฏิสัมพันธ์ (interaction framework) ดังนี้ (1) กำหนดปัจจัยรูปแบบ ท่าทาง และวิธีการป้อนข้อมูล (2) กำหนดองค์ประกอบการทำงานและข้อมูล (3) กำหนดกลุ่มการทำงานและลำดับชั้น (4) ร่างกรอบปฏิสัมพันธ์ (5) สร้างกระบวนการหรือสถานการณ์ที่สำคัญในการใช้งานของผู้ใช้ และ (6) ตรวจสอบการออกแบบด้วยสถานการณ์ การตรวจสอบความถูกต้อง การทำงานซ้ำในบริบทที่แคบกว่าจะให้รายละเอียด แนวทางนี้มักจะเป็นการถ่วงดุลระหว่างการออกแบบแบบจากบนลงล่าง (รูปแบบเป็นหลัก) และการออกแบบแบบจากล่างขึ้นบน (หลักการเป็นหลัก)

องค์ประกอบในขั้นตอนนี้จะต้องมี (1) การกำหนดรูปแบบของข้อมูลและความสามารถในการทำงาน เช่น ข้อมูล, ฟังก์ชัน, เครื่องมือ, การดำเนินการ, โมเดลของวัตถุในโดเมน (2) กรอบการออกแบบ โดยออกแบบโครงสร้างโดยรวมจากประสบการณ์ผู้ใช้ เช่น ความสัมพันธ์ของวัตถุ การจัดกลุ่มแนวความคิด ลำดับการนำทาง หลักการและรูปแบบ ขั้นตอนหรือกระบวนการทำงาน ภาพร่างสตอรีบอร์ด และ (3) เส้นทางหลัก (Key Path) และสถานการณ์การตรวจสอบ (Validation Scenarios) เพื่ออธิบายว่าบุคคลโต้ตอบกับผลิตภัณฑ์อย่างไร รวมถึงการออกแบบนี้สอดคล้องกับลำดับพฤติกรรมของผู้ใช้ในอุดมคติอย่างไร และรองรับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นไปได้

5. การปรับปรุงการออกแบบ (Refinement)

เมื่อกรอบแนวคิดหลักมีความมั่นคงและสมบูรณ์แล้ว นักออกแบบจะเริ่มเพิ่มรายละเอียดเพื่อปรับปรุงความสอดคล้อง และการไหลของผลิตภัณฑ์ ในขั้นตอนการขัดเกลานี้จะมีการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ช่วงการขัดเกลาเพื่อปรับปรุงอย่างละเอียด การออกแบบจะถูกแปลงเป็นรูปแบบและพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมขั้นสุดท้าย แบบแผนยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายละเอียดที่กระชับและมีรูปแบบของการออกแบบ ขั้นตอนการขัดเกลาเน้นการแปลงสตอรี่บอร์ดเป็นหน้าจอระดับความละเอียดสูง และจำเป็นต้องทำการประเมินผลการออกแบบเพื่อปรับปรุงต่อไป โดยการทดสอบกับผู้ใช้งานจริงและการให้เวลาเพียงพอในการปรับเปลี่ยนการออกแบบตามผลการทดสอบถือเป็นสิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้

6. การสนับสนุนระหว่างการพัฒนา (Support)

ขั้นนี้เป็นให้การสนับสนุนระหว่างการพัฒนา ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ แม้ว่าการออกแบบที่ถูกคิดมาอย่างดีแล้วนั้น ก็ไม่อาจสามารถคาดการณ์ทุกความท้าทายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้เสมอไป ในการปฏิบัติผู้ออกแบบและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องพร้อมที่จะคอยให้ความช่วยเหลือ และตอบคำถามของนักพัฒนาที่เกิดขึ้นในระหว่างขั้นตอนการสร้างผลิตภัณฑ์ การออกแบบจะต้องปรับปรุงโดยการสร้างการแก้ไขให้เหมาะสม หากทีมออกแบบหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ไม่ทำงานประสานกันอาจเกิดปัญหาที่ตามมาได้ เนื่องด้วยนักพัฒนาจะถูกบังคับด้วยกรอบของเวลา จึงมีความเสี่ยงที่จะทำให้ความเสียหายได้ ดังนั้นการทำงานร่วมกันและการสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากในขั้นตอนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สรุปได้ว่า Goal-Directed Design (GDD) เป็นวิธีการออกแบบที่ใช้โดยการรวมเทคนิคต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายของผู้ใช้ โดยมี 6 ขั้นตอนหลัก ดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยการใช้หลักการและแบบแผนพฤติกรรม เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูง ในทุกขั้นตอนจะมีการทำงานร่วมกันระหว่างนักออกแบบ ผู้จัดการ และเทคโนโลยี เพื่อให้ผลลัพธ์ตรงตามเป้าหมายและความต้องการของผู้ใช้และองค์กร จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า GDD ถูกนำไปใช้ อย่างหลากหลาย เช่น Pangestuti, Fachriannoor, Kusumo, Sabariah & Alimin (2017) ใช้ในการปรับปรุงอินเทอร์เฟซผู้ใช้ของระบบ Smart Drive, Subiyakto, Adhiazni, Nurmiati, Hasanati, Sumarsono & Irfan (2020) ใช้ในการออกแบบอินเตอร์เฟซใหม่หรือ Nurkertamanda, Frendiansyah, Saptadi, Widharto & Wicaksono (2021) ใช้เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันห้องปฏิบัติการเสมือนจริงโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) เป็นเครื่องมือสำหรับการฝึกอบรมการใช้งานเครื่องกลึง โดยแอปพลิเคชันนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นทางแก้ไขปัญหาการศึกษาด้านวิศวกรรม

การผลิตที่ห้องปฏิบัติการระบบการผลิต ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย การสร้างแบบจำลอง การกำหนดความต้องการ การกำหนดกรอบงาน การปรับปรุงรายละเอียด และการสนับสนุน รวมถึงงานวิจัยของ Chanyam (2022) ที่ใช้ในการออกแบบแชทบอทอัจฉริยะเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้สารสนเทศของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ใช้เพื่อออกแบบการโต้ตอบของแชทบอทประกอบกับการใช้การเสริมต่อการเรียนรู้ (scaffolding) โดยคำนึงถึงการนำพาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการรู้สารสนเทศเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้บนแชทบอท

กระบวนการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design: UCD)

กระบวนการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลางนั้นเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน โดยให้ผู้ใช้งานมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบจากข้อมูลและความคิดเห็นของผู้ใช้ โดยการศึกษา วิเคราะห์พฤติกรรม และความชอบของผู้ใช้งานแล้วนำมาใช้ประกอบการออกแบบ โดยนักออกแบบจะเป็นผู้สร้างผลงานออกแบบ ภายใต้ข้อมูลจากผู้ใช้เป็นแนวทางสำคัญในทุกขั้นตอน โดยแนวคิด UCD นี้ มีรากฐานมาจากหลายวิธีการ งานวิจัยและทฤษฎีในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 โดยรวมสองแนวคิดคือ Usability Engineering และ Human-Computer Interaction (HCI) เข้าด้วยกัน โดยมี Usability Engineering ถือเป็นรากฐานที่มั่นคงของ UCD เนื่องจากมุ่งเน้นไปที่ผู้ใช้งาน หน้าจอการใช้งาน และเป้าหมายกับวิธีการของผู้ใช้ในการทำงาน ส่วน HCI ก็มีความสอดคล้องเนื่องจากมองการใช้คอมพิวเตอร์จากมุมมองของจิตวิทยาการรับรู้ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการออกแบบระบบ (Williams, 2009; Alao, Priscilla, Amanze, Kuyoro & Adebayo, 2022)

ทั้งนี้อาจมีความสับสนเกิดขึ้นจากคำที่มีความหมายให้เคียงกันอย่าง “การออกแบบที่มีศูนย์กลางที่มนุษย์ (Human-Centered Design: HCD)” เน้นการออกแบบในลักษณะที่สัมพันธ์กับลักษณะและจุดเด่นของจิตวิทยาและการมองเห็นของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง แต่ UCD จะเน้นการออกแบบโดยให้มุมมองจากการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง (Tham, 2022) อาจกล่าวได้ว่า HCD จะเป็นการออกแบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและประสบการณ์ของมนุษย์ในทุกด้าน ทั้งด้านทางการเงิน สุขภาพ เทคโนโลยี หรือสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และ UCD นั้นเป็นส่วนหนึ่งของ HCD ที่จะมีการออกแบบเฉพาะเจาะจงสำหรับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้ใช้สูงสุด

อีกคำหนึ่งที่มีความหมายหรือนำมาใช้กับ UCD คือ “การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking: DT)” เป็นกระบวนการที่ไม่เป็นเส้นตรง (non-linear) และเป็นวงจรซ้ำ ที่ใช้เพื่อทำความเข้าใจผู้ใช้งาน จากการตั้งคำถามกับข้อสมมติฐาน ระบุปัญหาใหม่ และสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการออกแบบแล้วนำไปสร้างต้นแบบและทดสอบ วิธีนี้มีประโยชน์มากสำหรับการแก้ไขปัญหาที่ยังไม่มีคำนิยามชัดเจนหรือเป็นปัญหาใหม่ และประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจผู้ใช้งาน (Empathize) (2) กำหนดนิยาม (Define) (3) สร้างแนวคิด (Ideate) (4) สร้างต้นแบบ (Prototype) และ (5) ทดสอบ (Test) (Interaction Design Foundation, 2016a) สังเกตได้ว่า DT จะเป็นแนวคิดสำหรับการแก้ปัญหา โดยมุ่งเน้นนวัตกรรม หรือแนวคิดใหม่ ๆ แต่ UCD มุ่งเน้นการ

วิจัยและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ ให้ผลิตภัณฑ์เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า User-Centered Design, Human-Centered Design และ Design Thinking ต่างมีส่วนที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ทั้งนี้ทั้ง 3 แนวความคิดต่างมีแนวคิดเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่เข้ากับความต้องการของผู้ใช้ในแง่มุมต่าง ได้มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

จากการศึกษาขั้นตอนของ UCD นั้นสามารถสรุปได้ 4 ขั้นตอน คือ (1) การวิจัย (Research) (2) การกำหนดความต้องการ (Requirements) (3) การออกแบบ (Design) และ (4) การประเมิน (Evaluation) (Alao, Priscilla, Amanze, Kuyoro & Adebayo, 2022; Ferran, Guerrero-Roldán, Mor & Minguillón, 2009; Interaction Design Foundation, 2016b; Rosas, Costa, Pontin & Goulart, 2014; Seagull, Lanham, Pomorski, Callahan, Jones & Barnes, 2022; Twomlow, Grainger, Cieslik, Paul & Buytaert, 2022) มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัย (Research)

ขั้นตอนแรกของกระบวนการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลางนั้นจะเป็นการมุ่งเน้นการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มผู้ใช้งานเป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างละเอียดถี่ถ้วนทั้งในด้านความต้องการ ความพึงพอใจ พฤติกรรม รวมถึงบริบทการใช้งานผลิตภัณฑ์นั้น ๆ กระบวนการวิจัยดังกล่าวอาจใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสำรวจความคิดเห็น (Survey) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งจะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลและรายละเอียดปลีกย่อยจากมุมมองของผู้ใช้งานโดยตรง จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อระบุผู้ใช้งานที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งกำหนดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขการใช้งาน รวมถึงทำความเข้าใจถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของผู้ใช้งาน

2. การกำหนดความต้องการ (Requirements)

หลังจากดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนแรกแล้วนั้น ขั้นต่อมาคือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว เพื่อกำหนดความต้องการและเป้าหมายในการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในการกำหนดความต้องการ นักออกแบบจำเป็นต้องทำความเข้าใจและระบุประเด็นปัญหา จุดบกพร่อง หรือความท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่อความต้องการและเป้าหมายของผู้ใช้งานที่แท้จริง เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวคิดหรือต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาเพื่อตอบโจทย์ได้มากที่สุด ทั้งนี้นักออกแบบยังจำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กรหรือผู้ให้บริการหรือผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ด้วย เพื่อให้การออกแบบสอดคล้องกับทิศทางและนโยบาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาแนวคิดและต้นแบบในขั้นตอนต่อไป

3. การออกแบบ (Design)

ขั้นตอนการออกแบบเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างโซลูชันที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน ในขั้นตอนนี้ ทีมงานจะสร้างวายร์เฟรม (Wireframes) ภาพจำลองหน้าจอ (Mockups) และต้นแบบ (Prototypes) ของผลิตภัณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัยและการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งาน การออกแบบจะเน้นการสร้างอินเทอร์เฟซที่เข้ากันได้กับความต้องการของผู้ใช้งานและการกระจายงานที่เหมาะสม โดยกระบวนการออกแบบแบบซ้ำซ้อนจะเปิดโอกาสให้มีการประเมินความเข้าใจและการมองเห็น

ของผู้ใช้งานเกี่ยวกับการออกแบบหลายครั้ง ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับแต่งผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ขั้นตอนการออกแบบเริ่มต้นด้วยการประชุมเพื่อระดมสมองและวาดฉบับร่างเริ่มต้นของการออกแบบ โดยอ้างอิงจากข้อมูลการวิจัยออกแบบที่ได้จากขั้นตอนก่อนหน้า

4. การประเมิน (Evaluation)

ขั้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้งานจริงและสิ่งที่อาจต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้สามารถใช้วิธีการประเมินหลากหลายรูปแบบ เช่น การทดสอบความสามารถในการใช้งาน (Usability Testing), A/B Testing และ Heuristic Evaluation ในขั้นตอนการประเมินจะมุ่งเน้นการประเมินความใช้งานได้ของการออกแบบผลิตภัณฑ์ในมุมมองของผู้ใช้งานจริง โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ใช้งาน ความต้องการ และบริบทของการใช้งาน นอกจากนี้ ยังมีการประเมินประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยศึกษาระดับความเข้าใจของผู้ใช้งานที่มีต่อผลิตภัณฑ์และพฤติกรรมการใช้งานในสภาพแวดล้อมจริงหรือสถานการณ์จำลอง เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผู้ใช้งานกลุ่มเป้าหมาย บริบทการใช้งาน และประสิทธิภาพด้านการออกแบบและการสื่อสาร อีกทั้งยังให้ข้อเสนอแนะและมุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อวิธีการที่ผู้ใช้งานรับรู้และปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบใหม่หรือปรับปรุงต่อยอดการออกแบบเดิมให้มีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า User-Centered Design (UCD) หรือ การออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลและมุมมองของผู้ใช้งานเป็นหลัก เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตัวอย่างการนำ UCD ถูกนำมาใช้ในหลากหลายสาขา เช่น บริการด้านสุขภาพ (Dopp, Parisi, Munson & Lyon, 2020), การออกแบบการแจ้งเตือนการสั่งใช้ยา (Seagull, Lanham, Pomorski, Callahan, Jones & Barnes, 2022) หรือความเสี่ยงจากภัยพิบัติธรรมชาติชนิดต่าง ๆ (Twomlow, Grainger, Cieslik, Paul & Buytaert, 2022) ที่เป็นระบบเกี่ยวกับการพัฒนาการนำเสนอภาพเพื่อสื่อสารความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่ยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง โดยนำเสนอกรอบการออกแบบแบบยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การกำหนดบริบทการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติและกลุ่มผู้ใช้งานเป้าหมาย การออกแบบที่เปิดโอกาสให้ทดสอบกับผู้ใช้อย่างซ้ำ ๆ และการประเมินว่าผู้ใช้เข้าใจ ตอบสนอง และตัดสินใจจากสิ่งที่นำเสนอได้อย่างไร ทั้งนี้กรอบการทำงานยังมีความยืดหยุ่นสามารถประยุกต์ใช้กับบริบทการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติต่าง ๆ เพื่อระบุปัญหาและออกแบบวิธีการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจง่าย และใช้งานได้จริง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของการออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมายกับการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง

ด้าน	การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย	การออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง
จุดมุ่งเน้นการออกแบบ	การออกแบบโดยให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้ใช้บรรลุผลหรือเป้าหมายในการใช้งานผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นที่การตรวจสอบว่าผู้ใช้สามารถทำอะไรได้บนผลิตภัณฑ์นั้น ๆ แต่อาจจะไม่ได้คำนึงถึงประสบการณ์ของผู้ใช้	การออกแบบโดยให้ความสำคัญกับผู้ใช้ โดยใช้ข้อมูลและการทดสอบกับผู้ใช้จริง เพื่อเข้าใจความต้องการ ปัญหา และความพึงพอใจ การออกแบบจะมุ่งเน้นที่การสร้างประสบการณ์ที่ดีที่สุดสำหรับผู้ใช้
การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์	การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ จากเทคนิคการศึกษาภาคสนามของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การสังเกต สัมภาษณ์	การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ใช้งาน การทดสอบการใช้งาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเข้าใจความต้องการและปัญหาที่ผู้ใช้พบในการใช้งาน
การประยุกต์ใช้	เพื่อให้ผู้ใช้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลิตภัณฑ์	เพื่อสร้างประสบการณ์ใช้งานที่ดีและน่าพอใจสำหรับผู้ใช้ โดยให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการของผู้ใช้
การประเมินผล	ตรวจสอบว่าผู้ใช้สามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการใช้งานหรือไม่	สำรวจความพึงพอใจ และประสิทธิภาพการใช้งานจริง ๆ ของผู้ใช้

สรุป

การออกแบบที่มุ่งเน้นเป้าหมาย (Goal-Directed Design) และกระบวนการออกแบบโดยยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) ล้วนเป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวทางมีจุดเน้นและกระบวนการที่แตกต่างกันบางประการ GDD มุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจเป้าหมายและความต้องการหลักของผู้ใช้งาน แล้วออกแบบกิจกรรมและจัดเตรียมข้อมูลเพื่อสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายนั้นโดยตรง ในขณะที่ UCD ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการออกแบบ ตั้งแต่การระบุปัญหา การออกแบบ การพัฒนา จนถึงการประเมินผล โดยมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ผู้ใช้งานที่ดีในภาพรวม แม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียด แต่ทั้งสองแนวคิดต่างก็ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจผู้ใช้งานอย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการสังเกต สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการทดสอบและประเมินผลกับผู้ใช้งานจริง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างสรรค์ประสบการณ์ผู้ใช้งานที่มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างแท้จริง การเลือกนำไปใช้จึงขึ้นอยู่กับบริบทนั้น ๆ

ว่าเหมาะสมกับแนวความคิดใด หรือนำไปผสมผสานระหว่างสองแนวคิดเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

References

Alao, O. D., Priscilla, E. A., Amanze, R. C., Kuyoro, S. O. & Adebayo, A. O. (2022). User-Centered/User Experience Uc/Ux Design Thinking Approach for Designing a University Information Management System. **Ingénierie des Systèmes d'Information**. 27(4), 577-590.

Cajander, Å., Lárusdóttir, M. & Geiser, J. L. (2022). UX professionals' learning and usage of UX methods in agile. **Information and Software Technology**. 151, 107005–107005. https://doi.org/10.1016/j.infsof.2022.107005

Chanyam, P. (2022). **kānphatthanā rabop kānrīanrū 'ọ̄nalai dōi chai panhā pen thān rọ̄wọ̄ bọ̄kān sē ri mot 'akān rīanrū dūai chǣ thop 'ọ̄ tha'atcha ri ya phūa sœ̄msang thaksa kān rū sārasonthēt khọ̄ng nisit naksūksā parinyā bandit** [Development of problem-based learning system with scaffolding using intelligent chatbot to enhance information literacy skills of undergraduate students]. Doctoral dissertation. Chulalongkorn University.

Cooper, A., Reimann, R., Cronin, D. & Noessel, C. (2014). **About face: The essentials of interaction design (4th ed.)**. Wiley.

Dopp, A. R., Parisi, K. E., Munson, S. A. & Lyon, A. R. (2020). Aligning implementation and user-centered design strategies to enhance the impact of health services: results from a concept mapping study. **Implementation Science Communications**. 1(1), 17. https://doi.org/10.1186/s43058-020-00020-w

Ferran, N., Guerrero-Roldán, A.-E., Mor, E. & Minguillón, J. (2009). **User Centered Design of a Learning Object Repository.** Human Centered Design. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

Interaction Design Foundation - IxDF. (2016a). **What is Design Thinking (DT)?**. Retrieved from https://www.interaction-design.org/literature/topics/design-thinking

Interaction Design Foundation - IxDF. (2016b). **What is User Centered Design (UCD)?**. Retrieved from https://www.interaction-design.org/literature/topics/user-centered-design

Nurkertamanda, D., Frendiansyah, F., Saptadi, S., Widharto, Y. & Wicaksono, P. A. (2021). Virtual laboratory application based on virtual reality simulation as training tool of turning machine using goal-directed design method. **In IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering**. 1072. DOI: 10.1088/1757-899X/1072/1/012077

Pangestuti, D. D., Fachriannoor, F., Kusumo, D. S., Sabariah, M. K. & Alimin, A. (2017). Analysis and Implementation of User Interface of Smart Drive System Using Goal-Directed Design Method. **Procedia Computer Science**. 116, 492–499. https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.10.073

Rosas, V. J. M., Costa, R. B., Pontin, M. F. R. & Goulart, R. (2014). Web Videos – concerns about accessibility based on User Centered Design. **Procedia Computer Science**. 27, 481–490.

Seagull, F. J., Lanham, M. S., Pomorski, M., Callahan, M., Jones, E. K. & Barnes, G. D. (2022). Implementing evidence-based anticoagulant prescribing: User-centered design findings and recommendations. **Research and Practice in Thrombosis and Haemostasis**. 6(6),

Subiyakto, A., Adhiazni, V., Nurmiati, E., Hasanati, N., Sumarsono, S. & Irfan, M. (2020). Redesigning User Interface Based on User Experience Using Goal-Directed Design Method. In **2020 8th International Conference on Cyber and IT Service Management (CITSM).** (pp. 1-6). Pangkal, Indonesia: IEEE. DOI: 10.1109/CITSM50537.2020.9268822.

Tham, J. C. K. (2022). **Keywords in Design Thinking: A Lexical Primer for Technical Communicators & Designers**. The WAC Clearinghouse: University Press of Colorado. https://doi.org/10.37514/TPC-B.2022.1725

Twomlow, A., Grainger, S., Cieslik, K., Paul, J. D. & Buytaert, W. (2022). A user-cent red design framework for disaster risk visualization. **International Journal of Disaster Risk Reduction.**

Williams, A. (2009). User-centered design, activity-centered design, and goal-directed design: a review of three methods for designing web applications. In **Proceedings of the 27th ACM international conference on Design of communication (SIGDOC '09).** ACM, New York, USA. http://doi.acm.org/10.1145/1621995.1621997

ภาคผนวก

แบบฟอร์มขอส่งบทความเพื่อพิจารณานำลง วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง เสนอขอส่งบทความตีพิมพ์ลงในวารสารบัณฑิตศึกษา

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว)	☐ อาจารย์ ☐ นักศึกษา
หลักสูตร.....สาขา.....	
มหาวิทยาลัย	
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์.....E-mail.....	
ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	
ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ (ตัวพิมพ์ใหญ่)	
มีความประสงค์ขอส่ง ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารบัณฑิตศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งบทความดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าขอรับรองว่ายังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ในระหว่างการรอตีพิมพ์ หากข้าพเจ้าขอเพิกถอนบทความ ข้าพเจ้ายินยอมรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายใดๆ อันอาจเกิดขึ้น	

ในการนี้ข้าพเจ้าได้ดำเนินการจัดพิมพ์ ตามรูปแบบการเขียนบทความวิจัยที่มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้จัดส่งเนื้อหาบทความวิจัย จำนวน 1 ฉบับ ให้แก่กองบรรณาธิการวารสารวิจัย เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ลงชื่อ.....ผู้ส่งบทความวิจัย

(.....)

รายการตรวจสอบบทความ

ผู้เขียนต้องตรวจสอบต้นฉบับที่จัดเตรียมให้ครบถ้วนถูกต้องตรงตามรายการตรวจสอบบทความ และส่งมาพร้อมกับบทความบทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือมีไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้จะถูกส่งกลับก่อนการดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้น

☐ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน

☐ ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ในรูปแบบของไฟล์ Word และใช้แบบตัวอักษร TH SarabunPSK

บทความวิจัยมีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ ชื่อ/ที่อยู่ผู้เขียน มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ บทคัดย่อ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ คำสำคัญ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ ความสำคัญของปัญหา
☐ โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย
☐ วัตถุประสงค์วิจัย
☐ วิธีดำเนินการวิจัย
☐ ผลการวิจัย
☐ อภิปรายผล
☐ ข้อเสนอแนะ
☐ บรรณานุกรม

บทความวิชาการมีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ ชื่อ/ที่อยู่ผู้เขียน มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ บทคัดย่อ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ คำสำคัญ ภาษาไทย
☐ บทนำ
☐ เนื้อหา
☐ สรุป
☐ บรรณานุกรม

ความเห็นของนักวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย

☐ ถูกต้องตามรูปแบบของบทความ

☐ ไม่ถูกต้องตามรูปแบบบทความ

.....
(.....)
นักวิชาการศึกษา
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ความคิดเห็นของบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษา

.....
.....
.....

.....
(.....)
บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษา
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

การเตรียมต้นฉบับ
รายละเอียดในการเตรียมผลงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการพิจารณา ได้แก่ บทความทางวิชาการ และบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การพิมพ์ต้นฉบับใช้แบบอักษร (Font) ชนิด TH SarabunPSK ขนาด 18, 16 และ 14 ตามที่กำหนดในแบบฟอร์ม พิมพ์หน้าเดียวขนาด A4 ความยาว 12 – 16 หน้า ต้นฉบับประกอบไปด้วยหัวข้อต่อไปนี้

บทความวิจัย (Research Article)

บทความวิจัย	Research Article
1. ชื่อบทความวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	1. Title
2. ชื่อผู้เขียน สถานที่ทำงาน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และ Email	2. Author, Affiliations and Email
3. บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยย่อ)	3. ABSTRACT
4. คำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	4. Keywords
5. ความสำคัญของปัญหา	5. Introduction
6. โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย	6. Research Questions
7. วัตถุประสงค์การวิจัย	7. Research Objectives
8. วิธีดำเนินการวิจัย	8. Methodology
9. ผลการวิจัย	9. Research Results
10. อภิปรายผล	10. Discussion
11. ข้อเสนอแนะ	11. Suggestions
12. เอกสารอ้างอิง	12. References

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทความวิชาการ	Academic Article
1. ชื่อเรื่อง/บทความ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	1. Title
2. ชื่อผู้เขียน สถานที่ทำงาน (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และ Email	2. Author, Affiliations and Email
3. บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	3. ABSTRACT
4. คำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)	4. Keywords
5. บทนำ	5. Introduction
6. เนื้อหา	6. Content
7. สรุป	7. Conclusion
8. เอกสารอ้างอิง	8. References

รูปแบบและขนาดตัวอักษร

ตารางที่ 1 การกำหนดรูปแบบและขนาดตัวอักษร

ส่วนประกอบบทความ	บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (English Articles) Font = TH SarabunPSK	
	ขนาดตัวอักษร Size	ลักษณะตัวอักษร Font Type
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) / Title	**18 [CT]**	**ตัวหนา / Bold Font**
ชื่อผู้เขียน / Author	14 [CT]	ตัวปกติ / Regular Font
สถานที่ทำงาน และ Email / Affiliations & Email	14 [CT]	ตัวปกติ / Regular Font
บทคัดย่อ และ ABSTRACT	**16 [CT]**	**ตัวหนา / Bold Font**
เนื้อหาบทคัดย่อ และ ABSTRACT	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font
คำสำคัญ และ Keywords	**16 [LJ]**	**ตัวหนา / Bold Font**
เนื้อหาคำสำคัญ	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font
หัวข้อหลักต่าง ๆ ได้แก่ ความสำคัญของปัญหาโจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ / Item	**16 [LJ]**	**ตัวหนา / Bold Font**
เนื้อหา / Article	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font
เอกสารอ้างอิง/ References	**16 [CT]**	**ตัวหนา / Bold Font**
เนื้อหาเอกสารอ้างอิง	16 [LRJ]	ตัวปกติ / Regular Font

หมายเหตุ : CT = Centre Text (กึ่งกลาง), LJ = Left Justified (ชิดซ้าย),
LRJ = Left & Right Justified (กระจายแบบไทย)

การกำหนดรูปแบบบทความวิจัย สำหรับตีพิมพ์ ให้ผู้ส่งปฏิบัติ ดังนี้

1. ตั้งระยะขอบบน 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ตั้งระยะขอบล่าง 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
2. ตั้งระยะขอบด้านซ้าย 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ตั้งระยะขอบด้านขวา 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
3. แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18, 16 และ 14 (ตามที่กำหนดในแบบฟอร์ม)

คำแนะนำผู้เขียน

1. ชื่อเรื่อง ไม่ยาวเกินไป แต่ครอบคลุมสาระทั้งเรื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ชื่อเรื่องภาษาไทย ขนาด 18 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ ขนาด 18 ตัวหนาและตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2. ชื่อผู้แต่ง ชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ตัวธรรมดา โดยพิมพ์ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง (ชื่อผู้แต่งไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งทหาร สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อหรือท้ายชื่อ)

3. สถานที่ทำงานและ Email หน่วยงานของผู้แต่งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ตัวธรรมดา โดยพิมพ์ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อผู้แต่งให้ใส่ตัวเลขยก (1) กำกับท้ายนามสกุลผู้แต่งและด้านหน้าหน่วยงานหรือต้นสังกัด และ Email ที่สามารถติดต่อได้ ขนาด 14 ตัวธรรมดา โดยพิมพ์ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้สถานที่ทำงาน

4. บทคัดย่อ และ Abstract เป็นการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง กรณีบทความวิจัยภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อภาษาไทย แล้วตามด้วยบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) และกรณีบทความวิจัยภาษาอังกฤษ ให้เขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษแล้วตามด้วยบทคัดย่อภาษาไทย ทั้งนี้ บทคัดย่อ ควรมีความยาวไม่เกิน 10 บรรทัดหรือความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ

บทคัดย่อภาษาไทย หัวข้อบทคัดย่อขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เนื้อหาบทคัดย่อขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน (กระจายแบบไทย)

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ หัวข้อบทคัดย่อขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ เนื้อหาบทคัดย่อขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน (กระจายแบบไทย)

5. คำสำคัญ คำสำคัญต่อท้ายบทคัดย่อ และ Keywords ต่อท้าย Abstract ควรมีไม่เกิน 5 คำ

คำสำคัญภาษาไทย หัวข้อคำสำคัญขนาด 16 ตัวหนา จัดชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อภาษาไทย เนื้อหาขนาด 16 ตัวธรรมดา เว้นระหว่างคำด้วยเคาะ 1 ครั้ง

คำสำคัญภาษาอังกฤษ (Keywords) หัวข้อคำสำคัญขนาด 16 ตัวหนา จัดชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ เนื้อหาขนาด 16 ตัวธรรมดา เว้นระหว่างคำด้วย Comma (,)

6. เนื้อหา ให้จัดพิมพ์ 1 คอลัมน์ เนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ตัวธรรมดา บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และจัดพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน (กระจายแบบไทย)

หัวข้อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาด 16 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย หัวข้อย่อย ขนาด 16 ตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่ง ให้ Tab 0.75 เซนติเมตร จากอักษรตัวแรกของหัวข้อเรื่อง

7. การจัดรูปภาพต้องพิมพ์รูปภาพให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้รูปภาพให้บอกชื่อของรูปภาพและบอกแหล่งที่มาของรูปภาพด้วย

รูปภาพควรจะมีรายละเอียดเท่าทีจำเป็นเท่านั้น เว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นใต้คำบรรยายรูปภาพ 1 บรรทัด ชื่อภาพให้จัดวางไว้ชิดริมซ้าย โดยวางไว้ใต้ภาพ ภาษาไทยใช้คำว่าภาพที่ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Figure ตามด้วยหมายเลขภาพ ห่างจากคำว่าภาพที่ 1 ตัวอักษร ใช้ลักษณะตัวเลขเป็นตัวหนา และเว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วยชื่อภาพควรระบุที่มาของภาพ (ถ้ามี) โดย

ระบุคำว่า ที่มา ให้ตรงกับคำว่าภาพที่ ด้วยรูปแบบอักษรปกติ ตามด้วยเครื่องหมาย (:) แล้วเว้น 1 ตัวอักษรตามด้วยแหล่งอ้างอิง

ตัวอย่าง รูปแบบภาพ

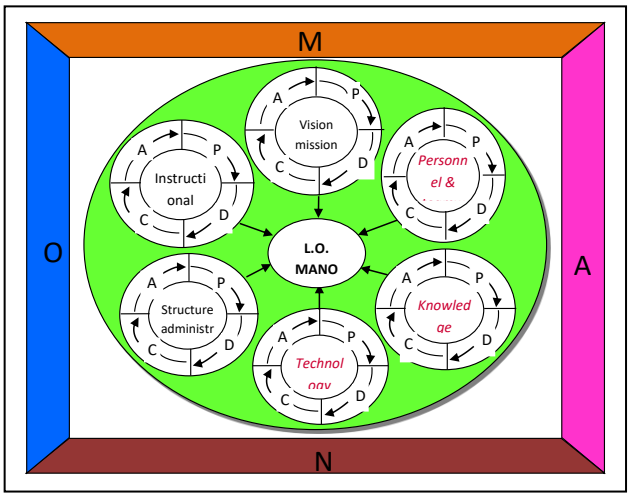

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (L.O. MANO Model)

ที่มา: Pedler, Burguyne and Boydell (1988)

8. การจัดรูปแบบตาราง ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลขและคำบรรยายกำกับเหนือตารางให้เว้นบรรทัดเหนือชื่อตาราง 1 บรรทัด และเว้นใต้ตาราง/หมายเหตุตาราง หรือ ที่มา 1 บรรทัด ชื่อตารางภาษาไทยใช้คำว่า ตารางที่ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Table ตามด้วยหมายเลขตารางห่างจากคำว่าตาราง ที่ 1 ตัวอักษร ใช้ลักษณะตัวเลขเป็นตัวหนา และเว้น 1 ตัวอักษร ตามด้วยชื่อตารางโดยจัดรูปแบบชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

ตัวอย่าง รูปแบบตาราง

ตารางที่ 1 ผลความพึงพอใจของนักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์ที่มีต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองวิชาความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์

ชุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	$\bar{x}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.09	0.73	มาก
ด้านจุดประสงค์	4.06	0.64	มาก
ด้านเนื้อหา	3.92	0.77	มาก
ด้านสื่อ	4.07	0.73	มาก
ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	4.60	.56	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.11**	**.70**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษา มีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่พัฒนาขึ้น โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11)

9. การจัดรูปแบบสมการ ต้องพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

ตัวอย่าง รูปแบบสมการ

$$x^2+7x+10 = 0$$

10. เอกสารอ้างอิง หัวข้อเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ (References) ขนาด 16 ตัวหนา จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ รายการอ้างอิงขนาด 16 ตัวธรรมดา ตำแหน่งชื่อผู้แต่งชิดขอบซ้าย การอ้างภาพหรือตารางขอให้ใส่ที่มา เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น) และอ้างอิงเป็นแบบแทรกปนในเนื้อหา (In-Text Citation) และการเขียนเอกสารอ้างอิงขอให้เขียนตามรูปแบบของวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (รูปแบบ APA) โดยเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลเป็นอักษรโรมันตัวอ่านภาษาไทย แล้วจึงแปลเป็นภาษาอังกฤษ

รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิง

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพวารสารเพื่อผลักดันวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล ACI ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระดับอาเซียน ดังนั้น กองบรรณาธิการวารสารฯ จึงกำหนดรูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association) หากรายการอ้างอิงเป็นของคนไทยในเอกสารอ้างอิงจะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และยึดหลักการถอดอักษรไทยเป็นโรมัน ดังนี้

1. รูปแบบการพิมพ์เอกสารอ้างอิงให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association)
2. รายการอ้างอิงเป็นของคนไทยในเอกสารอ้างอิงจะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ โดยจัดเรียงคู่กัน คือ เรียงบรรณานุกรมภาษาอังกฤษที่แปลขึ้นก่อน และตามด้วยบรรณานุกรมภาษาไทย และให้เรียงลำดับโดยยึดตัวอักษรภาษาอังกฤษก่อน-หลัง
3. ชื่อเรื่อง (Title) จะต้องทำให้เป็น Thai Romanization (การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน) และต้องเป็นภาษาอังกฤษในวงเล็บเหลี่ยม [...]
4. การทำการ Romanization นั้นจะยึดตามหลักสากลโดยใช้เกณฑ์ของ Library of congress สามารถศึกษารายละเอียดได้ที่ website : https://www.loc.gov/catdir/cpso/roman.html
5. สำหรับการเขียน Thai Romanization แนะนำให้ใช้โปรแกรมแปลงสาส์น ที่พัฒนาโดย NECTEC http://164.115.23.167/plangsarn/index.php

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงในเนื้อความทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีในส่วนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อบทความ และให้ใช้การอ้างอิงตามระบบอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยมีรายละเอียดการอ้างอิงดังนี้

การอ้างอิงในเนื้อหา

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา ให้ใส่ชื่อสกุลผู้แต่งและปีที่พิมพ์เป็น ค.ศ. (กรณีผู้แต่งเป็นคนไทยระบุเฉพาะนามสกุลเป็นภาษาอังกฤษ และปรับปี พ.ศ. ที่พิมพ์เป็น ค.ศ. ทั้งนี้ หากไม่ปรากฏว่าผู้แต่งคนดังกล่าวเคยเขียนชื่อสกุลเป็นภาษาอังกฤษมาก่อน อนุโลมให้ใช้หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียงตามประกาศราชบัณฑิตยสถานได้) เช่น

<u>ผู้แต่งเป็นคนไทย</u>

กาญจนา แก้วเทพ (2547)	พิมพ์เป็น	Kaewthep (2004) หรือ (Kaewthep, 2004) หรือ กาญจนา แก้วเทพ (Kaewthep, 2011)

<u>ผู้แต่งชาวต่างชาติ</u>

A.A. Berger	พิมพ์เป็น	Berger (2011) หรือ (Berger, 2011)

รายการอ้างอิงที่ปรากฏแทรกอยู่ในเนื้อหาจะต้องนำไปเรียงตามลำดับตัวอักษรนามสกุลของผู้แต่ง พร้อมใส่รายละเอียดของรายการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง (References) ให้ถูกต้องตามหลักการเขียนเอกสารอ้างอิงของวารสาร ในทำนองเดียวกันรายการอ้างอิงที่อยู่ในส่วนเอกสารอ้างอิงจะต้องมีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหา ซึ่งข้อมูลทั้ง 2 แห่งนี้จะต้องมีนามสกุลของผู้แต่งและปีที่พิมพ์ต้องตรงกันและจำนวนรายการต้องตรงกัน

1. รายการอ้างอิงมีผู้แต่งคนเดียว ระบุนามสกุลของผู้แต่งตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์

<u>ผู้แต่งเป็นคนไทย</u>

Kaewthep (2004) พบว่า... หรือ ... (Kaewthep, 2004)

<u>ผู้แต่งชาวต่างชาติ</u>

Berger (2011) กล่าวว่า ... หรือ ... (Berger, 2011)

2. รายการอ้างอิงมีผู้แต่ง 2 คน ระบุนามสกุลของผู้แต่งตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์

<u>ผู้แต่งเป็นคนไทย</u>

Kaewthep & Bunchua (2004) พบว่า... หรือ ... (Kaewthep & Bunchua, 2004)

<u>ผู้แต่งชาวต่างชาติ</u>

Berger & Vygotsky (2011) กล่าวว่า ... หรือ ... (Berger & Vygotsky, 2011)

3. รายการอ้างอิงมีผู้แต่ง 3-5 คน ระบุนามสกุลของผู้แต่งทุกคนตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์ สำหรับการกล่าวถึงครั้งต่อมาให้ระบุนามสกุลของผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า “et al.” และปี ค.ศ. ที่พิมพ์

<u>กล่าวถึงครั้งแรก</u> Holmberg, Orbuch, & Veroff (2004) กล่าวว่า ...

... (Holmberg, Orbuch, & Veroff, 2004)

<u>กล่าวถึงครั้งต่อมา</u> Holmberg et al. (2004) กล่าวว่า ...หรือ... (Holmberg et al., 2004)

4. รายการอ้างอิงมีผู้แต่ง 6 คน ขึ้นไป

ระบุนามสกุลของผู้แต่งคนแรก ตามด้วยคำว่า “และคณะ” เมื่อชื่ออยู่ในข้อความ หรือตามด้วยคำว่า “et al.” เมื่ออยู่ในวงเล็บ และตามด้วยปี ค.ศ. ที่พิมพ์

(Paul et al., 1999) หรือ Paul et al. (1999) เสนอว่า ...

5. รายการอ้างอิงมีผู้แต่งเป็นสถาบันหรือหน่วยงาน

.... (Australian Research Council, 1996)

กรณีสถาบันหรือหน่วยงานมีอักษรย่อแทนหน่วยงาน ในการอ้างอิงในเนื้อหาครั้งแรกให้ใส่วงเล็บชื่อย่อ

หน่วยงานตามด้วยปีที่พิมพ์ การอ้างอิงครั้งต่อมาให้ใช้อักษรย่อตามด้วยปีที่พิมพ์

<u>กล่าวถึงครั้งแรก</u> ชื่อเต็มของหน่วยงาน ตามด้วยวงเล็บชื่อย่อ และปี ค.ศ. ที่พิมพ์

... (Australian Institute of Health and Welfare [AIHW], 2005)

<u>กล่าวถึงครั้งต่อมา</u> ชื่อย่อ และปี ค.ศ. ที่พิมพ์ ... (AIHW, 2005)

6. รายการอ้างอิงมีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ใช้คำว่า นิรนาม หรือ Anonymous แทนชื่อผู้แต่ง

(Anonymous, 1999)

7. รายการอ้างอิงมีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์หรือสำนักพิมพ์หรือปีที่พิมพ์

การระบุผู้แต่งให้เป็นไปตามข้อ 1 -5 สำหรับส่วนที่ไม่ปรากฏให้แทนด้วยคำดังต่อไปนี้

รายการอ้างอิงของไทยและของต่างชาติ

ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ (no place of publication)	ใช้ “n.p.”
ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ (no place of publisher)	ใช้ “n.p.”
ไม่ปีที่พิมพ์ (no date)	ใช้ “n.d.”

Miller (n.d.) พบว่า ... หรือ ... (Miller, n.d.)

8. การอ้างอิงรายการทุติยภูมิหรือการอ้างอิงสองทอด (Secondary Source)

ระบุนามสกุลของผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์เอกสารต้นฉบับ (cited in นามสกุล, ปีที่พิมพ์ของผู้แต่งทุติยภูมิ)

Campbell and Stanley (1969 cited in Gay, 1992) พบว่า ...

(Campbell and Stanley, 1969 cited in Gay, 1992)

9. การอ้างอิงเอกสารมากกว่าหนึ่งรายการในวงเล็บเดียวกัน

ระบุรายการอ้างอิงทุกรายการในวงเล็บ ให้เรียงลำดับตามตัวอักษร โดยคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค “;” ไม่ต้องเว้นหน้าเครื่องหมายนี้ แต่ให้มีหนึ่งเว้น 1 ตัวอักษรวรรคหลังเครื่องหมาย

(Kartner, 1973; Kartner & Russel, 1975)

- กรณีอ้างอิงผู้แต่งมีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติ ให้เขียนผู้แต่งที่เป็นคนไทยก่อนและเรียงตามตัวอักษร ตามด้วยผู้แต่งที่เป็นชาวต่างชาติเรียงตามตัวอักษร

(Bunchua, 2004; Holmberg, Orbuch, & Veroff, 2004; Sartre, 1962; Vygotsky, 1978)

- กรณีอ้างอิงแหล่งที่มามากกว่า 1 ชิ้นของผู้แต่งคนเดียวกันในข้อความเดียวกัน ให้ระบุผู้แต่งโดยเรียงตามปีที่พิมพ์จากอดีตถึงปัจจุบัน ให้ระบุผู้แต่งและปีที่พิมพ์สำหรับแหล่งที่มาที่ตีพิมพ์ก่อน ส่วนแหล่งที่มาถัดไปให้ระบุเพียงแค่ปีที่พิมพ์ คั่นระหว่างแหล่งที่มาด้วยเครื่องหมาย (;) (ผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์ก่อน;/ปีที่พิมพ์ถัดมา)

(Wiratchai, 1999; 2002)

10. เอกสารอ้างอิงมากกว่าหนึ่งชื่อเรื่อง โดยผู้แต่งคนเดียวกันและพิมพ์ปีเดียวกัน

ระบุนามสกุลของผู้แต่งและปี ค.ศ. ที่พิมพ์ตามด้วยอักษร a, b, c ตามที่เรียงไว้ในบรรณานุกรม

Jackson (2009a) ข้อความต่อมา Jackson (2009b) หรือ (Jackson, 2009a, 2009b)

รูปแบบบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

หนังสือ (Book)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล**,**/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./**ชื่อเรื่อง**./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. Author,/A./(Year)./**Title of book**./ Place:/Publisher.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). **Romanized Title** [Translated Title]. Place: Publisher.
ผู้แต่ง 1 คน	Vygotsky, L. (1978). **Mind in society: The developmental of higher psychological process**. Cambridge, MA: Harvard University Press. Srisa-ard, B. (2002). **kānwičhai būangton** [Basic research]. 7th ed. Bangkok: Suweeriyasan.
ผู้แต่ง 3-5 คน	Holmberg, D., Orbuch, T., & Veroff, J. (2004). **Thrice-told tales: Married couples tell their stories**. Mahwah, NJ: Erlbaum.
	Srisa-ard, B., Saleewong, D., & Kaewthep, K. (2002). **kānwičhai būangton** [Basic research]. 7th ed. Bangkok: Suweeriyasan.
ผู้แต่ง 6 คนขึ้นไป	Jackson, M. H., et al. (1991). **Environmental Health Rrference Book.** Oeford: Butterworth-Heineman.
	Srisa-ard, B. et al. (2002). **kānwičhai būangton** [Basic research]. 7th ed. Bangkok: Suweeriyasan.
หนังสือที่ผู้แต่งเป็นหน่วยงาน	ชื่อหน่วยงาน./(ปีที่พิมพ์)./**ชื่อหนังสือ**./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	Bank of Thailand. (1992). **50 Years of the Bank of Thailand 1942-1992**. Bangkok: Amarin.
	Office of the Education Council. (2009). **'ēkkasān prakōp kānsoṇ chut wichākān phatthanā khwāmpen khrū wichāchīp sarup kāndamnœn ngān kao pī khōng kanpatirū kānsuksā (Phoṇ.Soṇ. 2542 - 2551)** [Operational summary report of 9 years by education reform (B.E. 1999-2008)]. 4th ed. Bangkok: V.T.C communication.

หนังสือแปล **Book-Translated**	นามสกุล**,/**ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./**ชื่อหนังสือ**./(อักษรย่อของชื่อต้น และชื่อสกุลเต็ม, ผู้แปลหรือ Trans.)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	Sartre, J.-P. (1962). **Imagination: A psychological critique** (F. Williams, Trans.). Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
	Wongwanich, S. (2007). **kānpramœ̄nphon kān rīanrū̄ nǽo mai** [New assessment of learning]. (P. Sinlarat, Trans.) Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
หนังสือที่มีบรรณาธิการ ผู้เรียบเรียง ผู้รวบรวม	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(Ed.)./(ปีที่พิมพ์)./**ชื่อหนังสือ**./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	Kasdorf, W. E. (Ed.). (2003). **The Columbia guide to digital publishing**. New York: Columbia University Press.
	Sinlarat, P. (Ed.). (2010b). **CCPR kro̱p khit mai thāngkān suksā** [CCPR new educational framework for implementing]. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
บทหนึ่งในหนังสือที่มีบรรณาธิการ **Chapter in A Book**	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทในหนังสือ**./**In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed.),/**ชื่อหนังสือ**/(pp./เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. Author. (Year). Romanized Title of chapter [Translated Title of chapter]. In Editor (Ed.), **Romanized Title of book** [Translated Title of book] (Page). Place: Publisher.
	Haybron, D. M. (2008). Philosophy and the science of subjective well-being. In M. Eid & R. J. Larsen (Ed.), **The science of subjective well-being** (pp. 17-43). New York: Guildford Press.
	Chatuthai, N. (2006). ʻOdo̱no̱ kap ʻutsāhakam watthanatham: Kō̱ranī suksā phlēng samainiyom [Adorno and cultural industry: The case study of popular music]. In T. Senakham (Ed.), **Līeo nā lǽ lang watthanatham po̱p** [The review of popular music] (pp. 81-126). Bangkok: OS Printing House.

วารสาร (Journal Article)	
รูปแบบ General Format	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./**ชื่อวารสาร**./ปีของวารสาร(ฉบับที่),/เลขหน้า.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title of article [Translated Title of article]. **Title of Journal**. volume(issue), page-numbers.
	Apulu, I., Latham, A., & Moreton, R. (2011). Factors affecting the effective utilization and adoption of sophisticated ICT solutions: Case studies of SMEs in Lagos, Nigeria. **Journal of Systems and Information Technology**. 13(2), 25-143.
	Siriphantana, C. & Uamcharoen, S. (2016). kānphatthanā prokræm doi chai chumchon pen thān nai kān rianrū khati chon witthayā radap ʻudomsuksā [The development of community - based programe on thai folklore in higher education]. **Silpakorn Educational Research Journal**. 8(1), 228-238.
บทความในวารสารที่ได้จากอินเทอร์เน็ต	
รูปแบบ General Format	ชื่อ/นามสกุล./(ปี)./ชื่อบทความ./**ชื่อวารสาร**./ปีของวารสาร(ฉบับที่)./เลขหน้า./สืบค้นจาก Retrieved from /ชื่อเว็บไซต์ URL.
ผู้แต่งเป็นคนไทย Thai Romanization	Author. (Year). Romanized Title of article [Translated Title of article]. **Title of Journal**. volume(issue), page-numbers. Retrieved from URL.
	Apulu, I., Latham, A., & Moreton, R. (2011). Factors affecting the effective utilization and adoption of sophisticated ICT solutions: Case studies of SMEs in Lagos, Nigeria. **Journal of Systems and Information Technology**. 13(2), 25-143. Retrieved from http://www.in.architextruez.net
	Siriphantana, C. & Uamcharoen, S. (2016). kānphatthanā prokræm doi chai chumchon pen thān nai kān rianrū khati chon witthayā radap ʻudomsuksā [The development of community - based programe on thai folklore in higher education]. **Silpakorn Educational Research Journal**. 8(1), 228-238. Retrieved from http://www.in.architextruez.net

บทความในหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ **General Format**	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปี,/เดือน/วันที่)./ชื่อบทความ./ **ชื่อหนังสือพิมพ์**./เลขหน้า.
ผู้แต่งเป็นคนไทย **Thai Romanization**	Author. (Year, Month Date). Romanized Title of article [Translated Title of article]. **Title of Newspaper**. page-numbers.
	Nagourney, E. (2003, October 28). Impatience, at your own risk. **The New York Times**. F6.
	Vanijaka, V. (2010, March 28). chai chana leknoi̯ samrap khon sūa dǣng [A small victory for the red shirts]. **Bangkok Post**. p. A1.
วิทยานิพนธ์ (Doctoral Dissertations and Master's Theses)	
รูปแบบ **General Format**	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปีที่พิมพ์)./**ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์./**Master's thesis หรือ Doctoral dissertation./สถาบันการศึกษา.
ผู้แต่งเป็นคนไทย **Thai Romanization**	Author. (Year). **Romanized Title of dissertation** [Translated Title of dissertation]. Doctoral dissertation or Master's thesis. University.
	Ross, D. F. (1990). **Unconscious transference and mistaken identity: When a 7 witness misidentifies a familiar but innocent person from a lineup**. Doctoral dissertation. Cornell University.
	Rojsangrat, P. (2016). **kānphatthanā rūpbǣp kānsoṇ doi̯ chai kān khit chœ̄ng ʻoṇ̄k bǣp pen thān phūa sāngsan phonngā nathī prākot ʻattalak Thai samrap nisit naksuksā radap parinyā bandit** [Development of an instructional model using design thinking to create thai products identity for undergraduate students]. Doctoral dissertation. Chulalongkorn University.

เอกสารประชุมวิชาการ (Conference paper as part of a book in proceedings)	
รูปแบบ **General Format**	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้น./(ปี)./ชื่อบทความ./ใน/**ชื่องานประชุม.**/(หน้า)./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงานที่จัด.
ผู้แต่งเป็นคนไทย **Thai Romanization**	Author. (Year). Romanized Title of paper [Translated Title of paper]. Romanized Title of conference [Translated Title of conference] (Pages). Place: publisher.
	Muelbauer, J. (2007, September). Housing, credit, and consumer expenditure**.** In **Housing and consumer behavior.** (pp. 1-10). Kansas City, WY: Federal Reserve Bank of Kansas City.
	Chamniandamrongkarn, S., & Sumritdejkhajon, K. (2015). Samatchā sukkhaphāp hæng chāt : khā (mai) khluān samkhan kwā khā khun [National health assembly:One (not) important than moving up]. In **Ngān prachum wichākān ruang padirūp rabop sukkhaphāp læ chiwit padirūp čhitsamnuk prachāthipatai nai ʻokāt kao pisamnakngān Khana Kammakān sukkhaphāp hæng chāt** [A meeting of the enlightenment and health system reforms in a nine-year of The National Health Commission office] (pp. 245-313). Nonthaburi: The National Health Commission Office.
สื่อโสตทัศน์ ประเภท วีดิทัศน์ เทป ซีดี-รอม แผ่นดิสก์	
รูปแบบ **General Format**	ผู้แต่งหรือผู้ผลิตหรือผู้บรรยายหรือผู้ขับร้อง (ถ้ามี)./(ปีที่ผลิต)./ชื่อเรื่อง//[ประเภทของวัสดุ]./สถานที่ผลิต:/ผู้ผลิต.
	ชื่อผู้จัดทำ./(ปีที่ผลิต)./**ชื่อเรื่อง**./[ระบุลักษณะของสื่อ]./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่.
ผู้แต่งเป็นคนไทย **Thai Romanization**	Author. (Year). **Romanized Title** [Translated Title]. [CD or Cassette Recording or DVD or Computer File]. Place: publisher.
	Costa, P. T., Jr. (Speaker). (1988). **Personality, continuity, and changes of adult life** (Cassette Recording No. 207-433-88A-B). Washington, DC: American Psychological Association.

	Lang, K. D. (2008). **Shadow and the frame. On Watershed** [CD]. New York, NY: Nonesuch Records.
	Tourism Authority of Thailand. (2015). **kānthoṇgthīeo chœng Niwēt** [Eco-tourism]. [CD]. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
อินเทอร์เน็ต : เว็บไซต์ (Website)	
รูปแบบ **General Format**	ผู้แต่ง./(ปี)./**ชื่อบทความ**./สืบค้นจาก Retrieved from /URL ของเว็บไซต์
ผู้แต่งเป็นคนไทย **Thai Romanization**	Author. (Year). **Romanized Title** [Translated Title]. Retrieved from URL
	Thakur, N. (2003). **The Architextrual Knowledge Systems.** Retrieved from http://www.in.architextruez.net
	Bluemoon. (2010). **bæp mai khui kap klum phūan daingā yok wā doem** [New group chat with new friends more easily than ever]. Retrieved from http://faceblog.in.th/2010/10/facebook-group-people/
การสัมภาษณ์ (Interview)	
รูปแบบ **General Format**	นามสกุล,/ตัวอักษรตัวแรกของชื่อต้นของผู้ให้สัมภาษณ์./(ปีที่ให้สัมภาษณ์,เดือน/วันที่)./Interview/by/**ชื่อผู้สัมภาษณ์** [Tape recording]./หน่วยงาน:/สถานที่พิมพ์.
	Cartwright, J. (1996, November 8). Interview by **P. Chotsawad** [Tape recording]. Magic Lamp Company, New York: Nonesuch Records.

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทรรศนะและข้อคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มิใช่เป็นทรรศนะและความคิดของผู้จัดทำจึงมิใช่ความรับผิดชอบของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ การคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มา

รูปแบบการเขียนผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษา

(ขนาด 18 TH Sarabun PSK

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อเรื่อง ภาษาอังกฤษ

เว้น 1 บรรทัด

ตัวอักษร ขนาด 14 (กึ่งกลาง)

ชื่อ – สกุลนักศึกษาภาษาไทย[1] ชื่อ-สกุลอาจารย์ที่ปรึกษาหลักภาษาไทย[2] และชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วมภาษาไทย[3]

ชื่อ – สกุลนักศึกษาภาษาอังกฤษ[1], ชื่อ-สกุลอาจารย์ที่ปรึกษาหลักภาษาอังกฤษ[2], and ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วมภาษาอังกฤษ[3]

ตัวอักษร ขนาด 14 (กึ่งกลาง)

เว้น 1 บรรทัด

[1] หลักสูตร.....สาขาวิชา.....ชื่อสถาบัน.....

[2] หลักสูตร.....สาขาวิชา.....ชื่อสถาบัน.....

[3] หลักสูตร.....สาขาวิชา.....ชื่อสถาบัน.....

[1] หลักสูตรภาษาอังกฤษ.....สาขาวิชาภาษาอังกฤษ.....ชื่อสถาบันภาษาอังกฤษ.....

[2] หลักสูตรภาษาอังกฤษ.....สาขาวิชาภาษาอังกฤษ.....ชื่อสถาบันภาษาอังกฤษ.....

[3] หลักสูตรภาษาอังกฤษ.....สาขาวิชาภาษาอังกฤษ.....ชื่อสถาบันภาษาอังกฤษ.....

Email : .....

เว้น 1 บรรทัด

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

คำสำคัญ (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

ABSTRACT (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

Keywords (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

ความสำคัญของปัญหา (ขนาด 16 เข้ม TH Sarabun PSK)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

วัตถุประสงค์การวิจัย (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 TH Sarabun PSK

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

ผลการวิจัย (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

อภิปรายผล (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 TH Sarabun PSK เข้ม)

0.6 นิ้ว .....

.....

เว้น 1 บรรทัด

References (ขนาด 16 TH Sarabun PSK

.....(ขนาดตัวอักษร 16).....

0.6 นิ้ว .....

จริยธรรมในการตีพิมพ์
(Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัย ความน่าเชื่อถือ และความชัดเจนของบทความ ตลอดจนความสอดคล้องกับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความ และผู้ประเมินบทความ
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
7. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความเพื่อรับการพิจารณา
8. บรรณาธิการควรจัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความ และควรปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอ
9. บรรณาธิการควรทำให้เกิดความมั่นใจว่ารายละเอียดทุกส่วนในบทความที่มีการตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นไปตามหลักจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่าบทความไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น
2. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร

4. ผู้เขียนบทความที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนบทความจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่นำเอกสารที่ไม่ได้อ้างอิงในเนื้อหามาใส่ไว้ในรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
7. ผู้เขียนบทความจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนบทความจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. ผู้ประเมินบทความต้องตรวจสอบก่อนว่าตนเองมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับบทความที่ประเมินหรือไม่ หากพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงาน หรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
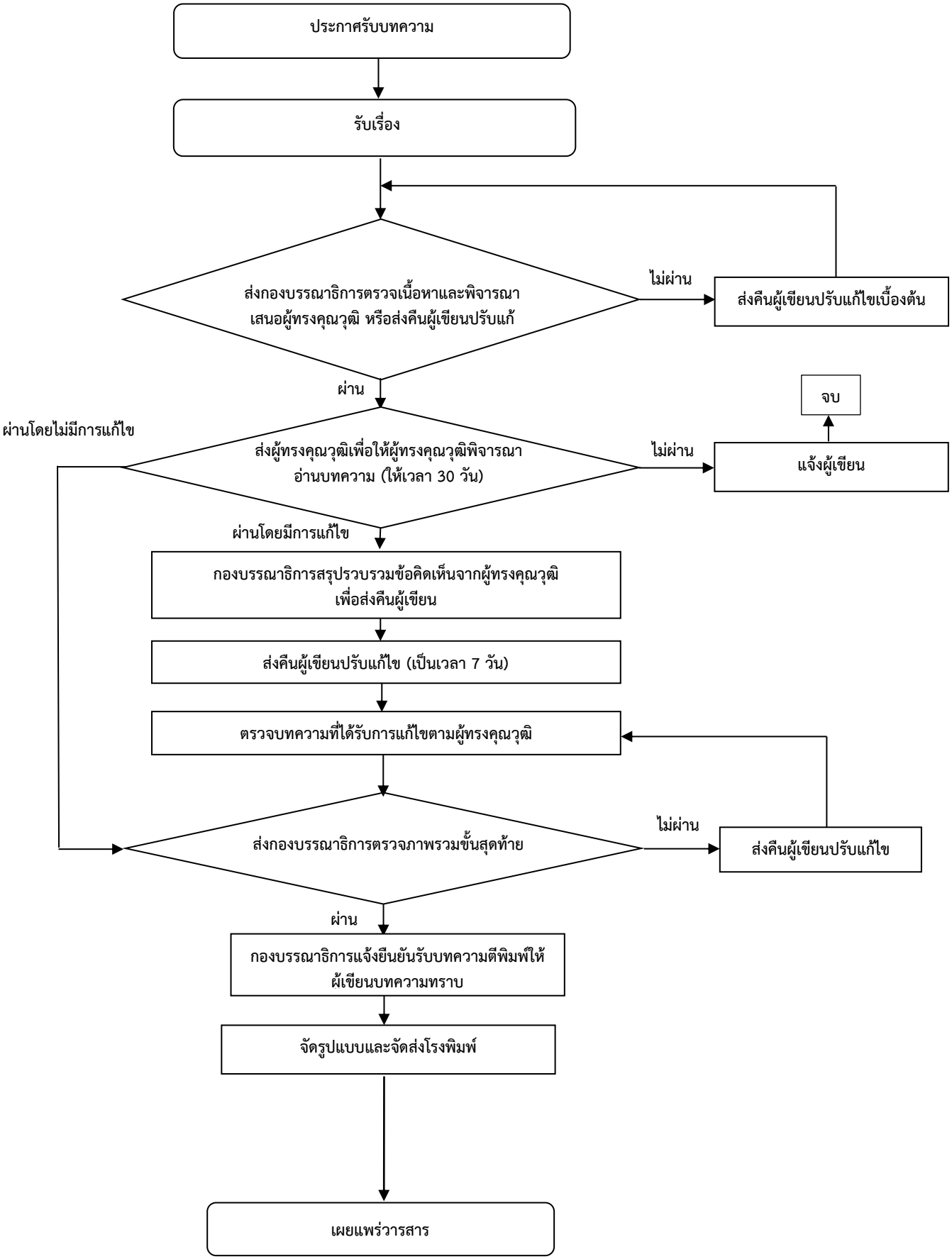
ขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์